COLLECTIO

SELECTA

SS. ECCLESIÆ PATRUM

LXXVI.

PATRES QUINTI ECCLESIÆ SÆCULI.

S. JOANNES CHRYSOSTOMUS.

VII.

PROSTAT INSUPER VENALE

MONTIS PESSULANI,

APUD **VIRENQUE**, BIBLIOPOLAM;

PARISIIS,

APUD **BIBLIOPOLAM**, CUI NOMEN GALLICE;

SOCIÉTÉ POUR LA PUBLICATION DES BONS LIVRES,

Rue des Saints-Pères, 16.

PARISIIS, E TYPOGRAPHEO BETHUNE ET PLON,

VIA VULGO DICTA DE VAUGIRARD, 36.

COLLECTIO

SELECTA

SS. ECCLESIÆ PATRUM,

COMPLECTENS

EXQUISITISSIMA OPERA

TUM DOGMATICA ET MORALIA, TUM APOLOGETICA ET ORATORIA;

ACCURANTIBUS

D. A. B. CAILLAU,

CANONICO HONORARIO CENOMANENSI,

NONNULLISQUE CLERI GALLICANI PRESBYTERIS,

UNA CUM

D. M. N. S. GUILLON,

EPISCOPO MAROCHIENSI, IN FACULTATE THEOLOGIÆ PARISIENSI ELOQUENTIÆ SACRÆ PROFESSORE, AUCTORE LIBRI CUI TITULUS GALLICE:

BIBLIOTHÈQUE CHOISIE DES PÈRES GRECS ET LATINS.

OPUS REGI DICATUM.

TOMUS SEPTUAGESIMUS SEXTUS.

PARISIIS,

APUD PARENT-DESBARRES, EDITOREM,

VIA VULGO DICTA DE SEINE, 48.

M. DCCC. XXXV.

S. P. N. JOANNIS CHRYSOSTOMI

ARCHIEPISCOPI CONSTANTINOPOLITANI,

OPERUM

PARS I.

HOMILIÆ IN SCRIPTURAM.

CLASSIS II.

HOMILIÆ IN NOVUM TESTAMENTUM.

COMMENTARIA IN S. MATTHÆUM EVANGELISTAM.

OPUS IMPERFECTUM IN EUMDEM.

S. JOANNIS CHRYSOSTOMI

CONSTANTINOPOLITANI

ARCHIEPISCOPI,

HOMILIÆ IN NOVUM TESTAMENTUM.

COMMENTARIA IN S. MATTHÆUM EVANGELISTAM.

HOMILIA LVII.

CAPUT XVII.

Et interrogaverunt eum Discipuli ejus dicentes : Quid igitur dicunt Scribæ quod Eliam oporteat primum venire [1] ?

I. Non ergo a Scripturis id sciebant, sed Scribæ id illis narrabant, et hæc opinio in vulgus circumferebatur, sicut et de Christo. Ideo Samaritana dicebat : « Messias venit, » et cum venerit, ille annuntiabit nobis omnia [2] : » et illi interrogabant Joannem, « Elias es tu, aut Propheta [3] ? » Nam, ut dixi, hæc opinio invaluerat et de Christo et de Elia ; neque illi recte hæc interpretabantur. Scripturæ quippe duos narrant Christi adventus; hunc qui jam fuit, et futurum, quos significans Paulus dicebat : « Apparuit » gratia Dei salutaris omnibus hominibus, erudiens nos, » ut abnegantes impietatem et sæcularia desideria, sobrie » et juste et pie vivamus [4]. » Ecce unum adventum, audi

[1] Matth. xvii, 10. — [2] Joan. iv, 25. — [3] Id. i, 21. — [4] Tit. ii, 11.

quomodo et alterum postea declaret : « Expectantes beatam spem, et adventum magni Dei et Salvatoris nostri Jesu Christi [1]. » Prophetæ quoque utrumque adventum memorant : atque unius, qui secundus est, præcursorem dicunt futurum esse Eliam. Prioris vero fuit Joannes, quem Christus Eliam vocabat : non quod Elias esset, sed quod ejus ministerium impleret. Sicut enim ille præcursor erit secundi adventus, ita et hic prioris fuit. Sed Scribæ ista confundentes, populumque pervertentes, illius tantum, sive secundi meminerunt, ac dicebant plebi : « Si hic esset Christus, oportuit Eliam præcedere. » Ideo Discipuli sic loquuntur : « Quid est quod Scribæ dicunt, quod Eliam oporteat primum venire? » Hac de causa Pharisæi ad Joannem miserunt, et interrogabant : « Elias es tu? » Nullam prioris adventus mentionem facientes. Quam ergo solutionem attulit Christus? Quod scilicet Elias venturus sit ante secundum suum adventum, et nunc jam Elias venit, sic Joannem vocans : « Hic venit Elias. » Si vero Thesbitem quæras, veniet. Ideo dicebat : « Elias veniet, et restituet omnia [2]. » Quænam omnia? Quæ Malachias propheta dicebat : « Mittam enim vobis Eliam Thesbitem, qui restituet cor patris ad filium, ne veniens percutiam terram radicitus [3]. » Vides-ne accurationem propheticæ prædictionis? Quia enim Joannem Eliam vocaverat Christus ob ministerii similitudinem; ne putares hoc ipsum nunc a Propheta dici, ejus patriam addidit dicens : «Thesbitem.» Joannes vero Thesbita non erat. Aliud etiam insigne addit cum dicit : « Ne veniens percutiam terram radicitus, » secundum ejus adventum illum terribilem declarans; in primo enim non venit percutere terram : « Non enim veni, inquit, ut judicem mundum, sed ut salvum faciam [4]. » Hoc ergo

[1] Tit. II, 13. — [2] Matth. XVII, 11. — [3] Malach. IV, 5, 6. — [4] Joan. XII, 47.

dicit significans Thesbitem venturum esse ante adventum illum, in quo judicium fiet. Causam quoque cur venturus sit docet. Quænam illa est? Ut Judeos inducat ad credendum in Christum, ne, illo adveniente, omnes funditus pereant. Quapropter id illis in memoriam revocans dicit : « Et restituet omnia ; » id est, Judæorum, qui tunc superfuerunt, incredulitatem corriget : ideoque accuratissime locutus est. Non enim dixit : « Restituet cor filii erga patrem, » sed « Patris erga filium. » Quia enim Judæi patres erant Apostolorum, hoc sibi vult, « Restituet ad dogmata filiorum suorum, hoc est, Apostolorum, cor patrum ipsorum, hoc est, animum judaïci generis. « Dico autem » vobis : Elias jam venit, et non cognoverunt eum ; sed fecerunt in eo quæcumque voluerunt. Sic Filius hominis passurus est ab ipsis. Tunc intellexerunt, quod de Joanne » hoc dixisset eis [1], » etiamsi nec Scribæ, nec Scripturæ hæc dicerent. Sed quia et acutiores, et ad ea, quæ dicebantur, attentiores erant, cito intellexerunt. Undenam id intellexerunt Discipuli? Jam dixerat eis : « Ipse est Elias qui venturus est ; » hic vero dicit : « Jam venit ; » et rursum, « Elias » veniet et restituet omnia. » Sed ne turberis, neque errorem in dictis suspiceris, si modo venturum esse, modo venisse dicat. Hæc omnia vera sunt ; nam cum dicit Eliam venturum et restituturum esse omnia, de ipso Elia loquitur, deque futura Judæorum conversione ; cum autem dicit : « Ipse est qui » venturus erat, » propter ministerii similitudinem, Joannem Eliam vocat. Nam Prophetæ quemque regem virtute clarum Davidem vocabant, et Judæos, principes Sodomorum, ac filios Æthiopum, idque ex morum similitudine. Sicut enim ille secundi adventus præcursor futurus est ; ita hic primi fuit.

II. Neque ideo tantum Eliam sæpe vocat illum ; sed ut

[1] Matth. XXVII, 12, 13.

ostendat se cum veteri lege admodum concordare, et hunc adventum secundum prophetiam esse. Ideo subjungit : « Venit, et non cognoverunt eum, et fecerunt ei quæcumque voluerunt. » Quid sibi vult illud : « Quæcumque voluerunt? » In carcerem truserunt, contumeliis affecerunt, occiderunt, caput in disco tulerunt : sic et Filius hominis passurus est ab ipsis. Vides-ne quomodo rursus opportune illis passionem suam commemorat, ex Joannis passione magnam illis afferens consolationem? neque hinc tantum, sed quod etiam magna statim miracula edat. Nam cum de passione loquitur, confestim mirabilia patrat, et antequam id loquatur, et postquam locutus est, id quod sæpe observatur. « Tunc igitur, inquit, cœpit ostendere quod oporteret eum abire Jerosolymam, et occidi et multa pati [1]. » Tunc, quandonam? quando in confesso fuit ipsum esse Christum et Filium Dei. Rursus in monte, quando miram illis visionem exhibuit, cum de gloria ipsius loquerentur Prophetæ, passionem ipsis memoravit. Postquam enim Joannis historiam narraverat, subjunxit : « Sic et Filius hominis passurus est ab ipsis. » Nec multum postea cum dæmonem ejecit, quem Discipuli expellere non potuerant : tunc enim : « Cum in Galilæam reverterentur, inquit, dixit eis Jesus : Tradendus est Filius hominis in manus hominum peccatorum, et occident eum, et tertia die resurget [2]. » Hoc autem faciebat, ut magnitudine miraculorum doloris excessum minueret, et omnimodo illos solaretur, quemadmodum hoc loco morte Joannis commemorata, magnam ipsis consolationem attulit. Si quis vero dixerit : « Cur non etiam nunc Eliam suscitavit et misit, cum tot tantaque bona ejus adventum testificentur? » Respondebimus, quia nunc etiam, cum crederent ipsum Christum esse Eliam, non tamen crediderunt ei. « Nam alii, inquit,

[1] Matth. XXVI, 21. — [2] Marc. IX, 30.

« Eliam te dicunt, alii Jeremiam. » Atqui inter Joannem et Eliam nullum erat discrimen, nisi temporis tantum. Quomodo ergo, inquies, tunc credituri sunt? Certe ille tunc restituet omnia, non modo quod notus sit, sed quod gloria Christi ad illum usque diem admodum extendenda et augenda sit, et apud omnes sole splendidior sit futura. Cum itaque veniet ille, postquam tanta præcesserit existimatio, tanta expectatio, eadem ipsa prædicans, et Jesum annuntians, facilius dicta illius suscipient. Cum autem dicit : « Non cognoverunt eum, » et illos excusare videtur, et non sic modo eos consolatur, sed quod ostendat se injuste passurum esse, et quod tristia illa duobus miraculis obtegantur, illo in monte edito, et alio tunc edendo. His porro auditis, non interrogant illum quandonam Elias venturus sit, sive ob mœrorem futuræ passionis, sive quod ipsi timerent. Sæpe namque cum vident illum clare loqui nolle, tacent demum. Cum igitur in Galilæa versantibus diceret : « Futurum est ut Filius hominis tradatur, et » occident eum, » subjunxit : « Et contristati sunt valde[1] : » quod subindicant duo Evangelistæ ; Marcus quidem dicit : « Ignorabant verbum, nec ausi sunt illum interrogare[2] : » Lucas vero : « Erat absconditum ab eis, ne sentirent illud, » nec ausi sunt eum interrogare circa verbum[3]. Cum venissent autem ad turbam, accessit ad eum homo genu » flectens ante eum, et dicens : Domine, miserere filio meo, » quoniam lunaticus est, et male patitur. Sæpe enim cadit » in ignem, et sæpe in aquam : et obtuli eum Discipulis » tuis, et non potuerunt eum curare[4]. » Hunc hominem valde in fide infirmum ostendit Scriptura : id quod ex multis palam est; tum quod Christus dicat : « Omnia pos- » sibilia sunt credenti ; » tum quod is, qui accessit, dicat

[1] Matth. XVII, 22. — [2] Marc. IX, 31. — [3] Luc. IX, 45. — [4] Matth. XVII, 14-15.

« Adjuva incredulitatem meam [1]; » imo etiam ex eo quod Christus dæmoni præcipiat, ne ultra intret in eum; ac rursum, quod homo ille Christo dicat : « Si potes. » Ac, inquies, si illius incredulitas in causa fuit, quod dæmon non exierit, cur accusat Discipulos? Ut ostendat eos posse, etiamsi nemo adducat, per fidem ægros curare. Ut enim sæpe accedentis fides satis fuit ad postulata vel a minoribus impetranda; sic et operantis sæpe virtus fuit satis, sine accedentium fide, ad miracula patranda. Hæc ambo in Scripturis demonstrantur : Cornelius enim sola fide gratiam Spiritus attraxit [2] : ab Elisæo, nemine credente, mortuus suscitatus est [3]. Nam qui projecerant, non ex fide, sed ob metum temere projecerunt, et periculum metuentes fugerunt. Is ipse qui projectus fuit mortuus erat, exque sola virtute sacri corporis, mortuus resurrexit. Unde palam est Discipulos imbecilles fuisse; at non omnes : nam columnæ illæ non aderant.

III. Sed aliunde vide hominis imprudentiam, quomodo in conspectu turbæ Jesum precetur, contra Discipulos loquens; nam ait : « Attulit eum Discipulis tuis, et non potuerunt eum curare. » Sed Christus Discipulos suos palam excusans, majorem illi culpam tribuit dicens : « O generatio incredula et perversa, usquequo vobiscum ero [4]? » Non hunc solum alloquitur, ne turbaret eum, sed et omnes Judæos : multos enim offensos fuisse verisimile est, maleque de Discipulis suspicatos esse. Cum autem dicit : « Usquequo vobiscum ero? » Ostendit quantum mortem optaret, et desideraret hinc migrare; sibique, non crucifigi, sed cum ipsis versari molestum esse. Nec contentus incusasse, ait : « Afferte huc ipsum ad me [5] : » Interrogatque illum quanto tempore detentus esset, et Discipulos excu-

[1] Marc. IX, 22, 23. — [2] Act. X. — [3] 4 Reg. XIII, 21. — [4] Matth. XVII, 16. — [5] Ibid.

sans, et illum in spem bonam agens, ut crederet se a malo liberandum. Ipsum vero discerpi sinit, non ad ostentationem; quia enim turba confluebat, increpavit eum, sed propter ipsum patrem, ut cum videret dæmonem turbari eo quod illum vocasset, sic saltem futuri miraculi fidem susciperet. Quoniam vero dixit ille a puero vexatum esse, et « Si potes, adjuva me, » dixit ille : « Omnia possibilia » sunt credenti, » rursum illum objurgans. Et quando leprosus dixit : « Si vis, potes me mundare, » ejus potestatem testificatus, illum laudans et dictum illud confirmans dixit : « Volo, mundare [1]. » Quando autem hic nihil ipsius potestate dignum loquens dixit : « Si potes, adjuva me ; » vide quomodo illum corrigat, ut qui contra quam par erat loqueretur. Quid enim ait : « Si potes credere, omnia pos» sibilia sunt credenti ; » id est, tanta mea virtus est, ut et alii meo nomine possint miracula patrare. Itaque si tu credas ut oportet credere, ipse quoque curare potes et hunc et alios multos. Et cum hæc dixisset, dæmoniacum liberavit. Tu vero ne inde tantum ejus providentiam et beneficentiam consideres ; sed etiam ex illo tempore quo concessit intus manere dæmonem. Nisi enim magna tunc providentia ille servatus fuisset, jamdiu periisset. Nam et in ignem illum conjiciebat, inquit, et in aquam. Qui vero id audebat, occidisset utique, nisi in tanto furore frenum illi Deus injecisset ; quod et illi passi fuissent, qui nudi per deserta currebant, et lapidibus sese impetebant. Quod si lunaticum vocet, ne turberis : nam sic vocat filium dæmoniaci pater. Cur ergo dicit Evangelista ipsum lunaticos multos curavisse ? Ex vulgi opinione sic loquitur. Dæmon quippe ut hoc elementum calumnietur, secundum lunæ cursum invadit homines, et dimittit : non quod illa id operetur, absit ; sed id efficit per vafritiem dæmon, ut id elemento imputet. Ideo-

[1] Luc. v, 13.

que hæc falsa opinio apud insipientes invaluit, sicque delusi, hoc nomine dæmonas hujusmodi appellant : id quod minime verum est. « Tunc accesserunt Discipuli ad eum se» creto et interrogaverunt eum, cur non potuissent ipsi » dæmonem ejicere [1]. » Timuisse mihi videntur, ne concessam sibi gratiam amiserint. Potestatem enim acceperant contra impuros dæmonas. Ideo interrogant, seorsum accedentes, nec verentur, quia de arcana et magna re illum erant interrogaturi : si enim de opere peracto convicti fuissent, superfluum fuisset erubescendo id confiteri. Quid igitur Christus? « Propter incredulitatem vestram, ait. Si » enim habueritis fidem sicut granum sinapis, dicetis monti » huic : Transi hinc, et transibit, et nihil impossibile vobis » erit [2]. » Quod si dixeris: « Ubinam montem transtulerunt ? » Dicam illos multo majora fecisse, cum mille mortuos suscitarint. Neque paris potestatis est montem transferre ac mortem a corpore pellere. Narrant post illos, sanctos quosdam illis minores, montes, necessitate postulante, transtulisse. Unde liqueat illos quoque translaturos fuisse, si id necessitas postulasset. Si autem nunquam necesse fuerit, ne arguas illos. Alioquin autem non dixit ipse : « Omnino transferetis, sed id poteritis. » Si porro non transtulerunt, non quod non possent : quomodo enim qui majora possent? sed quod noluerint absque necessitate. Potuit etiam id accidisse, etsi scriptum non fuerit. Neque enim omnia, quæ illi edidere, miracula scripta sunt. Tunc porro multo imperfectiores erant. Quid igitur? An nondum tantam fidem habebant? Non utique habebant, neque iidem ipsi semper fuere. Quandoquidem Petrus nunc beatus prædicatur, nunc increpatur : reliqui vero quasi insipientes arguuntur ab ipso, quod parabolam de fermento non intellexissent. Contigit autem ut tunc Discipuli imbecillitate

[1] Matth. XVII, 18. — [2] Ibid. 19.

laborarent : sic enim ante crucem et passionem fuerant. Hic porro de signorum fide loquitur, et sinapim adhibet, ut ejus ineffabilem virtutem significet. Licet enim mole minima sinapis videatur esse, vim tamen habet omnium maximam. Docens igitur sinceram fidem vel minimam magna posse, sinapim commemorat; neque hic gradum sistens, montes addidit, et ultra progressus dixit : « Nihil » vobis impossibile erit. »

IV. Tu vero hic illorum philosophiam mirare, et Spiritus virtutem ; philosophiam, quod suam impotentiam non occultaverint; Spiritus virtutem, quod eos, qui nec fidem sicut granum sinapis habebant, sic paulatim extulerit, ut fidei fontes et flumina in illis scaturirent. « Genus autem » hoc non ejicitur nisi in oratione et jejunio[1], » adjecit ille : genus dæmonum omne dicit, non tantum genus lunaticorum. Vides-ne quomodo jejunii semina jacit? Nec mihi raro exemplo dicas quosdam sine jejunio dæmonas ejecisse. Nam si unus aut alter increpando sic expulisse narretur, fieri nequit ut si is, qui id patitur, in deliciis vivat, ab hoc unquam furore liberetur. Jejunio enim et oratione maxime opus est ei, qui hoc morbo laborat. Sed si fide opus est, inquies, cur opus est et jejunio? Quia cum fide jejunium non parvam addit fortitudinem : philosophiam quippe magnam indit, et Angelum ex homine efficit, at cum incorporeis virtutibus pugnat. Verum non sufficit illud, sed addi debet oratio, quæ etiam præeat oportet. Vide ergo quanta bona ex utroque gignantur : quia enim qui precatur ut decet, et jejunat, non multis indiget; qui autem non multis indiget, non pecuniæ amans fuerit; qui pecuniæ amans non est, ad eleemosynam pronus erit. Qui jejunat levior est et quasi alatus, vigilanterque orat, malas concupiscentias extinguit, Deumque placat, elatam ani-

[1] Matth. xvii, 20.

mam humiliat. Ideo Apostoli fere semper jejunabant. Qui orans jejunat, binas habet alas, ipsis ventis leviores. Non enim oscitat, non expanditur, nec torpet orando, ut multi solent : sed est igne ardentior, et terra superior : ideoque maxime dæmonum hostis et inimicus. Nihil enim potentius homine probe orante. Nam si mulier illa crudelem principem, qui nec Deum timebat, nec hominem reverebatur, flectere potuit [1], multo magis Deum flectet, qui frequenter instat, qui ventri imperat, ac delicias ejicit. Quod si infirmum tibi corpus est, ut non possis assidue jejunare, at infirmum non est ad orandum, et ad ventris delicias spernendas. Nam si jejunare non potes, at potes non deliciis incumbere : illud autem non parvum est, nec a jejunio multum distat ; sed sufficit ad diaboli furorem dejiciendum. Nihil enim ita amat ille, ut gulæ delicias et ebrietatem, quæ est omnium mater malorum. Per hanc olim Israëlitas in idololatriam dejecit, per hanc Sodomitas in amores iniquos inflammavit. « Hæc enim, ait, iniquitas Sodomorum ; in » superbia, in saturitate panis, et in prosperitate luxuria» bantur [2] : » hac multos item alios perdidit gehennæque tradidit. Quid enim mali non operantur deliciæ mensæ ? homines in porcos commutant, et porcis deteriores efficiunt. Nam porcus in cœno volutatur, et stercore nutritur ; hic vero magis abominandam sibi parat mensam, coïtus illicitos excogitans, et iniquos amores. Hic nihil a dæmoniaco differt : nam impudens simul et furiosus est. Dæmoniacum certe saltem miseramur : hunc autem aversamur et odio habemus. Quare ? Quia spontaneum sibi furorem attrahit, et os, oculos, nares, omnia denique latrinas et cloacas efficit. Si vero in interiora respicias, videbis animam ceu hyeme et frigore congelatam et torpentem, quæ ob furentem tempestatem, nullam navi possit opem afferre.

[1] Luc. XVIII, 2-5. — [2] Ezech. XVI, 49.

Pudet certe me dicere quæ mala tum viris tum mulieribus a crapula pariantur : illud eorum conscientiæ relinquo, quæ omnia accuratissime novit. Quid vero turpius ebria muliere, vel quæ circumquaque fertur? Quanto enim infirmius vas est, tanto majus naufragium; sive libera illa, sive ancilla sit. Nam libera in medio servorum theatro turpiter se gerit : ancillaque similiter inter servos : atque ita faciunt ut dona Dei blasphementur ab insipientibus. Multos enim audio, cum hæc mala conspiciunt, dicentes : « Utinam non esset vinum. » O amentiam ! o stoliditatem ! Aliis peccantibus, Dei dona criminaris? Et quanta hæc insania ! An vinum, mi homo, hoc malum efficit? Non vinum, sed intemperantia eorum, qui vino abutuntur. Dic ergo: « Utinam non esset ebrietas, » nec essent illæ ciborum deliciæ. Si vero dicas : « Utinam non esset vinum, » ultra progressus dices: « Utinam non esset ferrum, propter homicidas; nec esset nox, ob fures; neque lux esset, ob sycophantas; neque mulier, ob fornicationes. » Omnia demum sustuleris.

V. Id ne facias : illud enim satanici est animi : nec vinum crimineris, sed ebrietatem : hunc ebriosum ad sanam mentem reversum adi, describe illi totam turpitudinem : dic illi: «Vinum datum est ad lætitiam, non ad turpitudinem; datum est ut rideamus, non ut irrideamur; ut recte valeamus, non ut ægrotemus; ut imbecillitatem corporis instauremus, non ut robur animi dejiciamus. Deus te hoc munere honoravit, cur ex immoderato usu te ipsum dehonestas? Audi quid Paulus dicat: « Vino modico utere propter stomachum tuum, et propter frequentes tuas infirmitates [1]. » Quod si Sanctus ille, morbo detentus, et frequentibus laborans infirmitatibus, vino non utebatur, donec id Magister jussit, qua venia digni nos erimus, qui sano corpore ebrii sumus? Illi dicebat: « Modico vino utere

[1] 1 Tim. v, 23.

»propter stomachum tuum et infirmitates tuas; » nostrum vero singulis dicet: «Vino modico utere propter fornicationes, quas parere solet ebrietas. Si non ideo abstinere vultis, saltem ob concupiscentias et nauseas abstinete. Vinum enim ad lætitiam datum est, « Vinum enim lætificat cor »hominis [1], » quam ejus virtutem vos labefactatis. Quæ enim lætitia ejus, qui non est in seipso, et sexcentis cruciatur doloribus, omnia circumferri videt, caligineque occupatur, qui egeat, perinde atque febricitantes, ut caput ipsius oleo perfundatur? Hæc non omnibus dicta esse velim, imo omnibus. Non quod omnes inebrientur, absit; sed quia ebriorum ii, qui ebrii non sunt, curam non habent. Idcirco vos potius alloquor qui sobrii estis. Nam et medicus, ægrotis omissis, illos,qui ægrotis assident,alloquitur. Vos itaque precor et oro, ne unquam hoc morbo capiamini, eosque qui illo correpti sunt, sollicite eruere curetis, ne brutis pejores videantur. Illa enim nihil plus quam opus est quærunt; hi vero illis irrationabiliores sunt, qui moderationis terminos excedunt. Quanto enim melior asinus ebrioso est? quanto melior canis? Nam hæc animalia, cæteraque omnia, seu comedant, seu bibant, terminum norunt, neque ultra quam satis est procedunt. Etiamsi enim sexcenti homines cogerent, non excedent unquam. Hac ergo in re brutis deteriores estis; non apud mentis compotes solum; sed etiam apud vos ipsos. Quod enim vos canibus et asinis deteriores judicetis hinc palam est, quod animalia istæc nunquam cogas ultra modum cibum sumere : et si quis tibi dixerit: « Cur hoc? » Ne lædam illa, inquies : tibi vero non pari ratione provides. Sic te illis viliorem esse putas, teque hisce fluctibus agitatum negligis. Nam non modo qua die ebrius es, damno afficeris, sed insequenti quoque: ac sicut cessante febre, manet tamen quædam ex febri

[1] Psal. CIII, 15.

ægritudo, sic excussa ebrietate, fluctuatio tamen quædam restat, et in animo et in corpore. Miserum corpus jacet resolutum, ut post naufragium navis : corpore miserior anima, etiam resoluto illo, tempestatem excitat, et cupiditatem incendit; ac cum videtur sapere, tunc maxime insanit, vinum, dolia, phialas, crateras in imaginatione versans : et sicut post tempestatem manet ipsum tempestatis damnum; ita et post ebrietatem : ac quemadmodum illic merces jactantur, sic in ebrietate jactura fit omnium pene bonorum. Si continentiam invenerit, si pudorem, prudentiam, æquitatem, humilitatem, omni in pelagus iniquitatis projicit ebrietas. Verum ea, quæ sequuntur, non sunt similia. Ibi enim post ejecta onera, navis levior et expedita redditur, hic vero magis aggravatur. Nam loco divitiarum, arenam recipit et aquam salsam, totamque ebrietatis colluviem, quæ navim cum vectoribus et gubernatore cito demergunt. Ne igitur his malis involvamur, hac nos tempestate liberemur. Ebriosus nunquam potest regnum cœlorum videre. « Nolite errare, inquit Apostolus, nec ebriosi, » nec convitiatores regnum cœlorum hæreditabunt [1]. » Et quid dico, regnum cœlorum? Post ebrietatem enim, ne præsentia quidem videre possumus : ebrietas quippe nobis dies in noctes vertit, et lucem in tenebras; apertis oculis, ebrii ne illa, quæ ad pedes sunt, cernere possunt. Neque id solum mali parit ebrietas; sed postea illi graviores luunt pœnas, mœrores ratione vacuos, furorem, ægritudinem, ridiculique evadunt opprobriis semper expositi. Quæ venia igitur iis, qui tantis sese malis obruunt? Nulla plane. Hunc ergo morbum fugiamus, ut et præsentia et futura bona consequamur, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui gloria et imperium cum Patre et Spiritu sancto, in sæcula sæculorum. Amen.

[1] I Cor. VI, 9, 10.

HOMILIA LVIII.

CAPUT XVII.

Versantibus illis in Galilæa, dixit eis Jesus : Tradendus est Filius hominis in manus hominum, et occident eum, et tertia die resurget. Et contristati sunt valde [1].

I. Ne dicerent : « Cur tanto tempore hic versamur, » rursus de passione ipsis loquitur : quibus auditis, ne videre quidem Jerosolyma volebant. Vide ergo quomodo, postquam Petrus increpatus fuerat, postquam Moyses et Elias, de illa re collocuti, gloriam illam appellaverant, postquam Pater superne vocem emiserat, totque signa facta fuerant, cum jam resurrectio e vicino esset, non enim mortuus longo tempore mansurus, sed post triduum resurrecturus erat, neque sic illud ferre potuerunt, sed « Contristati sunt, » non quidem mediocriter, imo valde contristati : idque quia dictorum vim ignorabant. Id vero Marcus et Lucas subindicant; ille cum ait ipsos hoc verbum ignorasse, neque ausos fuisse illum interrogare [2]; hic vero dicens id absconditum ab eis fuisse, ne sentirent; nec audebant illum interrogare circa hoc verbum [3]. Atqui si ignorabant, cur contristabantur? Quia non omnia ignorabant; sciebant enim ipsum moriturum esse, ut sæpe audierant. Quæ autem foret mors hujusmodi; quod cito solvenda esset, et quod hinc infinita bona orirentur; hæc nondum clare sciebant : neque noverant quæ futura esset illa resurrectio. Ideo dolebant : etenim magistrum admodum diligebant : « Cum » autem venissent in Capharnaum, accesserunt ad Petrum

[1] Matth. XVII, 21, 22. — [2] Marc. IX, 31. — [3] Luc. IX, 45.

» qui didrachma accipiebant, et dixerunt : Magister vester » non solvit didrachma [1] ? » Quæ sunt hæc didrachma? Quando primogenita Ægyptiorum interfecit Deus, tunc tribum Levi pro ipsis accepit [2]. Deinde quia in hac tribu minor capitum numerus erat, quam primogenitorum apud Judæos esset, pro deficientibus ad supplendum numerum, siclum jussit deferri. Ex illo autem tempore mos invaluit ut primogenita hoc vectigal solverent. Quia igitur Christus primogenitus erat, et inter Discipulos primus videbatur esse Petrus, ad ipsum accedunt. Puto autem id illos in singulis urbibus exegisse : quapropter in patria adierunt eum, quæ patria Capharnaum putabatur esse. Ipsum porro adire non ausi, Petrum conveniunt, nec cum vehementia, sed moderatius : neque enim ut criminantes, sed ut interrogantes dixerunt : « Magister vester non solvit didrachma? » Non enim adhuc de illo ut par erat sentiebant, sed hominem esse putabant, licet illum in honore haberent ob patrata signa. Quid igitur Petrus? « Utique » ait. Illis quidem dixit ipsum soluturum esse; ipsi vero non dixit, quod fortassis erubesceret de talibus ipsum alloqui. Ideo mansuetus ille, qui omnia clare noverat, præveniens illum ait : « Quid tibi » videtur, Simon? Reges terræ a quibus accipiunt tributum » vel censum? a filiis suis, an ab alienis? Dixit ille : Ab alie» nis. Dicit illi Jesus : Ergo liberi sunt filii [3]. » Ne putaret enim Petrus Christum id ab illis audivisse, prævenit eum, ut hoc ipsum significaret, et una fiduciam inderet non audenti antea de illis loqui. Hoc autem vult significare : « Immunis a censu sum. Nam si reges terræ a filiis suis nihil accipiunt, sed ab alienis, multo magis me immunem esse oportuit, qui non terreni, sed cœlestis Regis Filius sum, et rex. » Vides-ne quomodo filios distinguat a non filiis? Si vero Filius non esset, frustra exemplum regum afferret. Etiam,

[1] Matth. XVII, 23. — [2] Num. III, 41. — [3] Matth. XVII, 24, 25.

inquies, Filius est, sed non genuinus. Ergo non filius : si autem nec filius nec genuinus, non ipsius ergo est, sed alienus. Si alienus, exemplum illud vim suam non habet. Ille namque non de filiis tantum, sed de genuinis loquitur, de propriis, qui cum patribus regni sunt consortes. Ideoque ad distinctionem alienos apposuit, sic vocans illos, qui a regibus nati non sunt : filios vero dicit eos, quos ex se genuerunt. Tu autem mihi perpende quomodo revelatam Petro cognitionem hinc confirmet. Neque hic stetit, sed per consensus modum hoc ipsum significat, idquod magnæ sapientiæ erat : nam cum hæc dixisset, ait : « Ut autem » non scandalizemus eos, vade ad mare, et mitte hamum : » et cum piscem,qui primus ascenderit, tolle, et in illo in» venies staterem : illum assumens da eis pro me et te [1]. » Vides-ne quomodo neque recuset, neque omnino jubeat tributum pendere? sed ubi prius ostendit se non esse huic obnoxium, tunc dat illud ; tum ne illi scandalizentur, tum ne hi idem patiantur. Neque enim ita dat quasi debeat, sed ut illorum infirmitati consulat.

II. Alibi vero scandalum contemnit; ut cum de cibis dissereret ; ut nos doceat temporis opportunitatem explorare oportere, quibus par est scandala despicere vel non despicere. Ex modo item dandi, seipsum, qui nempe sit, ostendit. Cur enim non ex repositis jubet dari? ut, quod jam dixi, in hoc se Deum universorum esse et mari imperare ostenderet. Id jam demonstraverat quando mare increpavit, et cum Petrum jussit supra fluctus ambulare. Id nunc quoque ostendit, etsi alio modo, sed qui multum pariat stuporem. Neque enim parum illud erat prædixisse piscem illum,qui primus capiendus esset,vectigal soluturum esse, et rete in abyssum injectum piscem illum, qui staterem gestabat, ex ejus præcepto adducturum esse; sed esse

[1] Matth. XVII, 26.

illud divinæ et ineffabilis potestatis, quod mare dona sic afferret, et obsequentiam suam ostenderet; tum quando furens sedatum est, tum quando æstuans conservum suscepit, tum etiam nunc, cum pro ipso exactoribus solvit. « Et da illis pro me et pro te, » inquit. Vidisti honoris excellentiam? Vide et Petri philosophiam : nam Marcus, qui hujus Discipulus erat, hoc gestum non scripsit, quia hinc illi honor ingens accedebat. Sed negationem ejus scripsit; quæ vero conspicuum illum reddebant tacuit, et fortasse vetante magistro ne magna de illo diceret. « Pro me et te, » inquit. Quia et ipse primogenitus erat. Ut autem Christi potentiam cum stupore miratus es, mirare et Discipuli fidem, qui in re tam inexpectata paruit : res enim erat natura insolita atque stupenda. Ideo in mercedem fidei, in solvendo tributo illum sibi Christus conjunxit. « In illa hora » accesserunt ad Jesum Discipuli dicentes : Quis major est » in regno cœlorum [1]? » Humanum quidpiam passi Discipuli sunt : quod et Evangelista significat dicens : « In illa » hora : » quando plus quam cæteros omnes illum honoravit. Nam cum ex Jacobo et Joanne alter primogenitus esset, nihil simile pro illis fecit. Hinc pudore affecti animi sui commotionem confessi sunt, neque aperte dicunt: « Cur Petrum nobis prætulisti? Num ille major nobis est? » non audebant enim, sed indefinite interrogant : Quis major est? Nam cum tres viderunt præferri cæteris, nihil simile passi sunt; cum autem unus tantum honorem tulit, tunc dolore sunt affecti. Neque hoc solum, sed et alia multa congerentes accensi sunt. Nam dixit illi : « Tibi dabo claves : » et, « Beatus es, Simon Barjona [2]; » et hic, « Da ipsis pro me » et te; » itemque fiduciam ejus et loquendi libertatem videntes pungebantur. Quod si Marcus non dicat illos interrogasse, sed secum id cogitasse [3], id non est oppositum

[1] Matth. XVIII, 1. — [2] Id. XVI, 17 et 19. — [3] Marc. IX, 34.

huic narrationi. Nam verisimile est illos utrumque fecisse : et primum quidem alio tempore semel et bis sic cogitasse; tunc vero et dixisse, et secum cogitavisse. Tu vero non id vitii solum respicias ; sed et illud cogita; primo illos nihil hic hujus sæculi quærere; deinde, illos hunc postea morbum deposuisse, et primas sibi mutuo detulisse. Nos autem neque ad defectus eorum possumus pertingere : nec quærimus quis major sit in regno cœlorum, sed quis major in regno terræ, quis opulentior, quis potentior. Quid ergo Christus? Illorum conscientiam detegit, et affectui eorum, non verbis tantum, respondet. « Et advocans Jesus parvulum, dixit : Nisi conversi fueritis, et efficiamini sicut parvulus iste, non intrabitis in regnum cœlorum [1] : » Vos perquiritis quis sit major, et de primatu contenditis. Ego vero eum, qui non humillimus factus fuerit, non esse dignum dico qui intret in regnum cœlorum. » Recte exemplum affert, nec affert modo, sed et ipsum parvulum in medio statuit, ipso aspectu hortans et suadens ut sint humiles ac simplices. Nam puerulus liber est ab invidia, a vana gloria, ab amore primatus, maximamque hanc virtutem possidet, nempe simplicitatem et humilitatem. Non ergo opus tantum est fortitudine atque prudentia; sed etiam humilitate et simplicitate. Etenim vel in præcipuis rebus, si hæ virtutes non adsint, claudicant ea quæ ad salutem nostram pertinent. Puerulus sive contumelia afficiatur, sive laudetur, sive verberetur, sive honoretur, nec indigne fert vel invidet, neque altum sapit.

III. Vides-ne quomodo nos rursum ad naturalia opera evocet? Ostendens hæc ex proposito voluntatis perfici posse, perniciosamque Manichæorum rabiem deprimit. Nam si mala natura est, cur inde philosophiæ exempla trahit? Parvulum autem puto infantem in medio statuisse,

[1] Matth. xviii, 2, 3.

omnibus hisce animi morbis vacuum; nam in hujusmodi infantibus, nec arrogantia, nec vana gloria, nec invidia, nec contentio, nec alia hujuscemodi locum habent; insunt autem virtutes multæ, simplicitas, humilitas; abest ab eo negotiorum turba, deque nulla re superbit; ubi duplex est philosophia, et quod hæc possideat, et quod non ideo inflétur. Ideo infantem produxit et in medio statuit, neque ibi finem dicendi fecit, sed ulterius admonitionem producit, dicens : « Et quicumque susceperit unum parvulum talem in nomine meo, me suscipit[1]. » Non solum enim, inquit, si tales fueritis, mercedem magnam recipietis; sed etiam si alios similes propter me honoraveritis, regnum vobis in mercedem tribuo. Quodque longe majus est adjicit, cum dicit : « Me suscipit : » ita vehementer afficior ex humilitate et simplicitate. Parvulos hic vocat homines, ita simplices, humiles, qui apud multos abjecti et despiciendi habentur. Deinde probatiorem reddens sermonem, non a præmiis tantum, sed etiam a pœnis illum confirmat, sic loquens : « Qui autem scandalizaverit unum ex his pusillis, qui in me credunt, expedit ei ut suspendatur mola asinaria in collo ejus, et demergatur in profundum maris[2]. » Nam sicut qui hos parvulos propter me honorant, cœlum possidebunt, imo majus regno præmium; ita qui inhonorant; id enim est scandalizare; extremas dabunt pœnas. Si vero scandalum contumeliam vocet, ne mireris; cum multi ob pusillanimitatem, non parum scandalizati fuerint eo quod despicerentur, et contumelia afficerentur. Crimen ergo exaggerans, detrimentum inde ortum exponit. Neque ultra ex iisdem supplicium ostendit, sed quam intolerabile sit ex rebus nobis notissimis declarat. Nam cum rudiores vult perstringere, sub sensum cadentia exempla affert. Quapropter cum hic ostendere velit ipsos ingenti supplicio

[1] Matth. XVIII, 5. — [2] Ibid. 6.

affectum iri, et eorum, qui ipsos despiciunt, arrogantiam exagitare, sensibile supplicium in medium affert, molæ ac demersionis; quamvis secundum seriem dixisse par fuerit : « Qui non suscipit unum ex his parvulis, me non suscipit, » quod omni supplicio acerbius erat. Sed quia rudiores et crassiores hac terribili pœna non afficiebantur, molam ponit et demersionem. Neque dixit : « Mola suspendetur a collo ejus; sed expedit ei ut hac pœna mulctetur, » ostendens ipsum majore etiam supplicio afficiendum : quod si hoc intolerandum videtur, multo magis illud. Vides-ne quomodo comminationem utrinque tremendam exhibeat, tum notiore exemplo clariorem reddens; tum longe majus illo supplicium cogitare suadens? Vides-ne quomodo arrogantiæ tumorem radicitus evulsit? quomodo vanæ gloriæ ulcus curavit? quomodo docuit nuspiam primas expetere? quomodo docuerit eos qui primas expeterent, ut postremum ubique ordinem persequantur? Nihil enim arrogantia pejus. Hæc ab humana mente dejicit, et insipientium famam conciliat, imo admodum insipientes reddit. Nam quemadmodum si quis tricubitalem staturam habens, montium altitudinem superare studeret, idque ita esse putaret, seseque erigeret quasi eorum cacumina excederet, non aliud quæreremus stultitiæ ejus argumentum; sic cum arrogantem hominem videris, qui se omnium præstantissimum putet, et contumeliæ loco habeat, quod cum cæteris vivat, ne quæras aliud ejus insaniæ argumentum. Nam eo magis ridiculus est iis, qui natura sua stulti sunt, quo hunc ipse sibi sponte conciliavit morbum. Neque ideo tantum miser est; sed etiam quod sine ullo sensu in nequitiæ profundum decidat. Quandonam ille peccata sua ut oportet cognoscet? quando sentiet se deliquisse? Etenim diabolus illum ceu servum et captivum abducens abit, illumque circumfert, verberat, et mille contumeliis afficit. In tantam quippe illos

agit stultitiam, ut suadeat ipsis vel adversus liberos et uxorem, imo contra majores suos sese efferre. Contra vero alios a majorum splendore tumidos reddit : quo quid stultius unquam fuerit, cum e rebus contrariis similiter intumescant? alii quod viles patres, avos, proavos habeant, alii quod conspicuos et illustres? Quomodo quis possit amborum tumorem deprimere? Illis quidem dicas: «Ascende ultra avos et proavos, et fortasse multos invenies coquos, asinarios et caupones. » Ad eos contra qui de majorum suorum vilitate intumescunt : «Si supra avos tuos progrediaris, multos invenies te longe clariores. »

IV. Quod enim talis sit humanæ naturæ cursus, ex Scripturis vobis ostendam. Salomon filius regis erat, regisque clarissimi; sed hujus pater inter vulgi homines et ignobiles numerabatur, maternus quoque avus similiter; alioquin enim non cum gregario milite filiam locasset; si altius autem repetas, ab his vilioribus ad illustriores nobilioresque ascendes. Idipsum in Saüle et in plurimis aliis observare licet. Ne igitur hinc altum sapiamus. Quid enim, quæso, genus est? Nihil nisi nomen re vacuum : et hoc in extremo illo die scietis. Quoniam vero dies ille nondum adest, age ex præsentibus vobis suadeamus nullam inde prærogativam assumi posse. Nam si bellum ingruat, si fames, si quidvis aliud, hi nobilitatis tumores evanescunt : si morbus invadat, si pestis, non distinguit divitem a paupere, non gloriosum ab inglorio, non nobilem ab ignobili : sic et in morte et in aliis rerum mutationibus, sed simul omnia omnes invadunt. Et si quid mirum dicere liceat, hæc divitibus magis accidunt ; quanto enim hæc minus curant, tanto facilius pereunt. Metus autem apud divites major est. Nam hi maxime principes formidant, nec minus his principibus subditos, imo multo magis; plurimas enim hujusmodi domos, et populi furor et principum minæ subverte-

runt. Pauper vero inter utrosque fluctus tutus agit. Quamobrem, hoc misso nobilitatis genere, si vis mihi probare te liberum esse, ostende animæ libertatem, qualem habuit Beatus ille, pauper cum esset, qui dicebat Herodi : « Non »licet tibi habere uxorem Philippi fratris tui [1]. » Qualem habuit qui ante illum talis erat, et post illum talis futurus est, qui dicebat Achabo : « Non ego perverto Israëlem, sed »tu et domus patris tui [2], » qualem habuere Prophetæ, qualem Apostoli omnes. Sed non tales sunt divitum animæ; imo instar eorum sunt qui millenis subjacent pædagogis et carnificibus; sic neque oculos extollere audent, nec pro virtute libere agere. Nam pecuniarum cupiditas, nec non gloriæ aliarumque rerum, terrorem ipsis inferunt, ac servos adulatoresque reddunt. Nihil enim ita libertatem tollit, ut sæcularibus implicari negotiis, et iis, quæ præclara esse videntur, circumdari. Neque enim uni domino hi subditi sunt, vel duabus, vel tribus, sed millenis: quos si placeat enumerare, adducamus in medium quempiam eorum, qui in regia præclari insignesque sunt; sint illi pecuniæ multæ, potentia magna, patriæ splendor, avi illustres, oculosque omnium ad se pertrahat. Videamus ergo annon ille omnium servorum abjectissimus sit : opponamus ipsi, non modo servum, sed servi servum; multi namque domesticorum servos habent. Hic certe servus servi, unum habet herum. Quid enim refert si non liber sit herus? unum tamen habet, et quid illi placeat observat tantum. Licet enim dominus heri sui videatur sibi imperare, ille tamen uni tantum obsequitur : et si res ejus bene habeant, tranquille totam aget vitam. At dives hic non unum tantum vel duos, sed plurimos et acriores habet dominos : ac primo ipsum regem sollicite curat. Non par est autem vilem habere dominum, aut regem ipsum, qui multis insusurrantibus aures

[1] Matth. XIV, 4, et Marc. VI, 18. — [2] 3 Reg. XVIII, 18.

præbet, et nunc his, nunc illis favet. Hic etiamsi nullius mali sibi conscius sit, omnes suspectos habet, tam socios in militia et æquales, quam subditos, amicos et inimicos. At, inquies, hic quoque herum suum timet; sed num par res est, unum aut multos habere quos timeas? Imo vero si quis rem accurate examinet, hic, de quo agimus, ne unum quidem habet dominum. Quomodo, vel qua ratione? Hunc nemo cupit ex servitute ejicere, ac seipsum in ejus locum intrudere, quare neminem in his sibi insidiantem habet. Illis vero nulla alia cura est, quam ut eum qui maxime conspicuus sit, et magis ab imperante diligatur, deturbent; quapropter omnibus adulari necesse est, majoribus, paribus, amicis. Ubi enim invidia et gloriæ amor est, non sincera reperitur amicitia. Nam sicut ejusdem artis opifices nunquam se mutuo sincere diligunt; sic nec ii, qui pari sunt honore, nec ii qui in sæcularibus rebus eadem amant. Quamobrem bellum intus multum est. Vidisti-ne dominorum, eorumque gravissimorum ingens agmen? Vis aliud gravius afferamus? quotquot post illum sunt, ante illum esse student; ii, qui ante illum, conantur impedire quominus vel juxta se vel ultra etiam procedat.

V. Sed, o rem miram! ego promiseram me dominos ostensurum esse; sed ultra procedens contendensque sermo, plus quam promiseram effecit, inimicos pro dominis ostendens, imo eosdem et inimicos et dominos: nam ut domini coluntur, terribiles autem sunt, ut inimici; et insidias struunt ut hostes. Cum vero quis illos habet et dominos et inimicos, quid hac calamitate pejus fuerit? Servus etsi quid ei præcipiatur, attamen imperantium et patrocinio et benevolentia gaudet. Hi autem et jubentur et impugnantur, stantque alii contra alios; et eo acrius quam ii, qui aperto marte pugnant, quo clam confodiunt, et sub amicorum larva, quasi hostes aggrediuntur, ac de aliorum

sæpe calamitatibus sibi gratulantur. Verum nostra non ita se habent. Nam si quis male agat, multi sunt qui condolent; si rem bene gesserit, multi congaudent secundum Apostolum : « Sive unum membrum patiatur, compatiuntur alia » membra ; sive unum membrum glorificatur, congaudent » omnia membra [1]. » Et nunc quidem dicebat qui hæc admonet : « Quæ mihi spes vel lætitia est, annon vos [2]? » Nunc vero : « Quia nunc vivimus, si vos statis in Domino [3] : » modo autem : « Ex multa tribulatione et contentione cor» dis vobis scripsi [4]; » et, « Quis infirmatur, et ego non in» firmor? quis scandalizatur, et ego non uror [5]? » Cur ergo adhuc tempestatem sustinemus et exteriores fluctus, et non currimus ad tranquillum hunc portum, ac bonorum nominibus omissis, non ad res hasce properamus? Gloria enim et potentia, divitiæ et nobilitas, et his similia, nomina sunt apud ipsos, res autem apud nos; quemadmodum et tristitia, mors et ignominia, et paupertas et similia, nomina sunt apud nos, res apud illos. Ac si placet, gloriam primo in medium adducamus, quæ apud illos optabilis habetur : eam non dico non diuturnam esse, nec cito extingui; sed cum maxime floret, ostende mihi illam : ne auferas illi fucum meretriciasque picturas; sed ornatam age in medium, et monstra nobis, ut deformem illam esse probem. Habitum certe dices, et lictorum multitudinem, præconis vocem, audientis populi turbam, silentium apud multos, propius accedentium percussiones, spectaculum omnibus esse. Annon hæc splendida habentur? Age examinemus num hæc supervacanea sint, num in vana solum opinione posita. Nam in quo ille ab his præstantior redditur aut corpore aut anima? ex his enim homo constat. Num hinc major statura sit? num fortior? num velocior? num ideo

[1] 1 Cor. XII, 26. — [2] 1 Thess. II, 19. — [3] Id. III, 8. — [4] 2 Cor. II, 4. — [5] Id. XI, 29.

sensus habet acutiores? Sed nemo hæc dixerit. Adeamus animam, num fortasse quid ibi lucri deprehendamus. Quid igitur? An continentior, an modestior, an prudentior a tali cultu evadet ille? Nequaquam, imo contrarium prorsus accidet. Non enim quod in corpore, id ipsum hic evenit. Ibi enim nulla corpori perfectionis accessio fit; hic vero non id solum mali observatur, quod nihil boni lucretur; sed quod nequitiam inde multam acquirat anima; nam in arrogantiam, in vanam gloriam, in insaniam, in iram, et in mille vitia defertur. At, inquies, gaudet, lætatur, in hisque gloriatur. Malorum colophonem mihi dicis, malumque incurabile esse. Nam qui in his lætatur, a malorum causa vix recedere velit, sed per voluptatem viam sibi ad curationem obstruxit. Itaque illud maxime malum est, quod de incremento malorum non doleat, imo gaudeat. Gaudere enim non semper bonum est; nam gaudent fures cum furantur, et mœchus cum alienum torum deturpat, avarus cum rapit, homicida cum occidit. Ne respiciamus igitur an gaudeat; sed an de re utili gaudeat, et caveamus ne hujusmodi gaudium inveniamus, quale mœchus et fur habeat. Cur, quæso, gaudet ille? Quod gloriam apud multos nanciscatur, quo inflari et conspici valeat? Ecquid hac concupiscentia et absurdo amore deterius? Quod si id malum non est, ne ergo inanis gloriæ cupidos vituperetis, nec innumeris opprobriis laceretis. Desinite arrogantes et superbos execrari. Sed non poteritis abstinere, plurimis ergo illi criminibus impeti possunt, etiamsi mille stipentur lictoribus. Et hæc mihi de deterioribus optimatibus dicta sunto. Nam plerique illorùm latronibus, homicidis, mœchis, sepulcrorum effossoribus peccatis onustiores deprehenduntur, quod imperio male utantur. Nam impudentius quam illi furantur, crudelius occidunt, et longe iniquius lasciviunt, et effodiunt non murum, sed opes et domos innu-

meras, dum præ potestate id facile possunt: qui servitute durissima premuntur, dum animi morbis ignave cedunt, et conservos sine remissione verberant, consciosque omnes tremunt. Nam ille solus liber est, solus princeps, regibusque potentior, qui a vitiis expeditus est. Hæc cum sciamus, veram sequamur libertatem, et ab iniqua servitute nos expediamus; neque imperii fastum, neque divitiarum tyrannidem, neque aliud quidpiam hujusmodi beatitudinem parere posse putemus, sed solam virtutem. Sic enim et in præsenti vita tranquillitate fruemur, et futura consequemur bona, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui gloria et imperium cum Patre et Spiritu sancto, in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA LIX.

CAPUT XVIII.

Væ mundo a scandalis. Necesse est enim ut veniant scandala; verumtamen væ homini illi, per quem scandala veniunt [1].

I. Si necesse sit ut veniant scandala [2], dixerit fortasse quispiam ex adversariis, cur miserum prædicat mundum, cum illi opitulari et manum porrigere oporteret? Hoc quippe est medici et patroni; illud vero cujuslibet e vulgo hominis. Quid igitur adeo impudenti linguæ respondeamus? Ecquid huic curationi par reperire possis? Nam Deus cum sit, homo factus est propter te, et servi formam accepit, atque turpissima omnia passus est, nihil prætermisit quod ad se pertineret; sed quia ingrati homines nihil hinc

[1] Matth. XVIII, 7. — [2] Vide D. Guillon, tom. XII, pag. 177-182.

boni consecuti sunt, ideo illos miseros prædicat, quod post curationem tantam in infirmitate manserint. Ac si quis ægrum egregie curatum, qui noluerit medicorum legibus obsequi, lugens dixerit : « Væ illi homini ab infirmitate, quam per ignaviam suam auxit. » Sed illic quidem nihil ex luctu utilitatis accedit; hic vero species est curationis, cum id quod eventurum est prædicitur et miserum prædicatur. Plerique enim sæpe ex consilio nihil utilitatis acceperunt, ex fletu vero multum adjuti sunt. Ideo maxime væ illud opposuit, illos excitans ac diligentiores efficiens vigilantioresque. Ad hæc benevolentiam quoque suam erga illos atque mansuetudinem suam exhibet, dum repugnantes luget, non ægre ferens modo, sed etiam emendans tam ex fletu, quam ex prædictione, ut illos ad sanam mentem revocet. Et quomodo, inquies, id fieri potest? Nam si necesse est ut veniant scandala, quomodo hæc effugere poterimus? Quia necesse quidem est ut veniant scandala, perire autem omnino necesse non est. Quemadmodum si quis medicus dixerit; (nihil enim vetat quominus eodem exemplo iterum utamur) « Necesse est hunc venire morbum, sed non item necesse est ut hoc morbo pereas, si animum adhibeas. » Hæc cum aliis dicebat, ut jam monui, quo Discipulos a somno excitaret. Ne dormirent enim, quasi ad pacem et imperturbatam vitam missi, multa et foris et intus ingruentia bella declarat. Quod et Paulus significabat his verbis : « Foris pugnæ, intus timores [1] : pe» ricula in falsis fratribus [2] : » et Milesios alloquens dicebat : « Exurgent quidam ex vobis loquentes perversa [3]. » Christus vero dicebat : « Inimici hominis domestici ejus [4]. » Cum autem necessitatem dicit, non liberum arbitrium tollit, neque voluntatis libertatem, neque rerum necessi-

[1] 2 Cor. vii, 5. — [2] Id. xi, 26. — [3] Act. xx, 30. — [4] Matth. x, 36.

cuipiam vitam subjiciens hæc ait : sed quod omnino futurum erat prædicit : quod Lucas aliis verbis declaravit, sic dicens : « Impossibile est ut non veniant scandala [1]. » Quid illud est, « Scandala ? » Impedimenta rectæ viæ. Sic in scena vocant agiliores quosdam qui corpora pervertunt. Non igitur prædictio ejus scandala adducit : absit : neque quia prænuntiavit, ideo eveniunt. Sed ideo prædixit, quia eventura erant ; ita ut si noluissent ii, qui illa inferunt, nunquam venissent : et nisi eventura essent, non prædicta fuissent. Quoniam vero quidam maligne agebant, et incurabili morbo laborabant, venit ille et prædicit ea quæ futura erant. At si illi emendati fuissent, inquies, et nullus scandala attulisset, annon dictum illud falsum deprehensum fuisset ? Nequaquam. Non dicturus enim erat, si emendandi fuissent omnes, neque dixisset : « Necesse est ut veniant. » Sed quia videbat non corrigendos fore, ideo dixit ea omnino ventura esse. Et cur, inquies, ipse non abstulit ? Et cur tollenda erant ? An propter eos qui iis læduntur ? At non inde pereunt ii, qui læduntur, sed ex ignavia sua. Idque declarant ii qui virtutem colunt, qui non modo hinc nihil læduntur, sed etiam multum fructum referunt : qualis erat Job, qualis Joseph, quales omnes Justi et Apostoli. Quod si multi perierunt, id ex somno et negligentia sua evenit. Si res non ita esset, et si ex scandalis pernicies esset, omnes perire oporteret. Quod si quidam effugiunt, qui non effugit, id sibi ipsi reputet. Scandala enim, ut dixi, et excitant, et perspicaciorem auctioremque faciunt, non eum modo qui sibi cavet : sed etiam eum qui cecidit cito erigunt, qui ideo cautior captuque difficilior evadet. Itaque, si vigilemus, non parvum inde lucrum referimus, quod scilicet assidue vigilemus. Si vero instantibus inimicis, et tot tentationibus ingruentibus dormiamus, quid de

[1] Luc. XVII, 1.

nobis fiet si sic tranquille vivamus? Si vis autem, primum hominem considera : si enim pauco tempore, et fortassis non uno die in paradiso versans inque deliciis, in tantum nequitiæ proruperit, ut se æqualem Deo fore speraverit, et deceptorem beneficii auctorem putaverit, neque unicum illud præceptum servaverit : si vitæ reliquam partem sine labore duxisset, quid non facturus erat?

II. His ita dictis, aliam objectionem offerunt. Cur ergo Deus talem ipsum effecit? Non Deus talem effecit, absit : non enim illum punivisset. Nam si nos, quando alicujus rei causa sumus, servos non incusamus; multo minus universorum Deus id faceret. Sed, inquies, unde talis effectus est? Ex semetipso et ex ignavia sua. Quid est, ex semetipso? Te ipsum interroga : nam si ii, qui mali sunt, non ex seipsis mali sunt, ne servum tuum castiges; nec uxorem, si peccaverit, increpes; nec infilium percutias; nec amicum incuses; nec inimicum te lædentem odio habeas. Hi quippe omnes digni sunt misericordia, non punitione, si non ex seipsis delinquunt. Sed non possum philosophari, inquies. Atqui si videris non illorum culpam esse, sed ex alia necessitate id factum esse, tunc poteris philosophari. Nam cum servus ægritudine detentus jussa non fecerit, non modo non criminaris, sed et statim ignoscis. Sic tu testis es, quidpiam ab ipso, quidpiam non ab ipso esse. Igitur etiam hic, si scires ipsum ideo malum esse quia sic natus sit, non modo non accusares, sed et veniam dares. Nam cui propter morbum ignoscis, propter Dei opificium illi veniam non negares, siquidem talis ab initio factus fuisset. Aliunde etiam illos facile confutare possumus : nam veritas argumentis abundat. Cur nunquam servum in crimen vocasti? quod non sit vultu formosus, quod non sit proceriore statura? quod non sit volucris? quia hæc a natura proficiscuntur : ergo liber est a culpa quantum ad naturæ

vitia, nemoque ibit inficias. Cum ergo accusas, ostendis certe vitium non ex natura, sed ex voluntate proficisci. Nam si, cum non accusamus, testificamur totum esse naturæ ascribendum, palam est quod, cum increpamus, ex voluntate culpam esse declaramus. Ne itaque perversa ratiocinia in medium afferas, ne sophismata et nodos araneæ telis viliores : sed ad hoc rursum mihi responde. Nonne homines omnes fecit Deus? Id apud omnes in confesso est. Cur ergo non omnes secundum virtutis et vitii rationem æquales sunt? Unde fit ut hi sint boni, probi et modesti? unde fit ut hi sint mali et improbi? Nam si in his non voluntate opus est, et si hæc ex natura sunt, cur hi virtutem, alii vitium sequuntur? Nam si omnes natura mali essent, nemo posset esse bonus; et si omnes natura boni, nemo posset esse malus : si communis est natura hominum omnium, secundum hoc oportebat omnes homines unum et idem esse, seu bonos scilicet, seu malos. Si vero dicamus ex natura esse quod hi boni, illi mali sint, quod esset rationi absonum, ut ostendimus, oporteret hæc immobilia esse; naturalia quippe sunt immobilia. Hoc vero consideres velim, mortales omnes sumus et passibiles, nemoque potest impassibilis esse, etiamsi millies contendat. Nunc vero multos videmus ex bonis improbos, et ex improbis bonos fieri, illos negligentia, hos vero diligentia : quod maxime probat id non esse naturæ. Naturalia quippe nec mutantur, neque diligentia opus habent, ut acquirantur. Ut enim ad videndum et audiendum non opus est labore; sic nec in colenda virtute sudore opus esset, si illa ex natura nobis insita esset. Cur autem malos fecisset, cum posset omnes bonos facere? Certe malos non fecit. Unde ergo mala? inquies. Te ipsum interroga. Meum quippe est ostendere illa nec ex natura, nec a Deo esse. Ergo casu, inquies. Minime. Num ingenita? Bona

verba, quæso, o homo, a tanta insania gradum revoca, ut honore uno Deum et mala colas, atque honore superno. Nam si ingenita, fortia et immota utique erunt, neque poterunt avelli, neque ad nihilum redigi. Nam quod ingenitum est perire non posse, cuique manifestum est.

III. Unde fit ut tot sint boni, si malum tantam vim habeat? Quomodo geniti illi ingenito sunt fortiores? Sed Deus, inquies, illa aliquando auferet. Quomodo illa auferet, si paris sint honoris, fortitudinis, vetustatis? ut quis dixerit, o diaboli nequitiam! Quantum invenit malum! Quo blasphemiæ genere Deum involvere homini suasit? Quali pietatis specie aliam blasphemam rationem excogitavit! Cum vellent enim ostendere malum non ab ipso procedere, pravum aliud dogma invexerunt, dicendo ingenita illa esse. Unde igitur mala? inquies. Ex eo quod est velle et nolle. Sed ipsum velle et nolle undenam? a nobis ipsis. Id ipsum facis ac si quæreres undenam prodit videre et non videre; me vero respondente, ex eo quod est claudere et non claudere oculos; rursum interrogares, ipsum claudere et non claudere unde? meque respondente a nobis ipsis et a voluntate nostra, aliam rursus causam quæreres. Malum quippe nihil aliud est, quam non obedire Deo. Undenam, inquies, hoc invenit homo? Num, quæso, difficile erat hoc invenire? Non dico ego hoc difficile esse : sed unde inductus est ut Deo non obtemperaret? Ex ignavia. Nam cum penes illum esset ad utrumlibet declinare, ad hoc declinavit. Si autem anceps adhuc, his auditis, in caligine versaris, ego tibi quæstionem proponam non difficilem nec implicatam, sed simplicem et claram. Fuisti-ne aliquando malus? Fuisti-ne aliquando bonus? id est, num aliquo vitio superior fuisti, et postea ab illo captus es? incedisti in ebrietatem, et postea hoc vitium depulisti? iratus es, et postea irasci desiisti; despe-

xisti pauperem, et postea secus? fornicatus es, et postea continens fuisti? Unde, quæso, hæc omnia? Unde? Si tu tacueris, ego dicam. Quia cum studio et diligentia id conatus es; postea vero solutus, in desidiam decidisti. Nam desperatis illis qui se toti nequitiæ dediderunt, qui sine sensu ac furiosi sunt; qui ne audire quidem volunt ea quæ ad emendationem spectant, iis certe minime de philosophia loquar; iis vero, qui modo hoc, modo illud sectantur, libenter verba faciam. Aliquando rapuisti quæ ad te non pertinebant; deinde vero misericordia motus de bonis tuis egeno largitus es. Unde hæc mutatio? Annon liquidum est ex voluntate ac libero arbitrio esse? Illud certum est, ac nemo negaverit. Ideo obsecro ut virtuti studeatis, et nihil postea opus erit hujusmodi quæstionibus. Mala enim, nomina tantum erunt, si velimus. Ne igitur quæras unde mala, neque in dubio verseris. Sed postquam deprehendisti ea ex ignavia solum prodire, fuge mala. Si quis dixerit ea non a nobis esse, cum videris illum servo iratum, in uxorem exasperatum, filium criminantem, injuriam inferentes damnantem, dic illi : « Cur ergo dicebas mala non a nobis esse? Nam si non a nobis sunt, cur incusas alios? » Dic illi iterum : « Num a te ipso convitia et contumelias infers? Si non a te ipso, nemo tibi irascatur; si a te ipso, ergo a te et ab ignavia tua mala oriuntur. Quid porro? Putas-ne aliquos esse bonos? Nam si nemo bonus, unde tibi hoc nomen? unde laudes? Sin autem vere sunt boni, procul dubio malos increpabunt. Sed si nullus sponte sua sit malus, neque a seipso talis sit, injuste certe boni malos increpabunt, et hac de causa ipsi mali erunt. Quid enim injustius illo, qui innocenti crimina intentat? Quod si etiam increpantes boni sunt, et hoc maxime illorum probitatis argumentum est etiam apud insipientes, hinc manifestum est neminem unquam ex necessitate fuisse malum. Si post hæc omnia quæras unde-

nam mala; ex ignavia dicam, ex desidia, quod cum malis versemur, quod virtutem despiciamus; hinc mala, imo etiam quod quærant quidam unde mala sint. Nemo enim recte viventium, eorumque qui modeste et continenter vitam agere instituerunt, hujusmodi quæstiones movet; sed qui iniqua audent, et ignaviam quamdam supervacaneam sic excogitare volunt, aranearum telas texunt. Sed nos illas non verbis modo, sed operibus dirumpamus. Non enim ex necessitate sunt istæc. Nam si ex necessitate essent, non dixisset Christus : « Væ homini illi per quem » scandalum venit [1]. » Illos quippe solum miseros prædicat, qui ex malo proposito agunt. Si vero dicat, « Per quem, » ne mireris. Non enim tanquam alio per ipsum agente hoc dicit, sed tanquam ipse totum efficiat. Solet quippe Scriptura « Per quem » dicere, ut « A quo » significet; ut quando dicit : « Possedi hominem per Deum [2], » non secundam, sed primam causam ponens. Et rursus, « Nonne per Deum » manifestatio eorum est; » et, « Fidelis Deus, per quem vo» cati estis in communicationem Filii sui [3]. »

IV. Ut autem discas non ex necessitate mala esse, audi ea quæ sequuntur : nam postquam illos miseros dixerat, ita pergit : « Si manus tua, vel pes tuus scandalizat te, ab» scinde ea, et projice abs te. Bonum enim tibi est in vitam » ingredi debilem vel claudum, quam duos pedes, vel duas » manus habentem mitti in ignem æternum. Et si oculus » tuus dexter scandalizat te, erue eum, et projice abs te. » Bonum tibi est cum uno oculo in vitam intrare, quam » duos oculos habentem mitti in caminum ignis [4]. » Non de membris hæc dicit; absit, sed de amicis, de propinquis quos quasi vice membrorum habemus. Hoc etiam supra dixit, et nunc dicit. Nihil quippe ita noxium ut consuetudo

[1] Matth. XVIII, 7. — [2] Gen. IV, 1. — [3] 1 Cor. I, 9. — [4] Matth. XVIII, 8, 9.

pravorum. Nam quæ necessitas non potest, sæpe amicitia potest, tum ad damnum, tum ad utilitatem. Ideoque eos, qui nobis noxii sunt, cum multa vehementia abscindere jubet, hos subindicans qui scandala afferrent. Vides-ne quomodo futurum ex scandalis damnum depellat, dum prædicit eventura illa esse ; ut neminem in desidia degentem reperiant, sed expectantes illa vigilent, quod prædixerit maxima fore mala. Non enim simpliciter dixit : « Væ mundo a scandalis ; » sed postquam ostenderat magnam illorum perniciem. Cum autem miserum prædicat eum, qui scandala invehit, majus hinc fore detrimentum ostendit. Nam cum dicit : « Væ homini illi, » magnum indicat supplicium : neque id solummodo facit, sed exempli additamento timorem auget. Deinde his non contentus, viam monstrat, qua scandala possimus effugere. Quænam illa est? Improbos, inquit, quamvis admodum tibi sint amici, ab amicitia tua abscinde; ineluctabileque tibi affert ratiocinium. Nam si amici tui maneant, neque illos lucraberis, et te ipsum perdes. Si abscindas, salutem tu saltem consequeris. Quamobrem, si cujuspiam te amicitia lædat, excinde illum abs te. Nam si membra nostra aliquando abscindimus, cum insanabilia sunt cæterisque membris nocent, multo magis amicos removere oportet. Si autem ex natura essent mala, inutile monitum et consilium esset, superflua prædictorum cautio : si non superflua, ut vere non superflua est, palam est nequitiam ex voluntate esse. « Videte ne contemnatis unum ex his pusillis. Dico enim vobis, Angeli eorum semper vident faciem Patris mei, qui in cœlis est [1]. » Pusillos hic, non vere parvos vocat, sed eos qui apud multos tales existimantur, pauperes dico, viles, ignotos. Quomodo enim pusillus sit qui toto mundo dignior est ? quomodo pusillus sit, qui est Dei amicus? sed sic appellat eos,

[1] Matth. xviii, 10.

qui in vulgi opinione tales sunt. Neque enim de multis loquitur, sed et de uno tantum; indeque rursus excludit scandalorum plurium nocumentum. Ut enim malos fugere, sic bonos honorare, lucrum affert maximum : ac duplex inde utilitas attendenti provenit; altera ex eo quod scandalizantium amicitias quis removeat; altera ex eo quod Sanctos habeat in honore ac reverentia. Deinde alia etiam ratione illos venerabiles reddit, dicens : « Angeli eorum » semper vident faciem Patris mei, qui est in cœlis. » Hinc manifestum est Sanctos omnes ibi Angelos habere. Apostolus enim ait de muliere, oportere eam « Potestatem, id est, » velamen, super caput habere propter Angelos [1] : » et Moyses : « Statuit terminos gentium secundum numerum » Angelorum Dei [2]. » Hic vero non de Angelis tantum loquitur, sed de Angelis supereminentibus. Cum autem dicit : « Faciem Patris mei, » nihil aliud quam majorem fiduciam et libertatem dicit, et multum honorem. « Venit enim Filius hominis salvum facere quod perierat [3]. » Aliud rursus affert ratiocinium priore firmius, et parabolam adjicit, qua Patrem inducit hæc volentem. « Quid enim vobis videtur, inquit, si fuerint alicui homini centum oves, et erraverit una ex ipsis ? nonne relinquens nonaginta novem, » ad montes profectus quærit errantem ? Et si contigerit ut » inveniat eam, gaudet super ea magis, quam super nonaginta novem, quæ non erraverunt. Ita non est voluntas » coram Patre vestro, ut pereat unus de parvulis istis [4]. » Vides-ne quot modis nos inducat ad curam vel minimorum fratrum? Ne itaque dixeris : « Ærarius est ille, aut calceorum sutor, agricola, insipiens, » ut ideo despicias illum. Ne enim in illud mali incidas, perpende quot modis te inducat, ut modeste agas et eorum curam geras. Puerum in medio sta-

[1] I Cor. XI, 10. — [2] Deut. XXXII, 8. — [3] Matth. XVIII, 11. — [4] Ibid. 12-14.

tuit et ait : « Efficiamini ut parvuli, » et, « Quicumque susceperit parvulum talem, me suscipit, et qui scandalizaverit, extrema patietur. » Neque contentus fuit exemplo molæ, sed sed illud « Væ » addidit, atque illos abscindere jussit, etiamsi manuum et oculorum loco nobis essent. Rursumque ab Angelis, quibus commissi sunt hi fratres tenues, ut illos in pretio habeamus impellit, nec non ex sua voluntate atque passione. Nam cum dicit : « Venit Filius hominis salvum » facere quod perierat, » crucem significat, quemadmodum et Paulus ait de fratre scribens : « Propter quem Christus » mortuus est [1], » et de Patre, quod non ipsi placeat si pereat, et ex communi consuetudine, quod Pastor, relictis iis, quæ salvæ erant, eam quærat quæ erraverat, et cum invenerit, multum lætetur de salute ejus.

V. Si ergo Deus ita gaudet de parvulo qui repertus est, cur tu despicis eos, quos Deus tam sollicite curat, cum oporteret animam ipsam tradere pro uno ex parvulis istis? Sed infirmus est et imbecillus ; ideo maxime nihil non agendum est ut illum serves. Nam et ipse, nonaginta novem relictis ovibus, ad illam venit, nec potuit tot hominum salus unius perniciem obscurare. Lucas vero ipsum eam humeris sustulisse ait, et « Majus gaudium haberi super uno » peccatore pœnitentiam agente, quam super nonaginta » novem justis [2]. » Cum vero propterea illos, qui sani et salvi erant, reliquit, et de hoc reducto magis delectatus est, multam ostendit hac in re curam. Ne itaque tales animas negligamus. Hæc quippe omnia hanc ob causam dicta sunt. Nam cum minatur eum, qui non parvulus efficitur, non intraturum in cœlos esse, et cum molam memorat, arrogantium fastum deprimit. Nihil enim ita charitati repugnat, ut arrogantia. Cum vero dicit : « Necesse est ut veniant scandala, » vigilantiores reddit; ac cum adjicit : « Væ

[1] Rom. XIV, 15. — [2] Luc. XV, 7.

»illi per quem scandalum venit,» id curat ut singuli studeant ne per se scandalum veniat; cum jubet autem exscindi eos, qui scandalizant, salutem faciliorem efficit; cum præcipit ne minimos contemnamus, nec modo præcipit, sed cum vehementia, nam ait: «Videte ne contemnatis »unum ex his minimis;» cum vero dicit: «Angeli eorum »vident faciem Patris mei;» et, «Ideo veni ego,» et, «Pater »meus hoc vult,» illos, qui eorum curam habituri sunt, diligentiores reddit. Vides-ne quanto muro illos circummunivit, et quantam vel viliorum et pereuntium sollicitudinem gerat, mala comminans intolerabilia iis, qui supplantant ipsos, et magna promittens bona iis, qui ministrant illis, ipsosque curant; idque suo atque Patris exemplo confirmat. Hunc et nos imitemur, nihil recusantes eorum quæ humilia et laboriosa videntur, pro fratribus suscipere: sed etsi ministrare oporteat, sive parvus, sive vilis fuerit is, cujus causa hoc opus suscipitur; quantumvis laboriosa res fuerit; etsi oporteat montes et præcipitia pertransire, omnia tolerentur pro salute fratris. Tanta quippe est Deo cura de anima, ut ne Filio quidem suo pepercerit [1]. Quare obsecro, primo diluculo cum a domo exierimus, hunc unum scopum habeamus, et hanc præcipue sollicitudinem, ut periclitantem eripiamus; non loquor hic de sensibili periculo, hoc enim ne periculum quidem est; sed de periculo animæ, quod hominibus parat diabolus. Nam mercator, ut opes augeat, pelagus transmeat; artifexque, ut rem familiarem amplificet, nihil non agit. Nos itaque ne salutem nostram operari satis habeamus, hoc modo enim illam labefactaremus. Etenim in bello et acie miles, qui id unum curat ut fuga saluti suæ consulat, alios secum perdit; cum contra strenuus quisque qui pro aliis arma sumpsit, cum aliis se ipsum quoque servat. Cum itaque res nostræ bel-

[1] Rom. VIII, 32.

lum sint, et bellum omnium acerrimum, acies quoque et pugna, ut rex noster jussit ita ad pugnam instructi stemus in acie, ad cædes et sanguinem parati, ad omnium salutem respicientes, commilitones incitantes, lapsos erigentes. Nam multi ex fratribus nostris in hac pugna jacent vulnerati, sanguine perfusi, nemoque curat illos, non e vulgo aliquis, non sacerdos, non alius quivis, non patronus, non amicus, non frater : sed singuli sua tantum spectant. Ideo nostra minuimus. Nostra quippe maxima fiducia, nostra laus est, si non nostra tantum curemus. Idcirco imbecilli et expugnatu faciles sumus et hominibus et diabolo, quia quod huic rei contrarium est quærimus, non nos mutuo obtegimus et circummunimus per illam, quæ secundum Deum est, charitatem; sed alios nobis quærimus amicitiæ obtentus; alii a cognatione, alii a consuetudine, alii a consortio, alii a vicinia : et quæcumque alia de causa potius amici sumus, quam ex pietate, cum ex illa sola oporteat amicitias jungi, nunc contrarium evenit, Judæis et gentibus aliquando sumus amici potius quam Ecclesiæ filiis.

VI. Etiam, inquies ; nam ille improbus est, hic vero bonus et modestus. Quid dicis? improbum fratrem vocas tu, cui vetitum est vel raca vocare? nec te pudet, nec erubescis fratrem traducens? membrum tuum, eum qui eodem natus est partu, qui est ejusdem mensæ particeps? Sed si fratrem secundum carnem habeas, etiamsi mille scelera admittat, illum foves, et si ille mala fama laboret, putas te dedecoris esse consortem : spiritualem vero fratrem, quem calumniis impetitum defendere oporteret, innumeris oneras maledictis et criminationibus, improbum vocas. Improbus enim, inquis, difficile toleratur. Atqui ideo debes illi amicitia jungi, ut eum a vitio removeas, ut convertas et ad virtutem reducas. At non obtempe-

rat, inquis, neque consilium admittit. Unde hoc nosti? An hortatus es et emendare studuisti? Hortatus sæpe sum, inquies. Quoties? sæpius semel et iterum. Papæ! id-ne sæpius vocas? Etiamsi per totam vitam id fecisses, nec deficere, nec desperare oportebat. Non vides quomodo nos Deus semper hortetur per Prophetas, per Apostolos, per Evangelistas? Quid igitur? num ideo recte operamur? num in omnibus obtemperamus? Minime. Num ideo ille finem fecit admonendi? num tacuit? annon singulis diebus dicit: « Non potestis Deo servire et mammonæ[1] : » et crescit tamen in multis pecuniæ cupiditas atque tyrannis? Non quotidie clamat, « Dimittite et dimittetur vobis, » et nos magis efferamur? Annon quotidie monet ut concupiscentiæ et illicitæ voluptati imperemus, et multi plus quam porci in hoc peccato volutantur? Attamen ille hortari non cessat: cur ergo non hæc mente revolvimus nec dicimus, Deum nobis semper loqui, nec desistere etiamsi ut plurimum non obtemperemus? Ideo dicebat: « Pauci sunt qui salvi fiant. » Si enim non sufficit ad salutem nobis illa virtus, quam seorsum exercemus, sed oportet alios virtutis socios adducere; cum nec nostram, nec aliorum salutem curaverimus, quid patiemur? Unde salutis spem deinceps habebimus? sed quid hac de re criminor, quando ne contubernalium quidem nostrorum rationem ullam habemus, uxoris, filiorum, servorum? Sed non de his, sed de aliis futilibus solliciti sumus ebriorum instar, ut crescat servorum numerus, qui diligentius nobis serviant: filiique magnam a nobis hæreditatem accipiant: uxor item auro fulgeat vestibusque pretiosis; neque de nobis curam ullam habemus, sed de facultatibus tantum nostris. De uxore certe nulla sollicitudo, sed de rebus uxorem ambientibus vel ornantibus idipsumque de liberis dicendum. Perinde atque si quis ca-

[1] Luc. XVI, 13.

ducam domum habens, cujus muri ruinæ proximi sunt, illos instaurare negligens, magna in circuitu ejus septa erigat; aut si ægrotante corpore, ipsum quidem negligat, dum aurea vestimenta ipsi parat; aut si, domina morbo laborante, ancillarum, telarumque, vasorum supellectilisque curam gerat, ipsa relicta gemente. Hoc nunc videre est in anima nostra, quæ male misereque habet, ira, maledicentia, absurdis cupiditatibus, vana gloria, jurgiis, humi dejecta et tracta, ab hujusmodi feris laniatur, dum nos illa in hisce morbis relicta, domum domesticosque curamus. Et si ursa clam aufugerit, domos claudimus, per vicos currimus, ne in eam incidamus : nunc autem non una fera, sed multis, hujusmodi scilicet cogitationibus, animam nostram laniantibus, nullum horum sensum habemus. In urbe quidem tantam ferarum curam habemus, ut eas vel in deserto loco vel in caveis includamus, caveamusque ne in curia civitatis, nec in foro, nec in regia versentur, sed procul ligatas detineamus. In animam vero, quæ curiam suam, regiam et judiciale tribunal habet, ascendunt feræ, circa mentem ipsam soliumque regium clamantes, turbas dantes. Ideo omnia susdeque vertuntur; omnia tumultu plena intus et foris, nullumque discrimen nos inter et urbem incursu barbarorum devastatam; idipsumque fit ac si dracone in nido avicularum insidente, aviculæ ipsæ avolent trepidæ et perturbatæ, nec quo se in tanto tumultu recipiant habentes.

VII. Quare, obsecro, draconem occidamus, feras includamus, suffocemus, jugulemus, et hasce malas cogitationes gladio spiritus confodiamus : ne nobis talia comminetur Propheta, qualia Judææ, « Onocentauri illic tripudiabunt, » et ericii et dracones[1]. » Sunt enim, sunt homines onocentauris pejores, quasi in deserto viventes, calcitrantes,

[1] Isaï. XIII, 21, 22.

quales fere sunt apud nos juvenes. Nam feris correpti cupiditatibus, ita prosiliunt, ita calcitrant, sine freno circumeuntes, nullamque decori rationem habentes. In causa sunt patres, qui equorum domitores cogunt ut studiosissime equos suos doment et dirigant, nec sinunt equinos pullos indomitos in juventute manere, sed frenum injiciunt, cæteraque hujusmodi omnia a principio adhibent; filios autem suos juvenes sinunt infrenes circuire, intemperanter scortis et aleis deditos, atque iniqua theatra frequentare ac deturpari : cum par fuisset illi, ne scorta adiret, uxorem dare, uxorem castam et prudentem, quæ virum suum a mala absurdaque consuetudine abigeret, et equo frenum esset. Non enim aliunde fornicationes et adulteria ortum habent, quam ex juvenum licentia. Nam si ille uxorem habeat prudentem, et domesticæ rei et famæ existimationisque suæ curam habebit. Sed juvenis est, inquies. Scio et ego. Nam si Isaac quadraginta annos natus sponsam duxit [1], et in virginitate totam illam ætatem egit, multo magis in statu gratiæ juvenes philosophiam illam exercere par esset. Sed quid faciam? Nihil curatis illos in continentia retinere, sed nihil pensi habetis, dum videtis illos deturpari, fœdari, scelestosque fieri : neque scitis hoc matrimonii lucrum esse, ut corpus purum servetur : nisi hoc esset, nulla esset connubii utilitas. Vos contra, postquam innumeris maculis fœdati sunt, tunc illis uxorem datis, idque frustra et sine causa. Sed expectandum est, inquies, donec conspicuus evadat, et in civilibus negotiis clarus sit. Animæ autem illius rationem nullam habetis, illamque dejectam sine ullo sensu conspicitis. Ideo omnia perturbatione tumultuque plena sunt; quia illa negligitur, quia quæ necessaria sunt non curantur, dum ea quæ nullius sunt pretii magna sollicitudine foventur. An nescis te nihil

[1] Gen. xxv, 2.

filio tam optabile dare posse, quam si illum serves purum a meretricia consuetudine? nihil quippe tam pretiosum est, quam anima : « Quid enim prodest homini si mundum » universum lucretur, animæ vero suæ detrimentum pa- » tiatur[1] ?» Verum omnia pervertit et dejecit pecuniarum amor. Deique timorem decussit, sicut tyrannus arcem, sic animas occupans, ac dejiciens. Idcirco et filiorum et nostram negligimus salutem, id unum curantes, quomodo opulentiores effecti, divitias aliis relinquamus, et illi aliis, hique rursum posteris, sicque pecuniarum et possessionum transmissores, ut ita dicam, efficimur, non possessores. Hinc magna insipientia; hinc liberi servis viliores fiunt. Nam servos etsi non ipsorum causa, nostri gratia tamen castigamus. Liberi autem non pari fruuntur providentia, sed a nobis minori quam servi in pretio habentur. Ecquid de servis loquor? Liberos minus quam pecudes curamus, de asinis et equis magis solliciti sumus, quam de filiis. Mulum si quis habeat, multum curat ut agasonem illi optimum provideat, non improbum, non furacem, non temulentum, non artis suæ imperitum : si autem filio pædagogum dare opus sit, casu et sine delectu obvium quemque excipimus ; etsi hac arte nulla sit major. Quid par illi arti quæ dirigendæ animæ, et efformandæ juvenis menti et indoli incumbit? qui tali instructus est facultate, plus diligentiæ exhibeat oportet, quam quivis pictor aut statuarius. At nos id nihil curamus, sed id unum spectamus, ut linguam ediscat. Illudque satagimus tantum opum acquirendarum causa. Non enim ut loqui valeat, sed ut pecunias colligat linguam ediscit ; ita ut si absque loquendi facultate possent ditescere, nihil hanc disciplinam curaremus. Vides-ne quanta sit pecuniarum tyrannis? quomodo omnia invadat, hominesque tanquam mancipia quædam

[1] Matth. XVI, 26.

vincta trahat quo velit? At quod lucrum nobis ex tot criminationibus? Nos verbis illam tyrannidem impetimus: illa rebus nos superat. Cæterum neque sic cessabimus illam verbis exagitare: et si quid oratione consequamur, et nos et vos lucrabimur; sin in proposito perseveretis, quod nostri officii erat perfecerimus. Deus autem et vos a morbo illo liberet, et nobis id conferat, ut in vobis gloriemur: quoniam ipsi gloria et imperium in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA LX.

CAPUT XVII.

Si peccaverit in te frater tuus, vade, corripe illum inter te et ipsum solum. Si te audierit, lucratus eris fratrem tuum, sin non audierit [1], etc.

I. Quia acri oratione adversus eos, qui aliis offendiculo essent, usus, undique illos terruerat, ne deinceps supini manerent ii, qui scandalizati fuerant, neque rati totum in alios conjectum fuisse, in aliud vitium prorumperent luxuriantes, et se cultu dignos rati, in arrogantiam devenirent, vide quomodo illos reprimat, jubeatque redargutionem inter duos tantum fieri: ne plurium testimonio graviorem redderet accusationem, et petulantior ille factus, curatu difficilior foret. Ideo ait: « Inter te et ipsum solum. Si audierit, lucratus eris fratrem tuum. » Quid est illud, « Si audierit? » Si se damnaverit, si persuasum habeat se peccasse. « Lucratus es fratrem tuum, » non dicit: « Pœnas ex-

[1] Matth. XVIII, 15, 16.

petiisti quantum satis erat; » sed, « Lucratus es fratrem » tuum, » ut ostendat ex inimicitia commune detrimentum oriri. Non enim dixit : « Lucratus est ille seipsum, » sed, « Tu » ipsum lucratus es, » quibus declarat et hunc et illum detrimentum antea passos esse, alium fratris, alium salutis suæ. Ad hoc hortabatur cum sederet in monte, modo læsum ad lædentem mittens et dicens : « Si ad altare stans recorda- » tus fueris quia frater tuus habet aliquid adversum te, » vade, reconciliare fratri tuo [1]; » modo læsum jubens proximo dimittere : « Dimitte nobis debita nostra, sicut et » nos dimittimus debitoribus nostris [2], » id dicere docuit. Hic vero alium quemdam modum affert. Non enim lædentem, sed læsum inducit ad ipsum : nam quia ille, qui læserat, non facile venisset ad excusandum se, pudefactus et erubescens, læsum ad illum trahit, neque frustra, sed ut factum resarciat. Neque dicit ; « Accusa, nec increpa, vel » pœnas repete ; » sed, « Argue. » Ille namque ira et pudore, seu quodam sopore ebrius retinetur. Te vero decet sanum, illum ægrotantem adire, privatum judicium constituere, remediumque acceptabile. Illud enim, « Argue, » nihil aliud est quam, « Peccatum in memoriam revoca : dic ei quæ ab illo passus sis : » id quod si decenti modo fiat, pars quædam defensionis est, quæ ad reconciliationem impellit. Quid igitur si non morem gerat, et si durus ac pertinax fuerit ? « Assume tecum unum aut duos, ut in ore duorum » testium stet omne verbum [3]. » Nam quanto impudentior et petulantior fuerit, tanto magis ad medelam festinare oportet, non ad iram et indignationem. Nam et medicus, cum graviorem viderit morbum, non desistit, nec ægre fert; sed tunc magis sese apparat, quod etiam hic facere præcipit. Quia enim solus infirmior visus es, ex additamento fortior esto. Nam duo satis sunt ad peccantem redarguendum,

[1] Matth. v, 23, 24. — [2] Id. vi, 12. — [3] Id. xviii, 16.

Vides-ne quomodo non læsi solum, sed etiam lædentis utilitatem quærat? Nam læsus ille est, qui a morbo captus fuit, qui ægrotat, infirmatur et deficit, ideo sæpe ad hunc illum ducit; aliquando solum, aliquando cum aliis, et si perseveraverit, cum Ecclesia. « Dic, inquit, Ecclesiæ[1]. » Nam si patientis solum utilitatem quæreret, non juberet septuagies septies pœnitenti veniam concedere; non toties, neque tot illi constituisset morbi emendatores. Sed ex primo colloquio illum obstinatum manentem, foras reliquisset : nunc vero et semel et bis et ter illum curare jubet, nunc solum, nunc cum duobus, nunc cum pluribus. Ideo cum de externis agitur, nihil tale dicit; sed « Si quis te percutiat, in» quit, in maxillam dexteram, verte ei et aliam[2]. » Hic vero non sic : quod etiam Paulus dicit : « Quid mihi et de ex» ternis judicare[3]? » Fratres vero et arguere et avertere jubet, ac nisi obtemperent abscindere, ut pudore suffundantur. Hoc et ipse facit hic, cum de fratribus legem statuit : tresque ipsi statuit doctores et judices, qui doceant quæ in temulentia perpetrata sunt. Nam etsi ipse est qui omnia absurda illa fecit et locutus est, aliis tamen opus habet qui doceant, utpote ebrius; nam ira et peccatum plus quam ebrietas mentem turbant, et in majorem insaniam conjiciunt. Nam quis Davide prudentior erat? Attamen cum peccaret, nihil sensit, quod concupiscentia omnia ejus ratiocinia occupasset, et ceu fumus quidam ejus animum repleret. Quapropter lucerna opus habuit per Prophetam adducta[4], ac verbis quæ facinus ipsi in memoriam reducerent. Ideo hos nunc ad peccantem adducit, qui de gestis suis ipsum alloquantur.

II. Cur autem hunc jubet arguere, non alium? Quia hunc utpote a se læsum et injuria affectum, moderatius

[1] Matth. XVIII, 17. — [2] Id. v, 39. — [3] 1 Cor. v, 12. — [4] 2 Reg. XII, 1.

erat toleraturus : non enim pari animo ab alio de injuria alteri oblata, se redargui patiatur, cum maxime solus est is qui redarguit. Cum autem is, qui rationes ab ipso expetendi jus habet, ipsius curare salutem videtur, is maxime omnium potest illum ad resipiscentiam vocare, cum videat hoc non pœnam expetendi, sed emendandi gratia fieri. Ideo non statim duos accedere jubet; sed cum primus nihil proficere potest, neque tunc multitudinem mittit, sed usque ad duos addit, vel etiam unum; cum autem hos despexerit, tunc ad Ecclesiam illum mittit. Sic admodum curat ne proximi peccata evulgentur; etsi potuerit a principio illud jubere, ne id in vulgus manaret, non fecit; sed post unam alteramque monitionem id præcipit. Quid autem sibi vult illud, « In ore duorum vel trium testium stabit » omne verbum ? » Idoneum habes testimonium, inquit, te totum id quod penes te erat fecisse, nihilque omisisse. « Si » autem nec hos audierit, dic Ecclesiæ, » id est, præsidibus; « Quod si Ecclesiam non audierit, sit tibi quasi ethnicus » et publicanus [1]. » Talis enim homo incurabili morbo laborat. Tu vero mihi perpende quomodo publicanum ubique in exemplum nequitiæ maximæ ponat. Nam supra dixit : « Nonne et publicani hoc faciunt [2] ? » et progressus rursum, « Publicani et meretrices præcedent vos in regno cœlo- » rum [3] ; » id est, qui maxime improbantur et condemnantur. Audiant illi qui ad quæstus iniquos currunt, qui fœnora fœnoribus adjiciunt. Cur porro cum publicanis istum locat? ut læsum consoletur, et hunc terreat. Num hæc sola punitio est? Minime : sed audi sequentia : « Quodcumque » alligaveritis super terram, erit ligatum et in cœlis [4]. » Non dixit Ecclesiæ præsuli : « Alliga illum ; » sed « Si alligaveris, ei qui læsus fuit totum permittens, tuncque vincula non

[1] Matth. XVIII, 17. — [2] Id. V, 46. — [3] Id. XXI, 31. — [4] Id. XVIII, 18.

dissoluta manent. » Extrema itaque patietur mala. Sed non is, qui detulit, in causa est, verum is qui noluit obtemperare. Vides quomodo hunc duplici necessitate vinxerit, et præsenti pœna, et futuro supplicio? Hæc porro comminatus est, ne istæc accidant, sed metuens et minas et ejectionem ab Ecclesia, et periculum ex vinculo partum, nec non illud in cœlis vinculum, moderatior sit. Cum hæc sciat, etsi non a principio, in multitudine tamen judiciorum iram deponet. Idcirco et primum et secundum et tertium constituit judicium, neque statim illum præscindit; ut si primo non obediat, secundo cedat; sin illud respuerit, tertium timeat; si hujus nullam rationem habeat, ex futuro judicio terreatur, sive ex Dei sententia et ultione. « Iterum au» tem dico vobis, quia si duo ex vobis consenserint super » terram, de omni re, quamcumque petierint, fiet eis a Patre » meo, qui in cœlis est. Ubi enim fuerint duo vel tres con» gregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum [1]. » Videsne quomodo aliunde etiam solvat inimicitias, simultates tollat, et mutuo jungat, non tantum ex timore jam dicti supplicii, sed etiam ex bonis per charitatem partis? Nam postquam contentiosis illa comminatus est, hic magna concordiæ præmia statuit. Siquidem ii, qui mutuo inter se consentiunt, a Patre impetrant quod petunt, et Christum in medio habent. An nusquam duo mutuo consentientes sunt? multis in locis utique, imo forte ubique. Quomodo igitur non omnia impetrant? Quia multæ sunt causæ non impetrandi; nam sæpe illa petunt quæ concedere non expedit. Ecquid miraris si alii non impetrent, quando Paulus etiam id passus est, cum audivit : « Sufficit tibi gratia » mea, virtus enim mea in infirmitate perficitur [2]? » Aut illi qui petunt non digni sunt qui exaudiantur, nec ex se afferunt ea quæ competerent : ipse vero Apostoli similes re-

[1] Matth. XVIII, 19, 20. — [2] 2 Cor. XII, 9.

quirit : ideo ait, « Ex vobis, » virtute præditis, qui evangelicam vitam exhibetis. Aut contra lædentes se precantur, ultionem et supplicium ipsorum postulantes, id quod est prohibitum : Nam ait : « Precamini pro inimicis vestris ; » aut qui sine ulla pœnitentia peccantes, misericordiam petunt, quæ tamen non impetrari potest, non modo illis precantibus, sed etiam alio ex iis, qui apud Deum fiduciam habent, pro ipsis postulante : quemadmodum Jeremias, cum pro Judæis precaretur, audivit : « Noli orare pro po-» pulo hoc, quia non te exaudiam[1]. » Si vero cuncta adsint, et utilia petas, quodque penes te est afferas, vitam ducas apostolicam, concordiam et charitatem erga proximum serves, postulata consequeris. Benignus quippe est Dominus.

III. Deinde quia dixit : « A Patre meo, » ut ostendat se quoque, nec modo Patrem postulata daturum esse, subjunxit : « Ubi enim duo vel tres congregati fuerint in nomine » meo, illic sum in medio eorum. » Quid igitur? nonne sunt duo vel tres congregati in nomine ejus? Sunt quidem, sed raro. Non enim de conventu simpliciter dicit, neque hoc tantum postulat ; sed etiam, ut supra dixi, alias quoque virtutes. Deinde ut hoc ipsum cum magna accuratione petat. Nam quod dicit, hujusmodi est : « Si quis me priorem causam habeat amoris erga proximum, cum illo ero, si alias quoque virtutes possideat. » Nunc autem plurimos videmus, qui alias amicitiæ causas habent. Alius enim, quia amatur, amat ; alius, quia honoratus fuit ; alius quia in aliquo sæculari negotio quispiam ei utilis fuit ; alius, ob aliam similem causam ; at difficile est reperire quempiam qui proximum propter Christum ut oportet amet. Plurimi enim sæcularibus negotiis mutuo vincti sunt. Verum non Paulus sic amabat, sed propter Christum ; ideo quamvis non tan-

[1] Jer. XI, 14.

tum amaretur quantum amabat, non dissolvit charitatem, quia validam amoris radicem jecerat. At nunc res non ita se habet : sed si omnia exploremus, apud multos inveniemus amicitiæ causas longe diversas. Quod si quis mihi concederet in tanta multitudine rem examinare, ostenderem multos sæcularibus de causis mutue devinctos esse : id quod etiam manifestum est ex iis quæ inimicitiarum causæ sunt. Quia ex fluxis hujusmodi rebus mutuo devincti sunt, hinc fit ut nec ferventer, nec perpetuo vinciantur. Sed vel contumelia, vel pecuniarum detrimentum, vel invidia, vel vanæ gloriæ amor, vel quid simile, si accidat, amicitiam solvit. Non enim spiritualem invenit radicem. Quæ si talis esset, nulla sæcularium rerum spiritualia solveret. Charitas enim ea, quæ propter Christum est, firma, stabilis invictaque est, nihilque illam poterit avellere, non calumniæ, non pericula, non mortes, non aliud quid simile. Etiamsi enim qui sic amat, ærumnas mille videret amoris causa sibi impendere, non tamen desisteret. Nam qui amat ut ametur, si quid ingratum viderit, solvit amorem : qui vero inde vinctus est, nunquam discedet. Ideo Paulus dicebat : « Charitas nunquam excidit[1]. » Quid enim dicere possis? an quod honoratus te contumelia affecerit? vel quod beneficio affectus, te occidere voluerit? Sed si propter Christum diligis, id te ad majorem inducit charitatem. Nam quæ in aliis dilectionem evertunt, hic illam conciliant. Quomodo? Primo quia talis homo mercedis tibi causa est; secundo, quia ille majori eget ope et ministerio. Idcirco qui sic amat, non genus explorat, non patriam, non divitias, non quantum redametur, non aliud simile quidpiam. Sed etiamsi odio habeatur, etiamsi contumelia afficiatur, etiamsi occidatur, in amore perseverat, idoneam habens amandi causam, amorem Christi : quapropter ad illum respiciens, stat

[1] 1 Cor. XIII, 8.

fixus, firmus, immobilis. Nam Christus sic dilexit inimicos, ingratos, contumeliosos, blasphemos, se odientes, eos qui ne respicere quidem illum sustinebant, qui ligna et lapides ipsi anteponebant; hos dilexit suprema charitate, cui par inveniri nequit. Nam ait : « Majorem hac charitatem nemo » habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis[1]. » Illos vero qui ipsum crucifixerunt, quique tanto furore contra ipsum insanierunt, vide quantum curet : nam Patrem alloquens sic de illis ait : « Dimitte illis, nesciunt enim » quid faciunt[2]. » Discipulos quoque postea ad ipsos misit. Hanc igitur nos quoque charitatem imitemur, et hanc respiciamus, ut imitatores Christi effecti, et hæc et futura bona consequamur, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui gloria et imperium in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA LXI.

CAPUT XVIII.

Tunc accedens ad illum Petrus dixit : Domine, quoties peccabit in me frater meus, et dimittam ei? usque septies? Dicit ei Jesus : Non dico tibi usque septies, sed usque septuagies septies.

I. Magnum quid se dicere putabat Petrus, ideo quasi rem ingentem statuens intulit : « Usque septies? » Id quod facere jussisti, inquit, quoties faciam? Nam si semper peccaverit, sæpeque monitus pœnitentiam egerit, quoties hæc nos tolerare jubes? Illi enim, qui nec pœnitentiam agit, nec seip-

[1] Joan. XV, 13. — [2] Luc. XXIII, 34. — [3] Matth. XVIII, 21, 22.

sum damnat, terminum posuisti, dicens : « Sit tibi quasi » ethnicus et publicanus ; » huic vero non item ; sed jussisti illum admitti. Quoties igitur ipsum feram convictum et pœnitentem, sufficit-ne usque septies ? Quid igitur Christus benignus ille et bonus Dominus ? « Non dico tibi usque » septies, sed usque septuagies septies. » Non numerum statuit hic, sed infinite, perpetuo et semper denotat ; sicut enim « Millies » sæpe sæpius significat, ita et dictum superius. Illud enim : « Sterilis peperit septem [1], » de multis in Scriptura intelligitur. Itaque remissionem non numero conclusit, sed perpetuo et semper concedendam significat : hoc enim per sequentem parabolam indicat. Ne videretur enim magnum quid et onerosum præcipere dicendo septuagies septies, addidit hanc parabolam, simul id quod dixerat insinuans, et eum, qui hac de causa altum saperet reprimens, ostendensque rem non esse arduam, imo valde facilem ; ideo benignitatem suam in medium adduxit, ut ex comparatione discas te, quamvis septuagies septies dimittas, imo omnia peccata proximo semper condones, quasi stillam aquæ pelago comparatam, imo longe minorem esse misericordiam illam, si cum immensa Dei bonitate comparetur, qua opus habes, cum debeas in judicium abduci et rationes reddere. Ideo subjunxit : « Simile est reg- » num cœlorum homini regi, qui voluit rationem ponere » cum servis suis. Et cum cœpisset ponere rationem, oblatus » est ei unus qui debebat decem millia talenta. Non habente » autem eo unde redderet, jussit vendi eum et uxorem et » filios et omnia quæ haberet [2]. » Deinde cum misericordiam impetrasset ille, « Egressus conservum debentem sibi » centum denarios suffocabat [3], » quare commotus Dominus ipsum in carcerem conjici jussit, donec totum solveret. Vides-ne quantum sit discrimen inter peccata in hominem,

[1] 1 Reg. II, 5. — [2] Matth. XVIII, 23-25. — [3] Ibid. 28.

et in Deum? quantum scilicet discrimen inter decem millia talenta, et centum denarios ; imo multo majus. Id autem evenit tum ex differentia personarum, tum ex peccatorum frequentia. Homine namque vidente, cessamus, nec peccare audemus; Deo autem quotidie vidente, non veremur, imo etiam omnia intrepide facimus et dicimus. Neque hinc modo, sed etiam a beneficiis et ab honore, quo fruimur, graviora peccata redduntur. Et si discere vultis quomodo sint millia talenta, imo multo plura in Deum peccata, id paucis exprimere satagam. Sed timeo ne iis, qui ad nequitiam proni sunt, quique frequenter peccant, majorem præbeam licentiam, neve modestiores in desperationem conjiciam, et ne idipsum quod Discipuli dicant; « Quis potest » salvari[1] ? » Nihilominus tamen dicam, ut eos qui attendunt securiores et mansuetiores reddam: nam qui incurabili morbo laborant et sine sensu sunt, hisce nihil permoti rationibus, a nequitia et ignavia sua non recedunt. Si autem inde majorem sumant negligentiæ occasionem, id non dictis hujusmodi, sed eorum stoliditati tribuendum est. Quæ vero dicentur, attentos reprimere et ad compunctionem deducere poterunt, mansuetiores vero cum peccatorum molem viderint, et vim pœnitentiæ didicerint, ipsi magis dabunt operam: ideoque illud dicere operæ-pretium fuerit. Proferam vero peccata et quæcumque in Deum et quæcumque in homines perpetramus : non propria ponam, sed communia. Propria autem deinceps ex conscientia sua singuli addent. Id vero faciam postquam Dei beneficia præposuero. Quæ sunt ergo Dei beneficia? Ipse fecit nos ex nihilo, visibilia omnia propter nos condidit, cœlum, mare, terram, aërem, et quæ in iis continentur omnia, animalia, plantas, semina; nam brevitati studendum ob immensam operum copiam. Animam viventem talem nobis tantum

[1] Matth. XIX, 25.

inspiravit, paradisum plantavit, adjutricem dedit, et in bruta animantia imperium, gloria et honore coronavit. Deinde hominem qui erga benefactorem suum ingratus evaserat, majori dono dignatus est?

II. Ne hoc tantum consideres quod ejecerit ex paradiso, sed lucrum inde partum perpende. Postquam enim ejecit ex paradiso, et infinita illa bona largitus est œconomiasque varias, Filium suum misit pro iis, qui beneficiis affecti ipsum oderant, cœlum nobis aperuit, et paradisum ipsum expandit, nos inimicos, ingratos filios effecit: ideo nunc opportune dicatur: « O altitudo divitiarum et sapientiæ » Dei[1]! » Deditque nobis baptisma in remissionem peccatorum, eripuit a suppliciis, hæredes regni constituit, millia promisit bona recte agentibus, manum porrexit, spiritumque infudit in corda nostra. Quid igitur post tot tantaque bona? Quomodo nos affectos esse oporteret? Num si quotidie moriamur pro illo, qui nos tantum diligit, condignas gratias, imo vel tantillum debiti referemus? Nequaquam: nam illud etiam in lucrum nobis cedit. Quomodo igitur affecti sumus, qui ita affici deberemus? Quotidie leges ejus violamus. Verum ne indigne feratis, si peccantium linguam perstrinxero: non enim vos incuso tantum, sed et meipsum. Undenam vultis incipiam? An a servis? an a liberis? a militibus? a privatis hominibus? a principibus? a subditis? a mulieribus? a viris? a senibus? a juvenibus? a qua ætate? a quo genere? a qua dignitate? a quo studio? Vultis-ne a militibus incipiam? In quot peccata hi quotidie non proruunt? Contumelias et convitia inferunt, insaniunt, alienis calamitatibus delectantur, lupis similes, scelere nunquam vacui; nisi quis dixerit mare fluctibus vacare. « Quæ animi ægritudo non illos exagitat? quis morbus non animam ipsorum obsidet? Æqualibus enim invident, vanæ

[1] Rom. XI, 33.

gloriæ student; subditos sibi avare defraudant; iis, qui litigant et ad se quasi ad portum confugiunt, hostili et perjuro animo sunt. Quot apud illos rapinæ? quot fraudes? quot sycophantiæ, et fraudulentæ negotiationes? quot adulationes serviles? Agedum Christi legem singulis aptemus: « Qui dixerit fratri suo : Fatue, reus erit gehennæ ignis. » Qui respexerit mulierem ad concupiscendum eam, jam » mœchatus est eam in corde suo[1]. Nisi quis humiliaverit » se sicut parvulus, non intrabit in regnum cœlorum[2]. » Hi vero arrogantia utuntur adversus subditos sibi traditos, trementes, et formidantes, quibus sunt ipsis feris acerbiores. Nihil pro Christo facientes, omnia pro ventre, pro pecuniis, pro vana gloria. An scelera eorum verbis numerari possint? Quid irrisiones memorem, risum effusum, intempestiva colloquia, obscœna dicta? Nam de avaritia nihil dicendum : quemadmodum enim ii, qui in montibus sunt monachi, ne sciunt quidem quid sit avaritia; ita et isti, sed contrario modo. Illi enim quod procul ab hoc morbo sint, id ignorant; hi vero quasi hoc morbo ebrii, ne sentiunt quidem quantum sit malum : nequitia enim ita omnem virtutem ab eis expulit, tantamque tyrannidem exercet, ut furentibus illis nullum crimen grave videatur esse. Sed his relictis, vultis-ne ad alios modestiores accedamus? Age igitur, opificum artificumque genus adeamus. Hi enim maxime videntur ex justis laboribus sudoribusque vitam sibi parare. Verum hi quoque nisi sibi attendant, multa inde sibi mala congerunt : nam justis operibus, iniquum vendendi et emendi modum adjiciunt, et sæpe avaritiæ juramenta, perjuria, mendacia superaddunt : hujus vitæ rebus addicti terræque affixi, nihil non agunt ut pecunias colligant, nec curant eas pauperibus erogare, semperque facultates augere student. Quis enarrarit convitia his de

[1] Matth. v, 22 et 28. — [2] Id. xviii, 4.

causis prolata, contumelias, fœnora, usuras, pacta multam fraudem habentia, impudentes negotiationes?

III. Verum si placet, his omissis, ad alios veniamus, qui videntur justiores esse. Quinam illi sunt? qui agros possident, et ex terræ fructibus ditantur. Quid illis iniquius reperiantur? Si quis enim perquirat quo pacto cum miseris agricolis se gerant; illos barbaris immaniores deprehendet. Nam iis, qui fame tabescentes per totam vitam laborant, vectigalia imponunt intolerabilia et perpetua, laboriosaque ministeria: quasi asinis et mulis, imo quasi lapidibus, ipsorum corporibus utentes, neque vel tantillum respirare sinentes; sed sive agri feraces, sive steriles sint, pari modo torquent, nec vel minimum veniæ ipsis concedunt; quo quid miserabilius fuerit, quando toto hyeme in laboribus transacta, frigore, imbribus ac vigiliis attriti, vacuis manibus, adhuc debitores recedunt: procuratorum tormenta, raptationes, exactiones, abductiones, et inevitabilia ministeria magis timentes, quam tantam famem, tantumque naufragium. Quis enarraverit negotiationes et commercia quæ per illos exercent? Ex ipsorum laboribus torcularia et subtorcularia replent, dum non sinunt ipsos vel parvam mensuram domum referre, sed totum fructum inique in doliis suis includunt, modicamque pecuniam pro hac re ipsis projiciunt. Nova quoque excogitant usuræ genera, quæ ne gentilium quidem legibus permittuntur, usurariaque acta rescribunt execranda, quibus non centesimam sortis, sed dimidium exigunt: et hæc, cum is a quo exigunt et uxorem et liberos alat, pauperque sit, qui suis laboribus et aream et torcularia implet. Sed nihil horum cogitant. Quare opportune Prophetam in medium adducamus dicentem: « Obstupesce cœlum, et horresce terra[1]; » in quantam feritatem genus humanum prorupit? Hæc porro dico,

[1] Isaï. 1, 2.

non quod artes, agriculturam et militiam criminer, sed nos ipsos. Nam Cornelius centurio erat, et Paulus coriarius, et post prædicationem arte sua utebatur, et David rex erat, Job vero multorum prædiorum dominus, innumeris fruebatur reditibus, quibus nihil horum impedimento fuit ad virtutem colendam. Hæc itaque omnia cogitantes, decemque millia talenta in mentem revocantes, hinc incitemur ut pauca illa et vilia proximo remittamus. Nam rationes nobis reddendæ erunt de præceptis nobis traditis, nec poterimus, quidquid tandem faciamus, omnia persolvere. Ideoque nobis Deus viam facilem aperuit, qua omnia solvere possimus, oblivionem dico injuriarum. Ut igitur illud probe discamus, audiamus ultra progressi parabolam totam. «Oblatus est enim, inquit, unus qui debebat illi decem millia talenta. Non habente autem illo unde redderet, jussit eum vendi et uxorem ejus et filios[1]. » Cur uxorem, quæso? Non ex crudelitate vel inhumanitate : nam in aliud detrimentum incidisset, cum uxor ejus et ipsa serva esset ; sed ex ineffabili providentia. Vult enim illum tali comminatione perterrefacere, ut ad supplicandum induceret, ne venderetur. Si enim propter debitum id fecisset, non annuisset ejus petitioni, neque gratiam dedisset. Cur ergo antequam rationes datæ essent debitum non dimisit? ut doceret quanto ipsum debito absolveret; ut hac ratione ille indulgentior circa conservum esset. Si enim postquam debiti magnitudinem didicit, et ingentem remissionem, conservum suum tam aspere egit; nisi illum talibus remediis prius lenivisset, quo non crudelitatis processurus erat! Quid igitur ille? « Patientiam habe in me, et omnia reddam tibi. Misertus autem dominus servi illius, dimisit eum, et debitum dimisit ei[2]. » Vidisti-ne rursum benignitatis magnitudinem? Dilationem tantum petebat servus; ille vero plus quam

[1] Matth. XVIII, 24, 25. — [2] Ibid. 26, 27.

petebat concessit, remissionem totius debiti atque veniam. Ab initio nempe dare volebat, sed nolebat donum ex se totum esse, sed ejus supplicationem intervenire, ne incoronatus ille discederet. Quod tamen totum ex Deo esse, etiamsi ille procumbens supplicaverit, causa concessionis declaravit : « Misertus enim, inquit, dimisit illi. » Attamen sic quoque volebat ut ille aliquid conferre videretur, ne nimio afficeretur pudore; utque propria calamitate institutus, indulgens conservo foret.

IV. Huc usque ergo ille bonus et acceptus fuit : nam confessus est et promisit se debitum redditurum esse, procidit et rogavit, sua peccata damnavit, debitique magnitudinem agnovit. Sed quæ sequuntur indigna prioribus sunt. Egressus statim, nec multo elapso tempore, sed statim, cum præsens adhuc beneficium esset, dono, nec non libertate a domino sibi concessa ad nequitiam usus est. « Cum » invenisset enim unum ex conservis, qui debebat illi cen» tum denarios, suffocabat eum dicens : Redde quod de» bes [1]. » Vidisti-ne domini misericordiam? Vidisti-ne servi crudelitatem? Audite qui pro pecuniis hæc facitis. Cum autem pro peccatis id non liceat facere, quanto minus pro pecuniis? Quid igitur ille? « Patientiam habe in me, et om» nia reddam tibi [2]. » Ille vero ne verba quidem reveritus est, per quæ ipse servatus fuerat. Nam ipse his dictis a decem millium talentorum debito absolutus est : nec portum cognovit, per quem naufragium effugisset. Nec supplicationis modus domini benignitatem in mentem ipsi revocavit; sed illa omnia ex avaritia, crudelitate et duritie abjiciens ex animo, fera quavis sævius conservum suffocabat. Quid facis, o homo? non sentis, ut te ipsum decipias, gladium contra te adigas, ac sententiam, donumque revoces? Sed nihil horum cogitavit, nec rerum suarum recor-

[1] Matth. xviii, 28. — [2] Ibid. 29.

datus est, neque cessit omnino : quanquam non de paribus supplicatio erat. Hic namque pro decem millibus talentis; ille pro centum denariis precabatur; ille conservum, hic dominum; hic perfectam remissionem accepit, ille dilationem petebat : « In carcerem enim illum conjecit. Videntes autem conservi[1], » accusaverunt illum apud dominum, dominoque retulerunt. Ne hominibus quidem hoc placebat, nedum Deo. Una ergo indignati sunt vel illi qui nihil debebant. Quid ergo dominus? « Serve nequam, omne debitum illud dimisi tibi, quia rogasti me : nonne oportuit et te misereri conservi tui? sicut et ego tui misertus sum[2]? » Vide rursum mansuetudinem domini. Cum illo judicio contendit, et sese purgat, donum revocaturus; imo vero non ipse revocavit, sed is qui acceperat. Ideo dicit : « Omne debitum illud dimisi tibi, quia rogasti me : nonne oportuit et te misereri conservi tui? » Etsi enim onerosum tibi videatur; at oportuit ad lucrum respicere jam factum, et ad futurum. Et si onerosum sit præceptum, præmium cogitare oportuit; atque in mente versare, non quod ille tibi damnum inferat, sed quod Deum tu offendas, quem simplici precatione placasti. Et si etiam sic tibi onerosum videtur si te lædentis amicus fias, longe gravius erit in gehennam incidere; et si illud ipsi retulisses, tunc cognovisses id multo levius esse. Et cum millia talenta deberet, Deus non vocavit malum, nec injuria affecit, sed misertus est : quando autem circa conservum immanis effectus est, tunc dicit : « Serve nequam. » Audite avari, nam vos hæc respiciunt : audite immisericordes et crudeles, vos non aliis esse crudeles, sed vobis ipsis. Cum ergo volueris injurias in mentem revocare, cogita te contra te ipsum illas revocare, non contra alium; te tua peccata colligere, non proximi. Tu quidem quidquid contra illum agis, ut homo agis et in

[1] Matth. XVIII, 30, 31. — [2] Ibid. 32, 33.

præsenti vita; Deus vero non sic; sed majori te et æterno illic supplicio afficiet; nam ait : « Tradidit eum tortoribus, » donec omne debitum persolveret [1]; » id est, perpetuo, nunquam enim solvet. Quia ex beneficio non melior evasisti, unum relinquitur, ut supplicio emenderis. Licet gratiæ, et dona Dei sine pœnitentia sint; at tantum valuit nequitia, ut hanc legem solveret. Quid ergo injuriarum recordatione deterius, quæ donum divinum tale ac tantum evertere possit? Neque illum simpliciter, sed iratus tradidit. Quando enim jussit illum vendi, non irati verba erant, ideo non id fecit, sed hoc occasio grandis misericordiæ fuit: nunc vero indignationis magnæ sententia est, supplicii atque ultionis. Quid ergo sibi vult parabola? « Sic vobis » faciet Pater meus, inquit, nisi remiseritis unusquisque » fratri suo de corde vestro peccata ipsorum [2]. » Non dixit; « Pater vester; » sed, « Pater meus. » Non enim dignus est sic improbus et inhumanus, qui Deum vocet patrem.

V. Duo igitur hic quærit, ut peccata nostra damnemus, et aliis remittamus, et hoc propter illud, ut facilius illud sit. Nam qui cogitat peccata sua, indulgentior erit conservo. Neque solum ore, sed corde dimittendum est, ne contra nos gladium adigamus ob injuriarum memoriam. Quid enim tibi tantum mali intulit qui offendit, quantum tibi infers, cum iram animo versas, et sententiam Dei te damnantem tibi attrahis? Nam si tu vigiles et philosopheris, in caput illius malum torquetur, et is ipse erit qui male patietur. Sin tu perseveres moleste et graviter ferens, solus damnum referes, non ab illo, sed a te ipso. Ne dixeris ergo: « Me contumelia affecit, calumniatus est, innumera intulit mala : » quanto enim plura dixeris, tanto magis beneficum illum ostendis. Occasionem quippe tibi dedit peccata deponendi; ita ut quanto magis te læserit, tanto majorem

[1] Matth. XVIII, 34. — [2] Ibid. 35.

peccatorum tibi remissionem conciliabit. Nam si velimus, nemo nos lædere poterit. Sed et ipsi inimici nobis maxime prosunt. Ecquid de hominibus loquor? Ipso diabolo quid sceleratius est? Attamen ab illo magnam bene agendi occasionem mutuamur, ut Job comprobat. Si porro diabolus occasio est coronarum, cur inimicum times? Vide quanta lucreris dum inimicorum molestias fers patienter. Primo quidem, id quod maximum est, peccatorum remissionem; secundo, perseverantiam et patientiam; tertio, mansuetudinem et benignitatem. Qui enim nescit irasci adversus eos qui se offendunt, multo magis erga amicos mitis erit. Quarto, quod semper ira vacui simus, cui bono nihil par esse possit. Nam qui nunquam irascitur, nullo mœrore premitur, ut liquidum est, neque vitam aget in vanis laboribus doloribusque: qui enim odisse nescit, nec dolore afficitur, sed deliciis milleque bonis fruitur. Itaque nos ipsos supplicio afficimus dum alios odio habemus; sicut et nobis beneficia conferimus, dum diligimus. Ad hæc, venerabilis ipsis inimicis eris, etiamsi dæmones essent. Imo potius, si ita sis affectus, nemo tibi inimicus erit: quod autem omnium maximum primumque est, Dei misericordiam tibi attrahis: atque etiamsi peccaveris, veniam impetrabis; si bene egeris, majorem assumes fiduciam. Illud ergo assequamur, neminem odio habere, ut nos Deus amet; ut etiamsi decem millium talentorum debitores simus, nostri misereatur. Sed læsus fuisti ab illo? miserare illum, nec odio habeas; luge illum, nec averseris. Non enim tu offendisti Deum, sed ille. Tu vero probe rem gessisti, si patienter tuleris. In mentem revoca Christum cum esset crucifigendus, pro se ipso gavisum, et pro crucifigentibus lacrymatum fuisse. Sic nos oportet esse affectos: et quanto magis lædimur, tanto magis debemus nos lædentes deflere. Nobis enim multa inde bona accedunt; illis vero contra.

Sed coram omnibus contumeliis affecit et verberavit? Ergo coram omnibus sese deturpavit et dehonestavit, et mille accusatorum ora aperuit, pluresque tibi texuit coronas, multos patientiæ tuæ præcones collegit. Sed apud alios me calumniatus est. Et quid hoc, cum Deus sit de his rationes expetiturus, non autem illi qui audierunt? Sibi namque ipsi supplicii causam curavit, ut non modo de suis delictis, sed de iis etiam quæ contra se locutus est rationem sit redditurus. Te ille apud homines calumniatus est, ipse vero apud Deum est accusatus. Si vero hæc tibi non sint satis, cogita Dominum quoque tuum calumniis impetitum fuisse, et a Satana et ab hominibus, atque apud eos quos maxime diligebat. Illius quoque Unigenitus similiter: ideo dicebat: « Si patremfamilias Beelzebub vocaverunt, multo » magis domesticos ejus [1]. » Neque solum calumniatus illum est malignus dæmon, sed fides illi adhibita est: calumniatusque est, non de rebus nihili, sed de magnis criminibus. Nam et dæmoniacum illum vocavit, et deceptorem et Deo adversarium. At postquam beneficia contulisti, mali passus es? Ideoque maxime pro injuriam inferente luge, pro te ipso gaude, quia similis Deo factus es, « Qui solem suum » oriri facit super malos et bonos [2]. » Quod si Deum imitari supra vires tuas esse videatur, quanquam studioso id non difficile sit: attamen si id tibi sublimius esse videatur, age, te ad conservos ducamus, ad Josephum, qui innumera passus, fratres suos beneficiis affecit; ad Moysem, qui post mille insidias pro Judæis precatus est; ad beatum Paulum, qui quæ passus ab illis esset enumerare non poterat, et tamen optabat anathema esse pro illis [3]; ad Stephanum, qui lapidatus est, et rogavit ut hoc peccatum remitteretur eis. Et hæc omnia cogitans, iram omnem ejice, ut Deus nobis omnia peccata remittat, gratia et misericordia Do-

[1] Matth. x, 25. — [2] Matth. v, 45. — [3] Rom. ix, 3.

mini nostri Jesu Christi, cum quo Patri et Spiritui sancto gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA LXII.

CAPUT XIX.

Et factum est, cum consummasset Jesus hos sermones, migravit a Galilæa, et venit in fines Judææ trans Jordanem[1].

I. Cum ob illorum invidiam frequenter Judæam reliquisset[2], nunc tandem in ea immoratur, quia prope erat passionis tempus : nec tamen Jerosolymam ascendit, sed in finibus Judææ versatur : et venientem, « Secutæ sunt » eum turbæ multæ, et curavit eos[3], » neque doctrinæ tradendæ, neque signis edendis semper incumbit; sed modo hoc, modo illud agit, ut saluti sequentium et hærentium sibi varie provideret, quo ex signis fide dignus magister in iis, quæ dicebat, comprobaretur; ex doctrina vero, signorum lucrum augeret. Hoc autem erat illos ad Dei cognitionem adducere. Tu vero mihi etiam illud perpende : quomodo plebes integras uno verbo prætercurrant Discipuli, non nominatim singulos qui sanati fuerant referentes. Non dicebant enim hic et hic, sed multi, docentes ut a fastu caveamus. Sanabat autem Christus ut illis benefaceret, ac per illos aliis multis. Nam dum ii a morbis curarentur, aliis hæc occasio erat, ut Deum cognoscerent; sed

1 Matth. XIX, 1. — 2 Vide D. Guillon, tom. XIV, pag. 515-516. — 3 Matth. XIX, 2.

non Pharisæis; imo illi propterea magis efferantur, et accedunt ad eum tentandi causa. Quia enim quæ facta fuerant carpere non poterant, problemata ipsi proponunt. Nam accedentes ad eum et tentantes dicebant : « Si licet » homini quacumque ex causa uxorem dimittere [1]. » O stultitiam! putabant se posse quæstionibus suis ipsi os claudere, etiamsi jam experimento didicissent quantum in his rebus valeret : cum scilicet de sabbato multa disseruerunt; cum dixerunt : « Blasphemat, » vel quando dicebant : « Dæ» monium habet; » cum Discipulos increpabant quod per sata incederent; cum de illotis manibus locuti sunt; ubique illos reprimens, impudentemque linguam obstruens, sic remisit eos. Attamen neque ita abscedunt. Talis quippe est nequitia, talis invidia, impudens nempe atque petulans : etiamsi millies reprimatur, millies rursum instat. Tu vero mihi consideres velim interrogationis malignitatem. Non enim dixerunt ei : « Jussisti uxorem non dimittere; » jam enim de hac lege disseruerat. Attamen verborum illorum non meminerunt, sed inde profecti sunt : verum putantes se majores insidias paraturos esse, cum vellent eum illo redigere ut contra legem loqueretur, non dicunt : « Cur hoc et hoc statuisti? » sed quasi nihil dictum esset, interrogant, si liceat, sperantes illum se hoc dixisse non recordaturum esse. Cumque parati essent, si diceret licere dimittere, illi opponere quæ ipse dixerat his verbis : « Cur contraria dixisti? » Si eadem rursus quæ prius diceret, Moysem objicere : Quid ergo ille? Non dicit : « Cur me tentatis hypo» critæ [2]? » id quod postea dixit. Sed hic non item : quare? ut cum potentia sua mansuetudinem quoque ostenderet. Neque enim semper tacet, ne putent id se latere; neque semper redarguit, ut nos doceat omnia mansuete esse ferenda. Quomodo ergo illis respondet? « Non legistis quia

[1] Matth. XIX, 3. — [2] Id. XXII, 18.

» qui fecit hominem, masculum et fœminam fecit eos? Et » dixit : Propterea relinquet homo patrem suum et matrem » suam, et adhærebit uxori suæ, et erunt duo in carne una[1]. » Itaque jam non sunt duo, sed una caro. Quod ergo Deus » conjunxit, homo non separet[2]. » Vide sapientia Magistri ; interrogatus enim, « Si licet, » non statim dicit : « Non licet, » ne perturbarentur. Sed antequam sententiam diceret, per apparatum illum id liquido statuit, ostendens Patris sui esse præceptum, nec Moysi adversatum se hoc præcepisse. Animadverte autem illum non a creatione solum illud affirmare, sed et a præcepto ejus. Non enim dixit ipsum fecisse unum tantum hominem unamque mulierem ; sed etiam præcepisse, ut unus uni copularetur. Si voluisset autem hanc dimitti, aliam duci, cum unum hominem fecit, multas fecisset mulieres. Nunc autem et ex modo creationis et ex forma legis ostendit unum debere semper cum una habitare, neque unquam separari. Et vide quomodo dicat : « Qui fecit a principio, masculum et fœminam fecit » eos ; » hoc est, ex una radice facti sunt, et in unum corpus convenerunt. « Erunt enim, inquit, duo in carne una. » Deinde ostendens tremendum esse hanc legem accusare, ipsamque legem statuens, non dixit : « Ne disjungatis igitur, ne separetis : » sed quid? « Quod Deus conjunxit, homo non » separet. » Si Moysem opponas, ego tibi Moysis dominum afferam, itemque a tempore firmabo : « Nam Deus a prin» cipio masculum et fœminam fecit eos : » ac vetustissima lex est, licet videatur nunc a me primum induci, et accuratissime statuta fuit. Neque enim simpliciter mulierem ad virum adduxit, sed jussit et matrem et patrem relinquere. Neque ad mulierem accedere tantum jussit, sed et illi adhærere, ex modo dicendi disjungi non posse declarans. Neque id satis habuit, sed et aliam majorem conjunctio-

[1] Gen. II, 24. — [2] Matth. XIX, 4-6.

nem exquisivit : « Erunt duo in carne una, » inquit.

II. Deinde prisca recitata lege, quæ et rebus et verbis inducta fuit, postquam illam fide dignam ex legislatore demonstravit, cum potestate illam interpretatur, et legem sancit dicens : « Quapropter jam non sunt duo, sed una » caro. » Sicut ergo carnem secare scelestum est, ita et uxorem dirimere iniquum. Neque hic stetit, sed Deum quoque attulit dicens : « Quod ergo Deus conjunxit, homo non se» paret, » ostendens illud et contra naturam et contra legem esse ; contra naturam, quia una caro dissecatur ; contra legem, quia cum Deus conjunxerit, et jusserit non separare, vos id facere tentatis. Quid igitur post hæc faciendum erat? nonne quiescendum? nonne laudanda ea quæ dicta erant? nonne admirari oportebat illam sapientiam? nonne obstupescere de tanta cum Patre consonantia? Sed nihil horum faciunt, et quasi contentiose aiunt : « Quomodo ergo Moyses » jussit dare libellum repudii et dimittere illam[1]? » Hoc porro non illi debebant objicere, sed Christus illis. Attamen non carpit illos, neque dicit eis : « Nihil hoc ad me ; » sed hanc objectionem solvit. Atque si oppositus Veteri Testamento fuisset, non pro Moyse disputasset ; neque ex iis, quæ semel ab initio facta sunt, dicta sua confirmasset ; neque ostendere studuisset sua cum priscis illis consentire. Etsi vero multa alia Moyses jusserit, tum de cibis, tum de sabbatis, cur nusquam illum ipsi opponunt, ut hoc loco? Quia id studebant, ut virorum multitudinem contra illum concitarent. Nam illud Judæi indifferenter observabant, omnesque id vulgo factitabant. Ideo cum multa in monte disseruisset, hujus tantum mandati nunc mentionem fecerunt. Attamen ineffabilis illa Sapientia pro his defensionem parat et dicit : « Moyses ad duritiam cordis vestri ita » lege præcepit[2]. » Neque illum sinit accusatione impeti.

[1] Deut. xxiv, 1, et Matth. xix, 7. — [2] Ibid. 8.

Nam ipse erat qui legem illi dederat; sed illum a culpa liberat, et totum in caput illorum convertit, quod etiam ubique facit. Nam cum Discipulos spicas vellentes criminarentur, ipsos accusatores in culpa esse ostendit : et cum incusabant quod illotis manibus manducarent, ipsos esse transgressores comprobabat, et cum de sabbato, atque ubique, ut hoc loco. Deinde quia id quod dixerat onerosum erat, admodumque illos carpebat, ad veterem rursus legem sermonem cito transfert, repetens id quod supra dixit: « A principio autem non fuit sic [1]; » id est, ex rebus ipsis contraria Deus a principio statuit. Ne dicerent enim : « Unde palam nobis erit ob duritiam nostram hoc dixisse Moysem? » hinc illos rursum comprimit. Nam si hæc lex præcipua utilisque fuisset, non illa alia a principio data fuisset : nec sic efformasset Deus, neque talia diceret : « Ego autem » dico vobis, quia quicumque dimiserit uxorem suam, ex- » cepta causa fornicationis, et aliam duxerit, mœchatur [2]. » Postquam illos ad silentium compulit, cum auctoritate legem statuit, ut cum de cibis, et cum de sabbato ageret. Nam de cibis, postquam illos confutaverat, cum turbis disseruit, dicens non id, quod ingreditur, coinquinare hominem [3]; et de sabbato, cum illos confutavisset, dicit : « Ita- » que licet in sabbato benefacere [4] : » hic quoque eodem modo. Sed quod ibi accidit, hic quoque evenit. Sicut enim ibi Judæis refutatis, Discipuli turbati sunt, et accedentes ad eum cum Petro dixerunt : « Expone nobis parabolam » hanc [5] : » sic nunc quoque turbati dicebant : « Si ita est » causa hominis, expedit non nubere [6]. » Etenim nunc melius quam antea dictum intellexerunt. Ideoque tunc siluerunt; nunc vero quia objectio responsioque prodiit, et interrogatio cum explicatione, lexque clarior facta est, inter-

[1] Matth. XIX, 8. — [2] Ibid. 9. — [3] Id. XV, 11. — [4] Id. XII, 12. — [5] Id. XIII, 36. — [6] Id. XIX, 10.

rogant illum et palam contradicere non audent. Quod autem ea in re grave et onerosum videtur, in medium adducunt, dicentes : « Si ita est causa hominis cum uxore, » non expedit nubere. » Nam valde onerosum videbatur uxorem omni nequitia plenam habere, et tolerare, indomitamque feram intus servare.

III. Et ut discas hoc illos admodum turbasse, Marcus referendus est dicens illos seorsim ipsi locutos esse : « Quid » est, si ita est causa hominis cum uxore? » id est : « Si ita conjuncti sunt, ut unum sint; si hac de causa sic vir astrictus est, ut semper prævaricetur cum ejicit; levius certe faciliusque est contra naturæ concupiscentiam et contra seipsum certare, quam contra improbam mulierem. Quid igitur Christus? Non dixit : « Etiam facilius est; » atque id facit, ne legem illud esse putarent : sed intulit : « Non om» nes capiunt, sed quibus datum est[1]. » Rem extollit, et magnam esse indicat, atque hoc modo attrahit et hortatur. Sed hic contradictionem videas : ipse enim magnum illud esse dicit; illi vero levissimum : utrumque certe commode factum; ut et ipse magnum fateretur esse, ut illos ardentiores efficeret, et ex dictis superius illi levissimum ostenderent, ut hoc modo illi virginitatem et continentiam præferrent. Quia enim de virginitate loqui onerosum videbatur esse, ex dura legis necessitate, illos in ejus cupiditatem attraxit. Deinde ut commonstret posse illam servari, ait : « Sunt eunuchi, qui ex ventre matris ita nati sunt : et sunt » eunuchi qui castrati sunt ab hominibus : et sunt eunuchi » qui se castraverunt propter regnum cœlorum[2]. » His occulte illos ad hoc genus vitæ deligendum inducens, et hanc virtutem servari posse suadens, ac si diceret : « Cogita quid faceres, si ex natura talis esses, aut si idipsum per vim et injuriam passus esses? Quid faceres cum ejusmodi volup-

[1] Matth. XIX, 11. — [2] Ibid. 12.

tate privatus, nullam hinc mercedem expectares? » Gratias igitur nunc age Deo, quod pro mercede et coronis illud patiaris, quod sine coronis patiuntur illi. Imo vero illud non ita durum, sed longe levius est : nam et spe præmii, et tantæ virtutis conscientia mitigatur, neque tantis cupiditatis fluctibus jactatur. Non enim ipsa membri amputatio ita fluctus illos sedare et tranquillitatem parere solet, ut rationis frenum; imo longe magis hoc freno sedatur. Ideo igitur illos recensuit, ut hos incitaret. Nam si non huc tenderet, quid sibi vellet illa eunuchorum recensio? Cum autem dicit : « Seipsos castraverunt, » non membrorum amputationem dicit, absit; sed pravarum cogitationum expulsionem : nam qui membrum excidit, maledictioni obnoxius est, ut Paulus ait : « Utinam abscindantur qui vos conturbant[1] : » ac jure merito ; nam qui talis est eadem aggreditur, quæ homicidæ, et iis, qui Dei creationem calumniantur, dat occasionem, Manichæorumque ora aperit, ac perinde peccat atque ii apud gentiles qui mutilantur. Membra enim amputare diabolicæ est operationis, et satanicarum insidiarum opus fuit ab initio; ut Dei opificium calumnientur; utque a Deo factum animal labefactent; ut non proposito voluntatis, sed membrorum naturæ totum tribuentes, sic multi sine timore peccarent, quasi rationem non essent reddituri : ac dupliciter hoc animal læderent, tum quod membra amputarent, tum quod voluntatis studium a bonis exhibendis impedirent. Hanc porro diabolus legem constituit; præter dicta autem aliud pessimum dogma inducens, nempe de fato et necessitate, hac vero parata via, libertatem nobis a Deo datam labefactat, suadens vitia esse naturalia; multaque alia inde dogmata prava disseminans, etiamsi id non aperte faciat. Talia quippe sunt diaboli perniciosa toxica. Quapropter rogo hanc fugiamus iniquitatem.

[1] Gal. v, 12.

Præter ea enim, quæ diximus, non mitigatur inde cupiditas, imo fit ardentior : sperma namque aliunde fontes habet, et aliunde fluctibus agitatur. Alii enim ex cerebro, alii ex lumbis œstrum oriri dicunt. At ego non aliunde dixerim, quam ab animo lascivo, et cogitationum neglectu. Si animus temperans sit, nullum ex naturalibus motibus damnum oritur : cum ergo eunuchos dicit, illos intelligit qui frustra eunuchi sunt ; nisi ex ipsi mente et animo temperantes sint. Et illos, qui propter regnum cœlorum virginitatem servant, rursus inducit his verbis : « Qui poterit capere, capiat[1] : » hincque validius inflammat, quod rem insignem et grandem esse demonstret, nec rem intra legis necessitatem includit, ob ineffabilem mansuetudinem suam. Et postquam hoc dixit, rem esse possibilem ostendit, ut major inde cupiditas voluntati accrescat.

IV. Sed si res ex voluntate est, inquies, quomodo in principio dixit : « Non omnes capiunt, sed quibus datum » est ? » Ut discas magnum esse certamen, non ut sortem quamdam necessariam imagineris. Iis enim datum est, qui voluerint. Sic porro dixit, ut ostenderet magno supernæ gratiæ auxilio opus habere eum, qui hoc init certamen, quo plane fruetur quisquis voluerit. Solet quippe hac uti voce quando de magna quapiam re agitur; ut quando dicit : « Vobis datum est nosse mysteria[2]. » Quod autem hoc sit verum, ex præsenti loco patet. Nam si supernum solummodo esset donum, nihilque de suo afferrent ii, qui virginitatem colunt, superflue ipsis regnum cœlorum promitteret, nec merito illos a cæteris eunuchis distingueret. Tu vero mihi perpende quomodo unde alii maligne agunt, alii lucrentur. Nam Judæi, cum nihil didicissent, abierunt : non enim ut discerent interrogabant. Discipuli vero inde lucrum retulerunt. « Tunc oblati sunt ei pueruli, ut manus

[1] Matth. XIX, 12. — [2] Luc. VIII, 10.

» imponeret eis, et oraret. Discipuli autem increpaverunt » eos. Ille vero dixit eis : Sinite parvulos venire ad me; ta- » lium est enim regnum cœlorum. Et cum imposuisset eis » manus, abiit inde[1]. » Cur Discipuli pueros abigebant? Dignitatis causa. Quid ergo ille? Ut doceat illos modeste sapere, fastumque mundanum conculcare, et suscipit et ulnis complectitur, talibusque regnum cœlorum pollicetur, id quod etiam dixit superius. Et nos itaque si volumus hæredes esse cœlorum, hanc virtutem cum diligentia magna sectemur. Hoc est enim philosophiæ culmen, simplicem esse cum prudentia. Hæc vita est angelica ; anima enim puerulo omnibus animi morbis vacua est ; non memoriam retinet injuriarum ; sed eas inferentes adit ut amicos, ac si nihil factum esset. Et quantumvis a matre verberibus cædatur, eam semper quærit, et omnibus anteponit. Si reginam ipsi ostendas diademate ornatam, non præferet eam matri pannis detritis vestitæ, maletque illam incultam videre, quam reginam magnifice amictam. Nam quod suum, quod alienum est, non ex paupertate vel divitiis, sed ex amore æstimare solet : et nihil plus requirit, quam necessaria, atque ut lacte repletus est, statim abscedit a mamma. Non iisdem, quibus nos, ærumnis premitur, non pecuniarum jactura, rebusque similibus ; nec de iisdem, quibus nos, fluxis rebus lætatur, neque corporum pulchritudinem miratur. Ideo dicebat : « Talium est enim regnum cœlo- » rum : » ut ex proposito voluntatis illa operemur, quæ natura sua pueri faciunt. Quia enim Pharisæi non aliunde, quam a nequitia et arrogantia ad agendum ferebantur, ideo ubique Discipulos suos simplices esse jubet, illosque subindicat, dum hos instituit. Nihil enim ita superbiam parit, ut principatus et primi consessus. Quoniam igitur Discipuli per totum terrarum orbem multum honoris consecuturi

[1] Matth. XIX, 13-15.

erant, ipsorum animos prævenit, nec sinit eos humanum quid pati, nec honorem a vulgo expetere, vel ante illos sese efferre. Nam etiamsi hæc parva videantur esse, at malis ingentibus causam præbent. Sic enim instituti Pharisæi in malorum culmen ascenderunt; salutationes, primos consessus et medios requirentes : hinc in ardentem gloriæ cupiditatem, inde vero in impietatem lapsi sunt. Idcirco illi postquam tentando maledictum sibi attraxerant, recesserunt : pueri vero benedictionem habuere, utpote illis omnibus immunes. Simus ergo nos ut pueri, et malitia infantes. Neque enim possumus, non possumus certe alio modo cœlum videre : sed necesse prorsus in gehennam incidere eum, qui sit fraudulentus et improbus. Imo ante gehennam hic quoque extrema patiemur. Nam «Si malus fueris, inquit, » solus hauries mala ; » si autem bonus, et tibi et proximo bonus eris. Animadvertas enim ita quoque prisce actum esse. Nihil enim scelestius Saüle fuit, neque simplicius Davide. Quis ergo fortior fuit? Annon bis illum præ manibus habuit David, et cum posset occidere, abstinuit? Annon illum quasi sagena et carcere conclusum habuit, et pepercit ei? Etiamsi alii concitarent ipsum [1], etiamsi ille innumeras querimoniæ causas haberet, attamen salvum dimisit. Quanquam Saül ipsum cum toto exercitu insequebatur, Davidque cum paucis fugitivis omni spe destitutis errabat, interceptus, a loco in locum transiens : attamen fugitivus regem superavit : quia ille cum simplicitate, Saül cum malitia castrametabatur. Quid enim scelestius illo fuerit, qui ducem exercitus sui, qui omnia bella recte gerebat, cum victoriis et tropæis, qui labores ferebat, et coronas regi parabat, tentabat occidere?

V. Talis quippe est invidia : bonis ipsa propriis semper insidiatur, invidumque tabefacit, et mille calamitatibus in-

[1] 1 Reg. xxiv, 3.

volvit. Miser ergo ille, donec David ab illo recessit, miserabilem illam vocem lugens non emisit : « Nimium coarctor, alienigenæ bellum mihi inferunt, et Dominus recessit » a me [1]. » Antequam David discederet, non incidit in bellum, sed in securitate et in gloria degebat : gloria quippe ducis in regem transibat. Neque enim tyrannus erat David, neque ipsum a solio dejicere tentabat; sed pro illo præclare rem gerebat, bene erga illum affectus : id quod etiam ex sequentibus manifestum fuit. Nam quandiu sub illo militabat, legi fortasse subjectionis illud attribuent, qui non accurate rem explorant. Sed postquam illum e regno suo expulit, quid illum impediebat? quid illi suadebat ut a bello ipsi inferendo abstineret? Imo vero quid non incitabat ut necem illi inferret? Annon semel, bis et pluries ipsi insidiatus erat improbus ille? annon beneficiis affectus? annon erga insontem id egerat? annon cum periculo suo Saül regnabat, et salvus erat? annon illo vivente et imperante errandum semper ipsi erat et fugiendum, ac de extremis periclitandum? Nihil tamen eorum ipsum inducere potuit ut gladium cruentaret : imo dormientem videns, captum et solum in medio suorum, cum caput ejus contingeret, multique essent qui illum concitabant, dicebantque Dei nutu talem sibi opportunitatem offerri, ille et incitantes se increpavit, et a cæde abstinuit, salvumque et sanum ipsum reliquit : ac quasi corporis ejus custos, sic exercitum accusavit quod regem prodidisset. Quid huic animo par fuerit? quæ mansuetudo huic æqualis? Id enim ex dictis, multoque magis ex iis, quæ nunc geruntur, conspicere licet. Si enim pravitatem nostram consideremus, tunc melius Sanctorum virtutem cognoscemus. Quapropter obsecro ut ad illorum imitationem curramus. Nam si gloriam amas, et ideo proximo tuo insidiaris, tunc maxime illa frueris, cum gloriam

[1] 1 Reg. XXVIII, 15.

respuens, ab insidiis abstinueris. Sicut enim pecuniarum contemptus avaritiæ contrarius est; sic gloriam consequi et gloriam amare sunt contraria. Et si placet, singula scrutemur. Quia enim nullus nobis inest gehennæ timor, neque regni cœlorum cura ulla ; age, ex præsentibus ad illa vos inducamus. Quinam, quæso, ridiculi sunt? Nonne ii, qui propter multitudinis auram agunt? Quinam vero laudandi? Nonne ii, qui vulgarem laudem contemnunt? Ergo si vanæ gloriæ amor vituperandus est, et si vanæ gloriæ cupidus non potest ea in re latere, plane vituperandus erit, amorque gloriæ erit illi causa dedecoris. Neque hac solum de causa dehonestatur, sed etiam quod multa turpia et servilia facere cogatur. Sic etiam omnes qui lucro ceu furentes student, ab amore lucri sæpe lædi solent : multas quippe fraudes adhibent, et quam minima lucra, magna pariunt detrimenta. Quapropter hoc ipsum in proverbium transiit. Sic etiam lascivo, impedimento ad voluptatem est ipse nimius affectus : nam viles illos effœminatos quasi mancipia mulieres traducunt; neque dignantur illis ut viris uti, colaphis et sputis dehonestantes, circumagentes, ridentes illos, atque omnia ipsis imperantes. Sic nihil vilius, nihil abjectius arrogante ac vanæ gloriæ cupido, qui sibi sublimis et altus videtur. Nam contentiosum est humanum genus, et nulli ita adversatur ut arroganti, superbo et gloriæ servo. Ipse vero, ut sibi illum arrogantiæ modum servet, quasi mancipii officia apud multos exhibet, adulatur, assentatur, et plus quam ii, qui ære empti sunt, se gravissimæ servituti subjicit. Hæc ergo omnia cum sciamus, hosce deponamus affectus, ne et hic pœnas demus, et illic in æternum cruciemur. Virtutis ergo amatores simus. Sic enim, etiam ante regnum, maximum hic fructum decerpemus, et illuc migrantes æternis potiemur bonis : quæ utinam omnes consequamur, gratia et misericordia Domini

nostri Jesu Christi, cui gloria et imperium in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA LXIII.

CAPUT XIX.

Et ecce unus accedens dixit illi : Magister bone, quid faciendo vitam æternam hæreditabo [1] ?

I. Quidam hunc juvenem ut fraudulentum et improbum criminantur, ut qui tentandi causa Jesum adierit. Ego vero illum avarum et pecuniarum amantem dicere non dubitem, quando Christus talem illum esse demonstravit : fraudulentum vero nequaquam, quandoquidem non tutum est de occultis audacter judicare, cum maxime de quopiam accusando agitur : atque etiam quod Marcus illam suspicionem removerit : nam ait : « Accurrens et genuflectens ro» gabat eum, et respiciens Jesus dilexit eum [2]. » Sed multa est pecuniarum tyrannis, quod vel hinc palam est. Licet virtutes alias colamus, hæc omnia bona labefactat. Jure ergo Paulus illam omnium malorum radicem esse dixit. « Radix enim omnium malorum est avaritia [3]. » Quare ergo Christus ita respondit illi dicens : « Nemo bonus [4] ? » Quia illum ut simplicem hominem habebat e vulgo, et ut doctorem judaïcum : ideoque ut homo ipsum alloquitur. Nam sæpe secundum multorum opinionem respondet, ut cum dicit : « Nos adoramus quod scimus [5] : » et, « Si ego testi» monium perhibeo de me ipso, testimonium meum non est

[1] Matth. XIX, 16.— [2] Marc. X, 17.— [3] 1 Tim. VI, 10. — [4] Marc. X, 18. — [5] Joan. IV, 22.

» verum [1]. » Cum igitur ait : « Nemo bonus, » non hoc dicit ut se bonum non esse significet, absit. Non enim dixit : « Quid me dicis bonum ? non sum bonus : » sed, « Nemo » bonus, » id est, nullus hominum. Ipse vero cum hoc dicit, non homines a bonitate excludit; sed comparatione facta cum Dei bonitate; quapropter adjicit, « Nisi solus Deus. » Neque enim : « Nisi Pater meus, » ut discas ipsum non se juveni illi manifestavisse. Sic etiam supra malos dicebat homines his verbis : « Si autem vos, cum sitis mali, nostis » bona data dare filiis vestris [2]. » Nam illic malos vocavit, non quod toti naturæ malitiam ascriberet; nam illud, « Vos, » non omnes homines significat; sed hominum bonitatem cum Dei bonitate comparans, sic locutus est; ideoque subjunxit : « Quanto magis Pater vester dabit bona » petentibus se [3] ? » Ecquid illum urgebat, inquies, aut quid commodi ex hujusmodi responso ? Paulatim illum ad altiora adducit, atque instituit ut omni sit adulatione vacuus, a terrenisque abducens Deo conjungit, suadetque futura quærere, discereque quis sit vere bonus, quis radix, et fons omnium, ipsique honorem referre. Nam quando dicit : « Nolite magistrum vocare super terram [4], » tum in comparationem sui ita dicit, tum etiam ut discant quod sit primum rerum omnium initium. Neque enim modicum juvenis ille hactenus studium ostenderat, et amorem; ita ut, cum alii tentarent Christum, alii pro morbis aut suis aut aliorum accederent, ipse pro vita æterna veniret atque interrogaret. Pinguis certe terra et fertilis ager erat : sed spinarum multitudo semen suffocavit. Animadverte enim quam sit paratus ad obediendum mandatis : « Quid fa» ciendo, inquit, vitam æternam possidebo [5] ? » Sic promptus esse ad parendum videbatur. Quod si tentans accessisset,

[1] Joan. v, 31. — [2] Matth. vii, 11. — [3] Ibid. — [4] Id. xxiii, 9. — [5] Id. xix, 16.

illud certe nobis declarasset Evangelista, quemadmodum et in aliis faciebat, ut in legis doctore: si vero ipse siluisset, non sivisset Christus ipsum latere; sed vel aperte ipsum redarguisset, vel occulte tetigisset, ne videretur decepisse et latere, sicque læsus fuisse. Si enim tentans accessisset, non mœrens ob illa quæ audierat recessisset : hoc enim nunquam ex Pharisæis aliquis est passus, sed confutati magis indignabantur. Hic vero non sic : sed tristis abit, quod signum non parvum est ipsum non cum mala voluntate accessisse, sed cum imbecilliore, et vere vitam concupivisse, sed gravissimo fuisse morbo detentum. Cum dixisset ergo Jesus : « Si vis ad vitam intrare, serva mandata [1] : » dicit ille : « Quænam [2] ? » non tentans, absit; sed quod existimaret alia quædam esse mandata præter legalia, quæ vitam sibi possent afferre, quod desiderio flagrantis erat. Deinde cum dixisset Jesus: « Legis mandata, » respondet ille: « Hæc omnia servavi ab adolescentia mea [3]. » Neque hic finem fecit; sed rursus quæsivit : « Quid adhuc mihi deest [4] ? » quod et ipsum signum erat illum desiderio flagrasse : nec parvum illud erat, quod sibi putaret aliquid deesse, neque putaret satis esse ea quæ dicta fuerant, ut optatum assequeretur. Quid ergo Christus? Quia magnum quidpiam præcepturus erat; præmia prius proponit et dicit : « Si vis » perfectus esse, vade, vende omnia quæ habes, et da pau» peribus : et habebis thesaurum in cœlis : et veni, sequere » me [5]. »

II. Vides-ne quot bravia, quot coronas huic stadio tribuit? Si vero tentasset, non hæc illi dixisset. Nunc autem et dicit, et ut illum attrahat, magnam ipsi mercedem ostendit, totumque ejus voluntati relinquit, sub umbra quadam relinquens ea, quæ in hac admonitione gravia esse

[1] Matth. XIX, 17. — [2] Ibid. 18. — [3] Ibid. 20. — [4] Ibid. — [5] Ibid. 21.

videbantur, ideoque, antequam certamen et laborem diceret, bravium ostendit dicens : « Si vis perfectus esse, » et tunc adjicit, « Vende omnia quæ habes, et da pauperibus, » statimque præmia dicit : « Habebisque thesaurum in cœlo, » et veni, sequere me. » Nam vel sequi illum, magna merces est. « Et habebis thesaurum in cœlis. » Quia enim de pecuniis sermo erat, illum hortabatur, ut se omnibus expoliaret, ostendens non sua sibi auferri, sed augeri, atque plura dare se, quam ipse præbere juberetur ; neque plura modo, sed tanto majora, quanto majus cœlum quam terra est, imo quid ulterius. Thesaurum autem appellat præmii præstantiam, stabilitatem, securitatemque ejus declarans, quantum per humana subindicare poterat audienti. Non ergo satis est pecuniam contemnere ; sed oportet pauperes alere ; et ante omnia Christum sequi, id est, omnia jussa ejus complere, esse quotidie paratum ad cædes, et ad mortem quotidianam. Ait enim : « Si quis vult post me venire, » abneget semetipsum, et tollat crucem suam, et sequatur » me [1] ; » quod profecto mandatum proprium fundendi sanguinem majus est, quam pecuniæ contemptus : qui tamen non parum confert ad illud assequendum. « Cum au» disset autem adolescens, abiit tristis [2] : » quod non sine causa accidisse illi significavit Evangelista dicens : « Habe» bat enim possessiones multas [3]. » Non sic enim detinentur ii, quibus paucæ facultates, ut ii qui multa rerum copia fruuntur : tunc enim violentior cupiditas : id quod dicendi finem non faciam, nempe accessione opum majorem accendi flammam, et possessores pauperiores effici, quia pluribus corripiuntur cupiditatibus, et indigentiam magis sentiunt. Hic animadvertas velim, quantam morbus vim exhibuerit : illum enim, qui cum gaudio et alacritate accesserat, ubi Christus jussit pecunias abjicere, ita obruit et

[1] Luc. IX, 23. — [2] Matth. XIX, 22. — [3] Ibid.

afflixit, ut ne responsionem quidem daret, sed silens, tristis et mœstus abiret. Quid igitur Christus? « Quam difficile » divites intrabunt in regnum cœlorum [1]! » Non pecunias vituperans, sed eos qui detinentur ab ipsis; si difficile divites, longe difficilius avari. Nam si sua non largiri, impedimentum est ad regnum assequendum, aliena rapere, cogita quantum ignem accumulet. Cur autem Discipulis dicit difficile divitem in regnum intrare, qui pauperes erant, nihilque possidebant? Docet illos, ne de paupertate erubescant, et rationem reddit, cur nihil eos habere permiserit. Postquam autem dixit rem esse difficilem, rem non posse fieri postea ostendit, nec modo fieri non posse, sed ex comparatione facta cameli atque acus, aliquid ultra addere videtur: nam ait, « Facilius est camelum per foramen » acus transire, quam divitem intrare in regnum cœlo» rum [2]. » Unde ostenditur non parum mercedis parari divitibus, qui philosophari possint: ideo Dei opus illud esse asseruit, ut declararet magna opus esse gratia ei, qui id suscepturus esset. Perturbatis ergo Discipulis dixit: « Hoc » apud homines impossibile est, apud Deum autem omnia » possibilia sunt [3]. » Cur autem Discipuli turbantur qui pauperes, imo admodum pauperes sunt? Cur ergo turbantur? De multorum amissa salute dolentes, qui magna erga omnes charitate tenebantur, et jam magistrorum viscera gerebant. Timebant igitur tremebantque pro toto orbe tali sententia commoti, ita ut multa egerent consolatione. Qua de causa postquam prius inspexerat eos dixit: « Quæ im» possibilia sunt apud homines, possibilia sunt apud Deum. » Jucundo enim ac mansueto aspectu illos horrore animi captos prius consolatus, et angustia illa soluta; (hoc enim significavit Evangelista dicens: « Respiciens, ») tunc verbis illos erigit, Dei potentiam in medium adducens, et sic

[1] Matth. XIX, 23. — [2] Ibid. 24. — [3] Ibid. 26.

fiduciam indidit. Si velis autem modum quoque ediscere, et quo pacto id, quod impossibile est, possibile fiat, audi. Non enim ideo dixit quæ impossibilia sunt hominibus, possibilia esse Deo, ut animo concidas, et ab iis quasi impossibilibus absistas; sed ut intellecta facinoris magnitudine, facilius rem aggrediaris, et invocato Deo ut opem tibi in tantis certaminibus præstet, vitam consequaris.

III. Quomodo igitur id fieri possit? Si opes abjicias, si pecunias evacues, si a mala concupiscentia abscedas. Quod enim id non soli Deo tribuatur, sed hoc ideo dixerit, ut rei difficultatem exprimeret, audi ea quæ sequuntur. Petro namque dicente : « Ecce nos reliquimus omnia, et secuti » sumus te [1], » et interrogante, « Quid ergo erit nobis? » mercedem illis statuens subjunxit: « Et quicumque reliquerit domum, vel agros, vel fratres, vel sorores, vel patrem, » vel matrem, centuplum accipiet in præsenti sæculo, et » vitam æternam possidebit [2]. » Sic quod impossibile est, fit possibile. Quomodo potest is, qui tanta pecuniarum cupiditate obrutus est, statim emergere? si incipiat opes evacuare, et superflua præcidere. Ita enim et ulterius procedet, et facilius postea curret. Ne itaque simul totum aggrediaris, sed sensim et paulatim per hanc scalam ascende, quæ ad cœlum te adducit, si difficile tibi videtur totum simul assequi. Quemadmodum enim febricitantes, et qui acrem bilem intus habent exuberantem, cum cibum et potum sorbent, non modo non sitim extinguunt, sed etiam flammam succendunt; sic et avari, cum huic pravæ cupiditati, bile acriori, pecunias afferunt, illam magis inflammant. Nihil enim sic illam sedat, ut si interea a lucri cupiditate discedatur, sicut etiam acrem bilem sedat cibus modicus et evacuatio. Sed illud, inquies, quomodo fiet? Si cogites te, quandiu divitiis afflues, nunquam sitim extinguere posse,

[1] Matth. XIX, 27. — [2] Ibid. 29.

sed plus habendi cupidine in tabem lapsurum esse : si autem opes deposueris, hanc ægritudinem posse deponere. Noli ergo plura circum aggerere, ne ea persequaris quæ non possunt apprehendi, et incurabili morbo labores, talique rabie correptus omnium miserrimus sis. Responde mihi : « Quem dicamus torqueri et cruciari, eum-ne qui lautum cibum et potum cupiat, nec possit optatis frui, an eum qui hujusmodi concupiscentiam non habet? » Procul dubio concupiscentem, qui non possit ea, quæ concupiscit, assequi. Nam ita miserum est concupiscentem optato frui non posse, nec sitientem bibere, ut gehennam describere volens Christus, hoc illam modo depingat, et divitem inducat ardore cruciatum, qui, cum guttam aquæ posceret, nec illa frui posset [1], ita puniebatur. Itaque is, qui pecunias despicit, cupiditatem sedavit; qui autem ditescere cupit, et plura congerere, illam magis auxit, et nunquam finem assequi valet : etiamsi enim innumera talenta acceperit, alia pari numero concupiscit; si hæc consequatur, rursus duplo plura desiderat, ultraque progressus, montes, terram, mare et omnia sibi aurum effici optat, novo et terribili furoris genere insaniens, qui nunquam possit extingui. Atque ut discas non accessione, sed abstractione hoc malum sisti posse; si te aliquando absurda volandi cupido incesseret, quomodo illam restingueres, an cum alis aliisque instrumentis ad hoc concinnatis, an tibi persuadendo rem non posse fieri, nec ultra id tentandum esse? Hac sine dubio suasione. Verum, inquies, illud impossibile est. At longe impossibilius est huic cupiditati terminum invenire : facilius quippe est homines volare, quam accessione cupiditatem explere. Quando enim possibilia desideramus, spe fruendi nos consolari possumus : quando autem impossibilia sunt, unum curandum est, ut a cupiditate illa nos abdu-

[1] Luc. xvi.

camus, cum alia ratione non possimus animi tranquillitatem consequi. Ne itaque incassum doleamus, perpetuo furentem pecuniarum amorem, qui nunquam reprimi potest, rejicientes, ad alium appellamus, qui nos possit beatos efficere, quique multam habeat facilitatem; supernosque thesauros concupiscamus. Neque enim hic labor tantus, et lucrum ineffabile est, nec potest qui vigilat et præsentia despicit, unquam a scopo aberrare; ut contra qui illis servit et deditus est, omnino ab illis excidet.

IV. Hæc itaque omnia animo reputans, malam pecuniarum concupiscentiam ab animo tuo abjice. Neque enim dicere possis illam bona præsentia dare, atque a futuris spoliare. Nam etiamsi hoc esset, extremam tamen hæc est pœna atque supplicium. At non ita res se habet. Nam præter gehennam, etiam antequam illa adveniat, hic te in graviorem ultionem conjicit. Etenim concupiscentia illa multas domos evertit, bella gravia excitavit, et violenta morte multos vitam finire coëgit : imo ante hæc pericula, animæ nobilitatem labefactat, cumque qui illo morbo captus esset, servum, et ignavum, audacem et mendacem et sycophantam, et raptorem et avarum, et quidvis extremum dixeris, sæpe effecit. Sed frequenter te fortasse demulcet ac decipit argenti splendor, multitudo servorum, ædium magnificentia, et clientela illa quam in foro habes? Quod remedium vulneri tanto? Si cogitaveris quomodo his afficitur anima : quam tenebrosam, desertam, turpem ac deformem illam reddant. Si tecum reputes quanta mala hanc concupiscentiam comitentur, cum quantis laboribus et periculis pecuniæ serventur; imo nunquam usque ad finem servantur; sed cum omnium conatus effugeris, mors adveniens in manus inimicorum tuorum hæc traduxit, te vero ab his desertum abripit, nihil horum auferentem, nisi vulnera ulceraque tantum, quæ secum referens anima hinc

migrat. Cum ergo videris quempiam magnificis vestibus exterius fulgentem, multoque stipatum satellitio, ejus conscientiam evolve, multasque intus videbis araneas, cineremque plurimum. Cogita Paulum et Petrum : cogita Joannem et Eliam; imo potius ipsum Dei Filium, qui non habuit ubi caput suum reclinaret. Ejus imitator esto, nec non ejus servorum, et inæstimabiles illas divitias cogita. Quod si postquam illas respexeris, a sæcularibus istis divitiis obtenebreris, quasi in quodam naufragio furente tempestate, audi sententiam Christi dicentem impossibile esse divitem intrare in regnum cœlorum. Ad hanc sententiam confer tu montes, terram, mare, et omnia; si vis, cogitatione aurum facito, nihilque par invenies detrimento tibi hinc importato. Et tu quidem tot memoras terræ jugera, domos decem vel viginti, balnea totidem, servos mille, aut bis mille, currus argenteis laminis vel auro opertos. Ego autem dico, quod si quisque dives inter vos, hac relicta paupertate, (hæc enim paupertas fuit, comparata cum iis quæ dicturus sum,) totum possideret orbem; si quisque tot haberet homines, quot sunt per totam terram et mare; si singuli terram et mare haberent, et ubique ædificia et urbes, et gentes, atque undique pro aqua et fontibus aurum ipsis flueret, illos, qui ita divites essent, singulos non pretii trium obolorum esse ducerem, si regno cœlorum exciderent. Nam si nunc ita fluxarum divitiarum cupidi crucientur si non acquirant; si ineffabilium bonorum aliquem sensum habeant, quid illis ad consolationem satis erit? Nihil certe. Ne mihi ergo pecuniarum copiam recenseas; sed cogita quantum damnum hinc hauriant illarum amatores, qui pro iis cœlos amittunt; idipsumque patiuntur, ac si quis honore illo, qui in regia habetur, amisso, stercoris acervum possidens glorietur, et altum de illo sapiat : nihilo enim melior, imo pejor est divitiarum cumulus, quam ille

acervus. Nam stercus est ad agriculturam utile, nec non ad balnea calefacienda, et ad quædam similia. Aurum vero suffossum, ad nihil horum adhiberi potest : atque utinam inutile tantum esset. Nunc autem multas habenti succendit fornaces, nisi eo ut oportet utatur : mille quippe mala hinc oriuntur. Quapropter exteri scriptores arcem malorum avaritiam vocant. Beatus vero Paulus longe melius et cum majore emphasi, radicem malorum omnium ipsam appellavit. Hæc itaque omnia cogitantes, æmulemur ea quæ digna sunt æmulatione : non magnifica ædificia, non uberrima prædia; sed viros, qui magnam apud Deum fiduciam habent, qui in cœlo divites sunt, qui thesauros illos possident, ac vere opulenti sunt, qui propter Christum sunt pauperes; ut æterna bona consequamur, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cum quo Patri una cum Spiritu sancto, gloria, honor, imperium, adoratio nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA LXIV.

CAPUT XIX.

Tunc respondens Petrus dixit ei : Ecce nos reliquimus omnia, et secuti sumus te, quid ergo erit nobis [1] ?

I. Quænam omnia, beate Petre, calamum, rete, naviculam, artem? Hæccine omnia dicis mihi? Etiam, inquit. Sed non per ambitionem quamdam hæc dico; sed ut per hanc interrogationem pauperum plebem introducam. Quia enim dixit Dominus : « Si vis perfectus esse, vende quæ

[1] Matth. XIX, 27.

»habes, et da pauperibus, et habebis thesaurum in »cœlo [1]. » Ne quis pauperum dicat : « Quid ergo? si non habeam possessionem, non possum esse perfectus? » interrogat Petrus, ut tu pauper discas nihil te hinc minus habere. Interrogat Petrus, ut ne, si a Petro id ediscas, dubites; etenim imperfectus adhuc erat, et Spiritu vacuus; sed ut a magistro Petri accepta sententia, confidas. Quemadmodum enim nos facimus, cum pro aliis disputantes res nobis attribuimus ; sic et Apostolus fecit, cum pro orbe toto talem ipsi interrogationem obtulit. Nam quod ea, quæ ad se spectabant, jam clare sciret, palam est ab iis quæ supra dicta sunt. Etenim qui claves regni cœlorum inde jam acceperat, multo magis de cæteris, quæ in cœlo sunt, confidere debuit. Animadverte autem quomodo accurate respondeat ad ea quæ Christus quærebat : nam ille a divite duo hæc expetebat, ut sua daret pauperibus, et sequeretur se. Ideoque Petrus hæc duo ponit, et quod reliquerint, et quod sequantur; nam ait : « Ecce nos reliquimus omnia, et secuti sumus te. » Nam relinquunt ut sequantur, faciliusque erat sequi postquam reliquerant; et quia reliquerant, fiduciam ipsis et gaudium conciliavit. Quid ergo ille? « Amen dico vobis, quod vos qui secuti »estis me, in regeneratione, cum sederit Filius hominis in »throno majestatis suæ, sedebitis et vos super sedes duo»decim, judicantes duodecim tribus Israël [2]. » Quid igitur? An Judas, inquies, sedebit? Minime. Quomodo igitur dicit : « Et vos super duodecim thronos sedebitis? » quomodo promissio illa implebitur? Audi quomodo. Lex est a Deo posita per Jeremiam prophetam Judæis lecta, quæ sic habet : « Ad summam loquar super gentem et super regnum, »ut auferam et perdam; et si conversa fuerit gens illa a »malis suis, me quoque pœnitebit malorum quæ cogitavi

[1] Matth. XIX, 21. — [2] Ibid. 28.

» facere illis. Et ad summam loquar super gentem et regnum, ut reædificem et plantem. Et si fecerint malum in » conspectu meo, ut non audiant vocem meam, me quo- » que pœnitebit bonorum, quæ locutus sum ut facerem » eis [1]. » Idipsum, inquit, servabo etiam in bonis. Etiamsi enim dixero me reædificaturum esse, si se promissione indignos reddiderint, id non faciam. Id quod etiam primo homini accidit : « Tremor enim, inquit, vester et timor » erit super feras [2] : » neque tamen id factum est. Nam ille se tali imperio indignum reddidit ; quemadmodum et Judas. Ne enim ex supplicii sententia desperantes quidam duriores fierent, neve ex bonorum promissione alii segniores evaderent, utrisque remedium adhibet dicens : « Si minatus fuero, ne desperes : potes enim pœnitentiam agere, sententiamque meam solvere, ut Ninivitæ: et si boni quidpiam promittam, ne segnis sis ob promissionem : nam si indignus reddaris, nihil te juvabit promissio, sed majus supplicium erit. Ego enim promitto ei qui dignus est. » Idcirco tunc quoque Discipulos alloquens, non simpliciter promittit, sed addit : « Qui secuti estis me, » ut et Judam ejiceret, et eos qui postea futuri erant attraheret. Neque enim ad illos dictum est solos, neque ad Judam, qui se indignum reddidit. Discipulis ergo futura promittit dicendo : « Sedebitis super duodecim thronos : » sublimiores enim effecti nihil præsentium quærebant. Cæteris autem præsentia quoque pollicetur dicens : « Quicumque dimi- » serit fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut » uxorem, aut filios, aut agros propter nomen meum, cen- » tuplum accipiet in hoc sæculo, et vitam æternam possi- » debit [3]. » Ne quidam enim illud, « Vos, » audientes, illud quasi ad Discipulos solum pertinens acciperet, de maximis loquor et de primis sedibus, in eos qui mercedem accep-

[1] Jer. XVIII, 7, 8. — [2] Gen. IX, 2. — [3] Matth. XIX, 29.

turi erant sermonem extendit, et promissionem latius diffudit in totum orbem, atque ex præsentibus futura confirmat. Discipulis autem in exordio, cum adhuc imperfectiores essent, ex præsentibus loquebatur. Cum enim abduxit eos ex mari et ex arte sua, jussitque naviculam deserere, non cœlos, non thronos memoravit; sed res præsentes dicens : « Faciam vos piscatores hominum [1]. » Postquam autem illos sublimiores effecerat, tunc demum etiam de cœlestibus loquitur.

II. Quid sibi vult illud, « Judicantes duodecim tribus » Israël ? » id est, condemnantes. Neque enim ut judices sedebunt : sed sicut reginam Austri condemnaturam gentem illam dicebat, et Ninivitas quoque condemnaturos esse; sic et Apostoli condemnabunt. Ideoque non dixit : « Gentes et orbem ; » sed, « Tribus Israël. » Quia enim in iisdem nutriti erant et legibus et moribus et institutis tam Judæi quam Apostoli, cum Judæi dicerent se ideo Christo credere non potuisse, quia lex mandata ipsius recipere prohibebat, his in medium productis, qui eamdem legem acceperant et crediderant, omnes illos condemnat : id quod etiam jam dixit : « Ideo judices vestri erunt [2]. » Et quid magnum ipsis promisit, inquies, si id quod habent regina Austri et Ninivitæ, habituri sunt ? certe multa alia illis antea promisit, et postea etiam promittet : neque illud solum est præmium. Alioquin autem hic quoque aliquid majus subindicavit. Nam de illis simpliciter dixit : « Viri » Ninivitæ surgent, et condemnabunt generationem hanc : » et regina Austri condemnabit [3] : » de his vero non simpliciter : sed quomodo ? « Cum sederit Filius hominis in » sede majestatis suæ, tunc sedebitis et vos super duodecim » thronos, » ostendens ipsos et conregnaturos, et gloriæ

[1] Matth. IV, 19. — [2] Id. XII, 27. — [3] Ibid. 41, 42, et Luc. XI, 31, 32.

consortes futuros. « Nam si sustinemus, inquit, et conregnabimus [1]. » Neque enim throni sedem significant. Solus quippe ipse sessurus et judicaturus est. Sed per thronos illos honorem et gloriam ineffabilem significavit. His itaque hæc dixit; reliquis vero omnibus, vitam æternam et hic centuplum. Si vero reliquis, multo magis Apostolis, etiam in hoc sæculo. Id quod etiam evenit, calamo enim et retibus dimissis, omnium bona in sua potestate habebant, domorum pretia et agrorum, ipsaque corpora credentium. Nam etiam mori pro ipsis sæpe voluissent, ut etiam Paulus multis testificatur, cum dicit : « Si possetis, » etiam oculos vestros avulsos mihi dedissetis [2]. » Cum autem dicit : « Quicumque reliquerit uxorem, » non vult dirimenda esse matrimonia; sed sicut de anima dicebat, « Qui perdiderit animam suam propter me, inveniet » eam; » non hoc dixit ut occidamus; neque ut ideo separemus illam a corpore; sed ut omnibus pietatem præponamus. Hoc et de uxore et de fratribus dicit. Videtur autem etiam persecutiones hic subindicare. Nam quia multi patres erant qui filios, et uxores quæ viros ad impietatem trahebant; cum hæc præceperint, inquit, nec uxores habeantur, neque patres, quod et Paulus dicebat : « Infidelis » vero si discedit, discedat [3]. » Eorum itaque animos erigens, et suadens illis ut et de se et de toto orbe confiderent, addidit : « Multi autem erunt primi novissimi, et » novissimi primi [4]. » Hoc autem indefinite et de multis aliis dictum est : dictum tamen fuit et de his, et de Pharisæis qui non crediderunt, quod et in superioribus dicebat : « Multi venient ab Oriente et Occidente, et recumbent » cum Abraham, Isaac et Jacob; filii autem regni ejicien- » tur foras [5]. » Deinde parabolam adjicit, qua eorum, qui

[1] 2 Tim. II, 12. — [2] Gal. IV, 15. — [3] 1 Cor. VII, 15. — [4] Matth. XIX, 30. — [5] Id. VIII, 11, 12.

tarde venerunt, studia fiduciamque incendit. Ait enim : « Simile est regnum cœlorum homini patrifamilias, qui » exiit primo mane conducere operarios in vineam suam. » Conventione autem facta cum operariis ex denario diur» no, misit eos in vineam suam. Et tertia hora vidit alios » stantes otiosos, et dixit illis : Ite et vos in vineam meam, » et quod justum fuerit dabo vobis. Et circa sextam et no» nam horam fecit similiter. Circa undecimam autem ho» ram, vidit alios stantes otiosos, et dicit illis : Quid hic » statis tota die otiosi? Illi autem dicunt ei : Nemo nos » conduxit. Dicit eis : Ite et vos in vineam meam, et quod » justum fuerit accipietis. Vespere autem facto, dicit do» minus vineæ procuratori suo : Voca operarios, et da eis » mercedem, incipiens ab ultimis usque ad primos. Cum » venissent ii, qui circa undecimam horam venerant, acce» perunt singulos denarios. Et venientes primi existimave» runt quod plus essent accepturi, et acceperunt ipsi quoque » singulos denarios, et accipientes murmurabant adversus » patremfamilias, dicentes : Hi novissimi una hora fecerunt, » et pares illos nobis fecisti, qui portavimus pondus diei et » æstum? Ipse autem respondens uni eorum dixit : Amice, » non facio tibi injuriam : nonne ex denario convenisti me» cum? Tolle quod tuum est, et vade. Volo autem dare et » ultimo huic sicut et tibi. Annon licet mihi quod volo fa» cere in iis quæ mea sunt? An oculus tuus nequam est, » quia ego bonus sum? Ita erunt novissimi primi, et primi » novissimi. Multa enim sunt vocati, pauci vero electi [1]. »

III. Quid sibi vult hæc parabola? Neque enim principio consentit illud quod in fine dicitur : sed contrarium omnino enuntiat. In hac enim exhibet omnes eadem præmia accipientes, neque alios ejectos, alios vero admissos. Ipse autem et ante et post parabolam contrarium dixit : « Erunt

[1] Matth. xx, 1-16.

»primi novissimi, et novissimi primi;» id est, ipsis primis priores, illis non primis manentibus, sed post illos positis. Quod enim hoc significet declarat dicens: «Multi enim sunt »vocati, pauci vero electi.» Ita ut duplici modo et illos mordeat, et hos consoletur, et hortetur. Parabola autem non id dicit; sed illos probatis viris qui multum laboraverint pares futuros: nam aiunt: «Pares illos nobis fecisti, »qui portavimus pondus diei et æstum.» Quid ergo sibi vult parabola? Necessarium enim est hoc primo declarare, et tunc illud solvemus. Vineam igitur mandata Dei; operandi tempus, præsentem vitam appellat: operarios, eos qui diverso modo ad Dei præcepta vocati sunt; mane, tertia, sexta, nona, undecima hora, qui diversis ætatibus accesserunt, et rem bene gesserunt. Sed quæritur num primi qui probati fuere, et Deo placuere, quique per totum diurnum laborem splendidi fuere, extremo nequitiæ morbo laboraverint, invidia nempe et livore? Videntes enim illos eadem mercede donatos, dicunt: «Hi novissimi una hora »fecerunt, et pares illos nobis fecisti, qui portavimus pon»dus diei et æstum?» Et cum nihil damni acciperent, nec ipsorum merces minueretur, aliena bona ægre et indigne ferebant, quod ex invidia et livore fiebat. Ad hæc vero ipse paterfamilias pro ipsis respondens, et adversus eum, qui hæc dixerat sese defendens, nequitiæ eum summæque invidiæ damnat, his verbis: «Nonne ex denario convenisti »mecum? Tolle quod tuum est et vade. Volo autem huic »ultimo dare sicut et tibi. An oculus tuus nequam est, quia »ego bonus sum?» Quid igitur ex his verbis astruitur? Nam et in aliis parabolis hoc ipsum videre est. Filius enim ille probus in hunc quoque animi morbum incidisse perhibetur, quando vidit illum prodigum fratrem, qui multo fruebatur honore, et majore quam ipse habuisset. Ut enim hi majorem inde mercedem accipiebant, quod primi acci-

perent, sic ille copia donorum magis honorabatur : et hæc ille probus filius testificatur. Quid igitur dicere possumus? Nemo de tali jure disputat in regno cœlorum. Absit. Locus enim ille a livore et invidia purus est. Nam si Sancti in hac vita animas suas pro peccatoribus dederunt, multo magis gaudent cum illos ibi vident bonis frui cœlestibus, quæ bona sibi communia putant. Qua ergo de causa hac figura sermonis usus est? Parabola narratur, nec oportet in parabolis omnia ad litteram explorare : sed cum scopum parabolæ didicimus, hunc decerpere, nec cætera curiosius examinare. Cur ergo hæc parabola sic concinnata fuit, et quid vult statuere? Vult eos, qui in extrema senectute conversi sunt, studiosiores reddere, neque putare sinit esse illos cæteris inferiores. Ideo inducit alios ægre ferentes illorum bona, non ut invidiæ tabe laborantes ostendat, absit; sed ut doceat illos tanto frui honore, ut possint etiam alios ad invidiam movere; ut etiam nos plerumque dicimus : « Ille me accusavit, quod tantum tibi honorem tribuerim, non quod accusemur, vel quod illi crimen intentare velimus; sed ut doni magnitudinem declaremus. Sed cur non omnes statim mercede conduxit? Quantum in se erat omnes conduxit : quod si non simul omnes obsecuti sunt, differentiam exhibuit eorum, qui vocati fuere, voluntas. Ideo alii mane, alii tertia, alii sexta vel nona hora vocantur, alii undecima, quia tunc obtemperaturi erant. Hoc item Paulus declaravit : « Quando autem visum » est Deo, qui me segregavit ex utero matris meæ[1]. » Quandonam id ei visum est? quando ille obtemperaturus erat. Nam ipse a principio volebat : quia autem ille tunc non cessurus erat, tunc ipsi visum fuit, cum ille obsecuturus erat. Sic etiam latronem vocavit, etsi potuisset antea vocare; sed ille tunc non obtemperasset. Nam si Paulus ab

[1] Gal. 1, 15.

initio non paruisset, multo minus latro. Quod si hi dicant: « Nemo nos conduxit, » hic non oportet, ut dixi, omnia in parabolis posita curiosius explorare. Hic vero non paterfamilias hoc dicit, sed illi dicunt. Ipse autem non refutat illos, ut non perplexos redderet, sed ut attraheret. Nam quod omnes quantum ad se pertinebat, prima statim hora vocaverit, significavit ipsa parabola, quæ dicit mane ipsum ad conducendum exivisse.

IV. Undique ergo manifestum est nobis, ad illos, qui ex prima ætate, et ad illos, qui tardius atque in senectute virtutem amplectuntur, dictam fuisse parabolam : ad illos, ne superbirent, neve exprobrarent iis, qui circa undecimam horam venerunt; ad hos autem, ut discerent brevi tempore totum acquiri posse. Nam quia de vehementi studio loquebatur, de abjiciendis pecuniis, de contemptu rerum omnium, magnoque ad eam rem animo juvenilique fervore opus erat; accendens in illis flammam charitatis, constantemque in ipsis parans animum, ostendit posse eos, qui postremi venerunt, totius diei mercedem accipere. Sed hoc non dicit, ne illos in superbiam conjiceret. Ostendit autem totum ex ejus benignitate esse, ejusque ope ipsos non lapsuros esse, sed ineffabilia bona consecuturos. Et hoc maxime est quod per hanc parabolam vult efficere. Quod si subjungat: « Et erunt novissimi primi, et primi novissimi; » et, « Multi » enim sunt vocati, pauci vero electi, » ne mireris. Non enim hoc quasi ex parabola colligens dicit, sed hoc significat : « Sicut hoc contigit, sic et illud continget. » Hic enim non facti sunt primi novissimi, sed eadem assecuti sunt omnes præter spem et expectationem. Sicut autem illud præter spem et expectationem evenit, et qui postea venerunt, prioribus pares fuerunt; ita et hoc quod majus est mirabilius continget, quod scilicet novissimi ante priores sint, et priores post novissimos. Aliud igitur illud, aliud hoc est. Vide-

tur autem hoc mihi dicere Judæos subindicans, et fideles illos, qui e principio floruere, deindeque neglecta virtute retro cesserunt; illosque rursus, qui a nequitia emergentes, multos antecesserunt. Nam mutationes illas et in fide et in vita videmus. Quamobrem, obsecro, totis viribus studeamus, ut in recta fide stemus, et vitam optimam exhibeamus. Nisi enim vitam fide nostra dignam ducamus, extremas dabimus pœnas. Et hoc ex priscis illis temporibus declaravit beatus Paulus cum dixit : « Omnes eamdem escam spiritualem manducaverunt, et omnes eumdem potum spiritualem biberunt [1]. » additque non salutem nactos esse, et in deserto prostratos fuisse. Idipsum in Evangeliis Christus declaravit, cum induxit quosdam, qui dæmonas ejecerant, et prophetaverant [2], et ad supplicium abducti fuerant. Ad hæc omnes ejus parabolæ, quales illæ virginum [3], sagenæ, spinarum, arboris fructum non facientis [4], virtutem cum operibus exigunt. De dogmatibus raro disserit, illa quippe labore non egent. De vita autem sæpe, imo ubique, perpetuum enim bellum ea in re agitur; ideoque labor ibi assiduus. Ecquid loquor de universo vitæ instituto? Pars enim illius contempta magna infert mala; exempli causa, eleemosyna neglecta, socordes in gehennam conjicit : licet non universa virtus sit, sed pars tantum ejus. Attamen virgines, quod hac virtute ornatæ non essent, pœnas dederunt : dives quoque hac de causa torquebatur, et qui famelicum non cibarunt, ea de causa cum diabolo condemnatur. Rursus non maledicere, pars est ejus minima : et tamen hoc etiam excludit eos qui non abstinent; ait enim : « Qui dixerit fratri suo : Fatue, reus erit gehennæ » ignis [5]. » Rursus continentia quoque pars virtutis est. Attamen sine illa nemo videbit Dominum. « Pacem, enim,

[1] 1 Cor. x, 3, 4. — [2] Matth. vii, 22. — [3] Id. xxv, 1-12. — [4] Id. xiii, et Marc. iv. — [5] Matth. v, 22.

» ait, persequimini, et sanctimoniam, sine qua nemo videbit » Dominum [1]. » Humilitas similiter portio virtutis est : attamen si quis cætera bona agat, et hanc non sectetur, impurus est apud Deum : id quod palam est ex Pharisæo, qui sexcentis ornatus bonis, tunc omnia perdidit. Ego vero quid amplius dicendum habeo ? Neque enim una solum res neglecta claudit nobis cœlum ; sed si fiat quidem, sed non ea quam decet diligentia ac fervore, idipsum facit. Ait enim : « Nisi abundaverit justitia vestra plus quam Scribarum et Pharisæorum, non intrabitis in regnum cœlorum [2]. » Itaque si eleemosynam dederis, nec copia majore, quam illi, eo non intrabis. Et quantum illi præbebant eleemosynæ? Hoc ego volo nunc dicere, ut qui non dant, ad dandum excitentur ; qui vero dant, ne altum sapiant, sed plura largiantur. Quid igitur illi dabant ? Decimam rerum suarum omnium, ac rursus aliam decimam, et postea decimam aliam ; ita ut fere tertiam partem substantiæ suæ darent, nam tres decimæ illam pene constituunt. Post hæc autem, primitias, primogenita, et alia plurima, ut pro peccatis, pro purificationibus, quæ in festis, quæ in jubilæo, quæ in debitorum abscissione, et servorum dimissionibus, et in mutuis absque fœnore. Si autem tertiam erogans partem, imo et dimidium : nam collecta hæc omnia dimidium efficiunt ; si qui dimidium dat, nihil magni facit : qui ne decimam quidem partem erogat, quid merebitur ? Jure ergo dixit : « Pauci salvi fiunt. »

IV. Ne itaque despiciamus accuratam vivendi rationem. Si enim pars virtutis neglecta tantam affert perniciem, cum undique judicio et condemnationi obnoxii erimus, quomodo supplicium effugiemus ? Quas vero pœnas non dabimus ? Et quæ nobis erit spes salutis, si singula, quæ enumeravimus, gehennam nobis comminantur ? Hæc vobis dico : « Verum-

[1] Hebr. XII, 14. — [2] Matth. V, 20.

tamen si attendamus, salutem consequi possumus, si eleemosynæ remedium adhibeamus, et vulnera curemus. Non enim oleum ita corpus roborat, ut misericordia animam et firmam et invictam omnibus reddit, inexpugnabilemque diabolo : ubicumque enim cœperit, statim dilabitur, cum oleum non sinat eum humeros apprehendere manibus et tenere. Hoc itaque oleo nos frequenter ungamus. Nam illud est sanitatis argumentum, lucemque subministrat et splendorem. » At ille, inquies, tot et tot habet talentà auri, et nihil erogat. » Et quid hoc ad te? Sic tu mirabilior eris, si ex paupertate liberalior illo sis. Sic Macedonas Paulus miratus est, non quod largirentur, sed quod ex paupertate sua largirentur [1]. Ne igitur ad illos respicias, sed ad communem omnium Dominum, qui non habebat ubi caput suum reclinaret. Et cur, inquies, hic et ille hoc non faciunt? Ne condemnes alium ; sed te ipsum accusationi subtrahe. Nam majus supplicium erit si cæteros accusaveris, cum ipse non facias ; cum de aliis judicans, eidem crimini ipso obnoxius eris. Si enim ne probos quidem permittit de aliis judicare ; multo minus peccantes. Ne itaque de aliis judicemus, ne ad segnes respiciamus ; sed ad Dominum Jesum Christum, et inde exemplum sumamus. Num ergo te beneficiis ornavi? Num ego te redemi, ut ad me respicias? Alius est qui hæc tibi omnia largitus est. Cur, relicto Domino, ad conservum vertis oculos? Non audisti eum dicentem : « Discite a me quia mi-» tis sum et humilis corde [2]? » ac rursum, « Qui vult in vobis » primus esse, sit omnium minister [3]; » et rursum, « Sicut » Filius hominis non venit ministrari, sed ministrare [4]. » Ac postea rursum ne offendens conservos pigros, in negligentia vivas, ab iis te abstrahens ait : « Exemplum dedi vobis me » ipsum, ut sicut ego feci, et vos faciatis [5]. » Sed non est

[1] 2 Cor. VIII, 2. — [2] Matth. XI, 29. — [3] Id. XX, 26. — [4] Ibid. 28. — [5] Joan. XIII, 15.

tibi magister ullus inter viventes, qui te possit ad eam rem deducere : major ergo tibi laus erit et gloria, quod sine doctore mirabilis evaseris : potest enim illud fieri, et quidem facile, si velimus ; ut probatur ex iis, qui primi id perfecerunt, ut Noë, Abraham, Melchisedech, Job, aliique iis similes, quos operæ-pretium est quotidie respicere ; sed non eos, quos semper æmulamini, et in cœtibus vestris circumfertis. Nihil enim aliud ubique audio, quam hæc verba : « Ille tot et tot jugera terræ possidet, ille dives est, ille ædificia construit. » Cur ad externa inhias, o homo ? cur alios respicis ? Si vis alios respicere, probos viros considera, qui totam legem accurate servant : non autem eos, qui illam violant et cum dedecore vivunt : nam si ad hos respicias, multa hinc hauries mala, in ignaviam et arrogantiam incides, cæterosque damnabis. Si vero probos recenseas, ad humilitatem, diligentiam, compunctionem et sexcenta bona te apparabis. Audi quid passus sit Pharisæus, quod, missis probis viris, ad peccantem respexerit. Audi et time. Vide quam mirabilis fuerit David, quod majores suos, qui virtute fulserant, respiceret : « Advena ego sum, inquit, et » peregrinus, sicut omnes patres mei[1]. » Nam et ille et quotquot ipsi similes erant, missis peccatoribus, virtute conspicuos viros cogitabant. Ita et tu facito. Non enim tu judex sedes alienorum facinorum, nec deputatus es ad examinanda aliorum peccata : de rebus tuis judicare, non de alienis, jussus es. « Nam si nos ipsos judicaremus, ait » ille, non utique judicaremur. Judicati autem a Domino, » erudimur[2]. » Tu vero ordinem pervertisti, dum de peccatis tuis majoribus minoribusve nullam a te rationem exigis, aliorum vero peccata accurate exploras. Verum id ne ultra faciamus, sed missa hac ordinis perturbatione, tribunal in nobis ipsis statuamus, ipsi delictorum nostrorum

[1] Psal. XXXVIII, 13. — [2] 1 Cor. XI, 31, 32.

apud nos ipsos, accusatores, judices et ultores. Si vis autem aliorum gesta examinare, bona opera, non peccata explora, ut et ex memoria scelerum nostrorum, et ex æmulatione proborum, et ex incorrupti tribunalis præsentia, quotidie quasi stimulo conscientiæ puncti, et ad majorem nos humilitatem diligentiamque excitantes, futura consequamur bona, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cum quo Patri una cum Spiritu sancto gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA LXV.

CAPUT XX.

Et ascendens Jesus Jerosolymam, assumpsit duodecim Discipulos secreto in via, et dixit eis : Ecce ascendimus Jerosolymam, et Filius hominis tradetur summis pontificibus et scribis, et condemnabunt eum morte : et tradent eum gentibus ad illudendum et flagellandum et crucifigendum : et tertia die resurget [1].

I. Non statim ex Galilæa Jerosolymam ascendit [2], sed cum prius miracula patrasset, et Pharisæos repressisset, Discipulosque de paupertate allocutus esset. Ait enim : « Si vis » perfectus esse, vende ea quæ habes [3] ; » et de virginitate, « Qui potest capere, capiat [4] ; » et de humilitate, « Nisi » conversi fueritis, et efficiamini sicut parvuli, non intrabi» tis in regnum cœlorum [5] ; » de retributione in hac vita :

[1] Matth. xx, 17-19. — [2] Vide D. Guillon, tom. xiv, p. 402-404. — [3] Matth. xix, 21. — [4] Ibid. 12. — [5] Id. xviii, 3.

« Quisquis dimiserit domos, aut fratres, aut sorores, centuplum recipiet in hoc sæculo [1]; » et de futura mercede, « Et vitam æternam possidebit [2]: » tunc demum accedit ad urbem; cumque ascensurus esset, de passione rursum loquitur. Quia enim verisimile erat eos, qui nollent ista accidere, horum oblitos esse, frequenter hæc in memoriam revocat, frequenti commemoratione animum illorum exercens ac dolorem minuens : seorsimque illos necessario alloquitur : neque enim par erat hæc in vulgus efferri, vel clare narrari ; nihil quippe hinc boni emersisset. Si enim Discipuli hæc audientes turbati sunt, multo magis vulgus turbatum esset? Quid igitur? inquies, annon populo id nuntiatum est? Nuntiatum quidem illi est, sed non ita clare : Nam ait : « Solvite templum hoc, et in tribus diebus » excitabo illud [3]; » Et, « Generatio hæc signum quærit, » et signum non dabitur ei, nisi signum Jonæ prophetæ [4]; » Et rursum, « Adhuc parvo tempore vobiscum sum, et » quæretis me, et non invenietis [5]; » Discipulis vero non sic. Sed sicut alia clarius dixerat, sic et ista narravit. Sed cur dicebat, si multitudo vim dictorum non intelligebat? Ut postea discerent eum et præscientem et libentem ad passionem venisse, non ignorantem vel coactum. Discipulis vero non ideo solum prædixit; sed, quod jam dixi, ut expectatione illa exercitati, facilius passionem ferrent, ne si inexpectata accidisset, illos admodum perturbaret. Quapropter initio mortem tantum prædixit; postquam autem hoc meditati et in his exercitati fuerant, cætera omnia adjecit; exempli causa : « Tradent eum gentibus, illudent, fla- » gellabunt : » tum hac de causa, tum etiam, ut cum hæc tristia viderent, resurrectionem expectarent. Nam qui tristia, et quæ probrosa videbantur, non occultaverat, jure circa pros-

[1] Matth. XIX, 29. — [2] Ibid. — [3] Joan. II, 19. — [4] Matth. XII, 39. — [5] Joan. VII, 33, 34.

pera credendus erat. Perpende autem quomodo temporis opportunitatem observet. Non enim ab initio ad illis dixit, ne turbaret; neque in ipso tempore, ne in mœrorem conjiceret : sed postquam idoneam potestatis ipsius experientiam acceperant, cum magnas vitæ æternæ promissiones daret, tunc hac de re sermonem inserit, semel et bis et pluries, hoc inter miracula et doctrinam intexens. Alius autem Evangelista dicit ipsum Prophetas testes produxisse[1]. Alius vero ait Discipulos dicta non intellexisse, sed occultum fuisse verbum ipsis, et stupefactos ipsum esse secutos. Ergo sublatus erat, inquies, prædictionis fructus. Si enim nesciebant, inquit, id quod audierant, nec expectare poterant; non expectantes vero, nec in spe poterant exercitari. Ego vero aliud difficilius affero : « Si nesciebant, cur mœrebant ? » Alius tamen dicit ipsos mœstos fuisse. Si ergo nesciebant, cur tristabantur ? Quomodo Petrus dixit : « Propitius tibi sis, non erit tibi hoc[2] ? » Quid ergo dicendum? Scivisse quidem ipsum esse moriturum, etsi œconomiæ mysterium non clare scirent, neque etiam resurrectionem clare scivisse, neque ea quæ præclare facturus erat. Et hoc erat absconditum eis. Hac de causa dolebant. Alios quippe viderant mortuos ab aliis suscitari, eum vero qui seipsum suscitaret, atque ita suscitaret, ut nunquam postea moreretur, nondum viderant. Hoc igitur, etsi sæpe dictum, non intelligebant : neque aperte sciebant quod genus mortis, nec quomodo venturum esset. Ideoque stupefacti erant, ipsum sequentes. Neque ideo tantum, sed, ut mihi videtur, quia de passione loquens, perterrefaciebat eos.

II. Nihil tamen horum fiduciam ipsis indebat, etiamsi sæpe de resurrectione audirent. Nam præter mortem hoc illos maxime turbabat, quod audirent ipsum illudendum et flagellandum esse, et alia hujusmodi. Cum enim cogita-

[1] Luc. XVIII, 31. — [2] Matth. XVI, 22.

bant miracula, dæmoniacos curatos, mortuos suscitatos, et alia mirabiliter facta; deindeque hæc audiebant, obstupescebant, quod qui talia patraret, talia passurus esset; ideoque in magnam incidebant dubitationem, ac modo credebant, modo non credebant, nec dicta illa intelligere poterant. Usque adeo enim clare non intelligebant, ut filii Zebedæi statim accederent, et de primo consessu loquerentur : « Volumus enim, aiunt, ut unus a dextris tuis, » unus a sinistris sedeat[1]. » Quomodo igitur, inquies, hic Evangelista dicit accessisse matrem? Utrumque factum esse verisimile est. Matrem enim secum assumpsere ad majorem supplicationem faciendam, ut Christum hoc modo flecterent. Quod autem vere supplicatio eorum sit, et quod præ pudore matrem adhibuerint, perpende quomodo ad illos sermonem Christus dirigat. Imo vero prius discamus quid petant; quo animi proposito, et unde ad hoc impulsi sint. Unde ergo ad hoc impulsi sunt? Videbant se præ aliis in honore esse, et hinc se petitionem consecuturos esse sperabant. Sed quid petunt? Audi alium Evangelistam hoc clare explicantem. Quod enim, inquit, prope Jerosolymam essent, putarentque regnum Dei jamjam revelandum esse, hæc postulabant. Existimabant enim regnum illud prope esse et sub sensum cadere, ac se quod petebant semel consecutos, nihil triste passuros esse : neque enim illud propter hoc ipsum tantum petebant, sed ut ærumnas vitarent. Ideo Christus primo illos ab hac cogitatione abducit, jubens cædes, pericula et extrema quæque expectare. « Potestis, inquit, bibere calicem, quem ego bibiturus sum[2]?» At nemo turbetur, Apostolos sic imperfectos videns. Nondum enim crux advenerat, nondum Spiritus gratia data erat. Si velis autem ipsorum virtutem ediscere, post hæc illos considera, videbisque ipsos omni morbo animi supe-

[1] Matth. xx, 21, et Marc. x, 35. — [2] Matth. xx, 22.

riores. Ideoque enim illorum imperfectiones revelat, ut postea scias quales ex gratia facti sint. Quod igitur nihil spirituale quærerent, neque ullam superni regni notitiam haberent, hinc palam est. Sed videamus quomodo accedant, et quid dicant. « Volumus, inquiunt, ut quodcumque » petierimus facias nobis. » Respondet Christus : « Quid » vultis ? » Non quod ignoraret, sed ut cogeret illos respondere, et ulcus patefaceret, ut remedium illi adhiberet. Illi vero erubescentes, quod ex humano affectu eo animum appulissent, seorsum ab aliis Discipulis abductum interrogarunt. Præcesserunt enim, inquit, ne deprehenderentur ab aliis, et sic quæ volebant dixerunt. Volebant autem, ut ego arbitror, quia audierunt, « Sedebitis super thronos duo» decim, » primum consessum impetrare. Sciebant porro se alios antecedere, timebant vero Petrum, ac dicunt : « Dic » ut sedeat unus a dextris tuis, et unus a sinistris : » ipsumque urgent hoc verbo, « Dic. » Quid igitur ille ? Ut ostendat illos, nec spirituale quidpiam petere, neque si scirent quid hoc esset, unquam petere ausuros fuisse, ait : « Nes» citis quid petatis ; » quam magnum nempe sit, quam mirabile, quam superet ipsas supernas potestates. Deinde subjungit : « Potestis bibere calicem quem ego bibiturus » sum, et baptismo, quo ego baptizor, baptizari [1] ? » Vides ne quomodo statim ab hac opinione illos abducat, a contrariis ipsos alloquens ? Vos quidem de honore deque coronis mecum loquimini, inquit ; ego vero de certaminibus et de sudoribus loquor. Non est enim hoc præmiorum tempus, neque nunc gloria illa mea apparebit ; sed præsens vita est cædium, belli ac periculorum. Et vide quo pacto ex modo interrogandi et hortetur et trahat. Neque enim dixit : « Potestis cædem ferre ? potestis sanguinem vestrum fudere ? » sed quomodo ? « Potestis bibere calicem ? » deinde alliciens eos

[1] Matth. x, 38.

ait : « Quem ego bibiturus sum ; » ut ex consortio suo promptiores fierent. Baptisma autem vocat illud, ostendens magnam inde purgationem toti orbi fore. Postea dicunt illi : « Possumus [1]. » Ex animi fervore statim promittunt, nescientes quid dicerent ; sed expectantes se quod petebant impetraturos esse. Quid igitur ille ? « Calicem quidem meum » bibetis, et baptismate, quo ego baptizor, baptizabimini [2]. » Magna illis prophetavit bona ; hoc est, martyrio dignabimini, et hæc patiemini quæ ego patiar, violenta morte vitam terminabitis, in hisque mihi consortes eritis. « Sedere » autem ad dexteram meam et ad sinistram, non est meum » dare, sed quibus paratum est a Patre meo [4]. »

III. Postquam illorum animos erexit, sublimioresque fecit, illosque mœrore superiores reddidit, tunc illorum petitionem corrigit. Sed quid est quod nunc dicitur ? Nam duo quæruntur a multis ; primo, num paratum cuipiam sit sedere a dextris ejus ? secundo, num omnium dominus non possit illis præbere, quibus paratum est ? Quid ergo est illud ? Si primam quæstionem solverimus, secunda clara erit quærentibus. Quid ergo illud est ? Nemo ad dexteram ejus sedebit, neque ad sinistram. Inaccessus enim est omnibus thronus ille : non hominibus tantum dico, et Sanctis et Apostolis, sed etiam Angelis, Archangelis et omnibus supernis Potestatibus. Quod quasi prærogativam Unigeniti ponit Paulus dicens : « Ad quem autem Angelorum dixit » unquam : Sede a dextris meis, donec ponam inimicos » tuos scabellum pedum tuorum [4] ? Et ad Angelos quidem » ait : Qui facit Angelos suos spiritus : ad Filium autem, » Thronus tuus, Deus, in sæculum sæculi [5]. » Quomodo igitur dicit : « Sedere autem a dextris et sinistris non est » meum dare ? » An quod quidam sint qui sessuri sunt ?

[1] Matth. xx, 22. — [2] Ibid. 23, et Marc. x, 39. — [3] Matth. xx, 23, et Marc. x, 40. — [4] Psal. cix, 1, et Hebr. i, 13. — [5] Psal. ciii, 4, 5.

Minime, absit. Sed respondit secundum opinionem interrogantium, eorum infirmitati se attemperans. Neque enim aliquid sciebant de sublimi illo throno, neque de sede illa ad dexteram Patris; quando etiam his longe inferiora, quæ quotidie illis inculcabantur, ignorabant. Sed unum tantum quærebant, ut primos consessus tenerent, et ante alios sederent, atque apud illum a nemine præcederentur; quia, ut jam dixi, duodecim thronos audierant, ignorantes quid hoc esset, primum consessum quæsierunt. Hoc itaque dicit Christus : « Propter me quidem moriemini, et pro prædicatione immolabimini, consortesque mihi passionis eritis. Neque tamen hoc satis est, ut primum consessum vobis conciliet, utque primum ordinem teneatis. Si quis vero alius venerit martyrium passus, virtutesque alias omnes obtineat perfectius quam vos : licet vos ego diligam, et aliis præponam, non ideo repulso illo, qui ex operibus prædicatur, vobis primas dabo. » Verbum hæc ita non dixit, ne dolorem inferret; sed ænigmatice id subindicat dicens : « Calicem quidem meum bibetis, et bap» tismate, quo ego baptizor, baptizabimini : sedere autem » ad dextram et sinistram meam non est meum dare, sed » quibus paratum est a Patre meo. » Quibusnam paratum est? iis qui ab operibus possunt conspicui evadere. Ideo non dixit : « Non est meum dare, » sed « Patris mei, » ne quis infirmum diceret, quasi non posset ille mercedem dare. Sed quomodo? « Non est meum, sed iis quibus paratum » est. » Ut autem id quod dico clarius sit, exemplo illud explicemus, et ponamus esse quemdam agonothetam, deinde multos athletas optimos in hoc certamen descendere, et accedentes duos athletas agonothetæ maxime familiares dicere : « Fac ut coronemur et promulgemur, » ejus amicitiæ et benevolentiæ fidentes; illum vero respondere : « Non est meum hoc dare vobis, sed quibus ob labores et

sudores paratum est : » num ergo illum nullius esse potentiæ judicabimus? Nequaquam : sed ob justitiam æquitatemque laudabimus. Ut igitur illum non diceremus coronam ideo non dare, quod non posset, sed quod nollet legem certaminum violare, neque juris ordinem turbare; sic et Christum hæc dixisse crediderim, undique illos concitantem, ut post Dei gratiam in bona opera sua spem salutis et gloriæ referant. Ideo dicit : « Quibus paratum » est. » Quid enim, ait, si alii vobis meliores appareant? Quid si meliora operentur? Num quia Discipuli mei fuistis, ideo primos consessus occupabitis, nisi electione digni judicemini? Quod enim ipse sit dominus universi, hinc palam est quod ipse totum habeat judicium. Etenim Petro sic dicit : « Ego tibi dabo claves regni cœlorum [1]. » Et Paulus hoc significans dicebat : « In reliquo reposita est mihi co- » rona justitiæ, quam reddet mihi Dominus justus judex in » illa die : non solum autem mihi, sed et iis omnibus, qui » diligunt adventum ejus [2]. » Adventus vero Christi, ille qui jam fuit, hic dicitur. Quod autem Paulum nemo præcessurus sit, omnibus palam est. Si autem hæc Christus obscurius dixerit, ne mireris : illos enim dimittit, res ita disponens, ut ne se de primo consessu temere vel frustra turbarent : nam illud ex humano affectu perpessi sunt, nec illos tristitia afficere volens, obscuritate hæc ambo consequitur. « Tunc indignati sunt decem de duobus fra- » tribus [3]. » Tunc, quandonam? quando scilicet illos increpavit. Donec enim ea Christi sententia erat, non indignabantur; sed videntes illos præferri, ex honore et reverentia Magistri tacebant, etiamsi animo dolerent, sed in medium hæc efferre non audebant. Similiterque erga Petrum humanum quid passi, quando didrachma dedit, non indigne tulerunt, sed tantum interrogaverunt. « Quis major est? »

[1] Matth. XVI, 19. — [2] 2 Tim. IV, 8. — [3] Matth. XX, 24.

Hic autem ubi viderunt Discipulos id petere, indignantur. Neque statim indignati sunt cum peterent, sed cum increpavit eos Christus, dixitque primos consessus non occupaturos illos esse, nisi se illis dignos exhiberent.

IV. Vides-ne quantum imperfecti omnes essent, tum hi qui decem illos præcedere tentabant, tum decem illi qui duobus invidebant? Sed, ut dixi, post hæc ostende illos mihi, et videbis omnibus hisce affectibus vacuos. Audi quomodo hic ipse Joannes, qui nunc hac de causa accessit, primas semper Petro cedat, et concionanti et miracula edenti in Actibus Apostolorum [1]. Neque ejus præclara gesta celat, sed et confessionem narrat, quam ille, omnibus tacentibus, emisit, et ingressum in sepulcrum, illumque sibi præponit. Quia enim ambo crucifigendo Christo aderant, laudem suam succidens Joannes ait : « Quia » notus erat Discipulus ille sacerdoti [2]. » Jacobus vero non multo postea tempore vixit. Ab initio enim magno ferebatur ardore, et missis humanis omnibus, ad tam ineffabile culmen ascendit, ut statim occideretur. Sic postea summi virtute omnes effecti sunt. Sed tunc indignati sunt. Quid ergo Christus? « Cum advocasset eos dixit : Principes » gentium dominantur eorum [3]. » Quia enim turbati erant, advocando illos antequam loqueretur, tum advocatione illa, tum quod propius se attraheret, illos mitigavit. Nam duo illi ex cœtu decem cæterorum disjuncti prope stabant privatim loquentes. Ideo illos quoque prope advocat, et hoc modo, tum etiam ut quod alii dixerant efferret, et cæteris renuntiaret, commotos horum illorumque animos solatus est. Neque nunc ut antea sedat : prius enim parvulos adduxit in medium, illorumque simplicitatem humilitatemque imitari jussit. Hic autem acrius illos a contrario carpit dicens : « Principes gentium dominantur, et qui

[1] Act. III. — [2] Joan. XVIII, 16. — [3] Matth. XX, 25.

» magni sunt, potestatem exercent in eos. Apud vos autem » non ita erit. Sed qui vult magnus inter vos esse, hic sit » omnium minister : et qui vult esse primus, sit omnium » ultimus [1]. » Ostendens illud ad gentium morem accedere, cum primi gradus appetuntur. Nam tyrannica hæc passio est, qua frequenter magni viri exagitantur; ideoque vehementiore castigatione indiget : quapropter ipse acriore plaga utitur, dum ex gentium comparatione tumentem animum pudefacit, et horum invidiam, illorum arrogantiam succidit, ac si diceret : « Ne indignemini quasi contumelia affecti : » seipsos maxime lædunt, et dedecore afficiunt ii, qui primatum ambiunt, nam ultimum locum occupant. Non enim res apud nos se habet ut apud exteros. « Nam » principes gentium dominantur eorum ; » Apud me autem ultimus primus est. Ne vero putes hæc me sine causa dicere, factis meis exemplum sume. Ego enim plus quidpiam feci. Rex quippe supernarum Virtutum cum essem, homo fieri volui, et sperni atque contumeliis affici. Neque his contentus, mortem adivi. » Ideo ait : « Filius hominis non » venit ut ministretur, sed ut ministret, et det animam » suam in redemptionem pro multis [2]. » Neque enim hic substiti, inquit, sed et animam meam dedi in redemptionem : et pro quibus? pro inimicis. Tu vero si humiliatus fueris, pro te ipso agis : ego autem pro te. Ne itaque timeas, quasi honorem tuum amittens. Quantumcumque enim te humiliaveris, non potes tantum descendere, quantum dominus tuus. Attamen hic descensus, omnium ascensus factus est, et gloriam ejus manifestavit. Antequam enim fieret homo, ab Angelis tantum cognoscebatur : postquam autem homo factus et crucifixus est, non modo illam non minuit gloriam, sed et aliam accepit a cognitione orbis. Ne ergo timeas ac si honor tibi auferatur, si te ipsum hu-

[1] Matth. xx, 26, 27. — [2] Ibid. 28.

milies. Hoc enim modo magis augetur tibi gloria; hoc modo major efficitur. Hæc regni janua est; ne contrariam ineamus viam, ne nobis ipsis bellum inferamus. Nam si velimus magni videri, non magni erimus, imo omnium abjectissimi. Vidisti-ne quomodo ubique illos a contrariis hortetur, dans tamen ipsis id quod desiderant? Etenim pluribus id supra ostendimus, et sic quoque fecit cum de avaris et de vanæ gloriæ cupidis ageretur. Cur enim, inquit, coram hominibus das eleemosynam? Ut gloria fruaris? Ne ita facias, et gloriam consequeris. Cur pecuniam accumulas? ut ditescas? Ne pecuniam congeras, et ditesces. Sic etiam nunc quare primas ambis? Ut alios præcedas? Ultimum ergo locum delige, et primas tenebis : illud enim ambire minimi est. Itaque si vis magnus esse, ne quæras esse magnus, et tunc magnus eris. Illud enim est minimum esse.

V. Vides-ne quo pacto illos ab hoc morbo abducat, ut ostendat illos hoc modo excidere, illo autem rem consequi ; ut hoc fugiant, illud sequantur. Gentes autem ideo commemoravit, ut rem dedecore plenam et abominabilem esse demonstraret. Nam arrogantem necesse est humilem effici, et vicissim humilem sublimem evadere. Hæc enim vera est germanaque sublimitas, quæ nec in nomine, nec in appellatione consistit. Et externa quidem celsitudo necessitatis atque timoris est; hæc vero Dei celsitudini similis est. Qui hoc modo sublimis est, etiamsi apud neminem admirationi sit, excelsus manet : ut contra superbus, etiamsi ab omnibus colatur, omnium est humillimus. Et ille quidem honor vi et necessitate stat, ideoque facile defluit; hic vero ex proposito voluntatis, unde fit ut firmus maneat. Nam et Sanctos ideo miramur, quod cum omnium maximi essent, se omnium maxime humiles exhibuerunt. Ideoque ad hanc usque diem sublimes manent, nihilque mors ex illa celsitudine demsit. Si placet autem, ratiocinando hoc ipsum exploremus. Altus

quidam hinc dicitur; cum proceritate corporis talis est, vel cum in alto loco stat; humilis vero e contrario. Videamus igitur quis altus sit, superbus, an modestus, ut discas nihil esse humilitate sublimius, nihil superbia abjectius. Nam arrogans et superbus omnium vult esse maximus, neminemque se dignum esse dicit, et quantumcumque honoris consequatur, majorem semper requirit et ambit, ac nihil se consecutum arbitratur; sed spernit homines, illorumque honorem requirit, quo quid irrationabilius esse possit? Etenim illud ænigmati simile est. Quos enim despicit, ab illis gloriam quærit. Vides-ne quo pacto is, qui se altius extollit, decidit, atque humi jacet? Nam quod cæteros homines sibi comparatos nihil esse putet, ex ipso arrogantiæ nomine arguitur. Cur ergo curris ad eum qui nihil est? cur ab illo quæris honorem? cur tot turbas circumagis? Vides-ne humilem super humili stantem? Age eum, qui sublimis est, examinemus. Hic novit quantum sit homo : novit magnum esse hominem, seque omnium postremum putat; ideo quantulocumque fruatur honore, id magnum esse putat. Itaque hic sibi constat, estque sublimis, ac sententiam non mutat; quos enim magnos putat, horum honores magnos esse existimat, etiamsi exigui esse videantur, quia scilicet magnos illos arbitratur. Arrogans contra, eos qui se honorant, nihil esse putat, sed honores ab illis exhibitos, magnos arbitratur. Rursum humilis a nullo capitur animi morbo : non ira ipsum exagitare poterit, non gloriæ amor, non invidia, non livor; anima vero his morbis immuni quid excelsius? Arrogans autem his omnibus occupatur morbis, quasi vermis in cœno se volutans; nam livor, invidia, ira, semper ejus animum exagitant. Quis ergo sublimis est? an qui morbis animi superior est? an qui eorum servus? an qui illa tremit et formidat? an qui invictus est, et nunquam ab illis capitur? Quam

avem dixerimus altius volare, an quæ manibus et arundinibus venatoris altior est? an eam cui capiendæ venator arundine non eget, quod humilius volet, nec possit alta petere? Talis est arrogans; nam quivis laqueus ipsum facile capit, utpote humi repentem.

VI. Si vis autem, ex maligno quoque dæmone hoc ipsum explora. Quid diabolo demissius est, quia sese extulit? Quid homine excelsius, si humilis esse velit? Ille enim humi repit sub calcaneo nostro positus; ait enim: « Calcate » super serpentes et scorpiones[1]. » Hic vero cum Angelis superne stat. Si idipsum ex superbis hominibus discere velis, cogita barbarum illum, qui tantum agebat exercitum, qui ne ea quidem sciret quæ omnibus cognita essent; exempli causa quod lapis esset lapis, quod idola essent idola: ideoque his inferior erat. Pii vero et fideles ultra solem conscendunt; iis quid sublimius esse possit? qui ipsas etiam cœli fornices transcendunt, et Angelos prætergressi, ipsi solio regio astant. Ut autem aliunde arrogantium vilitatem agnoscas, quis humiliabitur ac dejicietur, is-ne qui a Deo juvatur, an qui a Deo impugnatur? Is procul dubio qui impugnatur. Audi igitur quid de his ambobus dicat Scriptura: « Deus superbis resistit, humilibus autem dat » gratiam[2]. » Aliam iterum afferam interrogationem. Quis sublimior, qui sacra Deo facit, et sacrificium offert, aut qui procul a Deo nullam in eum fiduciam habet? Et quod sacrificium, inquies, humilis ille offeret? audi Davidem dicentem: « Sacrificium Deo spiritus contribulatus, cor con» tritum et humiliatum Deus non despiciet[3]. » Vidisti-ne ejus puritatem? illius impuritatem respice: nam ait: « Impurus » est apud Deum omnis qui est alto corde. » Ad hæc, in altero Deus requiescit: « Super quem enim respiciam, nisi » super mansuetum et quietum, et trementem verba mea[4]? »

[1] Luc. x, 19. — [2] Jacob. iv, 6. — [3] Psal. L, 19. — [4] Isaï. LXVI, 2.

alter vero cum diabolo trahitur : inflatus enim diaboli supplicia feret. Ideo Paulus dicebat : « Ne forte in superbiam » elatus, in judicium incidat diaboli[1]. » Ac contra semper ipsi evenit, quam velit. Vult enim ipse superbire, ut honoretur; ipseque omnium maxime despicitur. Hi namque sunt maxime omnium ridiculi, omnibus inimici, inimicis captu faciles, ad iram proni, apud Deum impuri. Quid ergo hoc deterius esse possit? hoc quippe culmen est malorum omnium. Quid vero dulcius humilibus? quid beatius? Hi amabiles desiderabilesque Deo sunt, et apud homines quoque maxima gloria fruuntur : omnes honorant ipsos tanquam patres, ut fratres amplectuntur, ut propria membra admittunt. Simus ergo humiles, ut sublimes efficiamur. Nam arrogantia admodum deprimit. Hæc Pharaonem prostravit. « Non novi, inquit, Dominum[2], » ac muscis, ranis et locustis deterior factus est, posteaque cum armis et equis submersus fuit. Contra vero Abraham dicit ; « Ego » sum pulvis et cinis[3]. » et multa barbarorum millia vicit[4], ac cum in mediam Ægyptum incidisset, reversus est, splendidius quam ante tropæum referens, atque huic virtuti inhærens semper, sublimior evasit. Ideo ubique celebratur, ideo ubique coronatur et prædicatur; Pharao autem est terra et cinis, vel si quid vilius. Nihil enim ita aversatur Deus ut superbiam. Ideo ab initio nihil non fecit, ut hunc morbum avelleret. Idcirco mortales facti sumus, et in dolore ac gemitu vivimus : ideo in labore, sudore et operibus perpetuis miseriisque. Ex arrogantia enim primus homo peccavit, quod se speraret æqualem fore Deo. Quapropter ne id quidem quod habebat retinuit, sed ab omnibus excidit. Hujusmodi res est arrogantia : non modo nihil nobis boni confert ad vitam, sed etiam quæ habemus succidit : contra vero humilitas nihil aufert bonorum, sed quæ non

[1] 1 Tim. III, 6. — [2] Exod. v, 2. — [3] Gen. XVIII, 27. — [4] Id. XIV.

aderant adjicit. Hanc igitur æmulemur, hanc sequamur, ut et vita præsenti fruamur, et futuram gloriam consequamur, gratia et misericordia Domini nostri Jesu Christi, cum quo Patri et Spiritui sancto gloria et imperium, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA LXVI.

CAPUT XX.

Et egredientibus illis a Jericho, secuta est eum turba multa. Et ecce duo cæci sedentes secus viam, cum audissent quod Jesus transiret, clamaverunt dicentes : Miserere nostri, fili David [1].

I. Vide unde Jerosolymam se conferat [2], et quo loco antea versaretur : quod certe mihi maxime inquirendum videtur. Cur autem non antea in Galilæam ivit, sed per Samariam? Verum hæc studiosis relinquemus. Nam si quis accuratius hæc scrutari voluerit, Joannem inveniet hoc probe subindicare, causamque ponere [3]. Nos autem proposito nostro hæreamus, et hos cæcos audiamus, qui multis videntium meliores erant. Nam neque ducem habentes, neque illum adventantem videntes, cum contentione ad illum accedere tentabant, magnaque voce clamare cœperunt, et jussi tacere, magis clamabant. Talis quippe est perseverans anima, per eos qui impedire satagunt provehitur. Christus vero permittit ut silentium ipsis imperetur, quo fervor eorum appareat, et discas illos certe dignos

[1] Matth. xx, 29, 30. — [2] Vide D. Guillon, tom. xiv, pag. 62-66.— [3] Joan. iv, 1.

fuisse qui curarentur. Ideo neque interrogat an credant, ut solebat. Nam et clamor et accedendi conatus illorum fidem satis testificabantur. Hinc disce, dilecte, licet admodum viles et abjecti simus, si cum studio ad Deum accedamus, per nos ipsos posse quæ postulamus impetrare. Vide enim quomodo isti nullum Apostolorum habentes patronum; sed multos qui se coërcerent, potuerunt omnes obices transilire, et ad Jesum ipsum accedere : etsi non testificetur Evangelista ipsos aliquam ex vitæ genere fiduciam habuisse; sed animi fervor vice omnium ipsis fuit. Hos et nos etiam æmulemur. Etiamsi Deus donum differat, etiamsi multi abducant, ne petendi finem faciamus. Sic enim maxime Deum attrahemus. Hic igitur vide quomodo illorum fervorem nec paupertas, nec cæcitas, nec quod non audiantur, nec quod a turbis increpentur, impedire possint. Talis est anima fervens et in labore versans. Quid ergo Christus? « Vocavit illos et dixit : Quid vultis ut vobis » faciam? Dicunt ei : Domine, ut aperiantur oculi nostri [1]. » Cur illos interrogat? Ne quis putaret ipsum alia petentibus, alia dare. Etenim solet semper primo virtutem eorum, qui curantur, omnibus patefacere, et tunc remedium afferre, tum ut alios ad eumdem zelum ducat; tum ut ostendat illos jure merito donis frui. Hoc et in Chananæa fecit, hoc in centurione, hoc in muliere sanguinis fluxum patiente. Imo vero mirabilis illa mulier prævenit interrogationem Domini. Attamen non illam prætermisit; sed et post redditam sanitatem, illam celebrem reddit. Sic ergo curabat accedentium ad se bona opera prædicare, quod hic etiam facit. Deinde, postquam quæ volebant dixerunt, misericordia motus, illos tetigit. Hæc quippe sola causa est curationis, ob quam venit in mundum. Attamen etsi misericordia et gratia esset, dignos quærebat. Quod vero hi digni essent,

[1] Matth. xx, 32, 33.

patet tum ex clamore, tum ex eo quod, cum accepissent, non recesserunt, quod multi faciunt, qui post beneficia sunt ingrati. At illi non tales erant; sed et ante donum perseverabant, et post donum grati animi fuerunt : nam secuti sunt eum. « Et cum appropinquaret Jerusalem, et » venerunt ad Bethphage ad montem Olivarum, tunc Jesus » misit duos ex Discipulis suis, dicens : Ite in castellum quod » contra vos est, et invenietis asinam alligatam, et pullum » cum ea : solventes adducite mihi. Et si quis vobis dixerit » aliquid, dicetis quia Dominus his opus habet, et confestim » dimittet eos. Hoc autem totum factum est ut adimplere» tur quod dictum est per Zachariam prophetam dicentem : » Dicite filiæ Sion : Ecce rex tuus venit tibi mansuetus, se» dens super asinam et pullum filium subjugalis[1]. » Atqui sæpe venerat Jerosolymam ; sed nunquam cum tanto apparatu. Quæ igitur causa fuit? Illa priora erant exordia œconomiæ, neque ipse admodum notus erat, neque passionis tempus erat proximum : quapropter indiscriminatim cum illis tunc miscebatur, imo sese occultabat : neque enim admirationi fuisset si ita sese exhibuisset, et illi in majorem iram exarsissent. Postquam autem potentiæ suæ idonea dederat experimenta, cum crux in januis esset, clarius seipsum revelat, et cum majori celebritate facit omnia, quæ possent illos postea urere. Poterant enim hæc in principio fieri, sed non utilia fuissent. Tu vero mihi considera quot miracula fiant, et quot prophetiæ impleantur. Dixit : « Invenietis asinam; » prædicit neminem esse impediturum; sed qui audirent tacituros esse. Hoc autem non parva Judæorum condemnatio est, si hominibus non sibi notis, quosque non viderat, suadeat ut sua tradant, nec contradicant. Judæi vero quando ipse per Discipulos suos miracula edebat, præsentes non obtemperarunt.

[1] Matth. XXI, 1-5, et Zach. IX, 9.

II. Ne putes id, quod factum est, parvum quid esse. Quis enim illis persuasit, dum sua auferrentur, pauperes cum essent, et fortassis agricolæ, non repugnare? Et quid dico, non repugnare? ne respondere quidem, vel post responsionem tacere ac recedere? Nam utrumque perinde mirabile erat, quod nihil dixerint dum subjugales abducerentur, et quod audientes, Dominum ipsis opus habere, recesserint, nec contradixerint, maxime cum non ipsum Dominum, sed Discipulos ejus viderent? Hinc docet eos se potuisse Judæos vel invitos omnino cohibere, quando se invasuri essent, ipsosque mutos reddere, sed noluisse. Hinc etiam docet Discipulos, quidquid ipse peteret dandum oportere, etiamsi juberet ipsam animam tradere, nec contradicendum esse : nam si ignoti paruerunt, multo magis ipsos omnia relinquere oportebat. Ad hæc aliam duplicemque prophetiam implebat; aliam per opera, aliam per verba, nempe Zachariæ prophetæ, qui dixit regem sessurum esse super asinam, nam sedens ipse prophetiam implevit. Aliud iterum prophetiæ initium dabat, gestis suis futura præsignificans. Quo pacto? Impurarum gentium vocationem prænuntiabat : fore nempe ut in ipsis requiescat, ut veniant ad eum, ipsumque sequantur, sic prophetia prophetiam excepit. Mihi vero non ea solum de causa videtur super asinam sedisse; sed ut nobis philosophiæ modum traderet. Non modo enim prophetias implebat, neque tantum dogmata veritatis inserebat, sed per hæc nobis rectum vitæ institutum tradebat, ubique nobis regulas assignans ad necessarium usum, et ad vitam probe semper agendam. Ideoque cum nasciturus esset, non splendidam domum quæsivit, non matrem divitem et illustrem, sed pauperem et sponsum fabrum habentem, atque in tugurio nascitur et in præsepio reclinatur. Cum Discipulos elegit, non rhetoras et sophos quæsivit, neque opulentos et nobiles, sed

pauperes pauperum filios, et ignobiles. Et cum mensam apponeret, modo panes hordeaceos inducit, modo Discipulos in foro jubet emere; et cum lectos ad mensam parat, fœno ad id utitur. Vestimentis induitur vilibus et ad vulgi usum pertinentibus. Domum ne habuit quidem. Si vero ex loco in locum abire opus esset, id pedibus facit, atque ita ut defatigetur. Sedens non solio opus habet, neque pulvinari, sed in solo ipso sedet; aliquando in monte, aliquando ad fontem, nec ad fontem tantum, sed solus cum Samaritana loquitur [1]. Item qui dolori modum statuit, cum lugere oportet, paululum lacrymatur. Ubique, ut dixi, regulas terminosque ponens, quousque procedi debeat, et ubi sistere gradum par sit. Ideo nunc etiam, quia contigit quosdam infirmiores opus habere subjugalibus, hic quoque modum posuit, ostendens non equis, non mulorum jugis opus esse; sed asino utendum, nec ultra procedendum esse, idque ad usum satis esse. Videamus quoque prophetiam verbis et factis expressam. Quæ est ergo illa prophetia : « Ecce rex tuus venit tibi mansuetus, conscendens sub» jugalem et pullum juvenem. » Non currus agens, ut cæteri reges, non vectigalia exigens, non terrorem incutiens, et satellites circumagens : sed modestiam hinc quoque magnam exhibens. Interroga itaque Judæum : « Quis rex asino vectus ingressus est Jerosolymam? » Sed non alium quam hunc dicere possint. Illa porro faciebat, ut dixi, futura prænuntians. Hic enim per pullum Ecclesia significatur, nec non populus novus, olim impurus, postquam autem Jesus insedit, purus effectus. Et vide imaginem ubique servatam. Nam Discipuli solvunt subjugalia. Per Apostolos enim et ipsi et nos vocati sumus, per Apostolos adducti : quia magno studio ardebant ut nos acceptos redderent. Ideo videtur asina pullum sequi. Postquam enim Christus

[1] Joan, IV, 7.

insederit super gentes, tunc venient et illi malo studio incensi, id quod declarat Paulus his verbis : « Quia cæcitas » ex parte Israëli accidit, donec plenitudo gentium intraret : » et sic omnis Israël salvabitur [1]. » Quod enim id prophetia esset, planum est ex jam dictis. Nisi enim ita esset, non curasset Propheta tam diligenter asinæ ætatem dicere. Non hæc tantum per supra dicta significantur, sed etiam quod Apostoli facile illos adducturi sint. Sicut enim hic nullus contradixit cum apprehenderent asinam; sic in conversione gentium nemo potuit impedire eos qui illos ante occupaverant. Non sedet autem supra nudum pullum, sed supra vestimenta Apostolorum. Quia enim pullum acceperant, omnia jam præbent, ut dicebat Paulus : « Ego autem » libentissime impendam et impendar pro animabus ves» tris [2]. » Tu vero pulli mansuetudinem considera, quomodo indomitus cum esset, et freni expers, non resiliit, sed quiete agebatur. Quod et ipsum prophetia rei futuræ erat, morigeras gentes significans, et promptam ordinis mutationem. Nam omnia efficit verbum illud : « Solventes addu» cite mihi; » ita ut inordinata in ordinem redigerentur, et immunda demum munda fierent.

III. Sed vide mihi Judæorum abjectum animum. Tot miracula patravit, et nunquam sic ipsum admirati sunt. Quia autem viderunt turbam concurrentem, tunc mirati sunt. « Commota quippe est universa civitas dicens : Quis » est hic? Turbæ autem dicebant : Hic est Jesus propheta » a Nazareth Galilææ [3]. » Et cum sibi videbantur aliquid magnum dicere, tunc humi repens et humilis et abjecta illorum sententia erat. Hæc autem ille faciebat, non ad ostentationem; sed simul, quod dixi, prophetiam implens, et philosophiam docens, simulque Discipulos consolans ob mortem suam dolentes, ostendensque se istæc omnia liben-

[1] Rom. XI, 25, 26. — [2] 2 Cor. XII, 15. — [3] Matth. XXI, 10, 11.

ter passurum esse. Tu vero mihi admirare Prophetæ accurationem, quomodo omnia prædixerit. Et alia quidem David, alia Zacharias prænuntiavit : ita et nos faciamus, et hymnis celebremus, et vestimenta tradamus iis, qui ipsum afferunt. Qua enim venia digni erimus, si cum alii asinam, cui insidebat, vestimentis operiunt, alii ejus pedibus vestimenta substernunt; nos nudum illum videntes, nec jussi nos exuere, sed aliquid impendere; ne hanc quidem liberalitatem exhibeamus? Illi sequuntur ante et post, nos vero et accedentem repellimus, et contumeliis afficimus? Quanto hæc supplicio, quanta ultione digna sunt? Ad te accedit Dominus egenus; nec supplicationem vis audire; sed incusas, increpas, et hæc talibus auditis verbis. Si vero vel panem unicum largiens et tantillum pecuniæ, ita tenax es, avarus et segnis, quis futurus esses, si omnia essent evacuanda? Non vides illos in theatro liberales homines quanta meretricibus profundunt? tu vero ne dimidiam quidem illorum partem, imo sæpe ne quam minimam partem erogas. At diabolus quibuscumque dare jubet, dum gehennam nobis conciliat, et tamen das : Christus vero egenis dare jubet, et regnum promittit; et tu non modo non das, sed etiam contumeliosus es; mavisque obedire diabolo, ut crucieris, quam Christo, ut salutem consequaris. Quid hac stultitia deterius? Ille gehennam tibi affert, hic regnum : et tamen, hoc relicto, ad illum accurritis. Et hunc accedentem repellitis, illum procul positum advocatis. Neque aliter res se habet, quam si rex purpura vestitus et diademate ornatus non persuadeat : latro autem ensem vibrans, mortemque comminatus facile persuadeat. Hæc itaque cogitantes, dilecti, tandem aliquando oculos aperiamus, et vigilemus. Nam certe pudet me de eleemosyna loqui, cum tam sæpe hoc argumentum tractaverim sine magno admonitionum fructu. Plus certe quidpiam præstatis, sed non quan-

tum vellem. Vos seminantes video, sed non larga manu. Quamobrem timeo ne parce metatis. Quod enim parce seminemus, si placeat, exploremus utrum plures sint in civitate pauperes quam divites, et quinam nec pauperes nec divites sint, sed medium locum tenentes. Decima pars civium divites, decima pars pauperes qui nihil habent : reliqui vero sunt in medio loco positi. Dividamus itaque per egenorum numerum totam urbis multitudinem, et quantum sit dedecus videbitis. Nam admodum divites, pauci sunt; qui hos sequuntur plurimi; rursum pauperes longe his pauciores sunt. Attamen cum tot sint qui esurientes alere possint, multi sunt qui esurientes lectum petant ; non quod non valeant opulenti illis facile necessaria subministrare, sed quia admodum duri inhumanique sunt. Nam si divites, et ii, qui facultatibus mediocriter pollent, inter se dividant eos qui pane et vestibus egent, vix quinquaginta, vel forte centum viris pauper unus alendus reperietur. Attamen in tanta copia eorum, qui necessaria subministrare possunt, quotidie pauperes egestatem suam deplorant. Et ut discas illorum immanitatem, Ecclesia unius admodum divitis, et unius mediocris fortunæ reditum habet, et cogites velim quot viduas, quot virgines alat quotidie : earum certe catalogus ad ter mille pertingit. Ad hæc etiam in carcere vinctos, in Xenodochio ægros, alios bene valentes, peregrinos, membris mutilos, altari assidentes, alimenti vestisque causa, aliosque casu accedentes fovet quotidie : neque tamen ejus facultates imminutæ sunt. Itaque si decem viri tantum paria subministrare vellent, nullus foret pauper.

IV. Ecquid, inquies, liberis nostris supererit ? Sors semper manet, et reditus augetur, si in cœlis facultates eorum reponantur. Quod si ita non vultis, saltem dimidium, vel tertiam, vel quartam, quintam aut decimam numerate. Per Dei gratiam enim posset hæc civitas nostra decem civita-

tum pauperes alere. Et si placet, hæc computemus; imo nulla computandi necessitas: manifestum quippe est quam facilis res illa sit. Videte igitur quot quantaque una domus ad urbana onera sæpe subministrare non gravetur, vixque tamen hunc sumptum sentiat. Si hoc quisque divitum ministerium in pauperes exercere vellet, uno temporis momento cœlum abriperet. Quæ venia igitur, quæ excusationis umbra, quando ne ea quidem, quæ hic migrantes relicturi sumus, tam largiter egenis suppeditamus, quam alii scenicis erogant, cum tantum inde fructum carpere debeamus? Etiamsi enim hic semper mansuri essemus, his pulchris sumptibus parcere non oporteret; cum autem post tantillum temporis hinc migraturi, nudique rapiendi simus, quam defensionem habebimus, qui ex proventibus famelicis et oppressis non largimur? Non te cogo ut possessiones minuas; non quod nolim; sed quod te admodum segnem videam. Non hoc ergo dico : sed ex fructibus expende, neque hic pecunias collige. Satis est tibi si pecuniarum proventum quasi ex fonte fluentem habeas : fac earum consortes pauperes, et esto bonus œconomus eorum, quæ tibi a Deo data sunt. Sed, inquies, vectigalia pendo. Ideo-ne hic contemnis quia nemo exigit? Et illi quidem qui, sive terra proventum tulerit, sive secus, te cogit et vexat, repugnare non audes; illi vero, qui ita mansuetus est, et tunc solum exigit cum terra protulerit, ne verbum quidem respondes? Ecquis te liberabit ab intolerabilibus illis suppliciis? Nullus plane. Si enim hic ideo studiose solvis, quia non danti gravissimæ pœnæ paratæ sunt; cogites velim hic graviores parari, non quod vinculis constringaris, non quod in carcerem conjiciaris, sed quod in ignem abeas æternum. Quamobrem hæc prima vectigalia solvamus. Magna quippe facilitas, major merces, copiosior negotiatio, gravior nobis ultio, si improbe agamus. Nam supplicium nos excipiet

nullum finem habiturum. Quod si mihi milites alleges, qui pro te contra barbaros pugnant; est quoque hic pauperum exercitus, qui pro te bellum gerunt et pugnant. Cum enim accipiunt, precibus Deum tibi placant : placantes autem, non barbaros, sed dæmonum insidias repellunt : non permittunt ut te malignus ille fortiter invadat, nec ut frequenter insurgat, sed ejus vires resolvunt.

V. Cum ergo hos milites videas quotidie contra diabolum propter te pugnantes precibus orationibusque, a te ipso hoc pulcherrimum tributum repete, alimenta nempe ipsorum. Cum enim mansuetus hic rex sit, non imposuit tibi exactores, sed vult te sponte deponere : etiamsi parum deponas, accipit tamen; si non ita locuples post multum temporis reposueris, non cogit non habentem. Ne igitur patientia ejus abutamur; sed thesaurizemus nobis, non iram, sed salutem; non mortem, sed vitam; non supplicium et ultionem, sed honores et coronas. Non est hic quid pendendum ad vecturam oblatorum, non laborandum ad argentum corradendum. Si deponas illa, ipse Dominus in cœlum transfert; ipse tibi negotiationem parat multum lucri afferentem. Non est hic quærendus homo qui deposita transferat : tantum depone, statim depositum ascendit; non ut alii milites alantur, sed ut tibi maneant cum magno fœnore. Hic enim cum das, data repetere non licet : illic vero magno cum honore illa rursum recipies, majoraque ac spiritualia lucra referes. Hic quæ dantur sunt exactio, illic usura, fœnus, debitum. Nam chirographa tibi Deus fecit : ait enim: « Qui miseretur pauperis, Deo fœneratur [1]. » Dedit tibi arrham et vades, etsi Deus sit. Quæ arrha, qui vades? Quæ sunt in præsenti vita, sensibilia, spiritualia, exordia futurorum. Quid igitur tardas et dubitas, cum tot tantaque jam receperis, tot expectes? Nam quæ recepisti

[1] Prov. XIX, 17.

hæc sunt: Corpus tibi efformavit, animam tibi indidit, te solum in terra ratione ornavit, eorum quæ sub aspectum cadunt omnium usum dedit, cognitionem sui tibi largitus est, Filium suum pro te tradidit, baptisma tot refertum donis concessit, nec non sacram mensam; promisit regnum et ineffabilia bona. Tot ergo acceptis et tot accepturus, id enim rursum dicam, circa perituras pecunias parcus es? Ecquam habebis veniam? Sed liberos respicis, et illorum causa dare refugis? Et hos quoque institue ad hujusmodi facienda lucra. Nam si argentum haberes sub fœnore collocatum, et debitor probus esset, malles certe syngrapham quam aurum filio relinquere, ut inde proventus ipsi esset magnus, nec cogeretur alios quærere ubi posset collocare. Nunc chirographum hujusmodi filiis dato, et Deum ipsis relinque debitorem. Agros non vendis, sed filiis relinquis, ut proventus maneat, et accessio illis pecuniarum fiat. Hoc porro chirographum, quovis agro, quibusvis proventibus fructuosius, et tot ferens fructus, relinquere times? Ecqua stultitia, quæ insania hæc est? Et hoc cum scias te, etiamsi illud filiis relinquas, illud tamen abeuntem tecum esse portaturum. Talia quippe sunt spiritualia, magnaque largitate fruuntur. Ne itaque ita pauperes animo simus, neque erga nos ipsos inhumani evadamus: sed hanc quæstuosam mercaturam suscipiamus, ut et ipsi hinc migrantes illam auferamus, et tamen filiis relinquamus, futuraque consequamur bona, gratia et misericordia Domini nostri Jesu Christi, cum quo Patri et Spiritui sancto gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA LXVII.

CAPUT XXI.

Et ingressus Jesus in templum, ejecit omnes vendentes et ementes, et mensas numulariorum evertit, et cathedras vendentium, et dicit eis : Scriptum est : Domus mea domus orationis vocabitur : vos autem fecistis illam speluncam latronum [1].

I. Hoc et Joannes dicit [2]; sed ille quidem in principio Evangelii, hic autem in fine. Unde verisimile est hoc bis factum fuisse, et diversis temporibus : quod palam esse videtur tum a tempore, tum etiam a responsione. Illic enim ipso Paschatis tempore advenit. Hic vero diu ante Pascha. Ibi dicunt Judæi: « Quod signum ostendis nobis? » hic vero tacent, etiamsi increpentur : eo quod scilicet apud omnes in admiratione esset. Hæc autem accusatio gravior contra Judæos erat, quod etsi semel et bis id fecisset, in hujusmodi commercio perseverarent : ipsumque Deo adversarium dicebant, cum oportuisset ediscere ipsum honorem Patri debitum curare, et magnam potentiam habere. Etenim jam signa fecerat, et videbant opera cum verbis consonare. Sed neque sic obtemperarunt, imo indignabantur; etiamsi hæc clamare Prophetam audirent, ac pueros plus quam ætas ferret prædicantes eum. Quapropter incusans ille Esaïam inducit dicens : « Domus mea domus orationis vocabitur. » Neque hoc tantummodo suam potentiam ostendit, sed quod curet varias infirmitates : nam « Accesserunt ad eum claudi » et cæci, et curavit eos [3], » et sic virtutem potestatemque

[1] Matth. XXI, 12, 13. — [2] Joan. II, 14. — [3] Matth. XXI, 14.

suam monstrat. Illi vero neque sic obtemperarunt, sed cum miracula viderent, puerosque audirent ipsum prædicantes, suffocabantur et dicebant : « Non audis quid isti dicunt ? » Atqui id Christus ipsis dicere potuisset : « Non auditis quid isti dicunt ? » Nam illi quasi Deo canebant. Quid igitur ille ? Quia rebus manifestis contradicebant, acrius illos carpit dicens : « Nunquam legistis : Ex ore infantium et lacten» tium perfecisti laudem [1] ? » Et recte dixit : « Ex ore. » Non enim secundum mentem ipsorum illa verba erant ; sed virtute ipsius immatura ipsorum lingua dirigebatur. Hoc vero figura erat gentium balbutientium, quæ confestim magna insonuerunt et animo et fide, et Apostolis hinc non parva consolatio. Ne enim ambigerent quomodo rudes homines prædicationem annuntiare poterunt, præoccupantes pueri illam animi angustiam ejecerunt ; et spem fecerunt facultatem dicendi daturum sibi esse eum qui pueros hymnum cantare docuit. Neque hoc tantum, sed etiam esse illum naturæ conditorem hoc miraculo ostensum est. Pueri igitur etsi immaturæ ætatis, fausta et supernis consona loquebantur : viri autem insania et furore plena. Talis res est nequitia. Quia igitur multa erant quæ illos commoverent, turbæ videlicet, ejectio vendentium, miracula, pueri canentes, rursus eos relinquit, ut illorum sedet tumorem et iram, noluitque docere, ne invidia ferventes dicta sua ægre ferrent. « Mane autem revertens in urbem esuriit [2]. » Quomodo mane esuriit ? Quando id carni concessit, tunc illius sensus ostenditur. « Et videns ficum in via, venit ad eam, » et nihil invenit nisi folia [3]. » Alius Evangelista dicit nondum tempus fuisse [4] ; sed si nondum tempus erat, quomodo alter Evangelista ait ; « Venit, ut si forte fructum » inveniret in ea [5] ? » Unde manifestum est illud ex opinione

[1] Matth. XXI, 16. — [2] Ibid. 18. — [3] Ibid. 19. — [4] Marc. XI, 13. — [5] Ibid.

Discipulorum fuisse, qui adhuc imperfectiores erant. Nam opiniones Discipulorum sæpe describunt Evangelistæ. Sicut igitur illud secundum illorum opinionem erat, sic quoque cum putabant ipsum maledixisse ficui quod fructum non haberet. Cur ergo maledicta fuit? Propter Discipulos, ut nempe illi confiderent. Quia enim ubique beneficia præstabat, nullumque puniebat : et tamen oportebat ultricis suæ potestatis exemplum præbere, ut discerent et Discipuli et Judæi ipsum, cum posset eos, qui se crucifixerunt, extinguere, libenter tamen id concessisse, neque extinxisse. Noluit porro id in hominibus factum exhibere, sed in arbore ultricis suæ potestatis exemplum dedit. Cum autem in loca, vel in arbores, vel in bruta animantia tale quidpiam immittitur, ne curiose inquiras, nec dicas: « Quomodo juste exsiccata ficus est, si tempus fructuum non erat? » Illa enim quæstio nugacissima est. Sed miraculum respice, mirare, et miraculorum Patratori gloriam refer. Nam et de submersis porcis idipsum multi dixerunt, justitiæ rationem inquirentes. Sed illis non attendere oportet : nam hæc irrationabilia erant, ut arbor anima carebat. Cur ergo hac ratione res acta est, et cur hæc est maledictionis causa? Ut jam dixi, hoc ad Discipulorum opinionem pertinet. Quod si nondum tempus erat, temere quidam hic legem significari dicunt. Nam hujus fructus fides erat, fideique tempus tunc advenerat, quem fructum ille attulit. « Jam » enim regiones albæ sunt ad messem [1], » inquit, et, « Misi » vos metere quæ non laborastis [2]. »

II. Nihil ergo hujusmodi hic subindicatur ; sed, ut dixi, potestatem ultricem indicat, et hos ostendit dicens : « Non» dum enim erat tempus, » significans se ideo præcipue venisse, non quod esuriret, sed propter Discipulos, qui admodum mirati sunt, etsi multa majora signa jam facta fue-

[1] Joan. iv, 35. — [2] Ibid. 38.

rant. Sed, ut dixi, hoc insolitum erat, nunc enim primo potestatem ultricem ostendit. Idcirco non in alia arbore, sed in omnium humidissima signum fecit; ita ut inde majus videretur esse miraculum. Et ut discas hoc propter illos factum esse, ut illis fiduciam inderet, audi ea quæ postea dicit. Quid igitur dicit? « Et vos majora facietis, si credere » volueritis, et in oratione confidere [1]. » Vides-ne totum propter illos factum esse, ne insidias formidarent? Ideo illud iterum repetit, ut precibus et fidei firmiter hærere suadeat. « Non enim hoc tantum facietis, inquit, sed etiam montes transferetis, ut plurima alia operabimini, si fidei et orationi cum fiducia hæreatis. » Verum Judæi arrogantes et inflati, ut doctrinam ejus interpellarent, accedentes suscitabantur, « In qua potestate hæc facis? » Quia enim miraculis detrahere non poterant, venditores ex templo pulsos et emendatos illi objiciunt. Eadem ratione apud Joannem interrogant, licet non iisdem verbis, verum eadem sententia, nam dicunt : « Quod signum ostendis nobis, quia hæc » facis [2]? » Sed ibi respondet illis : « Solvite templum hoc, » et in tribus diebus excitabo illud [3]. » Hic autem in dubitationem illos conjicit. Unde manifestum est illud quidem in principio factum esse quando miracula edere incipiebat, hoc autem in fine. Quod autem dicunt hujusmodi est. « An doctrinæ sedem occupas? num sacerdos ordinatus es, quia tantam potestatem exhibuisti? Atqui nihil arroganter egit, sed templi honori ac decori prospexit. » Attamen cum nihil aliud dicere possent, hanc accusandi ansam arripiunt. Ac cum vendentes ejiceret, nihil ausi sunt dicere, quia ille miracula ediderat. Postea ubi viderunt eum, increpare cœperunt. Quid ergo ille? Non ad quæsitum directe respondet, nec ostendit posse illos si vellent suam potestatem videre; sed aliam opponit interrogationem : « Baptisma

[1] Matth. XXI, 21. — [2] Joan. II, 18. — [3] Ibid. 19.

» Joannis unde erat, ex cœlo, an ex hominibus [1] ? » Et quid hæc, inquies, ad rem præsentem ? Hæc maxime quadrant : nam si dixissent : « E cœlo, » respondisset eis : « Quare ergo non credidistis ei ? » Si enim credidissent, non ita interrogassent. Nam de ipso Joannes dixerat : « Non sum dignus solvere » corrigiam calceamenti ejus [2] ; » et, « Ecce Agnus Dei qui » tollit peccatum mundi [3] ; » et, « Ipse est Filius Dei [4] ; » et, « Qui de sursum venit, supra omnes est ; » et, « Ventila » brum in manu ejus, et purgabit aream suam [5]. » Quare si Joanni credidissent, nihil impedire poterat quominus viderent in qua potestate hæc faceret. Deinde quia maligne illi responderunt, « Nescimus, » non dixit ille : « Neque ego scio. » Sed quid? « Neque ego dico vobis. » Nam si ignorabant, doceri illos oportebat. Quia vero maligne agebant, jure nihil ipsis respondet. Cur autem non dixerunt : Ex hominibus est baptisma ? « Timebant turbas [6], » inquit. Vides-ne cor perversum ? Ubique Deum despiciunt, et cuncta propter homines faciunt ; nam et Joannem propter illos timebant ; non virum ipsum reveriti, nisi hominum causa tantum. Christo etiam credere hominum causa nolebant : et hæc causa illis malorum omnium. Deinde dicit : « Quid » vobis videtur ? Homo quidam habebat duos filios, et dixit » primo : Vade, hodie operare in vinea. Ille autem respon- » dens dixit : Nolo. Postea autem pœnitentia motus abiit. » Et accedens ad secundum, dixit similiter. Ille autem res- » pondit : Abeo, et non abiit. Quis ergo ex duobus fecit vo- » luntatem Patris ? Dicunt ei : Primus [7]. » Rursus per parabolas ipsos arguit ; tum illorum improbitatem, tum reprobatarum gentium obsequentiam subindicans. Nam hic duo filii significant id quod apud gentes et quod apud Judæos factum est. Gentes enim, cum non promisissent obedien-

[1] Matth. xxi, 25. — [2] Luc. iii, 16. — [3] Joan. i, 29. — [4] Id. iii, 31. — [5] Matth. iii, 12. — [6] Id. xxi, 26. — [7] Ibid. 28-30.

tiam, nec audissent legem, operibus obsequentiam exhibuerunt. Hi contra postquam dixerant: «Omnia quæcumque »dixerit Deus faciemus et audiemus [1], » operibus non obsecuti sunt. Ideo ne putarent legem ipsos juvare, ostendit hoc ipsum illos damnare; id quod etiam dicit Paulus : « Non auditores legis justi sunt apud Deum; sed factores »legis justificabuntur [2]. » Idcirco, ut suo ipsi judicio damnarentur, rem sic dirigit, ut ipsi sententiam ferant : quod etiam in sequenti parabola vineæ facit.

III. Utque res ita succederet, aliam personam inducit quæ accusationem ferret. Quia enim nolebant directe fateri, per parabolam eos quo volebat adducit. Quando autem dictorum scopum non intelligentes sententiam tulerunt, tunc ipse aperit id quod occulte agebatur, et dicit : « Publicani et meretrices præcedent vos in regno Dei. »Venit enim Joannes ad vos in via justitiæ, et non cre»didistis ei. Publicani vero crediderunt ei. Vos autem vi»dentes, non pœnitentiam egistis postea, ut crederetis ei [3].» Nam si simpliciter dixisset : « Meretrices præcedunt vos, » sermo illis onerosus visus fuisset : nunc autem post sententiam ab ipsis latam, mitior videtur. Ideo causam adjicit. Quænam illa est? Venit Joannes, inquit, ad vos, non ad illos. Neque hoc solum; sed et in via justitiæ. Neque potestis eum criminari, quod negligens inutilisque fuerit. Sed et vita ejus omni culpa libera, et providentia singularis, et tamen non attendistis ei. Post hoc etiam aliud crimen est, quod publicani attenderint; hinc aliud, quod vos ne quidem post illos credideritis. Oportuit enim vos ante illos credere, quod vero neque post illos, omni venia indignum est : laus illorum eximia, crimen vestrum auget. Ad vos venit, nec admisistis illum; non venit ad illos, et susceperunt eum; neque illos doctores admittitis. Vide

[1] Exod. XIX, 8. — [2] Rom. II, 13. — [3] Matth. XXI, 31, 32.

quot argumentis laus illorum, et horum crimen ostenditur. Ad vos venit, non ad illos. Vos non credidistis : hos illis offendiculo non fuit. Illi crediderunt; id vobis non profuit. Illud enim, « Præcedent, » non dicitur, quasi hi sequantur; sed quod spem habeant, si velint. Nihil enim magis quam æmulatio rudiores concitat. Propterea semper dicit : « Novissimi primi, et primi novissimi. » Ideoque meretrices et publicanos induxit, ut illos zelo inflammaret. Hæc enim duo peccata extrema sunt, ex ferventi amore parta, alio corporum, alio pecuniarum. Ostendit autem illud vere esse audire legem Dei ,si Joanni credatur. Nec vero gratiæ solum est quod meretrices introeant, verumetiam justitiæ. Non enim manentes meretrices introierunt, sed obedientes et credentes, et mundatæ et mutatæ, sic introierunt. Videsne quomodo minus onerosam et breviorem orationem fecit tum per parabolam, tum per meretricum commemorationem? Neque enim statim dixit : « Cur non credidistis Joanni? » sed quod longe acrius erat, publicanis meretricibusque propositis, tunc illud induxit, ex rerum serie illos venia indignos arguens, ostendensque ipsos ob metum hominum et vanam gloriam omnia facere. Nam Christum non confitebantur præ timore, ne a Synagoga pellerentur; et Joannem non audebant carpere, non ob pietatem, sed propter metum. Quæ omnia ille probavit ex supradictis, et gravius postea vulnus inflixit dicens : « Vos autem videntes » non pœnitentiam egistis, ut crederetis ei. » Improbum enim est ab initio bonum non eligere; majus vero crimen, non mutari. Nam hoc maxime multos improbos efficit, id quod jam in multis video, ob extremam stoliditatem. Sed nemo talis sit, oro : verum etiamsi in extremum nequitiæ lapsus sit, ne desperet de resipiscentia; facile quippe est ex profundo improbitatis emergere. Annon auditis quomodo meretrix illa, quæ lascivia omnes superabat, omnes

postea pietate vicit? Non de illa loquor quæ in Evangeliis fertur; sed de illa quæ nostro ævo ex Phœniciæ civitate omnium nequissima fuit. Hæc quippe meretrix apud nos erat, primasque in scena tenebat, cujus nomen ubique celebrabatur; nec in nostra urbe tantum, sed usque ad Cilicas et Cappadocas. Multorumque opes exhausit, pupillos multos cœpit. Plurimi vero eam maleficis uti artibus dicebant, nec corporis forma tantum, sed ex veneficiis retia expandisse. Hæc imperatricis quoque fratrem irretivit. Nam multa vi tyrannidis pollebat. Sed repente nescio quomodo; imo probe scio quomodo sponte mutata, gratiam Dei sibi concilians, omnia illa sprevit, ac projectis diabolicis illecebris, ad cœlum accurrit. Quanquam nihil illa turpius erat, cum in scena compareret: attamen multas postea castitate superavit, cilicioque induta omne transigebat tempus. Hujus revocandæ causa præfectus a quibusdam concitatus est, milites armati ad scenam illam transferre non potuerunt, neque ex cœtu virginum, quæ illam receperant, educere. Hæc sacris dignata mysteriis, cum accepta gratia dignum virtutis studium adhibuisset, vitam clausit, cum peccata omnia per gratiam eluisset, et post baptismum magnam exhibuisset philosophiam. Nec unquam amatores olim suos accedentes aspicere voluit, seque ipsam inclusit, multosque annos quasi in carcere transegit. « Sic erunt » novissimi primi, et primi novissimi[1]: » sic nobis ubique ferventi animo opus est. Nihil impedit quominus magni et mirabiles evadamus.

IV. Nemo igitur in nequitia degens desperet: nemo virtutem exercens dormitet, neque ita confidat. Sæpe namque eveniet ut meretrix illum antevertat. Ille vero ne desperet, poterit enim etiam præcedere. Audi quid dicat Deus Jerosolymæ. « Dixi postquam fornicata est in his

[1] Matth. xx, 16.

» omnibus : Convertere, et conversa non est[1]. » Cum igitur ferventem Dei amorem adimus, non recordatur illa priorum. Non est sicut homo Deus ; neque enim præterita probro dat, neque dicit : « Quare tanto tempore abfuisti ? » Si tamen pœnitentiam egerimus, diligit nos cum ipsum adimus, dum ut oportet accedamus. Ipsi ergo admodum hæreamus, et configamus timore ejus corda nostra[2]. Res hujusmodi non in nova solum lege, sed et in veteri observantur. Quid enim Manasse deterius[3]? Sed potuit Deum placare? Quid Salomone beatius ? Sed dormitans cecidit[4]. Imo hæc ambo possum in uno ostendere, in ejus scilicet patre : nam ille et probus et improbus fuit. Quid Juda beatius ? Sed fuit proditor. Quid Paulo miserius ? Sed fuit Apostolus. Quid Matthæo pejus ? Sed fuit Evangelista. Quid Simone laudabilius ? Sed fuit omnium miserrimus. Quot similes mutationes, et olim et nunc quotidie factas, videre potes ? Quamobrem dico, nec histrio desperet, nec is, qui in Ecclesia est, confidat. Huic namque dicit : « Qui videtur stare, videat ne cadat[5] ; » illi autem ; « Numquid qui cadit non resurget[6] ? » et, « Manus remissas, et genua debilia roborate[7]. » Ac rursus his, « Vigilate ; » illis vero, « Surge qui dormis, et resurge a mortuis[8]. » Nam hi id quod habent servare debent ; illi vero id fieri quod non sunt ; hi sanitatem custodire, illi ab infirmitate liberari. Multum laborant ægritudine, sed multi ægri valetudinem recuperant, et bene valentes, si negligant, in morbum incidunt. Illis itaque dicit : « Ecce sanus factus es : noli amplius peccare, ne tibi quid deterius » contingat[9] ; » his vero : « Vis sanus fieri ? tolle grabatum » tuum, et vade in domum tuam[10]. » Gravis enim, gravis certe paralysis est peccatum ; imo non paralysis tantum,

[1] Jer. III, 1, 7.— [2] Psal. CXVIII, 120.— [3] 4 Reg. XXI. — [4] 3 Reg. XI, 4. — [5] 1 Cor. X, 12. — [6] Jer. VIII, 4. — [7] Isaï. XXXV, 3. — [8] Ephes. V, 14. — [9] Joan. V, 14. — [10] Ibid. 6 et 8.

sed aliquid gravius. Neque enim hic bonis tantum privatur, sed in malorum exercitio est. Attamen licet ita affectus sis, si volueris paululum exurgere, omnia mala solvuntur : etiamsi triginta octo annos habeas, si sanitatem recuperare studeas, nihil obest; adest etiam nunc Christus et dicit : « Tolle lectum tuum [1] : » modo velis, surge, ne desperes : hominem non habes, sed habes Deum. Non habes virum qui te in piscinam injiciat; sed habes eum qui non sinat te opus habere piscina. Non habes qui te illo conjiciat, sed habes qui jubeat tollere lectum tuum. Non licet dicere : « Dum ego venio, alius ante me descendit : » si enim velis in fontem descendere, nemo impediet. Gratia non consumitur, non impenditur. Fons quidam est semper scaturiens, ex plenitude ejus omnes sanamur, et secundum animam et secundum corpus. Accedamus igitur etiam nunc. Nam Rahab meretrix erat, sed servata est : latro homicida erat, sed paradisi civis effectus est. Et Judas, qui cum Magistro erat, periit : latro autem in cruce cum esset, Discipulus factus est. Hæc Dei mirabilia sunt. Sic Magi acceptabiles fuerunt; sic publicanus Evangelista factus est; sic blasphemus fuit Apostolus.

V. Hæc conspice, et nunquam desperes; sed semper confide et excita te ipsum. Viam solum inito, quæ illo ducit; et celeriter incede, ne claudas januas, ne ingressum obsepias. Breve est præsens tempus, parvus labor. Etiamsi magnus esset, ne sic quidem desperare oporteret. Etiamsi enim nunc pulcherrimum laborem, quem pœnitentia et virtus afferunt, non suscipias, in mundo certe laborabis et alio modo sudabis. Quod si et hic et illic labor est, cur non hunc laborem suscipimus, qui multum affert fructum et magnam mercedem? Quanquam non idem hic labor qui illic. In sæcularibus enim frequentia pericula, damna sibi

[1] Matth. IX, 6. — [2] Jos. VI, 17.

mutuo succedentia, spes incerta, servitus multa, pecuniarum, corporum, et animæ dispendia, et fructuum proventus spe longe minores, si tamen veniant : neque enim sæcularium rerum sudores fructum semper afferunt. Verumtamen etsi non excidant, etiamsi multum proventum afferant, modico tempore manent. Cum enim senueris, nec possis iis pro voto frui, tunc mercedem laborum recipies. Sic labor vigente corpore suscipitur : fructus autem et voluptas corpore jam sene et soluto, cum sensum tempus extinxit, etsi non prorsus extinxerit, mortis spes non sinit deliciis frui. Illic vero res non ita se habet, sed labor est in corruptione et in mortali corpore ; corona vero in non senescente, immortali, finem non habente. Labor præcedit et brevis est ; merces autem sequitur et est immensa, ut cum libertate demum quiescas, nihil expectans injucundum. Nulla enim ibi mutatio timenda, nullus casus ut in hoc mundo. Qualia autem sunt hæc bona, non tuta, sed brevia, lutea, quæ vix apparent et evanescunt, ac cum multis laboribus possidentur ? Quæ bona sunt illis æqualia ? quæ sunt immobilia ? quæ nunquam senescunt ? quæ nullius sunt laboris ? quæ certaminum tempore coronas tibi afferunt ? Nam qui pecunias despicit, jam hinc mercedem recipit, sollicitudine vacuus, livore, sycophantia, insidiis, invidia. Qui castus est et ornate vivit, etiam antequam decedat, coronatur et in deliciis degit, dedecore, irrisionibus, periculis, accusationibus aliisque omnibus malus liberatus. Aliæ quoque virtutis partes similiter jam hic nobis mercedem afferunt. Ut igitur et præsentia et futura consequamur bona, fugiamus nequitiam et virtutem amplectamur. Sic enim et hic in deliciis erimus, et futura consequemur bona, quæ utinam omnes adipiscamur gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui gloria et imperium in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA LXVIII.

CAPUT XXI.

Aliam parabolam audite: Homo quidam erat paterfamilias, qui plantavit vineam, et sepem circumposuit ei : et fodit in ea torcular, et ædificavit turrim : et locavit eam agricolis, et peregre profectus est. Quando autem appropinquavit tempus fructuum, misit servos suos ad agricolas, ut acciperent fructus ejus. Et agricolæ, apprehensis servis ejus, alium ceciderunt, alium interfecerunt, alium autem lapidaverunt. Rursum misit alios servos numero plures, et fecerunt illis similiter. Novissime autem misit ad eos filium suum, dicens: Reverebuntur forte filium meum. Agricolæ autem videntes filium, dixerunt in seipsis: Hic est hæres, venite, interficiamus eum, et possideamus hæreditatem ejus. Et apprehensum eum ejecerunt extra vineam et interfecerunt. Cum ergo venerit dominus vineæ, quid faciet agricolis illis ? Dicunt ei: Malos male perdet, et vineam suam locabit aliis agricolis, qui reddent ei fructus temporibus suis. Dicit illis Jesus : Nunquam legistis in Scripturis : Lapidem quem reprobaverunt ædificantes, hic factus est in caput anguli [1] ?

I. Multa per hanc parabolam subindicat ; Dei providentiam, qua semper illis affuit ; sanguinarium eorum a principio animum, nihilque prætermissum fuisse quod ad curam eorum gerendam pertineret ; quod, Prophetis occisis, non aversus ab illis fuerit Deus, sed et Filium suum mise-

[1] Matth. XXI, 33-42.

rit; quod Novi et Veteris Testamenti unus et idem sit Deus; quod mors ejus magna operata sit; quod extremas pœnas dent ob crucem et facinus suum: gentium conversionem, et Judæorum lapsum. Ideo igitur hanc parabolam post præcedentem posuit, ut et majus crimen ostenderet, quod nullam veniam mereretur. Quo modo et qua ratione? Quia tantam nacti Dei providentiam, a meretricibus et publicanis victi longe retro relicti sunt. Perpende autem et ejus magnam providentiam, et illorum incredibilem supinitatem. Nam quæ agricolarum erant ipse fecit, maceriam circumposuit, vineam plantavit, reliqua omnia præstitit, et parvum quid ipsis reliquit, ut res illas curarent, et quæ data fuerant conservarent. Nihil enim omissum fuerat; sed omnia perfecta erant: nihil tamen illis inde lucri, licet ipsis tanta contulisset bona. Nam cum post egressum ex Ægypto legem dedit, urbem condidit, templum construxit, aram erexit, et peregre profectus est; id est, longa usus est patientia, cum non semper peccantibus statim supplicia inferat: peregrinationem quippe longam tolerantiam vocat. « Et misit servos suos, » hoc est, Prophetas, ut fructum acciperent, id est, obedientiam per opera demonstratam. Illi vero hic etiam nequitiam suam exhibuerunt, non modo quod post tantam curam fructum non darent, quod negligentiam præ se ferebat, sed etiam quod illos venientes indigne ferrent. Nam qui debebant, nec reddere poterant, non indignari neque ægre ferre oportebat, sed rogare. Illi vero non indignabantur modo, sed manus sanguine replebant, et qui pœnas dare debebant, pœnas expetebant. Ideoque et secundos et tertios misit, ut ostenderetur et illorum nequitia et mittentis benignitas. Et cur non filium statim misit? ut ex malis, quæ in illos intulerant, sese damnantes, iramque remittentes, illum venientem vererentur. Possemus alias explicationes addere, sed

ad sequentia pergamus. Quid sibi vult illud, « Forte reve-» rebuntur ? » Non ignorantis est, absit, sed volentis ostendere quantum peccatum esset, et omni excusatione vacuum. Cum sciret enim occidendum fore, misit tamen. Illud autem « Reverebuntur filium meum, » quod facere debebant enuntiat. Quia oportebat certe illos revereri. Siquidem et alibi dicit : « Si forte audierint. » Neque illic ignorabat ; sed ne dicerent quidam improbi prædictionem fuisse, non obediendi necessariam causam ; ideo sic dicta temperat, « Si forte, dicens, et fortasse. » Nam si circa servos improbi fuerunt, filii dignitatem revereri oportuit. Quid ergo isti ? Cum accurrere oportuisset, veniamque de peccatis petere, priora superare concertant, in scelera sese immergunt, priora semper posterioribus obruentes, quod et ipse declarans ait : « Implete mensuram patrum vestro-» rum [1]. » Jam olim enim Prophetæ de his illos accusabant dicentes : « Manus vestræ plenæ sunt sanguine [2] ; » et, « San-» guinem sanguini miscent [3], » et, « Ædificantes Sion in » sanguinibus [4]. » Sed non resipiscebant, etsi hoc mandatum accepissent, « Non occides, » et a sexcentis aliis juberentur abstinere ; ac per hoc, perque alia multa ad observationem hujus præcepti inducerentur. Attamen hanc pravam consuetudinem non deposuerunt. Sed quid dicunt videntes eum ? « Venite, occidamus eum. » Qua de causa ? Quid aut parvum aut magnum criminari potestis ? An quod vos honoraverit, ac Deus cum esset, homo propter vos factus sit, innumeraque illa ediderit miracula ? An quod peccata dimiserit, vel ad regnum vocarit ? Vide cum impietate conjunctam dementiam multam, et necis causam insania plenam. « Occidamus eum, inquiunt, et nostra erit hæreditas [5] » Et ubi occidere deliberant ? Extra vineam.

[1] Matth. XXIII, 32. — [2] Isaï. I, 15. — [3] Osee IV, 2. — [4] Mich. III, 10. — [5] Luc. XX, 14.

II. Vidisti-ne quomodo etiam locum prophetet ubi mactandus erat. Et ejicientes occiderunt. Lucas quidem ait ipsum determinasse quid illos pati oporteret, ipsosque dixisse : « Absit[1] ; » et testimonium induxisse. Illos enim intuitus dixit : « Quid ergo est quod scriptum est : Lapidem, » quem reprobaverunt ædificantes, hic factus est in caput » anguli[2] ; » et, « Quicumque ceciderit super eum, confrin» getur[3] ? Matthæus vero dicit illos protulisse sententiam : verum non repugnat cum alio. Hæc enim ambo facta sunt, ipsique sententiam tulerunt contra seipsos : ac rursus cum dictorum vim sensissent, dixerunt : « Absit. » Prophetam autem ipsis opposuit, ut suaderet rem prorsus esse futuram. Attamen vocationem gentium, ne carpendi causam haberent, non aperte dixit, sed subindicavit tantum dicens : « Dabit aliis vineam. » Ideo certe hac parabola usus est, ut ipsi sententiam ferrent. Quod in Davide quoque factum est, quando de parabola Nathani sententiam tulit. Tu vero mihi hinc considera quam justa sit sententia, quando ii qui puniendi sunt, ipsi sese condemnant. Deinde ut discerent non solum id justitiam requirere, sed etiam jam olim id Spiritum pronuntiasse, et Deum ipsum sententiam tulisse, prophetiam induxit, illosque increpavit dicens : « Num» quam legistis : Lapidem, quem reprobaverunt ædificantes, » hic factus est in caput anguli ? A Domino factum est is» tud, et est mirabile in oculis nostris[4] : his omnibus ostendens Judæos ut incredulos abjiciendos, gentes autem inducendas esse : id etiam per Chananæam, id per asinam, per centurionem, perque multas alias parabolas subindicavit. Hoc etiam nunc. Ideo subjunxit : « A Domino factum » est istud, et est mirabile in oculis nostris : » præsignificans credituras gentes, et Judæos qui crediderint unum esse futuros, quamvis tanto prius intervallo distarent.

[1] Luc, xx, 16. — [2] Psal. cxvii, 22. — [2] Matth. xxi, 44. — [4] Psal. cxvii, 22, 23

Deinde ut ediscerent nihil gestorum esse Deo adversum, sed valde acceptum atque mirabile, quod videntibus stuporem afferret : erat quippe miraculum ineffabile, subjunxit dicens: « A Domino factum est istud. » Lapidem vero seipsum vocat, et ædificantes Judæorum doctores, quod etiam Ezechiel ait : « Ædificantes murum, et linientes in» composite[1]. » Quomodo autem reprobaverunt? Cum dicerent: « Hic non est ex Deo : hic seducit turbam[2] ; » et rursum, « Samaritanus es tu, et dæmonium habes[3]. » Deinde ut cognoscerent non id tantum sibi inferri quod ejicerentur, supplicia quoque affert dicens: « Omnis qui ceci» derit super lapidem hunc, confringetur : super quem au» tem ceciderit, ventilabit eum[4]. » Duas hic pernicies annotat; primo quod hoc ipsis offendiculo fuerit : hoc est enim, « Qui ceciderit super lapidem hunc ; » secundo subindicat excidium eorum, ærumnas, perniciem, quam clare indicavit dicens : « Ventilabit ipsum. » His resurrectionem suam subindicavit. Propheta certe Esaïas vineam ab ipso accusatam dicit, principesque populi criminatur: et ibi quidem ait : « Quid debui facere vineæ meæ, et non feci[5] ? » alibi vero : « Quid feci tibi, et quod invenerunt patres tui » in me delictum[6] ? » ac rursum, « Popule meus, quid feci » tibi? aut in quo contristavi te[7] ? » Ingratum illorum animum ostendit, et beneficiis effectos, contraria rependisse declarat. Hic autem illud vehementius exprimitur : neque enim ipse dicit : « Quid oportebat me facere, et non feci ? » sed illos inducit sententiam dicentes, ipsum quidem nihil reliquisse pronuntiantes, atque seipsos condemnantes. Nam cum dicunt : « Malos male perdet, et vineam suam locabit » aliis agricolis, » nihil aliud sibi volunt, et cum magna emphasi sententiam ferunt. Id Stephanus quoque ipsis ex-

[1] Ezech. XIII, 10. — [2] Joan. VII, 12. — [3] Id. VIII, 48. — [3] Matth. XXI, 44. — [5] Isaï. V, 4. — [6] Jer. II, 5. — [7] Mich. VI, 3.

probravit, et illos maxime mordebat [1]. Quod magna Dei providentia semper dignati, benefactori contraria rependerent, quod magnum signum erat, non punientem, sed eos qui puniebantur, causam supplicii esse. Hoc ipsum hic monstratur per parabolam et per prophetiam. Neque enim satis habuit parabolam dixisse, sed prophetiam duplicem adduxit, Davidis nempe et suam. Quid ergo oportebat hæc audientes facere? Annon adorare? Annon admirari providentiam priorem et posteriorem? Si autem ex nullo eorum meliores facti sunt, annon metu supplicii sapientiores fieri oportebat? Sed non meliores facti sunt. Quid porro sequitur? « Cum audissent, inquit, cognoverunt quia de ipsis » dicebat. Et quærentes eum tenere, timuerunt turbas, » quoniam sicut Prophetam eum habebant [2]. » Senserunt enim tandem quod ipsos occulte notaret. Et aliquando interceptus, per medium illorum transit, et illi non vident; aliquando comparens, illorum desiderium reprimit. Quod admirantes illi dicebant : « Nonne hic est Jesus? Ecce pa- » lam loquitur, et nihil ipsi dicunt [3]? » Hic vero quia multitudinis timore detinebantur, hoc satis habuit, nec miracula ut ante voluit edere, verbi gratia per medium eorum transeundo, nec se invisibilem præstando. Non enim omnia supra hominem facere volebat, ut crederetur œconomia. Illi autem non timore multitudinis emendabantur, non ab ipsius dictis : non Prophetarum testimonium reverebantur, non suam ipsorum sententiam, non multorum existimationem : ita semel illos dominandi cupiditas, et vanæ gloriæ amor occæcarat, quod temporanea quærerent.

III. Nihil enim ita impellit et præcipitem dat; nihil tam a futurorum amore dejicit, ut fluxis affigi rebus; nihil ita et præsentibus et futuris jucunde uti tribuit, ut futura omnibus anteponere. Ait quippe Christus : « Quærite primum

[1] Act. VI et VII. — [2] Matth. XXI, 45, 46. — [3] Joan. VII, 26.

»regnum Dei, et hæc omnia adjicientur vobis[1].» Atqui etiamsi hæc adjectio posita non esset, non tamen hæc admodum desideranda essent. Nunc autem cum illa accipis, hæc etiam apprehendis. Nonnulli tamen his non obtemperant; sed lapidibus sensu carentibus similes, voluptatis umbras sequuntur. Quid enim dulce in præsenti vita est? quid jucundum? Nam cum majore fiducia vos alloqui hodie volo: sed me ferte, ut discatis vitam quæ dura et onerosa videtur, monachorum scilicet et eorum qui seipsos crucifixerunt, longe dulciorem desiderabilioremque esse hac vita, quæ videtur suavior delicatiorque. Hujusque rei testes vos estis, qui sæpe in calamitatibus et ærumnis mortem optastis, illosque beatos prædicastis, qui in montibus, in speluncis degunt, cælibemque et negotiis vacuam ducunt vitam; vos nempe, qui vel artifices, vel milites estis, sive qui vitam ducitis otiosi, sive qui in scena et orchestris diem transigitis. Ibi enim unde mille voluptates scaturire videntur, sexcenta tela mittuntur amarissima. Si quis enim saltantis puellæ amore inflammetur, omni militia, omni peregrinatione duriores feret cruciatibus, pejorique in statu, quam urbs obsessa, erit. Sed ne illis diutius incumbamus, ipsis eorum, qui sic capti sunt, conscientiæ relictis, age de multorum vita nunc agamus: et tantum inter utramque vitam inveniemus intervallum, quantum inter portum et fluctibus agitatum pelagus. Ex habitaculis statim ab exordio horum felicitatem considera; fora enim et urbes, tumultusque in medio positos fugientes, vitam in montibus delegerunt, quæ nihil cum præsenti vita commune habet, quæ nihil humanum patitur; non dolorem pro rebus sæcularibus, non mœrorem vel sollicitudinem, non pericula, non insidias, non invidiam, non livorem, non turpes amores, non aliud quidpiam simile. Jam hic

[1] Matth. VI, 33.

illi quæ ad regnum cœlorum pertinent meditantur, in saltibus versantes, montibus, fontibusque, cum quiete multa: præcipue autem Deo hærent, tuguriumque illarum omni tumultu vacuum est, anima omni morbo et pravo affectu libera, levis, expedita, et tenuissimo aëre purior. Opus autem illorum idipsum est quod Adam initio habuit, antequam peccaret, quando gloria indutus cum Deo libere loquebatur, et locum illum multa beatitudine refertum incolebat. In quo enim hi pejus quam ille degunt, cum ante inobedientiam positus est in paradiso ut operaretur? Nulla ipsi sæcularis sollicitudo inerat; nulla etiam monachis illis: pura conscientia Deum alloquebatur; et hi similiter: imo multo majorem quam ille fiduciam habent, utpote majori fruentes gratia Spiritus. Par esset certe vos hæc oculis percipere; sed quia non vultis, atque in tumultu et foro degitis, vos saltem verbo doceamus: unam vero partem vitæ illorum excipiemus; nam totam persequi non possumus. Illi qui luminaria sunt orbis, cum sol ortus est, imo diu antequam luceat, e lecto surgentes sani, sunt vigiles, expediti; nullus enim ibi dolor, vel sollicitudo, vel sopor, non labor, non negotiorum turba, non quid simile. Sed quasi Angeli in cœlo degunt. Surgentes igitur statim læti et hilares, chorum facientes unum, læto vultu et conscientia simul omnes quasi uno ore hymnis universorum Deum celebrant, laudantes eum et gratias ipsi agentes pro omnibus, sive propriis, sive communibus beneficiis. Quare, misso Adamo, interrogemus in quo differat ab Angelis ille chorus canentium in terra et dicentium: « Gloria in excelsis Deo, et in terra pax, in hominibus bona voluntas[1]. » Vestis autem illis viris digna est: neque enim perinde vestiuntur atque ii qui tunicas trahunt per vicos, enervati et effœminati: sed ut beati illi Angeli Elias, Elisæus, Joannes,

[1] Luc. II, 24.

Apostoli, vestiuntur; alii ex pilis caprinis, alii ex pilis camelorum, quidam pellibus tantum amiciuntur vetustate tritis. Deinde post illa cantica genua flectentes Deum precantur pro rebus, quæ multis ne in mentem quidem venire possint. Præsentium enim nihil petunt; illa quippe nihil curant; sed ut cum fiducia stare possint ante tribunal illud horrendum, quando veniet Unigenitus Dei Filius judicare vivos et mortuos; et ut nemo audiat terribilem illam vocem, « Nescio vos; » atque ut cum pura conscientia et bonis operibus laboriosam hanc vitam emetiantur, et procellosum hoc mare tranquille transmeent. Dux est autem illis orationis, pater et præfectus. Deinde surgentes post sanctas illas et frequentes orationes, oriente sole, singuli ad suum opus se conferunt, hinc magnum egenis proventum parantes.

IV. Ubi sunt nunc illi qui diabolicis choris se dedunt meretriciisque cantibus, et in theatris sedent? Non sine pudore illos memorare possum; sed ob infirmitatem vestram id facere operæ-pretium fuerit. Nam ait Paulus: « Sicut igitur exhibuistis membra vestra servire immun- » ditiæ; ita nunc exhibete illa servire justitiæ in sanctifica- » tionem [1]. » Nos itaque chorum illum meretricum mulierum exploremus, nec non corruptorum juvenum, qui stant in scena, et comparemus eos cum his beatis viris, quod ad voluptatem pertinet: qua voluptate capiuntur multi juvenes ex negligentioribus, illorum artibus irretiti. Tantum enim inter utrosque discrimen reperiemus, quantum inter Angelos in cœlo canentes, et suavem illam melodiam emittentes, et canes porcosque in fimo ululantes et grunnientes. Per horum enim ora Christus, per illorum linguam diabolus loquitur. Tibiæ illis incondita voce sonant, injucundumque aspectum inflatæ genæ, et distracti nervi effi-

[1] Rom. VI, 13.

ciunt : verum hic gratia Spiritus insonat, pro tibia, cithara et syringe, Sanctorum vocibus usa. Imo quantalibet dicamus, non possumus illam voluptatem describere hominibus luto et lateritio operi addictis. Quare vellem quempiam ex insanientium illorum numero illuc adducere, ut chorum illum Sanctorum videret, neque mihi tunc verbis esset opus. Cæterum etsi luteos homines alloquamur, ex luto illos et ex cœno paulatim abducere tentabimus. Illinc enim igne impuri amoris statim inflammatur auditor : nam quasi non satis esset ad animum inflammandum meretricis aspectus, ex voce quoque perniciem adjiciunt. Hic autem si quid simile hauserit anima, statim deponit. Neque vox tantum illorum, sed etiam aspectus, imo etiam vestimenta spectatores conturbant. Si pauper quidam sit ex rudioribus abjectioribusque, hoc spectaculum sæpe moleste feret, et intra se dicet : « Meretrix illa et scortator, laniorum vel sutorum, nonnunquam servorum filii, in tanta vivunt voluptate : ego vero liber et ex liberis ortus, justo labore victum parans, ne somnians quidem ita deliciari possum : » et sic mœrore confectus abit. Apud monachos autem nihil simile, sed contrarium omnino : cum enim ille viderit divitum filios et majorum insignium nepotes iis vestitos indumentis, quæ ne pauperum quidem ultimi ferre dignarentur, et in hac re gaudere, cogitare quanta paupertatis accepta consolatione recedat. Si dives fuerit, moderatior et melior recedit. In theatro si videant meretricem aureis circumdatam ornamentis, pauper ejulabit, et deplorabit, uxorem suam videns nihil istiusmodi habentem : divites ex hoc spectaculo reversi, uxores suas despicient : nam postquam meretrix et vestitum, et aspectum, et vocem, et incessum, et omnia mollitie plena exhibuerit præsentibus, inflammati illi discedunt, et captivi in ædes suas intrant. Hinc contumeliæ, jurgia, rixæ, bella, mortes quotidianæ :

hinc vita captis ingrata : conjux deinceps injucunda, filii minus amabiles, omnia domi pessum eunt, ita ut vel solis radios moleste ferat qui talis est. Verum ex his choris nihil injucundum refertur : hinc venientem uxor virum mansuetum et mitem excipiet, ab omni absurda voluptate liberum, et faciliorem quam ante reperiet. Hæc mala chorus ille, hæc bona hic parit : ille ex ovibus lupos, hic ex lupis agnos facit. Sed forsan de voluptate nihil adhuc dixisse videmur. Quid dulcius quam animum nec perturbatione nec dolore agitatum habere, nunquam in dolore esse, vel ingemiscere? Verumtamen sermonem ulterius producamus, atque utriusque tum cantus, tum spectaculi gaudium examinemus : videbimusque aliud usque ad vesperam manere, donec scilicet in theatro spectator sedet, deinde autem stimulo acrius ipsum pungere ; hic autem gaudium perpetuo vigere in spectantium animis : nam et virorum formam, et loci jucunditatem, et conversationis dulcedinem, et vitæ puritatem, et pulcherrimi spiritualisque cantici gratiam habent in se semper insidentem. Qui hoc igitur portu semper fruuntur, tumultum postea quasi tempestatem fugiunt. Neque solum canentes vel precantes, sed etiam libris intenti, jucundum videntibus præbent spectaculum. Soluto quippe choro, alius Esaïam sumens cum ipso loquitur; alius cum Apostolis versatur, alius ab aliis conscriptos libros legit, ac de Deo philosophatur, de universo, de visibilibus, de invisibilibus, de sensibilibus, de spiritualibus, de vilitate hujus vitæ, de futuræ magnitudine.

V. Aluntur autem cibo optimo, non decoctis animalium carnibus, sed eloquiis Dei dulcioribus quam mel et favum[1] : mel mirabile, multoque melius quam illud, quo Joannes in deserto olim alebatur. Mel quippe istud non apes agrestes

[1] Psal. XVIII, 11.

floribus insidentes colligunt, neque rorem concoctum alvearibus suis immittunt; sed Spiritus gratia apparans pro favis, alvearibus et fistulis in Sanctorum animas immittit, ut quisque possit pro lubito perpetuo edere. Has apes imitantes, sacrorum favis librorum circumvolant, multam inde decerpentes voluptatem. Si ergo volueris quæ illorum mensa sit ediscere, propius ad eos accedas, et videbis eructare eos dulcia et spirituali odore plena. Illorum ora nihil possunt turpe proferre, nihil scurrile vel asperum, sed omnia cœlo digna. Non abs re feceris, si ora multorum, qui in foro vagantur, et ad sæcularia quasi rabie feruntur cloacis comparaveris, monachorum autem ora, fontibus mel effundentibus, fluentaque pura. Si quis autem ægre ferat quod multorum ora cloacis comparaverim, is sciat me parce locutum. Scriptura namque non hac utitur mensura, sed vehementiore similitudine, dicens : « Venenum aspidum sub » labiis eorum, » et, « Sepulcrum patens est guttur eorum [1]. » Sed non talia sunt illorum ora, at bono odore plena. Et præsentia quidem hujusmodi sunt, futura vero quæ oratio assequatur? quæ mens apprehendat? Sortem illam angelicam, beatitudinem, ineffabilia bona? Multi fortasse fervore incensi, concupiscentia hujus optimi instituti capti estis. Sed quid hinc emolumenti, si hic tantum hoc igne ardeatis : hinc autem egressi, flammam extinguatis, et hic amor tabescat? Quomodo igitur huic malo medeberis? Ut amoris fervore teneris, adi Angelos illos, te amplius incende. Non enim hæc oratio perinde te accendere valet, ut ipsum rerum spectaculum. Ne dixeris : « Colloquar cum uxore, et res absolvam primum : » negligentiæ initium est hæc procrastinatio. Audi quempiam voluisse primum iis, qui domi erant valedicere, et Prophetam non permisisse [2] (1). Ecquid dico valedicere? Patrem sepelire voluit

[1] Psal. XIII, 3. — [2] 3 Reg. XIX, 20.

Discipulus, neque id concessit Christus[1]. Atqui quid videtur tibi ita necessarium esse ut sepultura patris? At non id permisit. Quare? Quia vehementer instat diabolus, ut sese insinuet : et si tantillum socordiæ et tarditatis deprehendat, in magnam desidiam conjicit. Ideo monet quispiam, « Ne tardes de die in diem[2]; » sic enim plurima poteris emendare, sic quæ domi sunt probe disponentur. Ait enim : « Quærite primum regnum Dei, et justitiam ejus, » et hæc omnia adjicientur vobis[3]. » Si nos enim, cum quidam sua negligentes, nostris magis advigilant, omni sollicitudine vacuos esse curamus; multo magis Deus qui non hac habita ratione nostra curat, iisque providet. Ne itaque de tuis sollicitus sis, sed illa committe Deo. Nam si tu sollicitus es, ut homo curas; Deus vero ut Deus providet. Ne ergo de iis sollicitus sis, præstantiora relinquens, alioquin Deus illa minus curabit; ut illa ergo diligenter curet, ipsi soli omnia committe. Si enim, relictis spiritualibus, illa tractes, non magnam eorum Deus geret providentiam. Ut igitur et tibi hæc recte composita sint, et sollicitudine omni libereris, hære spiritualibus, sæcularia despice : sic enim et terram cum cœlo obtinebis, et futura bona consequeris gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui gloria et imperium, in sæcula sæculorum. Amen.

[1] Luc. IX, 60. — [2] Eccli. V, 8. — [3] Matth. VI, 33.

HOMILIA LXIX.

CAPUT XXII.

Et respondens Jesus dixit iterum in parabolis : Simile est regnum cœlorum homini regi, qui fecit nuptias filio suo; et misit servos suos vocare invitatos ad nuptias : et noluerunt venire. Rursus misit alios servos, dicens : Dicite invitatis : Ecce prandium meum paravi, tauri mei et altilia mea occisa sunt; et omnia parata, venite ad nuptias. Illi autem cum negligerent, abierunt, alius in agrum suum, alius ad negotiationem suam. Reliqui autem tenuerunt servos ejus, et contumelia affectos interfecerunt [1], etc.

I. Vidisti-ne et in præcedenti et in hac parabola quantum interest filium inter et servos? Vidisti-ne magnam inter utramque parabolam affinitatem, magnamque differentiam? Nam hæc ipsa ostendit Dei tolerantiam providentiamque magnam, ingratamque judaïcam improbitatem. Verum hæc quid amplius quam illa habet. Prænuntiat enim et Judæorum ejectionem, et gentium vocationem. Post hæc vero ostendit et vivendi disciplinam, et quanta negligentibus pœna sit parata : jureque hæc post illam posita est. Quia enim dixit : « Dabitur genti facienti fructum » ipsius [2], » hic declarat cui genti; neque hoc tantum, sed et se rursus ineffabili erga Judæos providentia uti. Ibi enim ante crucem vocat, hic etiam post necem instat, et pergit illos vocare. Et cum gravissima illos pœna plectere par

[1] Matth. xxii, 1-6. — [2] Ibid. 43.

fuisset, tunc ad nuptias ipsos vocat et trahit, supremoque afficit honore. Et animadverte quomodo et illic non prius gentes vocet, sed Judæos, et hic similiter. Sed quemadmodum ibi, cum illum suscipere noluerunt, imo et venientem occiderunt, tunc vineam dedit; ita et hic, cum noluerunt ad nuptias venire, alios vocavit. Quid ergo illis ingratius fuerit, quando ad nuptias vocati, resiliunt? Quis enim ad nuptias venire non optaret, et ad nuptias regis, qui filio nuptiale convivium parat? Et cur, inquies, nuptiæ vocantur? Ut Dei providentiam agnoscas, ejusque erga nos amorem, rerum splendorem, ut nihil ibi triste sit, nihil luctuosum, sed omnia gaudio spirituali plena. Ideoque sponsum illum vocat Joannes [1]; ideo Paulus dicit: « Despondi vos » uni viro [2]; » et rursum, « Mysterium hoc magnum est, ego » autem dico in Christo et in Ecclesia [3]. » Cur ergo non Patri sponsa desponderi dicitur, sed Filio? Quia quæ Filio despondetur, Patri despondetur. Nam in Scriptura hoc vel illud indifferenter dicitur, ob substantiæ identitatem. Ab hinc vero resurrectionem prædicat. Quia enim in præcedentibus mortem dixit, monstrat hic post mortem nuptias sponsumque fore. Verum hi ne ita quidem meliores sunt effecti, nec mitiores. Quo quid deterius sit? Etenim hæc tertia est accusatio; prima, quod Prophetas occiderint; deinde, quod etiam Filium; demum quod cum occidissent, et ad nuptias ab occiso invitarentur, non veniant, sed causas comminiscantur, juga boum, uxores, agros: quanquam hæc videantur rationem habere. Sed inde discimus, etsi necessaria videantur esse illa quæ nos retinent, spiritualia semper esse anteponenda. Vocat autem non nuper, sed ante multum temporis. Nam ait: « Dicite invitatis; » et iterum, « Vocate invitatos, » quod certe crimen auget. Et quandonam vocati sunt? Per Prophetas omnes, per Joan-

[1] Joan. III, 29. — [2] 2 Cor. XI, 2. — [3] Ephes. V, 32.

nem rursum, qui omnes ad Christum mittebat dicens : « Illum oportet crescere, me autem minui[1]; » per ipsum denique Filium, qui ait : « Venite ad me omnes qui labo» ratis et onerati estis, et ego reficiam vos[2]; » et rursus, « Si quis sitit, veniat ad me, et bibat[3]. » Neque verbis tantum, sed et operibus ipsis vocabat, et post assumptionem ejus per Petrum et socios; nam « Qui operatus est Petro, » inquit, in apostolatum circumcisionis, operatus est et » mihi inter gentes[4]. » Quia enim Filium videntes indignati sunt, ipsumque occiderunt, per servos rursum vocat. Et ad quid vocat? ad labores, ærumnas, sudores? Nequaquam, sed ad delicias. Ait enim : « Tauri mei et altilia mac» tata sunt[5]. » Quantæ dapes! quanta magnificentia! Neque hoc illos convertit; sed quanto majorem patientiam exhibebat, tanto magis illi indurabantur. Neque enim impediti negotiis, sed negligentes non venerunt. Cur autem alii nuptias, alii juga boum obtendunt? Hæccine occupationes sunt? Minime. Cum enim spiritualia nos vocant, nulla est occupationum necessitas. Videntur autem mihi his obtentibus usi, ut hæc quasi negligentiæ velamina opponerent. Neque id solum grave est quod non venerint; sed etiam quod gravissimum atrocissimumque est, quod missos ad se male affecerint, contumeliis onerarint, occiderint; id quod superioribus gravius est. Illi namque venerunt repetentes proventum et fructus, atque occisi sunt; hi vero cum ad nuptias occisi interfectores ejus vocant, similiter interficiuntur, cui furori quid par fuerit? Sic Paulus criminatur illos : « Qui et Dominum et Prophetas suos occiderunt, et » nos persecuti sunt[6]. » Deinde ne dicerent : « Deo adversarius est, ideoque non accedimus, » audi quid dicunt ii, qui invitant : « Pater est is, qui nuptias facit et invitat. » Quid

[1] Joan. III, 30.— [2] Matth. XI, 28. — [3] Joan. VII, 37.— [4] Gal. II, 8. — [5] Matth. XXII, 4. — [6] Rom. XI, 3.

ergo postea? Quia noluerunt venire, sed et nuntios occiderunt, urbes eorum incendit, et missis exercitibus, occidit eos. His porro prænuntiat ea, quæ sub Vespasiano et Tito facta sunt. Et quia Patrem exacerbaverunt, quod ipsi non crediderint, ipse illos ulciscitur. Ideo non statim post mortem Christi, excidium evenit, sed post annos quadraginta, ut patientiam suam exhiberet, cum Stephanum occiderunt, Jacobum interfecerunt, Apostolos affecere contumeliis. Vides-ne rerum veritatem et celebritatem? Adhuc enim Joanne evangelista vivente, aliisque compluribus qui cum Christo vixerant, hæc contigerunt: etenim gestorum testes erant, qui hæc audierunt. Vide ergo providentiam ineffabilem, plantavit vineam, omnia fecit et complevit; servis occisis, alios servos misit; his interemptis, filium misit; quo interfecto, vocat eos ad nuptias, et venire noluerunt. Postea mittit alios servos: illi vero hos etiam occiderunt. Tuncque demum illos interficit, utpote qui incurabili morbo laborarent. Quod enim incurabiles essent, non priora solum gesta probabant; sed quod etiam meretricibus publicanisque credentibus, illi talia perpetrarint. Itaque non ob sua gesta et scelera tantum, sed etiam ob aliorum bona opera damnantur. Si quispiam dixerit non tunc vocatos ex gentibus fuisse, cum Apostoli flagellati et innumera perpessi sunt, sed statim post resurrectionem; tunc enim Discipulis dixit: « Euntes docete omnes gen- » tes [1]; » respondebimus Discipulos et ante crucem et post crucem Judæis primum locutos fuisse; nam ante crucem ait illis Jesus: « Ite ad oves quæ perierunt domus Israël [2] » et post crucem non vetuit, imo etiam præcepit ut illos docerent, neque tunc dixit: « Docete omnes gentes. » Sed ascensurus in cœlum, declaravit primo prædicandum Judæis esse; ait enim: « Accipietis virtutem supervenientis

[1] Matth. XXVIII, 19. — [2] Id. X, 6.

» Spiritus sancti in vos : et eritis mihi testes in Jerusalem » et in omni Judæa, et usque ad ultimum terræ[1]. » Et Paulus rursum, « Qui operatus est Petro in apostolatum circumcisionis, operatus est et mihi inter gentes[2]. » Propterea et Apostoli Judæis primo prædicaverunt, et postquam multo tempore Jerosolymæ mansissent, deinde ab illis pulsi, sic dispersi sunt apud gentes.

II. Tu vero hic considera munificentiam Domini : « Quotquot inveniėtis, inquit, vocate ad nuptias. » Nam antea, ut dixi, et Judæis et gentibus prædicabant, ut plurimum in Judæa versantes. Quia vero Judæi ipsis insidiantes perseverabant, audi Paulum, qui hanc parabolam explicat et dicit : « Vobis erat necesse primum loqui verbum Dei; sed » quia vos indignos judicastis, ecce convertimur ad gen» tes[3]. » Propterea enim ipse ait : « Nuptiæ quidem paratæ » sunt, vocati vero digni non erant[4]. » Id vero ille antea sciebat; sed ut nullam ipsis relinqueret impudentis excusationis ansam, licet id sciret, ad illos primos et venit et misit, illis ora obstruens, nosque instituens, ut quæ penes nos sunt omnia impleamus, etsi nemo quidpiam inde lucri accepturus esset. Quia ergo « Digni non erant, inquit, ite » ad trivia, et quoscumque inveneritis, vocate[5] : » etiam viles et abjectos. Quia enim sæpe dicebat : « Meretrices et pu» blicani cœlum hæreditabunt[6]; » et, « Erunt novissimi primi, » et primi novissimi[7]; » ostendit hæc sic juste dispensari, quod potissimum Judæos mordebat, et multo magis quam urbis excidium affligebat, quod viderent gentiles priores introduci. Deinde ne hi in sola fide spem haberent, de judicio et pœna pravorum operum edisserit, hortaturque nondum credentes ad amplectendam fidem, credentes vero ad vitam recte instituendam. Indumentum enim sunt vita

[1] Act. I, 8. — [2] Galat. II, 8.— [3] Act. XIII, 46.— [4] Matth. XXII, 8. — [5] Ibid. 9. — [6] Id. XXI, 31. — [7] Id. XIX, 30.

et opera. Atqui vocatio gratiæ erat; cur ergo tam accurate loquitur et hortatur? Quia vocatio quidem et purgatio ex gratia sunt; vocatum autem et puris indutum vestibus manere, et hæc servare, id ex vocatorum cura et studio proficiscitur. Vocamur autem non ex merito, sed ex gratia. Oportebat igitur gratiæ vicem rependere per obedientiam, non per tantam post honorem acceptum nequitiam. Sed non tot accepi bona, inquies, quot Judæi. Imo multo majora accepisti bona. Nam quæ tanto tempore ipsis apparabantur, tu confertim accepisti, licet dignus non esses. Ideo Paulus ait : « Gentes autem pro misericordia glorificare Deum [1]. » Nam quæ illis debebantur, tu accepisti. Quapropter magna negligentibus imminet pœna. Quemadmodum enim illi quod non venerint, contumelia affecerunt; sic et tu quia ad corruptam vitam sic declinasti. Nam sordidis vestibus intrare, id est, cum impura vita inde discedere; ideoque obmutuisse dicitur. Vides-ne quomodo licet res sic manifesta sit, non prius supplicia inferat, quam ipse peccator sententiam tulerit? Quia enim nihil respondere poterat, semetipsum damnabat, et ad ingentes rapitur pœnas. Ne putes autem, cum tenebras audis, hoc illum supplicio puniri, quod in obscurum locum trudatur solummodo; sed « Ubi fletus et stridor dentium, » quod intolerabiles significat dolores. Audite quotquot mysteriorum consortes estis, et ad nuptias adventatis, sordidisque operibus animam induitis. Audite unde vocati sitis : ex trivio. Quinam eratis? Claudi et cæci animo, quod longe gravius est corporis cæcitate. Revereamini vocantis benignitatem, nemoque sit sordidis indutus vestibus, sed quisque nostrum animæ amictum componat. Audite mulieres, audite viri. Non his vestibus opus habetis auro intextis, quæ exteriora nostra, sed illis quæ interiora ornant. Donec illas retine-

[1] Rom. XV, 9.

mus, has inducre difficile est. Non possumus animam simul et corpus ornare. Non possumus certe, non possumus mammonæ servire et Christo obedire ut par esset. Deponamus ergo hanc gravem tyrannidem. Neque enim si quis domum tapetibus aureis ornaret, teque nudum cum pannis laceris sedere juberet, id æquo animo ferres. At nunc ipse tibi hanc injuriam facis, cum domum animæ tuæ, corpus scilicet, innumeris ornas aulæis, illam vero pannosam sedere sinis. An ignoras regem magis quam civitatem ornari oportere? Ideoque civitati vela ex lino parantur, regi autem purpura et diadema dantur. Sic et tu corpus longe viliore indue amictu, animæ vero purpura indutæ coronam impone, et in sublimi solio constitue. Tu vero contrarium facis, dum urbem varie ornas, regem vero, sive mentem, sinis victum trahi a pravis affectibus. Non cogitas te ad nuptias et Dei nuptias vocatum esse? Non cogitas quo pacto in hos thalamos vocatam animam intrare oporteat, vestitu deaurato circumdatam, varietate ornatam?

III. Vis ostendam tibi qui sint vere ita amicti? qui veste nuptiali induantur? Recordare sanctorum illorum, de quibus nuper dixi, qui cilicio induuntur, et deserta incolunt. Hi maxime vestem nuptialem habent, ut hinc liquidum est, quod si illis purpuram offeras, accipere nolint : sed quemadmodum rex indumenta pauperis oblata, sic illi regiam purpuram respuerent. Nec alia de causa illo sunt affectu, quam quod pulchritudinem vestis suæ noverint; ideo purpuream illam vestem ut araneæ telam respuunt. Hæc enim illos cilicium docuit; nam sunt ipso rege sublimiores et splendidiores. Ac si posses januas mentis eorum aperire, ipsorumque animam videre, interioremque ornatum omnem, in terram decideres; cum non ferres tantæ pulchritudinis splendorem, et vestium fulgorem, nec non fulgur conscientiæ ipsorum. Possemus exempla proferre veterum

magnorum atque mirabilium hominum; sed quia rudiores exempla, quæ sub oculos cadunt, magis concitant, ideo vos ad tabernacula sanctorum istorum mitto. Nihil enim triste habent; sed utpote qui in cœlis tuguria sua fundaverint, sic procul ex hujus vitæ miseriis habitant, militantes contra diabolum, et quasi choreas agentes, sic bellum gerunt adversus eum. Ideo constructis tuguriis, urbes, forum, domos fugiunt; nam qui bellum gerit, non debet domi sedere; sed prompte paratum domicilium habeat oportet, ut qui cito proficisci debeat. Tales sunt illi omnes contra quam nos sumus. Nos quippe non ut in exercitu, sed quasi in pace fruente urbe vivimus. Quis enim unquam in exercitu fundamenta jacit, et domum construit, quam paulo post relicturus est? Nemo sane : sed et si quis id tentaverit, ut proditor occiditur. Quis in exercitu terræ jugera emit, et negotiationes apparat? Nemo certe, et jure quidem. Nam ad bellandum venisti, non ad negotiandum. Quid igitur laboras circa locum, quem paulo post relicturus es? Cum in patriam venerimus id facito. Cum in supernam civitatem advenerimus, his fruere. Hæc tibi nunc dico; cum supernam possessionem nacti fuerimus, tunc id facito. Imo nihil tibi illic labore opus erit : rex enim omnia illic operatur. Hic nobis satis est fossam parare, vallum figere : ædificii nulla necessitas est. Audi quænam sit Hamaxobiorum Scytharum vita, quod Nomadum institutum vitæ (2). Sic oporteret Christianos vivere, per orbem circumire contra diabolum pugnantes, captivos ab illo detentos liberantes, relictis omnibus sæcularibus rebus. Cur domum apparas, o homo? An ut te ipsum magis vincias? Cur thesaurum defodis, et inimicum contra te incitas? Cur muros ædificas, et tibi carcerem paras? Quod si hæc tibi difficilia esse videantur, ad illorum tabernacula pergamus, ut ex opere, rei facilitatem ediscamus. Nam cum tuguria

illi excitaverint, si opus sit illinc discedere, sic abscedunt ut milites, qui tempore pacis exercitum relinquunt. Nam hi similiter tentoria figunt, sed longe suavius. Nam longe suavius est solitudinem videre frequentes monachos habentem, quam milites in exercitu vela tendentes, et hastas figentes, et a cuspide hastarum crocea pallia dependentes; hominum multitudinem æneis capitibus, umbones clypeorum fulgorem multum emittentes, loricis indutos ferreis, regiam prompte paratam, illosque omnes prandentes et tibia ludentes. Non ita jucundum hoc theatrum est, quam hoc de quo nunc loquor. Nam si in solitudinem abeamus, videamusque militum Christi tabernacula, non vela extensa videbimus, non hastarum cuspides, non peplos aureos tholum regium efficientes, sed ac si quis in terra multo hac latiore et immensa multos extenderet cœlos, novum atque mirabile theatrum ostenderet; ita et ibi videre est : habitacula quippe illorum cœlo non inferiora æstimanda sunt: nam Angeli ad eos divertunt, imo ipse Angelorum Dominus. Nam si ad Abrahamum venerunt, qui uxorem habebat et filios nutriebat, quia hospitalem illum viderunt; cum virtutem longe majorem inveniunt, et hominem a corpore liberatum, atque in carne carnem despicientem, multo libentius ibi versantur, et choream agunt ipsis consentaneam. Mensa quippe apud illos omni luxu immunis est, munda et philosophia plena. Non sanguinis rivi apud illos, neque dissectæ carnes, non capitis gravedines, non condimenta, non nidor insuavis, non fumus ingratus, non cursus, tumultus, turbæ, clamores onerosi ; sed panis et aqua; hæc ex puris fontibus; ille ex justis laboribus. Quod si lautius voluerint epulari, baccæ lautitiam implent : et major hic est voluptas, quam in regiis mensis. Nullus hic timor aut tremor : non magistratus accusat, non uxor irritat, non filius in mœrorem conjicit, non risus nimius resol-

vit, non adulatorum numerus inflat, sed Angelorum est mensa, omni simili tumultu vacua. Strato fœno ad recumbendum utuntur, quod et Christus fecit cum prandium in deserto dedit. Multi vero neque sub tecto id faciunt, sed pro tecto cœlum habent et lunam pro lucernæ lumine, quæ nec oleo eget, nec ministro : illis certe solis condigne luna ministrat lucem.

IV. Hanc Angeli mensam ex cœlo spectantes gaudent et lætantur. Nam si de uno peccatore pœnitentiam agente gaudent [1], de tot justis ipsos imitantibus quid non facient? Non est ibi dominus et servus. Omnes servi, omnes liberi. Nec putes ænigma esse id quod dicitur : nam servi mutuo alter alterius, et domini mutuo sunt. Appetente vespera nemo mœstus est : quod multi hominum patiuntur, dum diurnorum malorum sollicitudines animo revolvunt. Post cœnam non sunt fures timendi, non claudenda janua, non imponendus vectis, neque alii metus adsunt, qui plurimos exagitant, qui accurate lucernas afferunt, ne scintilla ædes incendat. Illorum colloquia eadem sunt tranquillitate plena. Neque eadem, quæ nos, loquuntur, quæ nihil ad nos pertineant : ille præfectus factus est, ille præfectura excidit; ille mortuus est, et alius hæreditatem excepit, atque hujusmodi alia. Sed illi semper de futuris loquuntur et philosophantur; ac si in alio habitarent orbe, ac si in cœlum translati essent; ac si ibi vitam agerent, sic de cœlestibus semper loquuntur, de sinu Abrahæ, de coronis Sanctorum, de Christi chorea : de præsentibus nulla mentio. Sed sicut de iis quæ formicæ in foraminibus suis agunt loqui non dignamur; sic neque illi de rebus nostris loquuntur; sed de Rege superno, de bello præsenti, de diaboli machinamentis, de Sanctorum gestis. Si cum illis comparemur, quid a formicis differimus? Nihil certe. Nam ut formicæ corporalia cu-

[1] Luc, XV, 7.

rant, ita et nos. Atque illa solum utinam curaremus; at certe nunc multo pejora. Neque enim de necessariis solum cura est nobis, sicut formicis, sed etiam de superfluis. Illæ namque cursum tenent omni crimine liberum : nos autem omnem rapinæ modum. Neque formicas imitamur, sed lupos et leopardos : imo et illis pejores sumus. Illis namque eum vescendi modum natura tribuit : nos vero ratione et æquitate ornavit Deus, at nos feris ratione destitutis deteriores evasimus : illi vero Angelis æquales, sicut peregrini et advenæ hic sunt; in omnibusque sunt nobis dissimiles, in vestibus, cibo, domo, calceis, sermone. Si quis et illos et nos loquentes audiret, tunc plane nosset quomodo illi cœlestes cives, nos ne terra quidem digni simus. Ideo cum quis dignitate insignis illos adit, tunc maxime fastus omnis dejicitur. Nam agricola ille sæcularium omnium imperitus, prope ducem de dignitate sua altum sapientem sedet super stratum fœni, cum sordido pulvinari. Non enim adsunt ibi qui ipsum extollant et inflent; sed idipsum accidit ac si quis ad aurificem et rosetum veniat; nam et ab auro et a rosis aliquid splendoris accipit; ita et illi, ex monachorum radiis aliquid lucri referentes, paululum quid ex arrogantia deponunt. Ac quemadmodum qui in altum ascendit locum, quantumvis statura parvus sit, procerus videtur esse; sic et isti, cum sublimes illorum animos adeunt, similes illis apparent quandiu ibi manent : cum autem descenderint, rursus humiliores videntur, ab illa altitudine dejecti. Nihil apud illos est rex, nihil præfectus : sed quemadmodum nos de pueris illos repræsentantibus ridemus; sic et illi tumorem eorum, qui foris metum sui incutere curant, respuunt. Id inde palam est, quod si quis ipsis regnum tuto servandum offerret; nunquam illi acciperent; acciperent forte, nisi altius saperent, nisi temporaneam rem esse putarent. Cur ergo non properabimus ad illam beatitudinem, non

hos Angelos adibimus, non puras vestes accipiemus, et cum pompa has nuptias celebrabimus? sed mendici manebimus, pauperibus nihilo melius affecti; imo pejore ac miserabiliore quam illi conditione. Nam illis certe miseriores sunt qui male partas divitias possident : melius quippe est mendicare, quam aliena rapere : nam illud venia, hoc supplicio dignum. Et ille quidem Deum non offendit et homines : ille rapinæ fert labores, fructum autem omnem alii sæpe tulerunt. Hæc cum sciamus, avaritia omni deposita, cœlestia atque cœleste regnum cum studio omni rapiamus. Non potest enim, non potest certe qui negligens est eo intrare. Utinam vero omnes vigiles facti et diligentes, illud consequamur, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui gloria et imperium in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA LXX.

CAPUT XXII.

Tunc abeuntes Pharisæi consilium inierunt, ut eum in sermone caperent [1].

1. Tunc, quandonam? Quando maxime illos compungi oportuit, quando benignitatem ejus admirari, quando futura formidare par erat; quando ex præteritis de futuris credendum erat. Nam cum factis dicta clamabant, publicani et meretrices crediderant, Prophetæ et justi interfecti fuerant : ab his vero instituti non debebant futuram suam perniciem negare; sed et credere et resipiscere. Attamen

[1] Matth. XXII, 15.

neque sic desinit illorum nequitia, sed crescit et ulterius progreditur. Verum quia turbas timentes, illum apprehendere non audebant; aliam iniere viam ut in periculum conjicerent, et publicarum iniquitatum reum constituerent. « Mittunt enim ei Discipulos suos cum Herodianis di» centes : Magister, scimus quia verax es, et viam Dei in » veritate doces, nec de aliquo tibi cura est : non enim » respicis ad personam hominum. Dic ergo nobis, quid » tibi videtur? Licet censum dare Cæsari, an non [1]? » Tributum enim jam solvebant, cum res ipsorum in Romanorum imperium transissent. Quia igitur videbant Theudam et Judam hac de causa paulo ante periisse, ut qui rebellionem meditarentur, cupiebant ipsum quoque circa res easdem suspicioni obnoxium reddere. Ideoque Discipulos suos cum Herodis militibus miserunt, duplex præcipitium parantes, ut putabant, et undique laqueum tendentes, ut quidquid diceret, caperetur ab eis, ac si pro Herodianis responderet, ipsi accusarent, sin pro ipsis, alii criminarentur. Atqui didrachma jam solverat. Sed hoc illi ignorabant, et utrumvis diceret, se capturos eum sperabant. Maluissent tamen eum contra Herodianos aliquid dicere. Ideoque Discipulos mittunt, qui illum præsentia sua ad id inducerent, ut illum præsidi traderent ut tyrannum. Hoc enim et Lucas subindicat dicens eos, turbis præsentibus, interrogasse, ut majus esset testimonium. Contrarium autem omnino evenit; in majori quippe theatro stultitiæ suæ argumentum dederunt. Ac vide adulationem eorum occultumque dolum : « Novimus, inquiunt, quia verax es. » Cur ergo dicebatis : « Seductor est, » et, « Seducit turbam, » et, « Dæmonium habet, » et, « Non est ex Deo? » Cur paulo ante consultabatis quomodo illum occideretis? sed omnia illa fiunt, quæ insidiæ suggerebant. Quia enim paulo ante

[1] Matth. XXII, 16, 17.

cum arrogantia dixerant : « In qua potestate hæc facis [1] ? » nec responsionem extorquere potuerunt, sperant illum adulatione emolliendum esse, et inducendum ut quidpiam dicat contra leges, quæ tunc vigebant, et dominanti potentiæ contrarium. Quapropter ipsum veracem dicunt, id quod erat confitentes ; verum non recta sententia, neque volentes id dicunt, et hoc adjiciunt : « Non est tibi cura » de aliquo. » Vide quam liquidum sit velle eos in hujusmodi sermonem conjicere, quo Herodes offendatur, et in tyrannidis suspicionem veniat, ut qui contra legem insurrexerit, quo illum ut seditiosum et tyrannum supplicio traderent. Illud enim, « Non est tibi cura de aliquo, neque » respicis ad personas hominum, » de Herode et Cæsare sub umbra quadam dicebatur ; « Dic igitur nobis, quid » tibi videtur? » Nunc honoratis, et doctorem putatis, qui illum, cum de salute vestra dissereret, contempsistis, sæpe et contumelia affecistis ? Unde etiam hic concordi sententia fuerunt. Ac vide illorum vafritiem ; non dicunt : « Dic » nobis quid bonum, quid utile, quid legale : » sed, « Quid » tibi videtur. » Ita hoc unum spectabant, ut traderent eum, et ut imperantis hostem declararent. Id significans Marcus, arrogantiamque ipsorum sanguinariumque animum ostendens dixisse illos, ait : « Demus-ne Cæsari censum, an non demus [2] ? » Ita furorem quidem spirabant, et insidias parturiebant, dum cultum simularent. Quid igitur ille ? « Quid me tentatis, hypocritæ [3] ? » Vidisti-ne quomodo majore cum acrimonia respondeat ? Quia enim nequitia et perfecta et manifesta erat, acrius pungit illos, primo confundens illorumque ora obstruens, ut secreta illorum in medium adduceret, et palam omnibus redderet, quo ad illum animo accessissent. Id porro faciebat, ut eorum nequitiam reprimeret, ne talia iterum auderent

[1] Matth. XXI, 23. — [2] Marc. XII, 14. — [3] Matth. XXII, 18.

ad nocendum; quamvis verba honorifica admodum essent, nam et magistrum vocabant et veracem et personam non accipientem. Sed Deus cum esset, his decipi non poterat. Unde poterant illi suspicari ipsum non conjectando increpasse, sed id esse signum illum secreta nosse.

II. Nec satis illi fuit increpasse, etiamsi sufficeret illum, cum animum eorum redarguisset, de tanta nequitia pudorem illis ingerere. Sed non hic stetit, verum alio etiam modo illorum ora consuit, cum ait : « Ostendite mihi nu» misma census[1]. » Ut autem ostenderunt, pro more suo eorum lingua sententiam effert, ipsosque decernere cogit, id licere : quæ erat splendida claraque victoria. Itaque cum interrogaret, non ignorans interrogabat, sed ut ex illorum responsione reos illos esse evinceret. Nam cum interrogati : « Cujus est imago, » respondissent : « Cæsaris, » ait ille : « Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari, et quæ sunt Dei Deo[2]. » Hoc enim non est dare, sed reddere : id quod ex imagine et ex inscriptione ostendebatur. Deinde ne dicerent : « Ho» minibus-ne nos subjicis? » subjunxit : « Et quæ sunt Dei » Deo. » Licet enim et hominibus sua reddere, et Deo dare, quæ ab hominibus ipsi debentur. Ideo dicit Paulus : « Red» dite omnibus debita : cui vectigal, vectigal : cui tributum, » tributum : cui honorem, honorem[3]. » Tu vero cum audis : « Redde quæ sunt Cæsaris Cæsari, de iis id solum intellige, quæ nihil pietatem lædunt ; ita ut si lædant, jam non Cæsaris, sed diaboli tributum et vectigal sint. « Hæc audientes » obticuerunt inviti, et sapientiam ejus admirati sunt[4]. » Ergo credere, ergo stupere oportebat. Nam Divinitatis suæ demonstrationem exhibebat, cum secreta revelasset, et leniter ipsorum ora obstruxit. Quid igitur ? num crediderunt ? Minime, sed, ait : « Dimittentes eum abierunt ; et post eos

[1] Matth. XXII, 19. — [2] Ibid. 20, 21. — [3] Rom. XIII, 7. — [4] Matth. XXII, 22.

» accesserunt Sadducæi[1]. » O amentiam ! Illis ad obmutescendum compulsis, hi aggrediuntur; cum oportuisset illos timidius accedere. Sed hujusmodi est audacia, impudens petulansque, ita ut illa tentet quæ effici non possunt. Quapropter Evangelista de illorum arrogantia stupefactus, idipsum significat dicens : « In illa die accesserunt. In illa, » in qua? In ea quæ illorum nequitiam redarguit, ipsosque pudore suffudit. Quinam sunt Sadducæi? Hæresis est Judæorum, quæ differt a Pharisæis, illisque longe inferior, cujus opinio erat non esse resurrectionem, neque Angelum, neque Spiritum. Rudiores enim erant, et corporalia tantum agnoscebant. Nam multæ apud Judæos sectæ erant. Ideo ait Paulus : « Pharisæus sum[2], » quæ accuratissima apud nos secta est. Ili autem Sadducæi directe quidem nihil de resurrectione dicunt : sed narrationem quamdam confingunt, et rem nunquam, ut puto, gestam comminiscuntur, sperantes se illum in angustias conjecturos esse, volebantque hæc ambo confutare, et resurrectionem esse, et resurrectionem talem, qualis dicebatur. Ili rursum modeste accedunt, dicentes : « Magister, Moyses dixit : » Si quis moriatur, non habens filios, ducet frater » ejus uxorem illius, et suscitabit semen fratri suo. Erant » apud nos septem fratres : et primus duxit uxorem, et de» functus est non habens filios. Similiter secundus, et ter» tius, usque ad septimum. Novissime autem omnium mortua » est et mulier. In resurrectione igitur cujus ex septem erit » uxor[3]? » Vide respondentem doctoris more. Licet enim et ipsi maligne accesserant, attamen interrogatio ex ignorantia magis procedebat, ideo non vocat illos hypocritas. Deinde ne objiceret, cur septem unam habuissent uxorem, Moysem afferunt : etiamsi, ut jam dixi, id secundum meam opinionem merum commentum esset. Neque enim tertius

[1] Matth. xxii, 23. — [2] Act. xxiii, 6. — [3] Matth. xxii, 24-28.

accepisset, duos jam sponsos defunctos videns : si tamen tertius, certe non quartus, nec quintus, multoque minus sextus et septimus; sed uxorem suspectam habuissent. Tales quippe sunt Judæi. Nam si multi nunc ita sunt affecti, multo magis tunc temporis : quandoquidem, hoc etiam amoto obice, hæc connubia tunc fugiebant, etiamsi id lex præciperet. Sic Ruth Moabitis in remotiorem cognationis suæ devoluta est; et Thamar a socero semen furari coacta est. Cur autem non duos aut tres, sed septem fuisse fratres commenti sunt? Ut magis, ita putabant, resurrectionem traducerent? Ideo dicunt : « Omnes habuerunt illam, » ut ipsum in angustias conjicerent. Quid ergo Christus? Ad utrumque respondet, non ad verba, sed ad mentem eorum respiciens, et ubique secretam illorum opinionem patefaciens; aliquando illam manifeste refellens, aliquando interrogantium conscientiæ confutationem relinquens. Hic nunc vide quomodo et resurrectionem esse probet, et non talem qualem ipsi suspicabantur. Quid enim ait : « Erratis nescientes Scripturas, neque potentiam Dei [1]. » Quia enim, ut qui Moysem nossent, legem allegant, ostendit ignorantium Scripturas esse talem interrogationem. Hinc enim ad tentandum accesserunt, quod Scripturas non ut par erat intelligerent, et Dei potentiam ignorarent. Quid ergo mirum, inquit, si me tentatis, quem adhuc non cognoscitis, quando ne Dei quidem potentiam nostis, cujus tantam experientiam habetis, ac neque ex communibus cogitationibus, neque ex Scripturis illam nostis? si tamen communes cogitationes eam notitiam præbeant, Deo omnia esse possibilia.

III. Et primo quidem ad quæsitum respondet. Quia enim in causa illis erat cur resurrectionem esse non putarent, quod crederent talem tunc esse rerum conditionem,

[1] Matth. XXII, 29.

causam removet, et quod ex illa causa accidebat. Inde enim morbus ortus erat : ac resurrectionis modum ostendit : ait enim : « In resurrectione neque nubent neque nubentur; » sed erunt ut Angeli Dei in cœlo [1]. » Lucas vero ait : « Sicut » filii Dei [2]. » Si ergo non nubunt, superflua est interrogatio. Neque ideo Angeli sunt, quod non nubant, sed quia ut Angeli sunt, ideo non nubunt. Hinc multa quoque alia sustulit, quæ omnia una voce Paulus subindicavit dicens : « Præterit » enim figura hujus mundi [3] : » hisque ostendit qualis sit resurrectio, et quod vere resurrectio sit futura : etsi vero illud una probatum fuerit, attamen ex abundanti illud rursum adjicit. Neque enim interrogationi modo satisfecit; sed etiam illorum cogitationi. Sic quando non ex tanta malitia, sed ex ignorantia interrogant, amplius docet : quando autem ex nequitia tantum interrogatio proficiscitur, neque interrogationi respondet. Rursum autem ex Moyse illos confutat, quia ipsi Moysem obtendebant, et ait : « De resurrectione vero mortuorum non legistis : Quoniam » ego sum Deus Abraham, et Deus Isaac, et Deus Jacob? » Non est Deus mortuorum, sed vivorum [4]. » Non est, inquit, non existentium, et eorum qui prorsus ex medio sublati sunt, nec unquam resurrecturi. Non enim dixit; « Eram, » sed « Sum, » existentium nempe et viventium. Sicut enim Adam, licet viveret qua die manducavit de ligno, sententia prolata mortuus est : sic et isti, licet mortui essent, ex promissione resurrectionis vivebant. Quomodo igitur ait alibi : « Ut et mortuis et vivis dominetur [5]? » Verum non est hoc illi contrarium. Nam hic de mortuis loquitur, qui postea victuri sunt. Alioquin autem aliud est : « Ego Deus » Abraham, » et aliud : « Ut mortuorum et vivorum dominetur. » Novit et aliam mortem, de qua dicit : « Sinite mor-

[1] Matth. XXII, 30.— [2] Luc. XX, 36.— [3] I Cor. VII, 31.— [4] Matth. XXII, 31, 32.— [5] Rom. XIV, 9.

» tuos sepelire mortuos suos [1]. Et audientes turbæ mirabantur de doctrina ejus [2]. » Neque hic Sadducæi, sed victi recesserunt : multitudo autem non addicta partibus hinc utilitatem carpit. Quia igitur talis est resurrectio, age nihil non agamus, ut primas illic referamus. Et si placet, antequam de resurrectione agatur, ostendamus vobis quosdam qui studio suo parem fructum retulerunt. Solitudinem rursum petamus; nam idem rursus argumentum tractare libet, quia vos cum voluptate hæc audire conspicio. Videamus ergo hodie exercitus illos spirituales : videamus voluptatem timore omni vacuam : non enim cum hastis tabernacula occupant, ut milites; nam hic nuper dicendi finem feci; neque cum clipeis et loricis : sed his omnibus nudos videbis, taliaque operantes, quæ non possunt illi cum armis facere. Si possis videre, veni, et manum mihi porrige, eamus ambo ad hoc bellum, videamusque aciem. Nam et hi quodie pugnant, inimicos occidunt, et concupiscentias omnes nobis insidiantes vincunt : illas videbis humi jacentes, nullo præditas motu : et apostolicum dictum illud opere completum conspicies : « Qui Christi sunt, carnem crucifixerunt cum vitiis et concupiscentiis [3]. » Vidisti multitudinem mortuorum jacentium, gladio Spiritus occisorum? Ideo non est illic ebrietas, non voracitas. Id ostendit mensa, et tropæum ibi erectum. Ebrietas enim et voracitas jacent mortuæ ab aquæ potu fugatæ, illa scilicet multiformis et multiceps fera. Quemadmodum enim apud mythologos Scylla et Hydra; sic et ebrietas multa capita habet. Hinc fornicatio, inde ira, aliunde mollities, aliunde turpes amores. Verum hic ista omnia sublata sunt; etiamsi illi exercitus in sexcentis bellis superent, ab his hostibus vincuntur : nec tela, nec hastæ, nec quid simile potest contra has phalanges stare. Sed istos gigantes, strenuos,

[1] Luc. IX, 60. — [2] Matth. XXII, 33. — [3] Gal. V, 24.

qui innumera fortiter agunt, invenias sine vinculis ligatos somno et ebrietate, sine cæde, sine vulneribus, ac sicut vulnerati jacent, imo multo gravius. Illi namque saltem motum aliquem habent; hi vero secus, sed statim concidunt. Vides tunc exercitum et majorem et mirabiliorem esse; nam victores illos milites sola voluntate confodit. Illam enim matrem omnium malorum ita infirmam reddunt, ut molesta postea esse non possit. Duce autem lapso et sublato capite, reliquum corpus quiescit: hancque victoriam a singulis ibi manentibus reportatam cernas. Non enim ut in hisce bellis, qui semel ab uno vulneratus est, et semel cecidit, alii vix potest plagam inferre: sed necesse est ut omnes hanc feram confodiant: et qui non ferit illam, nec dejicit, exaginatur plane.

IV. Vidisti-ne splendidam victoriam? Tropæum enim, quod omnes simul exercitus, qui per orbem sunt, erigere non possunt, unusquisque horum erigit. In illis omnia eversa jacent, concisa, dejecta, verba stolida, morbi furentium injucundi, tumor et omnia quæ ex ebrietate armari solent: atque imitantur dominum suum, de quo Scriptura mirabunda dicit: «De torrente in via bibet, propterea exal» tabit caput[1]. » Vultis-ne e regione mortuorum multitudinem aspicere, delicias videamus ex concupiscentia ortas, quæ ex pulmentariis, coquis, mensarum structoribus, placentarum artificibus suppeditantur. Pudet omnia illa dicere: attamen phasianas aves proferam, jura fusim mixta, humida, sicca edulia, leges his rebus positas. Nam quasi rempublicam gubernantes, et aciem instruentes; sic et isti hoc et hoc primum, hoc et hoc secundum constituunt. Et alii quidem primum aves supra carbones assas, piscibusque fartas offerunt; alii alia initia immoderatarum cœnarum statuunt: multaque circa hæc est concertatio et de quali-

[1] Psal. CIX, 7.

tate, et de ordine, et de copia : atque de illis concertant, de quibus suffodi deberent; alii quod dimidium diem, alii quod totum in illis insumant, alii quod noctem quoque adjiciant. Dicendumque illis: «Vide, miser, mensuram ventris, et de immoderato studio erubesce.» Verum nihil hujusmodi apud Angelos illos; sed et hæ et omnes concupiscentiæ mortuæ ibi sunt. Non enim ad saturitatem et voluptatem, sed ad necessitatem cibum sumunt : nulli ibi aucupes, nec piscatores; sed panis et aqua. Sollicitudo autem hæc, tumultus, perturbationes, omnia demum inde pulsa sunt, tum a tugurio, tum a corpore, magnus ibi portus : apud illos autem plurima tempestas. Rescinde igitur cogitatione ventrem eorum, qui talibus cibis ingurgitantur, videbis congeriem magnam, impuros canales : « Sepulcrum deal» batum [1] : » quæ sequuntur vero pudet dicere, ructus insuaves, vomitus, egestiones sursum deorsum. At in solitudine hasce concupiscentias mortuas vide, nec non vehementiores inde ortos amores, venereos dico : hos quippe omnes projectos videbis cum equis, cum jumentis. Jumentum enim, telum, equus ad obscœnum opus exprimendum adhibentur. Sed videbis simul equum et ascensorem talem, et tela jacentia : illic vero contraria omnia, animas mortuas dejectas. Neque in mensa tantum victoria Sanctis illis conspicua; sed et in aliis, in pecuniis, in gloria, in livore, in ægritudinibus omnibus. Annon ergo videtur tibi hic exercitus fortior illo, et hæc mensa melior? Quis contradicat? Nemo, ne quidem ex illis, etiamsi admodum furens sit. Hæc quippe in cœlum mittit, illa ad gehennam trahit : hanc diabolus parat, illam Christus : hanc voluptas et luxus disponit, illam philosophia et temperantia. Hic Christus adest, illic diabolus : ubi enim ebrietas, ibi diabolus est : ubi obscœna verba, ubi saturitas, ibi dæmones

[1] Matth. XXIII, 27.

choreas agunt. Talem habuit mensam dives ille; ideoque nec stillam aquæ habebat.

V. At monachi non talem habent, sed Angelorum vitam meditantur; nec uxores ducunt, neque diu dormiunt, nec deliciis student; sed præterquam in paucis quibusdam, incorporei videntur. Quis igitur est qui tam facile hostes fundere possit, ut prandium sumendo, tropæum erigat? Ideoque ait Propheta : « Parasti in conspectu meo mensam » adversus eos qui tribulant me [1]. » Non enim errabit si quis hoc eloquium mensam spectare dixerit. Nihil enim sic animam turbat, ut concupiscentia absurda, deliciæ ciborum, ebrietas, et mala quæ inde oriuntur : et hoc norunt qui harum rerum periculum fecerunt. Si autem didiceris unde hæc mensa colligatur, unde illa, tunc probe scies quæ sit inter utramque differentia. Undenam ergo hæc colligitur? Ex lacrymis innumeris, ex viduarum spoliis, ex raptis pupillorum facultatibus. Illa vero ex justis laboribus paratur : similisque est formosæ speciosæque mulieri, quæ nullo exteriore eget ornatu; sed naturalem habet pulchritudinem; illa vero meretrici deformi et turpi, quæ fuco multo utitur, neque potest deformitatem obtegere, sed quo propius accedere tentat, eo magis removetur; nam quanto magis accedit ad consortem, tanto magis ejus deformitas deprehenditur. Ne ascendentes convivas aspexeris, sed recedentes, et tunc ejus turpitudinem videbis. Illa vero alia, libera cum sit, nihil sinit consortes obscœnum dicere; hæc autem nihil honestum, utpote quæ meretrix et infamis sit. Hæc consortis sui utilitatem quærit, illa perniciem ejus. Hæc non permittit offendere Deum, hæc non sinit non offendere. Adeamus igitur illos, inde sciemus quot simus vinculis constricti. Inde sciemus mensam apponere mille bonis plenam, jucundissimam, nullius impensæ; sollicitu-

[1] Psal. XXII, 5.

dine, invidia, livore vacuam, ab omni morbo liberam, bona spe refertam, multis ornatam tropæis. Nulla est ibi animi perturbatio, non morbus, non ira : omnia tranquillitas, omnia pax. Ne mihi silentium ministrorum in mensis divitum memores, sed clamorem convivarum : non illum quo mutuo utuntur, licet et hic ridiculus sit ; sed interiorem, qui in animo, qui magnam affert captivitatem, cogitationum tumultum, procellam, caliginem, tempestatem, quibus omnia minuuntur et permiscentur, et nocturnæ pugnæ similis est. Sed non talia in tabernaculis monachorum ; sed multa tranquillitas, quies multa. Et illam quidem mensam excipit somnus morti similis, hanc vero vigilantia ; illam supplicium, hanc regnum cœlorum et immortalia præmia. Illam igitur insequamur, ut fructibus ejus fruamur, quos utinam omnes consequamur, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui gloria et imperium in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA LXXI.

CAPUT XXII.

Pharisæi autem audientes quod silentium imposuisset Sadducæis, congregati sunt in unum, et interrogavit unus ex ipsis jurisperitus tentans eum, et dicens : Magister, quod est mandatum magnum in lege [1]?

I. Rursus causam ponit Evangelista cur silere oporteret, illorum quoque audaciam indidem significat. Quo pacto? Quia cum illis silentium impositum fuisset, hi rursus aggre-

[1] Matth. XXII, 34-36.

diuntur. Cum oportuisset enim inde quiescere, illi rursus concertant, et legisperitum opponunt : non quod discere, sed quod tentare cuperent, et interrogant : « Quod est mandatum primum. » Quia enim primum illud erat : « Diliges » Dominum Deum tuum, » sperantes illum ansam præbiturum, corrigendo scilicet ipsum, ut se quoque Deum esse ostenderet, sic interrogant : « Quid ergo Christus ? » Ut ostendat, qua de causa venerint, quod nullam haberent charitatem, quod invidia tabescerent, quod livore caperentur, ait : « Diliges Dominum Deum tuum : hoc primum et magnum est mandatum. Secundum autem simile huic : Diliges proximum tuum sicut te ipsum [1]. » Cur simile huic? Quia hoc ad illud viam parat, et ab illo rursus munitur. Nam « Quicumque male agit, odit lucem, et non venit ad » lucem [2] : » et rursus, « Dixit insipiens in cordo suo : Non » est Deus. » Et quid inde? « Corrupti sunt et abominabiles » facti sunt in studiis suis [3]. » Et iterum, « Radix omnium » malorum est avaritia, quam quidam appetentes erraverunt » a fide [4]; » et, « Qui diligit me, mandata mea servabit [5], » quorum omnium caput est : « Diliges Dominum Deum » tuum, et proximum tuum sicut te ipsum. » Si ergo diligere Deum, diligere proximum est; nam ait : « Si diligis » me, Petre, pasce oves meas [6]; » diligere autem proximum facit ut mandata custodias, jure ait : « In his tota lex » pendet et Prophetæ [7]. » Ideo quod antea fecit, id et nunc facit. Etenim ibi interrogatus de modo resurrectionis, et quid sit resurrectio, plus docuit quam petebant, ut illos institueret. Et hic etiam de primo interrogatus, secundum recitat, primo non multum inferius : secundum enim est, et primo simile; subindicans ipsis, unde interrogatio facta

[1] Matth. XXII, 37-39, et Marc. XII, 30, 31. — [2] Joan. III, 20. — [3] Psal. XIII, 1, et LII, 1, 2. — [4] I Tim. VI, 10. — [5] Joan. XIV, 15. — [6] Id. XXI, 17. — [7] Matth. XXII, 40.

sit, nempe ex inimicitia. «Charitas enim non æmulatur[1].» Hinc se ostendit, et legi et Prophetis obsequi. Sed cur Matthæus ait ipsum tentandi causa interrogasse, Marcus vero contra? «Videns, inquit, Jesus quia sapienter respondisset, » dicit illi : Non longe es a regno Dei[2].» Neque tamen dissentiunt, sed admodum consona dicunt. Interrogavit enim tentans a principio, a responsione autem aliquid nactus utilitatis, laudatus est. Neque enim initio ipsum Christus laudavit : sed quando dixit amare proximum majus esse quam holocausta offerre, tunc dixit : « Non longe es a regno » Dei. » Humilia enim et abjecta despiciens, principium virtutis attingit. Etenim illa omnia propter hoc erant, sabbata nempe et reliqua. Verum neque sic illi perfectam laudem tribuit; sed cui aliquid desit. Nam cum dicitur, « Non longes es, » declaratur aliquid adhuc interstitii esse, ut quod deficit quærat. Quod si illum laudet quod dixerit: « Unus est Deus, et præter eum non est alius[3], » ne mireris; sed etiam inde disce quomodo secundum opinionem accedentium respondeat. Etsi enim millia de Christo dicant gloria illius indigna, id tamen dicere non audebunt ipsum omnino non esse Deum. Cur ergo ipsum laudat quod dicat præter Patrem non esse alium Deum? Non quod seipsum non esse Deum fateatur : absit; sed quia nondum tempus erat revelandi Divinitatem suam, sinit eum in suo dogmate persistere, et laudat eum quod vetera probe cognoscat, ut illum reddat idoneum ad novæ legis doctrinam suscipiendam, suo tempore inducendam. Alioquin vero illud, « Unus est Deus, et præter eum non est alius, » et in veteri et ubique, non ad negandum Filium dicitur, sed ad exclusionem idolorum. Itaque cum illum ita loquentem laudat, hoc certe sensu laudat. Deinde postquam respondit, ipse quoque interrogat : « Quid vobis videtur de Chris-

[1] 1 Cor. XIII, 4. — [2] Marc. XII, 34. — [3] Ibid. 32.

» to? cujus filius est? Dicunt ei : David [1]. » Vide post quot miracula et signa, post quot interrogationes, post quot argumenta concordiæ suæ cum Patre, tum verbis, tum factis exhibita, et postquam laudavit istum qui dixerat unum esse Deum, tunc interroget, ne dicere possent ipsum miracula quidem fecisse, sed legi contrarium et Deo inimicum fuisse. Ideo post hæc tanta interrogat, occulte illos inducens ut se confiterentur esse Deum. Et Discipulos primum quid alii de se, deinde quid ipsi dicerent, interrogavit. Hos autem non sic; alioquin dixissent illum seductorem esse et improbum, quia audacter omnia dicebant. Ideoque ipsorum sententiam inquirit.

II. Quia enim ad passionem jam iturus erat, illam affert prophetiam, quæ ipsum aperte Dominum prædicat; non sine causa, neque præcipue ad id se conferens, sed ex causa rationi consentanea. Cum enim illos prior interrogasset; quia vera de se non responderant : nam purum hominem ipsum esse dixerant, falsam illorum opinionem evertens, sic Davidem inducit Divinitatem suam prædicantem. Illi namque putabant ipsum esse purum hominem, ideoque dixerunt : « David. » Ipse vero hoc emendans adducit Prophetam, et Dominum ipsum, et germanum filium, et paris cum Patre honoris esse testificantem. Neque hic substitit; sed ut illos terreret, quod sequitur adjecit dicens : « Donec » ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum; » ut sic illos ad veram cognitionem induceret. Ne vero dicerent ipsum adulando hæc dixisse, et hanc sententiam humanam esse, vide quid dicat : « Quomodo ergo David in Spi» ritu vocat eum Dominum, dicens : Dixit Dominus Domino » meo : Sede a dextris meis, donec ponam inimicos tuos sca» bellum pedum tuorum [2]? Si ergo David vocat eum Do» minum, quomodo filius ejus est [3]? » Vide quam moderate

[1] Matth. XXII, 42. — [2] Psal. CIX, 1. — [3] Matth. XXII, 43-45.

sententiam et opinionem de se habendam inducat. Primo dixit : « Quid vobis videtur ? cujus filius est ? » Ut per interrogationem ad responsionem illos adducat. Deinde quia dixerant: « David, » hæc loquitur, sed rursus interrogando : « Quomodo ergo David in Spiritu vocat eum Dominum ? » ne scilicet his verbis offendantur. Ideo non dixit : « Quid vobis videtur de me, » sed « Se Christo. » Idcirco Apostoli remisse de patriarcha Davide loquebantur dicentes : « Liceat » libere dicere de patriarcha David, quia mortuus et sepul» tus est [1]. » Similiter et ipse, quasi interrogantis et ratiocinantis more dogma inducit dicens : « Quomodo ergo » David in Spiritu vocat eum Dominum dicens; Dixit Do» minus Domino meo: Sede a dextris meis, donec ponam » inimicos tuos scabellum pedum tuorum ? » et rursum, « Si » ergo David vocat eum Dominum, quomodo filius ejus » est ? » non quod neget esse filium Davidis; absit : non enim Petrum hac de causa increpasset; sed illorum emendans opinionem. Itaque quando dicit : « Quomodo filius » ejus est ? » hoc sibi vult. Non ut vos dicitis : illi quippe dicebant ipsum esse tantum Davidis filium, non Dominum. Post allatum testimonium remisse adjicit : « Si ergo David » vocat eum Dominum, quomodo filius ejus est ? » Attamen, his auditis, nihil responderunt : nolebant enim quidpiam consentaneum ediscere. Quapropter ipse subjungit dicens Dominum ejus esse. Imo neque hoc absolute dixit, sed Prophetam secum assumens, eo quod ipsi fidem nullam haberent et male apud illos audiret. Quod præsertim spectantes, etiamsi quid humile vel demissum de se dicat, non offendi oportet : hæc enim causa et aliæ multæ erant, cur illorum captui sermones suos attemperaret. Ideo nunc per interrogationem et responsionem dogmata trahit. Sic vero subindicat dignitatem suam. Non enim par erat audire Ju-

[1] Act. II, 29.

dæorum Dominum, et Davidis. Tu vero mihi opportunitatem etiam perpende. Cum enim dicit : « Unus est Dominus, » tunc et de seipso loquitur, quia Dominus est, idque ex prophetia, neque tantum ex operibus. Ostenditque Patrem se de illis vindicaturum esse, dicens : « Donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum, » multam inde monstrans cum Patre concordiam paremque honorem : hisque verbis finem disserendi fecit, quod et sublime et magnum erat, poteratque illis silentium imponere. Nam et exinde tacuerunt, non sponte, sed quod nihil dicendum suppeteret : et tam gravem excepere plagam, ut ne ultra eadem aggredi auderent, ait enim : « Nullus ausus est ab » illa die ipsum interrogare [1]. » Illud vero turbis non parum utile erat. Ideoque ad multitudinem deinceps sermonem convertit, amotis lupis, ipsorumque insidiis rejectis. Illi enim nihil hinc lucri percipiebant, vana gloria capti, in huncque gravem morbum lapsi. Gravis enim et multiceps morbus est : illo enim ducti alii principatum, alii pecunias, alii potentiam amant. Progressus autem morbus ille, ad eleemosynam usque venit, jejunium, precationes et doctrinam ; multaque sunt hujus feræ capita. Sed quod de aliis vanam gloriam aucupentur, nihil mirum ; quod autem de jejunio et de oratione, hoc sane stupendum et lacrymis dignum est. Sed ne criminemur tantum, age modum ejus fugiendi morbi dicamus. Quos ergo primo aggrediemur? an eos qui de divitiis, vel de vestimentis gloriantur, an eos qui de principatu, vel eos qui de doctrina, vel qui de corpore, vel de artibus, vel de forma, vel de ornamentis, vel qui de crudelitate, vel qui de benignitate, vel de eleemosyna, vel qui de nequitia, vel qui de morte, vel qui etiam post mortem vanæ gloriæ dant operam? Multas enim, ut dixi, hic morbus complicationes habet, etiamque ultra vi-

[1] Matth. XXII, 46.

tam nostram progreditur. Nam vulgo dicitur: « Ille quidam mortuus est, et ut admirationi esset, hæc et illa fieri jussit : ideoque ille pauper, ille dives est. » Nam quod acerbum est, ex contrariis hæc fera constat.

III. Adversus quos ergo primo stabimus et aciem instruemus? Non satis quippe est oratio una adversus omnes. Vultis-ne eos aggrediamur qui de eleemosyna gloriantur? Mihi certe id consentaneum videtur : nam rem ipsam valde diligo, et labefactatam deploro, et quasi regiæ puellæ nutricem insidiantem, vanam gloriam habeo; alit quippe illam; ad turpitudinem et damnum per voluptatem alliciens, et patris jussa despicere docens, ut scelestis perditisque sæpe viris placeat : ornatus adhibere suadet, turpes infamesque, quales exteris, non patri placere possint. Age ergo hos aggrediamur, et sit eleemosyna large effusa ad ostentationem. Sic igitur illam a thalamo paterno educit. Pater autem jubet ne ad dexteram quidem respicere. Illa vero seipsam servis exhibet ac quibusvis hominibus, qui ne norint quidem illam. Vidisti meretricem et lenam ad improborum amorem sese dedentem, ut pro ipsorum cupidine sese exornet? Vis videre quomodo non meretricem modo, sed furiosam illam animam reddat? Ejus mentem edisce. Cum enim cœlo relicto currat post fugitivos et vernas per vicos et angiportus, ad insequendos illos, qui ipsam oderunt, turpes ac deformes homines, qui ne videre quidem ipsam volunt, qui quoniam sui amore captam vident, oderunt illam; quid unquam furiosius fuerit? Nullum enim ita oderunt bene multi, ut eos qui suam opem quærunt ad gloriam parandam. Mille namque criminationes adversus eos confingunt : idipsumque fit, ac si quis virginem regis filiam, ex regio solio dejectam, juberet mœchis hominibus ipsam aversantibus sese prostituere. Ii enim quanto magis ipsos insequeris, tanto magis te aversantur. Deus autem,

quanto majorem ab ipso gloriam quæris, tanto magis te trahit et laudat, magnamque tibi mercedem tribuit. Si placet autem et aliunde quantum sit damnum illud ediscere, quando das ad ostentationem et laudem, tecum reputa quantus tibi dolor accedat, et quam assiduus mœror, Christo tibi inspirante ac dicente : « Perdidisti omnem mercedem » tuam. » Ubique vana gloria mala, maxime vero quando misericordia exhibetur, id quod extrema crudelitas est, quando de aliorum calamitate sese extollit, et quasi pauperibus exprobrat. Nam si sua referre beneficia id convitiari est ; ad alios multos illa traducere, quid esse dixeris? Quomodo ergo hoc malum fugiemus? si discamus quomodo misereri oporteat, si consideremus quorumnam gloriam quærimus. Dic mihi, quis eleemosynæ artifex est? Qui rem illam docuit, nempe Deus, qui illud maxime novit, et in infinitum exercet. Quid ergo? si palæstram disceres, ad quos respiceres, an ad eum qui olera vendit et pisces, an ad pædotribam? certe illi multi sunt, hic unus est. Quid ergo si, illo te admirante, alii irriderent, annon tu cum illo ipsos irrideres? Quid si pugilatum edisceres? Annon similiter ad eum respiceres, qui ea in arte doctor est? Si orandi studium susciperes, annon rhetoris laudes exciperes, aliorum vero contemneres? Quomodo ergo absurdum non fuerit in aliis artibus ad doctorem tantum respicere, hic vero contrarium facere, etiamsi non par utrinque sit damnum? Ibi enim si ad vulgi placitum, non ad doctoris, pugnes, in pugna totum detrimentum est. His vero secundum misericordiam in vita æterna similis es Deo; esto igitur illi similis ostentationem vitando. Dicebat enim ille cum curaret, nemini ut dicerent. Sed vis misericors apud homines vocari? Quid inde lucri? Nihil utique, sed damnum infinitum. Ipsi enim, quos ad testimonium vocas, fures sunt thesaurorum in cœlis repositorum; imo non illi, sed nos

ipsi qui nostra nobis furamur, et quæ in cœlo posita sunt dissipamus. O novam calamitatem ! o stupendum morbum ! Ubi tinea non demolitur, ubi fures non effodiunt, vana gloria dissipat. Hæc est tinea cœlestis thesauri, hic fur opulentiæ cœlestis, qui divitias illas tuto collocatas abripit. Hoc omnia pessumdat et perdit. Quia enim vidit diabolus, et furibus et vermi, aliisque insidiis inaccessum esse locum illum, per vanam gloriam divitias illas subripit.

IV. Sed gloriæ cupidus es ? Annon tibi satis est illa, quam ab accipiente habes, a benignissimo Deo ? Sed etiam gloriam apud homines quæris ? Vide ne contrarium patiaris, ne quis te damnet quasi non miserantem, sed fastui et ambitioni deditum, atque alienas calamitates traducentem. Nam mysterium est eleemosyna ; claude ergo januas, ne quis illa videat quæ ostentare nefas est. Hoc quippe sunt maxime mysteria nostra, misericordia et benignitas Dei : nam secundum misericordiam suam magnam nos inobsequentes miseratus est. Et prima precatio, quam pro energumenis adhibemus, misericordiæ commemoratione plena est ; secunda quoque pro iis qui in pœnitentia sunt, multam misericordiam postulat : tertia demum pro nobis ipsis, populi infantes innocentes inducit, Deum ad misericordiam provocantes. Quia enim nos peccata nostra damnamus, pro iis qui multum peccarunt, et accusari debent, nos precamur : pro nobis vero pueri, quorum simplicitatis imitatores regnum cœlorum expectat. Ipsa enim precandi forma id ostendit : nam qui instar puerorum humiles sunt et sinceri, hi maxime possunt pro reis precari. Ipsum mysterium quantæ misericordiæ, quantæ benignitatis sit plenum sciunt initiati. Et tu igitur, cum homini facis eleemosynam, claude januam tuam : ipse qui accipit solus videat ; imo si fieri possit ne ipse quidem. Si januam ape-

rias, mysterium tuum ostentas. Cogita eum ipsum, a quo gloriam expetis, te damnaturum esse. Si amicus sit, te apud se criminabitur; si inimicus, apud alios te traducet, et contraria tibi eveniunt, quam desiderabas. Tu enim cupiebas ut ipse diceret te misericordem; ille vero non hoc dicet, sed te vanæ gloriæ cupidum, auram hominum captantem appellabit, aliaque graviora adjiciet. Sin occultaveris, his omnino contraria dicet, benignum misericordemque appellabit. Neque enim Deus hæc occultari permittit. Si tu occultaveris, ille manifestum reddet : hinc major admiratio et copiosius lucrum accedit. Itaque ad gloriam parandam officit ostentatio; ad id quod diligenter quærimus, obest illa ipsa inquisitio. Non modo enim misericordiæ laudem non acquirimus, sed contrarium assequimur : ad hæc vero multum hinc damni nobis oritur. Horum itaque omnium causa inanem gloriam respuamus, solamque Dei gloriam diligamus. Sic enim et gloriam hic consequemur, et æternis fruemur bonis, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui gloria et imperium in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA LXXII.

CAPUT XXIII.

Tunc Jesus locutus est turbis et Discipulis suis, dicens : Super cathedram Moysis sederunt Scribæ et Pharisæi : omnia ergo quæcumque dixerint vobis, facite : secundum opera vero eorum non facite[1].

I. Tunc, quandonam ? Quando hæc dixit, quando ipsis silentium imposuit; quando sic repressit, ut non auderent ultra ipsum tentare ; quando ostendit ipsos incurabili morbo laborare. Verum quoniam Domini et Domini mentionem fecit, rursus ad legem recurrit. Atqui lex, inquies, nihil hujusmodi dixit : sed, « Dominus Deus tuus, Dominus » unus est[2]. » Verum lex in Scriptura totum Vetus Testamentum dicitur. Hæc porro dicit, ostendens per omnia magnam suam cum Patre concordiam. Nam si contrarius esset, contrarium circa legem diceret : nunc autem tantam jubet erga ipsam exhiberi reverentiam, ut etsi corrupti doctores erant, illam tamen jubeat servari. Hic vero etiam de vitæ instituto agit, quia illud maxime causa incredulitatis ipsis erat, vita nempe corrupta, et gloriæ amor. Auditores igitur ut emendet, illud maxime jubet quod primum ad salutem conducebat, nempe doctores non contemnere, nec contra sacerdotes insurgere. Neque modo jubet, sed etiam ipse servat. Nam corruptos illos e gradu non dejicit, qua ratione illis gravius judicium attrahebat. Discipulis vero nullam relinquebat inobedientiæ occasionem. Ne quis

[1] Matth. XXIII, 1-3. — [2] Deut. VI, 4.

porro diceret, quia improbus doctor est, ideo segnior evasi; hunc quoque obtentum aufert. Sic ergo illorum principatum constituit, etiamsi improbi essent; ita ut post tantam ipsis oblatam criminationem diceret : « Omnia » quæcumque dixerint vobis facite : » neque enim sua dicunt, sed quæ Dei sunt, quæ per Moysem ille præcepit. Animadverte quantum Moysi deferat honorem, rursus suam cum veteri lege concordiam ostendens, quandoquidem hinc illos venerabiles reddit. « Super cathedram Moysi » sederunt, inquit. » Quia non poterat illos ex vita commendare, a quibus licebat id facit, a sede nempe et a successione. « Omnia » autem cum audis, ne totam legem esse putes; de cibis nempe, de sacrificiis et similibus. Quomodo enim hæc dicturus erat, qui ante sustulerat? Sed omnia dicit quæ mores emendarent, et corrigerent, quæque cum novæ legis præceptis congruerent, neque ultra sinerent sub jugo legis esse. Cur ergo non a lege gratiæ id constituit, sed a lege Moysis? Quia ante crucem tempus non erat hæc clare loquendi. Ad hæc vero mihi quidem videtur aliud quidpiam hic prius providere. Quia enim accusaturus illos erat, ne ab insanis quibusdam putaretur eorum principatum ambire, aut ex inimicitia id facere; hanc primo tollit suspicionem, et ab hac liber accusare incipit. Cur autem arguit illos, longosque ea de re sermones texit? Ut caveat multitudo ne in talia incidat. Non enim simile est interdicere, et peccantes ostendere; sicut non simile est bona opera laudare, et hæc operantes in medium adducere. Ideoque hæc dicere præoccupat : « Secun» dum autem opera eorum nolite facere. » Ne putarent, quem audire eos oportebat, etiam imitari oportere, hac utitur emendatione, et quod illis videbatur honori esse, in accusationem vertit. Quid enim doctore illo miserabilius,

[1] Matth. XXIII, 3.

qui Discipulos ita solum servare possit, si non attendant ipsius operibus? Ita ut qui videtur illis honor haberi, maxime sit accusatio, quando talem vitam ducunt, qua imitatores sui corrumpantur. Ideoque ad incusandos illos se convertit. Neque ea solum de causa, sed ut ostendat incredulitatem priorem eorum, et crucifigendi facinus quod postea susceperunt, non crucifixi, cui non crediderunt, culpam esse, sed improborum ingratorumque illorum. Perpende autem unde incipiat, et unde crimina augeat : « Dicunt, inquit, et non faciunt. » Singuli, inquit, perinde culpandi sunt, qui legem transgrediuntur, maxime autem is qui docendi auctoritatem habet : duplici quippe et triplici damnationi obnoxius est. Primo quidem, quod transgrediatur, secundo quod cum alios emendare deberet, deinde quod claudicans id faciat, ob ipsam dignitatem majori pœna dignus est; tertio, quod majoris corruptelæ causa sit, quia in doctoris ordine hæc perpetrat. Ad hæc aliud quoque ipsis crimen objicit, quod erga alios sint acerbi. « Alligant enim onera gravia et importabilia, et im» ponunt in humeros hominum, digito autem suo nolunt ea » movere [1]. » Duplicem hic nequitiam memorat, quod a subditis sine ulla venia sedulam requirant vitæ puritatem, multamque sibi licentiam permittant : quod contrarium est boni principis officio, quod est in rebus se spectantibus judicem esse severum ac sine ulla venia; in subditorum vero peccatis mitem et ad veniam dandam pronum. Hi vero contrarium faciebant.

II. Tales sunt ii omnes qui verbis philosophantur, severi nempe et immisericordes, utpote in operibus inexperti. Nec modica est illa improbitas, neque parum auget criminationem. Tu vero mihi consideres velim quomodo crimen augeat. Neque enim dixit: « Non possunt, » sed, « Nolunt: » ne-

[1] Matth. XXIII, 4.

que dixit « Portare, » sed « Digito movere, » id est, nec prope accedere, neque tangere. Sed ubinam studiosi et diligentes sunt? In prohibitis: nam ait, « Omnia enim opera sua » faciunt, ut videantur ab hominibus [1]. » Inanis gloriæ cupiditatem eorum his traducit, qua perierunt. Priora enim crudelitatis et desidiæ erant, hæc autem inanis gloriæ cupiditatis. Hoc illos a Deo removit: hoc effecit ut in alio theatro concertarent, et perirent. Nam suis spectatoribus quisque placere studet per certaminum qualitatem. Qui ante viros strenuos pugnat, talia studet certamina referre; qui vero ante timidos et ignavos, ipse quoque ignavus efficitur. Verbi gratia, si quis spectatorem habeat risum amantem, risum ipse movet ut spectatorem delectet. Alius qui philosophum et studiosum habet spectatorem, talis et ipse effici curat, quia talis est laudantis animus. Hic rursum vide quomodo crimen amplificet. Neque enim alia sic, alia vero non sic faciunt; sed omnia similiter. Deinde postquam vanæ gloriæ criminationem ipsis obtulerat, monstrat eos non de magnis et necessariis gloriari: erant quippe bonis operibus prorsus vacui; sed de frigidis et de minimis rebus, quæ erant nequitiæ illorum indicia: « Dilatant enim » phylacteria sua, inquit, et magnificant fimbrias vestimen» torum suorum [2]. » Ecqua sunt illa phylacteria? quæ fimbriæ? Quia sæpe obliviscebantur beneficiorum Dei, jussit in minimæ molis libris describi miracula ipsius, et appendi manibus eorum, quare dixit: « Nec removebuntur ab ocu» lis tuis [3]: » quæ phylacteria, quasi dicas, conservatoria vocabantur, ut multæ nunc mulieres Evangelia ex collo pendentia habent; et ut aliunde in memoriam reducantur, id quod multi sæpe faciunt oblivionis vitandæ causa, lino aut filo digitum ligantes; hoc illis ut pueris Deus facere præcepit, hyacinthinam vittam in ora vestis circa pedes as-

[1] Matth. xxiii, 5. — [2] Ibid. — [3] Deut. vi, 8.

suere [1]; ut his animum adhibentes præceptorum recordarentur, vocabanturque fimbriæ. In his ergo studiosi erant, ligacula librorum extendentes, et fimbrias latas facientes, quod inanis gloriæ extremum erat. Cur ergo illa ambitiose extendis? An id boni operis loco habes? Num quid tibi prosunt, nisi hinc quid lucreris? Non enim quærit Deus ut illa extendas et amplifices, sed ut eximia opera ejus memoria teneas. Quod si de eleemosyna et jejunio, quæ laboriosa sunt et bona opera, non licet gloriari, cur tu illa ostentas, o Judæe, quæ desidiam tuam maxime arguunt? Illi vero non ad hæc solum, sed et ad alia minora morbum suum extendebant. « Amant enim, inquit, primos accubi- » tus in cœnis, et primos consessus in synagogis, et saluta- » tiones in foro, et vocari ab hominibus Rabbi [2]. » Hæc etsi parva videantur esse, grandium tamen sunt causa malorum. Hæc et civitates et Ecclesias everterunt. Neque a lacrymis abstinere possum, cum primos consessus audio et salutationes, et cogito quanta hinc mala Dei Ecclesiis pariantur; quæ jam vobis recenseri opus non est. Seniores quippe id a nobis ediscere non debent. Tu vero perpende quantum esset inanis gloriæ studium, ubi jubebantur illam fugere; in synagogis nempe, ubi alios edoctum veniebant. In cœnis enim illud admitti magis ferendum videtur: quanquam et illic doctorem cæteris præstare par erat, non in Ecclesiis tantum, sed et ubique. Quemadmodum enim homo quocumque in loco appareat, cæteris animantibus præstare dignoscitur; sic doctorem et loquentem et tacentem, et prandentem et quidvis facientem, cæteris præstare par est, in incessu, in aspectu, in habitu, et in omnibus. Illi vero undique ridiculi erant, et undique turpes, quia illa persequi studebant, quæ fugere oportebat. « Amant, » inquit; si amare crimen est, facere quantum erit?

[1] Num. xv, 38. — [2] Matth. xxiii, 6, 7.

Illa venari, et assequi studere, quantum est malum?

III. In cæteris quidem, accusare satis habuit, utpote quæ parva essent et vilia, nec deberent Discipuli circa illa corrigi. Quod autem omnium malorum causa erat, principatus amorem, et doctrinæ sedis invasionem; illud, inquam, in medium adducens, diligenter corrigere studet, in his vehementer insistens. Quid enim ait? « Vos vero nolite vo-» cari Rabbi. » Hinc causa subjungitur: « Unus est enim » magister vester; omnes autem vos fratres estis [1] : » nec alter altero præstantior est, cum nihil ex seipso habeat. Ideo ait Paulus: « Quis Paulus? quis Apollo? quis Cephas? » nonne ministri [2]? » Non dicit; « Doctores. » Et iterum, « Ne vocetis patrem [3]. » Non ut non vocent, sed ut sciant quem proprie patrem appellare par sit. Quemadmodum enim doctor, non est præcipuus doctor; sic neque pater. Ille enim et doctorum et patrum omnium causa est. Iterum subjungit: « Nec vocemini magistri: unus est enim ma-» gister vester Christus [4]. » Nec dicit; « Ego. » Sicut enim in superioribus sic loquitur, « Quid vobis videtur de Chris-» to [5]? » neque dicit « De me: » sic et hoc loco. Sed libenter hic interrogarem quid dixerint, qui sæpe illud « Unus, et « Unus » Patri ascribunt soli, ad contemptum Unigeniti? Annon Pater est magister? omnes fatentur, nemoque negaverit. Atqui unus, inquit, est præceptor vester Christus? At sicut Christus unus præceptor dictus, non excludit Patrem; sic magister dictus Pater, non excludit a magistratu Filium. Illud enim « Unus et unus » ad differentiam hominum dicitur, reliquarumque creaturarum. Cum ergo gravem illum morbum depulisset et curasset, docet quomodo ille effugiatur per humilitatem; quamobrem adjicit: « Qui est » major vestrum, sit minister vester: qui enim se exalta-

[1] Matth. XXIII, 8. — [2] 1 Cor. III, 5. — [3] Matth. XXIII, 9. — [4] Ibid. 10. — [5] Id. XXII,

» verit, humiliabitur; et qui se humiliaverit, exaltabitur [1]. » Nihil enim modestia præstantius; ideoque hanc virtutem frequenter illis commendat. Et quando parvulos in medium adduxit, et nunc etiam, ac cum in monte beatitudines efferret, hinc incœpit : hic vero superbiam radicitus evellit, cum dicit : « Qui humiliat seipsum, exaltabitur. » Vidisti-ne quomodo ad contrarium ex diametro auditorem impellat? Neque enim solum impedit primas amare, sed et extrema sequi jubet. Sic enim optata consequeris, inquit. Ideo oportet eum, qui primarum sedium cupiditatem pellit, extremum ordinem appetere. Nam « Qui se humiliaverit, » exaltabitur. » Et ubi hanc humilitatem reperiemus? Vultis-ne rursum in virtutis civitatem eamus; Sanctorum tabernacula, montes dico, atque saltus? Ibi namque sublimem illam humilitatem reperiemus. Homines quippe, qui vel a dignitate, vel a divitiis conspicui erant, undique sese deprimunt, a veste, a domo, a ministerio, atque ex his omnibus quasi litteris humilitatem descripserunt. Quæ vero ad superbiam incendunt, vestium magnificentia, ædificia splendida, famulorum multitudo, quæ vel invitos sæpe in superbiam conjiciunt; hæc, inquam, omnia illinc sublata sunt. Illi ipsi ignem accendunt, ligna secant, coquunt, hospitibus ministrant. Neminem illic contumeliosum audire contingit, neque contumeliis affectum videre, neminem cui præcipiatur, neminem præcipientem : sed omnes ministri sunt, singuli hospitum pedes abluunt, et magna hac in re est concertatio. Id porro faciunt non inquirentes quis sit, an servus, an liber, sed erga omnes hoc ministerium implent. Nullus ibi magnus aut parvus. Quid igitur? an confusio? absit, sed optimus ordo. Etiamsi enim quis parvus sit, qui magnus est ad id non respicit, sed se illo inferiorem putat, et ideo major efficitur. Una mensa om-

[1] Matth. XXIII, 11, 12.

nibus, servientibus, sedentibus, eadem alimenta, indumenta, eædem domi, et genus vivendi idem. Magnus ibi est qui viliora opera abripit. Non est ibi meum et tuum, sed hoc verbum inde exulat, quod mille bellorum causa est.

IV Ecquid miraris, si genus vivendi, mensa, vestis una sit omnibus? non secundum substantiam modo, hæc enim una in omnibus est, sed secundum charitatem. Quomodo igitur ipsa contra seipsam superbiat unquam? Non est ibi paupertas, non divitiæ, non gloria, non infamia. Quomodo Illuc receptum habeant superbia et arrogantia? Sunt enim et minimi et magni secundum rationem virtutis; sed, ut dixi, nemo hoc videt. Qui parvus est non angitur quasi despectus; nemo quippe est qui despiciat. Etiamsi vero esset qui despiceret, in hoc maxime erudiuntur, ut contemni, despici, vilipendi assuescant, verbis, rebus, cum mendicis et mutilis versantur, et in mensa ipsorum multos hujusmodi convivas videas; ideoque cœlo sunt digni. Alius vulnera curat ægri, alius cæcum ducit, alius mutilum gestat. Non ibi adulatorum cœtum, non parasitorum videas: imo nec sciunt quid sit adulatio. Undenam ergo superbire possent? Nam multa apud illos æqualitas est: ideo multa ad virtutem facilitas. Etenim iis rudiores magis instituuntur, quam si cogerentur ipsis primas concedere. Quemadmodum enim audacem, qui percussus cedit, erudire solet; sic et ambitiosum is qui gloriam non quærit, sed despicit: id quod illi diligentissime faciunt: et quantum nos pugnamus ut primas consequamur, tantum illi decertant, ut non consequantur, sed dejiciantur; studentque ut honoris multum deferant, non ut recipiant. Alioquin autem ipsa opera modestiam exhibere docent, nec sinunt tumere. Quis enim, quæso, terram fodiens, irrigans et plantans, sportulas nectens, sacuumque consuens, vel alia quædam tractans, al-

tum unquam sapiat? Quis in paupertate vivens, et cum fame pugnans, hoc morbo laborabit? Nemo certe: ideo facilis illis est humilitas. Ac quemadmodum hic modestia difficilis est ob multitudinem plaudentium et mirantium: sic ibi admodum facilis est. Monachus enim solitudini tantum attendit; aves videt volantes, arboresque agitatas, spirantem zephyrum, torrentes per valles deferri. Unde ergo extollatur qui in hujusmodi solitudine vivat? Non tamen ideo excusationem nos habebimus, quia in media multitudine versantes, altum sapimus. Etenim Abraham inter Chananæos versans dicebat: « Ego sum terra, » et cinis[1]: » et David in medio exercitu, « Ego autem sum » vermis, et non homo[2]: » Et Apostolus in medio orbe, « Non sum dignus vocari Apostolus[3]. » Quæ igitur nobis erit consolatio, quæ defensio, cum tot propositis exemplis non modeste agamus? Sicut enim illi mille sunt coronis digni, qui primi virtutis viam inierunt; sic nos mille suppliciis rei sumus, qui tot exempla proposita et descripta habentes, post illa non modeste sapimus, neque illos defunctos, neque hos nunc viventes, et ex gestis admirationi habitos, imitari contendimus. Quid enim dicere possis si non resipiscas? Litteras non nosti, nec Scripturas legisti, ut veterum virtutes edisceres? Atqui hæc maxima culpa tua est, quod Ecclesia tibi semper pateat, ut in puris illis fluentis haurias. Cæterum si illos olim sanctos per Scripturæ lectionem non noveris, hos sane viventes vidisse oportuit. Sed nullus est qui te ducat, ad me accede, ego tibi monstrabo Sanctorum diversoria. Veni, et ab aliis quæ utilitati tibi sint audi. Hi lucernæ sunt per totum orbem fulgentes, pro muris sunt urbibus. Ideo solitudinem occuparunt, ut te doceant tumultus civitatis despicere. Illi enim utpote fortiores possunt in media tempestate tranquillitate

[1] Gen. XVIII, 27. — [2] Psal. XXI, 7. — [3] 1 Cor. XV, 9.

frui : tibi vero, qui undique exagitaris, quiete opus est, ut paululum a frequentibus procellis respirare possis. Illos itaque frequenter adeas, ut eorum precibus et monitis maculas eluas, et hanc vitam optime emetiri possis, ut futura bona consequaris, gloria et benignitate Domini nostri Jesu Christi, per quem et cum quo Patri gloria, imperium, honor, una cum sancto Spiritu, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA LXXIII.

CAPUT XXIII.

Væ vobis, Scribæ et Pharisæi hypocritæ, quia devoratis domos viduarum, oratione longa orantes : propterea judicium amplius accipietis[1].

I. Hinc[2] jam propter ingluviem in illos invehitur : quodque gravius est, quia non ex divitum, sed ex viduarum substantia ventres implebant, illarumque paupertatem atterebant, cui subvenire oportuisset. Non enim simpliciter edebant, sed et devorabant. Deinde vero fraudis modus gravior exprimitur, « Oratione longa orantes. » Quisquis male operatur, supplicio dignus est : quisquis autem pietatis obtentu id facit, et fallaci specie utitur ad nequitiam, longe graviori est supplicio obnoxius. Et cur non gradu dejecit illos ? quia id nondum tempus permittebat. Ideo interim illos relinquit : sed verbis suis curat ut ne populus decipiatur, ne illos, utpote in dignitate constitutos, imitari studerent. Quia enim dixerat : « Quæcumque vobis dixe-

[1] Matth. XXIII, 14. — [2] Vide D. Guillon, tom. XII, p. 443-450.

»rint facite,» ostendit quænam illa sint, ea scilicet quæ ipsi non præter jus fasque fecerint, ne minus sana mente præditi putarent omnia quæ illi facerent permitti. «Væ vo»bis Scribæ et Pharisæi, quia clauditis regnum ante homi»nes. Vos enim non intratis, nec intrantes permittitis in»trare[1]. » Si enim nemini prodesse crimen est, nocere et impedire, quam veniam mercatur? Quid est illud, «In»trantes?» id est, idoneos. Nam quando aliis præcepta dare oportebat, onera intolerabilia imponebant; cum autem ipsos quid præstare par erat, tunc e contrario, non modo nihil faciebant, sed quod longe deterius est, alios etiam corrumpebant. Hi sunt qui pestes appellantur, qui in opus sibi statuunt aliorum perniciem, veris doctoribus ex diametro oppositi. Nam si doctoris est pereuntem servare, perdere eum, qui servandus erat, pestiferi hominis est. Aliud deinde crimen sequitur. « Circuitis mare et ari»dam, ut proselytum unum faciatis; et cum inveneritis, »facitis illum filium gehennæ duplo magis quam vos[2];» id est, cum vix eum et post multos labores ceperitis, non parcitis tamen illi; cum tamen ea quæ vix comparare potuimus, majori studio servemus. Vos autem ne id quidem moderatiores reddit. Hic porro duo illis crimina offert, primo quod ad salutem multorum inutiles sint, cum multo sudore opus habeant ut unum attrahant; secundo quod negligentes sint ad custodiam ejus, quem adepti sunt; imo non modo negligentes, sed etiam proditores, cum eos ex male vivendi exemplo deteriores faciant. Cum enim tales doctores Discipulus viderit, pejor redditur : non enim gradum sistit in doctoris sui nequitia; sed si probus fuerit, ipsum imitatur; sin improbus, etiam superat ob facilitatem ad pejora procedendi. Filium autem gehennæ vocat, id est, ipsam gehennam. Dixit autem duplo magis quam vos, ut

[1] Matth. XXIII, 13. — [2] Ibid. 15.

et illos terreret, et hos vehementius perstringeret, quia doctores nequitiæ sunt. Neque hoc tantum, sed etiam quod majorem Discipulis malitiam indere curent, inducentes ipsos ad majorem, quam ipsi habeant, nequitiam : id quod maxime ad animam corruptam pertinet. Deinde amentiam ipsis exprobrat, quod majora præcepta despicere juberent : atqui contrarium supra dicebat : « Alligant onera graviora » et importabilia. » Sed hæc etiam rursus faciebant, nihilque non agebant ut sibi subditos corrumperent, in minimis accurationem quærentes, et magna despicientes. « Decimatis enim, inquit, mentham et anethum, et reliquistis » quæ graviora sunt legis, judicium et misericordiam et » fidem : hæc oportebat facere, et illa non omittere[1]. » Hoc loco ergo e re loquitur : ubi decima est, ibi etiam eleemosyna. Quid enim eleemosynam dare nocet? sed hoc non dicit quasi ipsi legem observarent; neque enim sic ipse loquitur. Ideo hic quidem dicit : « Hæc oportuit facere, et » illa non omittere. » Ubi autem de mundis et immudis disputat, non ultra hoc adjicit, sed distinguit, et ostendit ex interiore munditia exteriorem necessario sequi : non autem vice versa. Ubi enim de misericordia agebatur, indiscriminatim illud prætermittit. Ideo autem, et quia nondum tempus erat legalia aperte tollendi; ubi observatio est corporalium purificationum, clarius hæc evertit. Ideo de eleemosyna dicit : « Hæc oportuit facere, et illa non omit» tere : » de purgationibus vero non sic. Sed quid? « Mun» datis, inquit, quod deforis est calicis et paropsidis, intra » autem pleni estis rapina et avaritia. Munda ergo calicem » et paropsidis interiora, ut exteriora munda fiant[2]. » A re communi et manifesta exemplum accepit, a calice et paropside.

II. Deinde ostendens nullum oriri damnum ex neglectu

[1] Matth. xxiii, 23. — [2] Ibid. 25, 26.

corporalium mundationum; magnum autem imminere suplicium iis qui animæ mundationem non curant, quæ mundatio est virtus; hæc culicem vocavit, parva enim nihilque erant; camelum vero illa, intolerabilia quippe erant : ideo ait : « Culicem excolantes, et camelum deglutientes[1]. » Nam et illa propter hæc posita sunt, propter misericordiam et judicium. Itaque nec tunc juvabant, sola cum essent : cum enim parva propter magna dicta fuissent; deindeque magnis neglectis, parva solum curabantur, nihil inde plus emergebat : magna enim post parva non sequebantur, contra vero post magna, parva plane sequuntur. Hæc vero dicit, ostendens, etiam antequam gratia adveniret, non præcipue illa quæsita fuisse, sed alia potiora. Si autem ante gratiam tali modo res se habebat, multo magis postquam sublimia illa præcepta venerunt, hæc inutilia sunt, nec observanda. Ubique ergo nequitia malum est, maxime vero cum nihil putat emendatione egere; et quod gravius est, cum putat satis esse si alios corrigat, quæ significans Christus, duces illos vocabat cæcos cæcorum. Nam si cum cæcus non se putat duce opus habere, id extrema calamitas et miseria est; cum ipse alios vult ducere, cogita in quantum barathrum dejiciat. Hæc autem dicebat, subindicans illorum studium ad vanam gloriam aucupandam, et hujusce morbi grandem in illis rabiem. Hoc enim ipsis omnium malorum causa fuit, quod ad ostentationem omnia facerent. Hoc a fide illos abduxit, veramque virtutem negligere suasit, et solis corporalibus mundationibus incumbere, animæ neglecta mundatione. Ido ad veram virtutem illos deducens, et ad mundationem animæ, judicium, justitiam et fidem memorat. Hæc quippe sunt quæ vitam nostram fovent, quæ animam purgant, justitia, benignitas, veritas, quarum alia nempe misericordia ad veniam nos deducit,

[1] Matth. XXIII, 24.

nec permittit ut severiores peccatoribus simus, neque ad veniam concedendam difficiles. Sic enim duplex lucrum reportamus, dum misericordes efficimur, et misericordiam multam nobis a Deo universorum attrahimus. Illa quoque suadet nobis ut oppressis condoleamus, illosque vindicemus. Justitia vero fraudulentos et vafros esse non sinit. Quando autem dixit : « Hæc oportuit facere, et illa non » omittere, » non id ut legalem observationem inducit, absit. Hoc enim jam supra demonstravimus : cumque de paropside et de calice dixit : « Munda interiora calicis, ut » fiat id quod exterius est mundum, » non ad veteres nos minutias reducit; contra vero hæc superflua esse ostendit. Non enim dixit : « Id etiam quod exterius est purgate, » sed « Quod intus est, » et omnino hoc ab illo sequitur. Alioquin autem non de calice et paropside loquitur, sed de anima et corpore : quod exterius est, corpus vocans, quod autem interius, animam. Si vero in paropside opus est interiora non negligere, multo magis in te. Vos vero contra facitis, inquit, nam parva et exteriora observantes, magna et interiora negligitis : unde maximum infertur damnum, quod putantes vos totum præstitisse, reliqua negligatis. Cum autem ea despiciatis, illa emendare nihil curatis. Deinde eos de vanæ gloriæ amore perstringit, sepulcra dealbata vocans illos, hypocritasque appellans; quod est omnium causa malorum, et perniciei argumentum. Neque solum illos sepulcra dealbata vocavit, sed etiam immunditia et hypocrisi plenos esse dixit. His porro causam ostendit propter quam non crediderunt, quoniam pleni erant hypocrisi et iniquitate. Hæc autem non Christus modo, sed etiam Prophetæ frequenter criminantur, quod rapaces sint, quod principes eorum non secundum jus et rationem judicent : et ubique reperias sacrificia rejecta, hæc autem requisita. Itaque nihil insolitum, nihil novum, neque in

lege, neque in accusatione, neque etiam in imagine et exemplo sepulcri. Hoc quippe memorat Propheta, non sepulcrum modo vocans, sed, « Sepulcrum patens est guttur » eorum[1]. » Tales sunt hodieque multi, qui sese exterius ornant, intusque pleni omni iniquitate sunt. Nunc enim multus labor, multa sollicitudo externæ munditiei impenditur; munditiei vero animæ nulla cura. Sed si conscientiam singulorum quis aperiret, multos vermes, multam saniem inveniret, fœtoremque incredibilem : absurdas dico et malas concupiscentias, quæ sunt vermibus impuriores.

III. Sed quod illi tales sint, non ita grave est, tametsi grave est : quod vero nos, qui templa Dei fieri dignati sumus, sepulcra statim tantum fœtorem emittentia efficiamur, hoc extremæ miseriæ est : ubi Christus habitat, Spiritus sanctus operatus est, totque mysteria peracta, hoc sepulcrum esse, quanta illa miseria est? quot fletibus et gemitibus dignum est, cum membra Christi sepulcrum immundum fiunt? Cogita quomodo natus sis, quibus dignatus fueris, quem acceperis amictum, quomodo templum firmum constitutus sis, quam pulchrum, non auro ornatum, neque margaritis, sed his longe pretiosiore Spiritu sancto. Cogita neminem in urbe sepulcrum construere, ergo neque tu in superna civitate comparere poteris. Nam si hic illud prohibetur, multo magis illic. Imo vero etiam hic risu dignus omnibus appares, dum mortuam circumfers animam; nec risu dignus tantum, sed etiam fugiendus. Dic enim mihi, si quis mortuum cadaver circumferret, annon omnes resilirent? annon omnes fugerent? Hoc etiam nunc tecum reputa. Nam longe deterius spectaculum circumfers, animam peccatorum mole mortuam, animam dissolutam. Quis talis hominis miserebitur? Cum enim tu animæ tuæ non miserearis, quomodo alius miserabitur ita crudelem et inimicum sibi ipsi? Si

[1] Psal. v, 11.

quis enim quo loco tu dormis et comedis, cadaver sub terra poneret, quid non faceres? Tu vero animam mortuam deponis, non quo loco prandes vel dormis, sed in membris Christi, neque times ne mille fulmina in caput tuum jaciantur? Quomodo audes Ecclesias Dei frequentare, et sacra templa, cum intus tam execrandum fœtorem habeas? Nam si quis in regiam cadaver ferret et ibi defoderet, extremas daret pœnas, tu vero qui sacra septa adis, et tanto fœtore domum reples, cogita quantum lues supplicium. Imitare meretricem illam, quæ unguento unxit pedes Christi et bono odore totam domum implevit [1]. Tu vero contrarium in domo Dei facis. Quid enim si tu ipse tetrum odorem non sentias? id sane morbus est gravissimus; ideo incurabili morbo laboras, et graviore quam ii qui corpore mutili ac vitiati male olent. Ille namque morbus ab ægris sensu percipitur, nihilque culpandus est; imo etiam est commiseratione dignus; hic vero morbus ira et vindicta. Quoniam ergo hæc graviora sunt, cum maxime æger ipse malum non sentit, ut oporteret, age, intento audi animo, ut te morbi perniciem doceam. Primo autem audi quid psallendo dicas: « Dirigatur oratio mea sicut insensum in » conspectu tuo [2]: » cum ergo non incensum, sed a te et a gestis tuis male olens fumus ascendit, quam non mereris ultionem? Quid est ille male olens fumus? Id multi sciunt, qui formas mulierum circumspiciunt, aliique qui puerorum speciem curiosius spectant. Annon miraris quomodo fulmina non jaciantur, nec omnia a fundamentis evertantur? Nam digna sunt illa fulminibus et gehenna. Sed Deus patiens et multæ misericordiæ, iram suam retinet, ut ad pœnitentiam et emendationem te adducat. Quid facis, homo? formam mulierum curiose respicis, et non horrescis tanta templum Dei afficiens contumelia? An prostibulum esse

[1] Matth. XXVI, 6, et Joan. XII, 3. — [2] Psal. CXL, 2.

putas Ecclesiam, et foro ipso ignobiliorem? In foro erubescis, ne videaris mulierem curiose spectare : in templo autem Dei, dum Deus ipse tecum loquitur, tibique circa rem hanc comminatur, fornicaris et mœcharis, eodem tempore quo audis ab his esse abstinendum, neque horrescis, neque stupes. Hæc vos docent theatra lasciviæ, pestis illa curatu difficilis, venenata pharmaca, graves illi irretitis laquei, voluptuosa lascivorum pernicies. Idcirco incusans Propheta dicebat : « Neque oculi tui, nec cor tuum bonum est [1]. » Melius esset hujusmodi homines esse cæcos, melius et ægros esse, quam ad hanc rem oculis abuti. Oporteret utique intus esse murum, qui vos a mulieribus sequestraret. Quia vero id non vultis, necessarium esse putarunt patres nostri, ut saltem ligneis tabulis vos separaremus. Ut a senioribus ego audivi, initio hi parietes non fuere : « In Christo enim Jesu » non est mas neque fœmina [2]. » Apostolorum quoque tempore una viri et mulieres erant. Nam tunc viri vere erant, et mulieres, mulieres. Nunc vero contra, mulieres meretricum sibi mores assumpserunt. viri autem ab equis furentibus nihil differunt. Non audistis congregatos in cœnaculo fuisse viros ac mulieres, illumque cœtum cœlis dignum fuisse? Et jure quidem. Multa enim philosophia tunc mulieres instructæ erant, et viri modestia atque castitate. Audite enim purpuræ venditricem dicentem : « Si fidelem » me Domino judicastis, intrate in domum meam, et ma» nete apud me [3]. » Audite mulieres, quæ virili animo instructæ circuibant cum Apostolis, Priscillam, Persidem et alias [4] : a quibus tantum distant hodiernæ mulieres, quantum viri a viris illis.

IV. Tunc enim quamvis peregrinarentur, id sine famæ detrimento erat. Nunc autem in ipso thalamo enutritæ,

[1] Jer. XXII, 17. — [2] Gal. III, 28. — [3] Act. XVI, 15. — [4] Id. XVIII, 18, et Rom. XVI, 2, 3.

vix talem effugiunt suspicionem. Hæc porro ab ornatibus et a deliciis proficiscuntur. Tunc illarum opus erat prædicationem propagare; nunc autem id curant ut formosæ et pulchræ videantur. Hoc illis gloria, hoc illis salus est; nam de magnis præclarisque gestis ne per somnium quidem curant. Quæ mulier eo studia contulit ut virum faceret meliorem? Qui vir eam habuit sollicitudinem ut uxorem emendaret? Nemo certe. Sed uxori una cura est de aureis ornatibus, de vestibus, deque cæteris ad corporis ornamentum spectantibus, atque ut opes augeantur; viro autem et hæc postrema et aliæ plurimæ curæ sunt, omnesque sæculares. Quis uxorem ducturus, mores et educationem puellæ exploravit? Nemo; sed de pecuniis tantum quæritur, de prædiis, deque bonorum varietate, ac si quid empturus esset, aut de permutatione quapiam ageretur. Ideoque hoc nomine connubium vocant. Multos enim audivi dicentes: « Permutavit hic cum illa, id est, duxit illam. » Ita dona Dei vituperant, atque ac si venderent emerentque, sic ducunt et ducuntur. Rescripta vero majori cautione opus habent, quam si de venditis et emptis ageretur. Discite quo pacto veteres uxores ducerent, illosque imitamini. Quomodo ergo uxores ducebant illi? Bonos mores et indolem quærebant, animique virtutem. Ideoque scriptis opus non habebant, non charta, non atramento. Sponsæ mores satis erant, omniumque locum tenebant. Vos ergo obsecro, ne pecunias, ne opes quæratis, sed mores, modestiam, pietatem, philosopham puellam, et hæc magis quam mille thesauri vobis proderunt. Si quæ Dei sunt quæras, hæc quoque tibi adduntur; si vero, illis relictis, ad hæc tantum curras, neque hæc sequentur. Sed ille, inquies, ab uxore ditatus est. Non te pudet hæc exempla referre? Multos audivi dicentes: « Mallem extrema paupertate laborare, quam ab uxore ditari? » Quid enim insuavius illis

divitiis? quid amarius hac opulentia? quid turpius quam insignem hoc modo esse, ita ut ab omnibus dicatur: «Ille ab uxore locuples factus est?» Internas enim et domesticas molestias taceo, quas inde oriri necesse est; mulieris arrogantiam, viri servitutem, pugnas, servorum convitia dicentium: «Pauper, pannosus, ignobilis ex ignobilibus; quid habuit quando venit? annon omnia sunt dominæ?» Sed hæc verba nihil curas, neque enim liber es. Nam et parasiti his deteriora audiunt; neque ideo dolent, sed etiam gloriantur de hujusmodi dedecore. Ac cum id ipsis dicimus: «Sit mihi, inquiunt, quid dulce et jucundum, et suffocet me.» O diabolum! quæ proverbia ille in vitam hominum intulit, quibus tota talium hominum vita possit everti! Perpende ergo illud diabolicum ac exitiosum dictum, quanta sit pernicie plenum. Nihil enim aliud dicit, quam hæc verba: «Nulla tibi decori; nulla tibi justitiæ sit ratio: hæc omnia abjiciantur: unam tantum quære voluptatem. Etiamsi te res hæc suffocarit, tibi optabilis sit; etiamsi omnes obvii te conspuant, etiamsi lutum in os ingerant, etsi ut canem pellant, omnia feras.» Ecquid aliud dixerint porci, si loqui possent? quid impuri canes? Neque fortasse talia loquerentur, qualia diabolus rabidis hominibus dicere suasit. Propterea obsecro, ut talium verborum impudentiam considerantes, hæc proverbia fugiatis, et his contraria ex Scripturis deligatis. Quæ sunt illa? «Ne ambules post concu»piscentias animæ tuæ, et appetitus tuos coërce[1].» Et de meretrice rursum, contra quam in proverbio fertur: «Ne »attendas improbæ mulieri, mel enim stillat e labiis mulieris »meretricis, quæ ad tempus guttur tuum impinguat[2]:» postea vero amarius felle invenies, et acutius gladio ancipiti. Hæc itaque audiamus, non illa. Nam inde illiberales, inde serviles cogitationes oriuntur; inde homines in bruta ani-

[1] Eccli. XVIII, 30, et Rom. XIII, 14. — [2] Prov. V, 3.

malia commutantur, quia ubique voluptatem sequi secundum hoc proverbium volunt, quod per se ita ridiculum est, ut ad id probandum verbis non sit opus. Nam postquam suffocati sunt, quæ ex voluptate utilitas? Finem ergo facite tanti risus parandi, ac gehennam ignemque inextinguibilem accendendi; ac vel sero tandem ad futura ut oportet respiciamus, detersa scilicet oculorum lippitudine; ut et hanc vitam ornate, cum multa modestia et pietate transeamus, et futura consequamur bona, gratia et misericordia Domini nostri Jesu Christi, cui gloria in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA LXXIV.

CAPUT XXIII.

Væ vobis, Scribæ et Pharisæi hypocritæ, qui ædificatis sepulcra Prophetarum, et ornatis monumenta eorum, et dicitis: Si fuissemus in diebus patrum nostrorum, non fuissemus socii eorum in sanguine Prophetarum.

I. Væ dicit, non quia ædificant, nec quia patres suos accusant; sed quia sic facientes, quando dictis suis se patres suos accusare simulant, pejora perpetrant. Quod enim simulate tantum patres improbarent, Lucas docet: « Quia » consentitis, quia ædificatis. « Væ vobis, inquit, quia ædificatis monumenta Prophetarum; patres autem vestri occiderunt eos. Ergo testamini et consentitis operibus patrum » vestrorum, quia illi occiderunt eos; vos autem ædificatis » sepulcra eorum [2]. » Hic autem mentem eorum damnat

[1] Matth. XXIII, 29, 30. — [2] Luc. XI, 47, 48.

qua ædificabant; quia non in occisorum honorem, sed quasi cædes cum pompa efferentes, et timentes, ne temporum injuria dirutis sepulcris, tanti ausus memoria et monumentum interiret; sic sepulcra construebant, splendida ædificia quasi tropæum erigentes, ac de illorum facinoribus gloriantes. Nam quæ nunc audetis, inquit, ostendunt vos hæc illo animo facere. Licet enim contraria dicatis, quasi damnantes illos, quia non fuissemus in his socii illorum, si in illis diebus vixissemus : sed qua mente id dicatis certum est. Quapropter illam declarans ænigmatice sic locutus est. Cum dixisset enim. « Dicitis : Si fuissemus » in diebus patrum nostrorum, non fuissemus socii eorum » in sanguine Prophetarum, » subjunxit : « Itaque testimonio » estis vobismetipsis, quod filii sitis eorum qui Prophetas » occiderunt [1]. » Ecquod crimen est filium esse homicidæ, si non consors sit paternæ voluntatis? Nullum. Unde manifestum est ideo id ipsis protulisse, ut eorum cum patribus suis in nequitia concordiam significaret. Et hoc indicat id quod sequitur, subjunxit enim : « Serpentes, geni» mina viperarum. » Sicut enim viperæ parentibus secundum veneni perniciem similes sunt, sic et vos patribus secundum sanguinarium animum. Deinde, quia mentem eorum multis occultam notavit, a futuris ipsorum facinoribus, quæ universis patebunt, dicta comprobat. Quia enim jam dixit : « Itaque testificamini vobismetipsis, quia filii estis » eorum qui Prophetas occiderunt : » his significans se de cognatione secundum nequitiam loqui, simulateque dixisse eos, « Non fuissemus illorum socii ; » subjunxit : « Et vos im» plete mensuram patrum vestrorum [2]. » Non imperans, sed quod futurum erat prænuntians, cædem videlicet suam. Ideoque hoc prolato argumento, cum ostendisset figmenta illa esse, quæ ad sui defensionem dicebant, « Non fuissemus

[1] Matth. xxiii, 30, 31. — [2] Ibid. 32.

»illorum socii; »nam qui Domino non pepercerunt, quomodo servis pepercissent? acriore postea utitur oratione, serpentes vocans et genimina viperarum, et dicens: «Quo»modo fugietis a judicio gehennæ[1], »cum talia audeatis, et post negetis, mentemque vestram occultetis? Postea aliunde eos magna vi coarguens, ait: «Mittam ad vos Prophetas, »et sapientes, et scribas, et ex ipsis interficietis et crucifi»getis, et flagellabitis in synagogis vestris[2].» Ne dicerent enim: «Etiamsi Dominum crucifixerimus, at a servis abstinuissemus, si tunc fuissemus.» Ecce, inquit, servos mitto vobis, ipsosque Prophetas, neque ipsis parcetis. Hæc porro dixit ostendens nihil esse mirum, si occidatur a filiis illorum, qui et sanguinarii erant et fraudulenti, dolosique, qui patres scelere vincerent. Ad hæc autem ostendit eos admodum vanæ gloriæ cupidos esse. Cum enim dicunt: «Si fuissemus in diebus patrum nostrorum, non fuissemus »participes eorum,» id dicunt ut vanam gloriam captent, verbisque philosophantur, opere autem contraria faciunt. «Serpentes, genimina viperarum[3];» hoc est, mali malorum filii, et parentibus iniquiores. Ostendit quippe ipsos majora scelera perpetrasse; tum quod post illos id ausi sint, et longe graviora quam illi, etsi jactitarent se nunquam talia perpetraturos fuisse. Ipsi namque finem imponunt malorumque coronidem. Alii enim eos, qui ad vineam venerant, occiderunt, hi vero ipsum filium, et eos qui ad nuptias invitabant. Hæc porro dicit, ut eos a cognatione Abrahami removeret, ostenderetque nihil ipsis inde lucri proventurum esse, nisi opera ejus imitarentur. Quapropter subjungit, «Quomodo fugietis a judicio gehennæ,» cum illos imitemini qui paria perpetrarunt? Hic vero illis Joannis criminationem in memoriam revocavit: nam et illos sic appellavit, et judicium futurum commemoravit. Deinde quia

[1] Matth. XXIII, 32. — [2] Ibid. 34. — [3] Ibid. 33.

non illos terrebant judicium atque gehenna, tum quod non crederent, tum quod in futurum res mitteretur, a præsentibus illos reprimit et dicit : « Ideo ecce ego mitto » ad vos Prophetas, et sapientes, et scribas, et ex illis oc- » cidetis et crucifigetis, et flagellabitis ; ut veniat super vos » omnis sanguis justus, qui effusus est super terram, a » sanguine Abel justi, usque ad sanguinem Zachariæ filii » Barachiæ, quem occidistis inter templum et altare. » Amen dico vobis, venient hæc omnia super generationem » hanc[1]. »

II. Vide ex quot argumentis rem illis certam statuebat? Dixit : « Patres vestros damnatis cum dicitis : Non communicassemus cum illis ; » nec parum illud erat ut illos pudore afficeret. Dixit : « Dum illos damnatis, pejora facitis ; » id quod ruborem ipsis injicere debebat. Dixit : « Non impune hæc erunt, » et his timorem illis ingentem incutit : gehennam enim ipsis commemoravit. Deinde quia gehenna futura non præsens erat, mala ipsis præsentia significavit, cum ait : « Venient hæc omnia super generationem istam. » Addidit autem supplicii vehementiam ingentem, dicens illos omnium gravissima esse passuros ; ex nullo tamen horum resipuerunt. Si quis vero dixerit : « Cur omnium gravissima passi sunt ? » Responderim ego, « Quia omnium gravissima scelera perpetrarunt ; ex nullo tamen horum meliores effecti sunt. » Annon audisti Lamech dicentem : « Ex Caïn vin- » dicatum est septies, ex Lamech vero septuagies septies[2] ? » Id est, plura supplicia mereor ego quam Caïn. Quare? nam fratrem non occidit : sed quia non exemplo castigatus est. Idipsum alibi dicit Deus : « Reddens peccata parentum » in filios in tertiam et quartam generationem iis, qui me » odio habent[3]. » Non quod alieni peccati quis supplicium luat ; sed quod ii, qui post alios multos in peccata lapsos

[1] Matth. xxiii, 34-36. — [2] Gen. iv, 24. — [3] Exod. xx, 5.

et castigatos, non meliores effecti, eadem quæ illi perpetrant, eadem ipsa supplicia jure luant. Vide autem quomodo Abelem opportune in medium produxerit, ostendens hanc quoque necem ex invidia prodire. Quid ergo dicere possitis? Annon scitis quid passus sit Caïn? an post commissum scelus quievit Deus? annon ille extremas dedit pœnas? annon audistis quid passi sint patres vestri, qui Prophetas occiderunt? annon mille suppliciis traditi sunt? Cur ergo non meliores effecti estis? Cur autem patrum vestrorum supplicia, et quid passi sint enarrem: tu ipse qui patres tuos condemnas, cur pejora facis? Etenim vos ipsi hanc sententiam tulistis: « Malos male perdet. » Quam ergo deinceps veniam habebitis, qui post talem sententiam talia audetis? Sed quis est hic Zacharias? Alii patrem Joannis esse dicunt: alii Prophetam; alii alium quemdam binominem sacerdotem, quem Jodaë vocat Scriptura (3). Tu vero illud animadverte scelus duplex fuisse. Non enim Sanctos occidebant tantum, sed etiam in locis sanctis. Hæc autem dicens, non solum illos terrebat, sed etiam Discipulos consolabatur, ostendens Justos olim eadem esse passos. Hos autem terrebat, prænuntiando, ut illi pœnas dederant, ita et ipsos extrema esse passuros. Ideo illos et Prophetas et sapientes et scribas vocat, sicque omnem illis excusationem aufert. « Non potestis, inquit, dicere me ex gentibus misisse, ideoque vos offensos fuisse; sed eo adducti estis quod homicidæ sitis et sanguinem sitiatis. » Ideo prædixit se missurum esse Prophetas et Scribas. Hac de re accusabant illos Prophetæ omnes dicentes: « Sanguinem » sanguini miscent[1], » et ipsos viros sanguinum esse testificantes. Ideo sanguinem ipsorum jussit offerri Deus, ostendens, si in brutis ita pretiosus sanguis est, multo magis in homine esse. Ideo et Noë dixit: « Vindicabo omnem san-

[1] Osee IV, 2.

»guinem effusum [1]. » Innumeraque alia inveniri possunt, ubi Deus vetat ne occidant : quocirca ne suffocatum aliquid comederent vetuit. O Dei misericordiam, qui quamvis sciret id illis nihil profuturum esse, sua præstare non desiit ! « Mitto, inquit, licet sciam occisum iri illos. » Itaque hinc temere loqui deprehendebantur cum dicerent : « Non » socii fuissemus patrum. » Nam et hi Prophetas in synagogis occidebant, nec locum reveriti sunt, nec personarum dignitatem. Neque viros e vulgo occidebant, sed Prophetas et sapientes, ne se reprehenderent. Hos intelligit esse Apostolos eorumque successores. Nam multi prophetabant. Deinde ut terrorem augeret, ait : « Amen amen dico vo» bis, venient hæc omnia super generationem hanc [2] ; » id est, in capita vestra hæc omnia vertam, et magnam exercebo vindictam. Nam qui multos peccantes vidit, nec conversus est, sed eadem ipsa peccata admittit, nec eadem ipsa modo, sed etiam longe graviora, graviores quam illi pœnas subire meretur. Quemadmodum enim si voluisset, magna ex aliorum exemplo lucratus fuisset melior effectus, sic quia resipiscere noluit, majori est supplicio obnoxius, utpote qui majora monita per eos, qui jam peccaverant et plexi fuerant, receperat, sed sine fructu.

III. Deinde ad civitatem sermonem convertit, sic auditores instituere volens, aitque : « Jerusalem, Jerusalem [3]. » Quid sibi vult hæc duplicatio? miserantis est loquendi modus, et admodum amantis. Sicut enim apud dilectam, semper amatam, quæ amantem contempserat, ideoque supplicio plectendam ; ita sese defendit demum, cum mox supplicium est illaturus : quod etiam in Prophetis facit his verbis : « Dixi : Convertere ad me, et non est conversa [4]. » Deinde vocans illam, homicidia ejus subjicit : « Quæ occi-

[1] Gen. IX, 6. — [2] Matth. XXIII, 36. — [3] Ibid. 37. — [4] Jer. III, 7.

» dis Prophetas, et lapidas eos qui ad te missi sunt, quoties » volui congregare filios tuos, et noluistis[1]? » Ita circa ea, quæ contra se fecerunt, sese defendit, quia neque propter hæc a te aversus sum, neque me ab illa magna erga te benevolentia repulisti; sed te ita affectam volui, non semel et bis, sed pluries attrahere. « Quoties enim, inquit, volui » congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat » pullos suos sub alas, et noluistis? » Hoc dicit ostendens illos sæpe peccando sese dispersisse; et ex imagine illa amorem declarat suum : fervet enim amor animalis illius circa prolem. Sæpe autem hæc alarum imago in Prophetis habetur, nec non in cantico Moysis, et in Psalmis, quæ protectionem, et providentiam magnam indicat. Sed noluistis, inquit: « Ecce relinquetur domus vestra deserta[2], » patrocinio scilicet meo vacua. Ipse igitur erat qui prius illi patrocinabatur, ipsamque tenebat ac servabat : ipse itaque est, qui illos semper castigat, et supplicium ipsis infert, quod illi admodum formidabant : hoc enim omnium rerum suarum eversionem designabat : « Dico enim vobis, » non me videbitis amodo donec dicatis : Benedictus qui » venit in nomine Domini[3]. » Hoc item dictum ferventis est amatoris, qui illos et futuris eventibus pertrahere vehementer optat : neque a præteritis solum hortatur. Nam diem futurum secundi ejus adventus memorat. Quid igitur? an ex illo tempore non ultra viderunt eum? Sed illud, « Amodo, » non illam horam significat, sed totum tempus illud quod usque ad crucem intercedit. Quia enim illum semper hac de re accusabant, quod Deo adversarius esset et inimicus, hinc ipsos ad amorem sui hortatur, quod se Patri concordem semper demonstret, et seipsum declarat in Prophetis fuisse : propterea iisdem ipsis utitur verbis quibus Propheta. Per hæc etiam resurrectionem subindi-

[1] Matth. XXIII, 37. — [2] Ibid. 38. — [3] Ibid. 39.

cavit, nec non secundum adventum suum, etiamque iis, qui admodum increduli essent, quod ipsum tunc essent adoraturi. Et quomodo illud significavit? cum multa prius futura dixisset; quod missurus esset Prophetas; quod illos interfecturi essent, etiamque in synagogis; quod illi extrema essent passuri; quod domus deserta foret: quod malis gravissimis essent subjiciendi, qualia nunquam fuerant. Hæc quippe omnia vel mente captis et contentiosis adventum ejus demonstrare poterant. Interrogemus namque eos: misit-ne Prophetas et sapientes? annon occiderunt eos in synagogis? Relicta-ne est domus deserta? Venerunt-ne supplicia super generationem illam? Id manifestum certe est, nemoque contradicet. Sicut ergo hæc omnia evenerunt, sic et illa evenient, et tunc cedent seque submittent; sed nihil ad sui excusationem poterunt proferre; ut neque illi qui eversæ civitatis causa tunc pœnitentiam egerunt. Quapropter, donec tempus est, bonis operibus nos dedamus. Quemadmodum enim illi tunc nihil ex cognitione fructus percipient; sic nulla tunc nobis ex pœnitentia de peccatis utilitas accedet : ut neque gubernatori cum navis per ejus desidiam submersa est, nec medico post ægroti mortem. Sed omnes ante finem nihil non machinari et operari oportet, ut ne in periculum vel turpitudinem decidatur : postea enim illa omnia sunt inutilia. Nos certe quando ægrotamus, medicos accersamus, pecunias impendamus, assiduamque operam demus, ut ex nequitia surgentes, inde sani recedamus; et quantam circa servos nostros curam impendimus, cum in morbum inciderint, tantam circa nos ipsos exhibeamus, cum anima ægrotat. Atqui nobis ipsis propinquiores sumus, quam servis, et corporibus animæ præstantiores sunt; attamen vix parem curam impendimus. Nisi enim id nunc faciamus, postquam decesserimus, nulla nobis relinquitur defensionis ratio.

IV. Ecquis ita miser, inquies, ut non parem sollicitudinem habeat? Hoc certe mirabile est, quod nos ipsos plus quam servos negligamus despiciamusque. Nam servis febricitantibus medicos advocamus, habitaculum ipsis deputamus, ipsos artis legibus obsequi cogimus; si negligant ipsi, nos graviter ferimus, custodes ipsorum constituimus, qui prohibeant ne appetitus illi suos sequantur: qui si dixerint magni pretii medicina esse opus, libenter annuimus, et quidquid statuerint, nos obtemperamus, atque hujusmodi statutorum mercedem ipsis solvimus. Cum autem nos morbo laboramus; imo nunquam non laboramus; non medicum accersimus, non pecunias impendimus; sed animam quasi inimicum et hostem negligimus. Hæc porro dico, non quod curam illam circa servos adhibitam improbem, sed quod cupiam ut parem saltem circa animam nostram sollicitudinem adhibeamus. Et quo pacto, inquies, id faciemus? Ægram illam Paulo ostende, accerse Matthæum, Joannem assidere cures. Ab illis audi quid tali morbo laboranti sit faciendum. Dicent utique, nec celabunt: non enim mortui sunt, sed vivunt et loquuntur. Sed non attendit anima se febri detineri? Ad id illam tu coge, et rationabilem ejus partem excita. Induc Prophetas; his medicis non numeranda pecunia est. Neque enim mercedem, neque impensam exigunt vel pro opera vel pro remediis suis. In necessitatem tamen impensæ te conjiciunt, sed eleemosynæ erogandæ. In cæteris autem de suo largiuntur: cum enim te temperanter agere jubent, te ab intempestivis et absurdis impensis liberant; cum jubent abstinere ab ebrietate, opulentiorem te faciunt. Vides-ne medicorum artem, qui cum sanitate pecuniam afferunt? Asside igitur illis, ab eisque disce morbi naturam. Exempli causa, amas pecunias et avaritiam, ut febricitantes aquam frigidam? Audi quid illi consilii afferant. Sicut enim me-

dicus edicit tibi : « Si cupiditatem sequaris, peribis; et illud atque illud mali tibi eveniet ; » sic et Paulus : « Qui ditari » volunt, inquit, incidunt in tentationem et laqueos dia- » boli, et in concupiscentias stultas et noxias, quæ in pro- » fundum interitus et perditionis homines præcipitant[1]. » Sed impatiens es? Audi illum dicentem : « Adhuc paulu- » lum, et qui venturus est veniet, et non tardabit[2]. Domi- » nus prope est : nihil solliciti sitis[3]. » Et rursum, « Præterit » figura hujus mundi[4]. » Non enim præcipit tantum, sed etiam consolatur ut medicus. Ac sicut medici pro frigidis alia quædam excogitant; sic et iste concupiscentiam transfert. Vis, inquit, ditescere? in bonis operibus dives esto. Vis thesauros recondere? non repugno, sed in cœlo reconde. Ac sicut medicus dicit : « Aqua frigida nocet dentibus, nervis, ossibus ; » sic et ille; brevius quidem, nam brevitati studet, sed clarius et validius : « Radix, inquit, » omnium malorum est avaritia[5]. » Quo igitur utendum? Hoc quoque dicit : « Sufficientia, avaritiæ loco ; Magnus » enim quæstus est sufficientia cum pietate[6]. » Quod si ægre feras et plura desideres, necdum possis superflua quæque abjicere; sic ægrotantem monet, quomodo iis sit utendum : « Ut qui lætantur in possessionibus, sicut non lætantes sint; » et qui habent, tanquam non retinentes, et qui utuntur » hoc mundo, tanquam non utantur[7]. » Vidisti-ne quæ præcipiat? Vis alium inducam medicum? Mihi certe placet. Neque enim sunt hi medici, perinde atque corporum medici, qui sæpe præ invidia concertantes, ægrotum pessumdant. At non sic isti, qui ægrorum salutem spectant, nec ambitione ducuntur. Ne itaque illorum multitudinem formides : unus in omnibus loquitur magister Christus.

[1] 1 Tim. vi, 9. — [2] Hebr. x, 37. — [3] Philip. iv, 5, 6. — [4] 1 Cor. vii, 31. — [5] 1 Tim. vi, 10. — [6] Ibid. 6. — [7] 1 Cor. vii, 30, 31.

V. Vide rursus intrantem alium, et graviter de hoc morbo loquentem, imo ipsum illius ore Magistrum. « Non potestis enim Deo servire et mammonæ [1]. » Etiam, inquies, sed quomodo hæc erunt? Quomodo concupiscentiam deponemus? Hinc ediscere licet. Et quomodo discemus? Audi ipsum hoc quoque dicentem : « Nolite thesaurizare vobis » thesauros in terra, ubi ærugo et tinea demolitur, et ubi » fures effodiunt et furantur [2]. » Vides-ne quomodo et a loco, et a corruptoribus ab hac terrena concupiscentia avertat, et illam cœlo affigat, ubi tuta omnia? Si enim, inquit, illo divitias transferatis, ubi neque ærugo, neque tinea consumit, ubi fures nec effodiunt nec furantur, et hunc depelletis morbum, et animam in opulentia magna constituetis. Ad hæc exemplum affert, quo te sapere doceat. Et sicut medicus ut ægrum terreat dicit : « Ille quod aqua frigida uteretur, interiit ; » sic et ille divitem inducit ægrum, qui et vitam et valetudinem cuperet, nec potuerit consequi, quod avaritiæ studeret : sed qui vacuus abierit. Post hunc item alium tibi affert alius Evangelista, flammis adustum, qui ne stillam quidem aquæ haberet [3]. Deinde ostendens facilia esse præcepta, dicit : « Respicite volatilia cœli [4]. » Cum autem hominum infirmitati se attemperet, ne divites quidem desperare sinit. « Quæ enim, inquit, apud homines impossi- » bilia sunt, possibilia sunt apud Deum [5].» Etsi nampe dives sis, potest te medicus curare. Neque enim divitias sustulit, sed vetat esse te pecuniarum servum, et avaritiæ addictum. Quomodo potest ergo dives salvus esse? si illa quæ possidet sint egenis communia, qualis Job erat, et si concupiscentiam plurium semper habendarum opum eliminet, et nunquam necessarium usum excedat. Post hunc tibi publicanum monstrat, qui ab avaritiæ febre cito liberatus est [6].

[1] Matth. VI, 24. — [2] Ibid. 19. — [3] Luc. XVI, 24. — [4] Matth. VI, 26. — [5] Id. XIX, 26. — [6] Luc. V, 27.

Quis enim publicano lucri cupidior? attamen opes deposuit, quia Medici legibus paruit. Nam tales habet Discipulos, qui iisdem, quibus nos, morbis laboraverint, et cito sanitatem recuperarint. Singulosque nobis ostendit, ne desperemus. Vide ergo hunc publicanum. Vide rursus alium principem publicanorum, qui quadruplo plura quam rapuerat se daturum pollicebatur, et dimidium bonorum suorum, ut exciperet Jesum[1]. Sed tu admodum ferves pecuniarum amore? quæ omnium sunt quasi tua habeto. Nam plura, quam quæris, do tibi, inquit, dum divitum omnium, qui per orbem sunt, tibi domos aperio. Nam « Qui reliquerit patrem, » aut matrem, aut agros, aut domum, centuplum accipiet[2]. » Ita non pluribus tantum frueris, sed et gravem hanc sitim omnino restingues, et omnia facile feres, cum non modo plura non desideres, sed ne quidem necessaria sæpe. Sic Paulus esuriit, et magis gloriabatur, quam cum comederet[3]: siquidem et athleta, qui concertat et coronatur, non quærit otium et quietem; vel mercator, qui marinum mercimonium est aggressus, non quærit otium deinceps. Et nos igitur, si spirituales fructus ut oportet gustemus, tunc præsentia omnia pro nihilo habebimus, futurorum cupiditate ceu quadam optima ebrietate capti. Gustemus igitur, ut a tumultu præsentium liberemur, et futura consequamur bona, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui gloria et imperium, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

[1] Luc. XIX, 8. — [2] Matth. XIX, 29. — [3] Philip. IV, 12.

HOMILIA LXXV.

CAPUT XXIV.

Et egressus Jesus de templo ambulabat. Et accesserunt ad eum Discipuli ejus, ut ostenderent ei ædificationes templi. Ille autem respondens dixit eis : Nonne videtis hæc omnia ? Amen dico vobis, non relinquetur hic lapis super lapidem, qui non destruatur [1].

I. Quoniam superius dixit : « Relinquetur domus vestra » deserta [2], » et innumera ipsis mala prænuntiavit; hinc Discipuli, his auditis, ceu admirantes, templi pulchritudinem monstrabant ei, et ambigentes num tam egregia ædificia destruenda forent, tam ingens materia, tam ineffabile artificium : non ultra de vastitate loquitur, sed excidium et destructionem prædicit. « Nonne videtis hæc omnia, » inquit, et miramini atque obstupescitis ? « Non manebit lapis super » lapidem. » Quomodo igitur mansit, inquies, et quid hoc sibi vult ? Neque enim ita cecidit illa sententia. Vel omnimodam desolationem declarat; vel de illo tantum loco dicit, in quo ipse stabat. Sunt enim quædam templi partes ad hanc usque diem penitus deletæ usque ad fundamenta. Ad hæc vero ex gestis hactenus, vel contentiosos credere oportet ipsas reliquias esse perituras. « Sedente autem ipso » in monte Olivarum, accesserunt ad eum Discipuli secreto » dicentes : Dic nobis, quando hæc erunt ? et quod signum » adventus tui et consummationis sæculi [3] ? Ideo seorsum accesserunt, quod de hujusmodi rebus interrogaturi essent.

[1] Matth. XXIV, 1, 2. — [2] Id. XXIII, 38. — [3] Id. XXIV, 3.

Admodum enim diem illam adventus ejus ediscere cupiebant, quod summe desiderarent gloriam illam videre, quæ tot bonorum causa futura esset. Hæc autem duo interrogant, quandonam hæc futura essent, templi nempe desolatio, et quod signum adventus ejus foret. Lucas vero unam fuisse interrogationem ait de Jerosolymis[1], quod putarent ipsi tunc ejus adventum fore. Marcus autem non dicit omnes interrogasse de Jerosolymorum eversione, sed Petrum et Joannem, qui majorem haberent fiduciam[2]. Quid igitur ipse? « Videte ne quis vos seducat. Multi enim venient in » nomine meo dicentes : Ego sum Christus, et multos seducent. Audituri enim estis prælia, et opiniones præliorum. » Videte ne turbemini : oportet enim hæc fieri, sed nondum » est finis[3] » Quia enim ita affecti erant, ut supplicium Jerosolymæ inferendum alienum a se esse putarent, et quasi ipsi extra tumultus futuri essent, de prosperis solum cogitabant, quæ omnia cito eventura esse expectabant. Ideo ipsis rursum gravia prænuntiat, sollicitos reddens, et duplici de causa vigilare jubens, ut neque a fallacia seductorum circumvenirentur, neque ex vi ingruentium malorum obruerentur. Duplex, inquit, bellum erit; seductorum, et inimicorum; sed prius multo gravius erit, utpote quod eveniat in confusione et perturbatione rerum, hominibus perterritis atque turbatis. Nam tunc multa tempestas futura erat, Romanis imperantibus, captis urbibus, commotis exercitibus et armis, multisque facile credentibus. Bella vero jerosolymitana dicit, non autem extranea alia ubique terrarum orta. Quid enim eis curæ de illis erat? Alioquin nihil novi dicturus erat, si mala orbis dixisset, quæ semper evenire solent. Nam et antea bella erant, tumultus et prælia. Verum judaïca bella non diu post ventura prænuntiat : jam enim de bello cum Romanis solliciti erant. Quoniam

[1] Luc. XXI, 7. — [2] Marc. XIII, 3, 4. — [3] Matth. XXIV, 4-6.

igitur hæc illos turbare poterant, hæc omnia prædicit. Deinde significans se quoque Judæos aggressurum, et contra illos pugnaturum esse, non pugnas solum memorat, sed et divinitus immissas plagas, famem, pestilentias, terræ motus; ostendens se et inimicos invadere sivisse, neque hæc temere fieri, secundum consuetum apud homines morem, sed ex divina ira. Ideo hæc non casu fieri dicit, neque repente, sed post edita signa. Ne dicerent enim Judæi eos, qui tunc credebant, malorum esse causam, ideo causam illati mali aperit. « Amen quippe dico vobis, antea dixerat, » quia venient hæc omnia super generationem istam [1], » cædem ab ipsis perpetratam memorans. Deinde ne, audito tot malorum incursu, putarent prædicationem labefactandam esse, subjunxit : « Videte ne turbemini : oportet enim » hæc fieri : » id est, quæ ego prædixi, ac tentationum incursus res a me prædictas non interturbabit : sed erit quidem tumultus et perturbatio, quæ oracula mea non quatiant. Deinde quia Judæis dixerat : « Non me videbitis amodo » donec dicatis : Benedictus qui venit in nomine Domini [2]; » putabantque Discipuli cum excidio etiam consummationem fore, hanc eorum opinionem corrigens dicebat : « Sed non» dum est finis. » Quod autem id quod ego dixi suspicarentur, ex eorum interrogatione disce. Quid enim interrogabant? « Quando hæc erunt? » hoc est, quandonam Jerosolyma peribit? « Et quod signum adventus tui et consummationis » sæculi? » Ipse vero nihil statim ad hanc interrogationem respondit; sed prius illa dicit, quæ plus intererat discere. Neque enim de Jerosolymis statim, neque de secundo suo adventu locutus est; sed de malis, quæ jam proxima erant : ideoque illos sollicitos reddit dicens : « Cavete ne quis vos » seducat : multi enim venient in nomine meo dicentes : » Ego sum Christus. » Deinde excitans illos ad harum rerum

[1] Matth. XXIII, 36. — [2] Ibid. 39.

auditum : « Cavete, inquit, ne quis vos seducat. » Et cum sollicitos atque ad vigilandum paratos reddidisset, postquam seductores et pseudo-christos memoravit, tunc Jerosolymorum mala narrat, ex iis, quæ jam evenerant, futura asserens apud insanos et contentiosos.

II. Bella autem et opiniones bellorum, ut jam dixi, tumultus, qui ipsos invasuri sunt, avocat. Deinde quia putabant, ut dixi, post bellum illud venturum esse finem, vide quomodo illos præmuniat, dicens : « Sed nondum est finis. » Exurget enim, inquit, gens in gentem et regnum in reg- » num [1]. » Initia judaïcorum malorum dicit : « Hæc autem » omnia, initia sunt dolorum [2], » id est, eorum qui ipsis eventuri sunt. « Tunc tradent vos in tribulationem, et occi- » dent vos [3]. » Opportune ipsorum mala inseruit, quæ a communibus malis aliquid consolationis accipiunt; nec inde tantum, sed quia addidit : « Propter nomen meum. » Eritis enim, inquit, odio omnibus propter nomen meum. » Tunc scandalizabuntur multi, et invicem tradent, et multi » pseudo-christi, et pseudo-prophetæ erunt, et seducent » multos. Et quoniam abundabit iniquitas, refrigescet cha- » ritas multorum. Qui autem perseveraverit usque in finem, » hic salvus erit [4]. » Hoc majus malum est, intestinum nempe bellum. Multi enim falsi fratres fuerunt. Vides-ne triplex bellum, a seductoribus, ab inimicis, a falsis fratribus ? Vide Paulum hoc deplorantem : « Foris pugnæ, intus timores [5] » et pericula in falsis fratribus [6]; » ac rursum : « Tales enim » falsi apostoli sunt, operarii dolosi, transformantes se in » Apostolos Christi [7]. » Hinc rursum, id quod omnium gravissimum est, quod charitatis consolationem non habituri sint. Deinde ostendens generosum et patientem hinc lædi non posse : « Ne timeatis, inquit, neque turbemini. » Si enim

[1] Matth. XXIV, 7. — [2] Ibid. 8. — [3] Ibid. 9. — [4] Ibid. 9-13. — [5] 2 Cor. VII, 5. — [6] Id. XI, 26. — [7] Ibid. 13.

congruentem patientiam exhibueritis, hæc mala non superabunt vos. Hujusque rei clara demonstratio est, quod prædicatio ubique per orbem pervadat : ita sublimiores eritis, quam ut hæc mala possint vos attingere. Ne dicerent enim : « Quomodo ergo vivemus? » plus addidit : « Et vivetis et ubique docebitis. » Quamobrem intulit : « Prædicabitur » hoc Evangelium in universo mundo in testimonium omni» bus gentibus. Et tunc veniet finis[1] ; » non consummationis, sed Jerosolymorum. Quod enim de illo fine dixerit, et quod ante excidium Evangelium prædicatum fuerit, audi quid dicat Paulus : « In omnem terram exivit sonus eorum[2] ; » et rursum : « Evangelii quod prædicatum est in universa » creatura, quæ sub cœlo est[3]. » Et vides eum Jerosolymis in Hispaniam currentem. Si enim unus tantam orbis partem occupavit, hinc cogita, quæ alii fecerint. Etenim aliis scribens Paulus de Evangelio dicebat, quod fructum ferat et crescat in omni creatura, quæ sub cœlo est. Quid autem illud est : « In testimonium omnibus gentibus ? Ubique prædicatum est, sed non omnes crediderunt, neque receptum est ubique. In testimonium, inquit, erit non credentibus; id est, in redargutionem, in accusationem. In testimonium : nam qui crediderunt testimonium ferent contra eos, qui credere noluerunt, et condemnabunt eos. Ideoque postquam Evangelium prædicatum fuit per totum orbem, Jerosolyma perierunt, ut ne umbram quidem excusationis ingrati illi haberent. Nam qui viderunt ejus potentiam ubique fulgentem, et quasi in momento orbem pervadentem, quam veniam habeant in duritie manentes? Quod enim ubique tunc prædicatum fuerit, audi Paulum : « Evangelii » quod prædicatum est in universa creatura, quæ sub cœlo » est. » Quod Christi potentiæ maximum est argumentum,

[1] Matth. XXIV, 14. — [2] Psal. XVIII, 5, et Rom. X, 18. — [4] Col. I, 6.

quod doctrina annis viginti vel triginta, orbis terminos pervaserit. Post hæc igitur, inquit, veniet finis Jerosolymorum. Quod enim hoc subindicet, arguunt sequentia. Attulit enim prophetiam, ut ejus excidium assereret, aitque : « Cum autem videritis abominationem desolationis, » quæ dicta est per Danielem prophetam, stantem in loco » sancto, qui legit intelligat[1]. » Ad Danielem illos remisit. Abominationem autem vocat statuam ejus qui tunc orbem ceperat, quam desolata urbe et templo intus posuit, quare abominationem desolationis vocat. Deinde ut discerent hæc futura esse, nonnullis eorum adhuc viventibus, dixit : « Cum » videritis abominationem desolationis. »

III. Unde quis summopere miretur Christi virtutem illorumque fortitudinem, quod talibus prædicaverint temporibus, quibus maxime Judaïca impugnabantur, quando Judæi ut seditiosi observabantur, jusseratque Cæsar omnes exterminari. Idipsumque accidit ac si quis, mari undique excitato, et caligine totum aërem occupante, naufragiis frequentibus, cum vectores omnes dissideant, et monstra marina supra surgant, quæ simul cum fluctibus navigantes pessumdent, fulminibus emissis, piratis invadentibus, et vectoribus sibi mutuo insidiantibus, homines navigationis imperitos, qui nec mare noverint, jubeat ad gubernacula sedere, navim gubernare et pugnare, classemque ingentem ex adverso venientem, navicula una usos, cujus etiam vectores turbati sint, capere, et submergere. Nam a gentibus odio habebantur ut Judæi, et a Judæis lapidabantur, ut qui suas leges impugnarent : nusquam vero stare poterant. Sic omnia præcipitia, scopuli et saxa latentia erant, in urbibus, in vicis, in domibus, singulique illos bello impetebant, dux, princeps, privatus, gentes integræ, populi omnes, et perturbatio erat quanta nec possit oratione ex-

[1] Dan. IX, 27, et Matth. XXIV, 15.

plicari. Nam perosum plane erat judaïcum genus in romano imperio, quod mille negotia facesseret. Neque tamen inde prædicationi nocebatur : sed capta urbe atque cremata, ac gente vi malorum oppressa, inde profecti Apostoli, qui novas inducebant leges, Romanis imperarunt. O res novas et stupendas ! Judæorum innumera millia Romani ceperunt, et duodecim viros vincere non potuerunt, qui nudi sine armis cum ipsis pugnabant ! Quis sermo possit tantum miraculum describere ? Duo enim hæc docentibus inesse oportet, ut fide digni sint, et ut sint auditoribus grati. Ad hæc vero, ut doctrina talis sit, quæ facile admittatur, insuperque ut tempus sit tumultu et perturbatione vacuum. Tunc autem omnia contraria erant. Neque enim fide digni esse videbantur, illosque qui decepti fuerant ab iis qui fide digna dicere putabantur, a se avertebant : non diligebantur, imo odio habebantur; ab iis quæ maxime placita erant abducebant, a consuetudine, a patria, a legibus (4). Præcepta dura difficiliaque erant, quæ vero prohibebant voluptate plena. Multa tum ipsi, tum ipsorum discipuli subibant pericula, multas mortes, ac cum his omnibus tempus magnam afferebat difficultatem, bellis scilicet tumultuque plenum ; ita ut etsi nihil supradictorum affuisset, hinc omnia turbari possent. Opportune dicatur : « Quis loquetur potentias Domini, auditas faciet omnes laudes ejus [1] ? » Nam si contribules Moysem post tot edita signa non audiebant, ob lutum et lateres quibus premebantur; eos qui quotidie cæsi et occisi intoleranda patiebantur, quis induxit ut otiosam vitam repudiarent, et ipsi aliam anteponerent, periculis, sanguine, mortibusque plenam, cum maxime ii quibus prædicabatur alienigenæ, ipsisque prorsus inimici, essent ? Si quis in gentes, in urbes, in populos, imo in unam domunculam induceret virum omnibus habitantibus

[1] Psal. CV, 2.

eam perosum, et per eum conaretur singulos a dilectis abducere, a patre, a matre, ab uxore, a filiis, annon ille antequam os aperiret discerperetur? Si autem vir et uxor simul litigarent, annon vel prius quam limen transiret, lapidibus obrueretur? Si autem ille per se contemptus onerosa præciperet, deliciis fruentes philosophari juberet, ad hæc vero contra multo plures et fortiores certamen committeret, annon palam est illum omnino periturum esse? Attamen illud ipsum quod in una domo fieri nequit, Christus in toto orbe fecit, per præcipitia, per fornaces, per prærupta, per scopulos, per terram et mare, inter bella plurima, orbis medicos inducens. Quæ omnia si certius ediscere velis; nempe famem, pestilentiam, terræ motus, cæterasque tragœdias, adi Josephi historiam ut accurate omnia ediscas. Ideo dicebat ille : « Ne terreamini : oportet » enim omnia fieri; » et, « Qui perseveraverit usque in finem, » hic salvus erit; » et, « Prædicabitur hoc Evangelium in » universo mundo. » Quoniam vero postquam dixerat exordia talia futura esse, ex dictorum terrore fractos solutosque videbat, rursus eos ad spem meliorem convertit dicens, etiamsi millia forent incommoda, oportere tamen Evangelium prædicari per totum orbem terrarum, et tunc venturum finem esse.

IV. Vidisti-ne qua conditione tum res essent, et quam varia belli facies? et hæc in principio, cum ad singula bona opera, magna opus est tranquillitate. Quo res in statu erant? Nihil enim obest quin eadem resumamus. Primum bellum erat seductorum, « Venient, inquit, pseudo-christi, » et pseudo-prophetæ; » secundum Romanorum, « Audituri » enim estis prælia ; » tertium, quod famem inducet; quartum, quod pestilentias et terræ motus; quintum, tribulationum, « Tradent enim vos in mortem; » sextum, « Eritis » odio omnibus propter nomen meum; » septimum, tradent

se invicem, et odio habebunt invicem, hic bellum civile declarat. Deinde pseudo-christi et falsi fratres : postea, refrigescet charitas multorum, quod est omnium causa malorum. Vides-ne mille bellorum genera, nova omnia et stupenda? attamen, inter hæc et alia multa, (nam civili bello, etiam cognatorum bellum erat adjunctum,) prædicatio totum orbem occupavit : nam ait : « Prædicabitur hoc » Evangelium in universo mundo. » Ubi sunt qui genesis tyrannidem temporumque revolutionem in Ecclesiæ dogmata inferunt? Quis unquam memoravit visum fuisse Christum alium, similemque rem et eventum fuisse; etsi alia multa falso narrent, nempe centum annorum millia præteriisse? Verum nihil hic simile confingere audent. Quam ergo revolutionem dixeritis? Neque enim Sodomæ neque Gomorrhæ casus, neque diluvium, secundo venere. Usquequo ergo ludetis, revolutionem ac genesim inducentes? Quomodo ergo, inquies, multa prædicuntur, et eveniunt? Quia tu te ipsum Dei auxilio privasti, et te prodidisti, atque extra providentiam posuisti, ideo dæmon pro lubito suo res convertit et transfert. Verum id non agit in Sanctis, imo neque in nobis peccatoribus, qui illa admodum despicimus. Nam etsi vita nostra non sit toleranda, attamen quia per Dei gratiam veritatis dogmata accuratissime retinemus, dæmonum insidiis superiores sumus. Sed quid tandem est illa genesis? Nihil aliud quam iniquitas et confusio, et quod omnia casu et temere ferantur; imo non temere tantum, sed etiam contra rationem. Atqui si non est genesis, inquies, cur ille dives est, ille pauper? Nescio. Ita enim tecum disputabo, ut te doceam non omnia sic curiose exploranda esse, neque credendum esse sic res temere ferri. Non enim quia hæc ignoras, debes ea quæ vere non sunt confingere. Præstat enim probe ignorare, quam improbe discere. Nam qui causam ignorat, facile ratione ducitur;

qui autem, qui veram non novit, falsam comminiscitur, non facile poterit veram accipere, sed multo majore opus habebit labore sudoreque, ut priorem deleat opinionem. In pugillaribus quippe deletis facile quisquis quæ voluerit scribet; in exaratis vero non item : oportet enim primum ea delere, quæ male scripta fuerant. Et inter medicos, qui nihil affert, præstat ei qui perniciosa attulit : et qui ædificat non solida structura, pejor illo est qui nihil construit; ut et terra quæ nihil profert, melior illa quæ spinas gignit. Ne itaque ad omnia ediscenda festinemus, sed ne ægre feramus si aliquid ignoremus; ne si doctorem inveniamus, duplicem illi inferamus laborem; imo vero multi sæpe incurabili morbo laborantes, cum in prava dogmata semel incidissent, in iis perstiterunt. Neque enim æqualis labor est prius evellere ea quæ male radices posuerant, et in agro puro seminare atque plantare. Illic enim emundare prius oportet, et post alia inserere; hic autem paratæ sunt aures. Unde ergo fit ut ille sit dives? Jam dicam : alii Deo dante, alii permittente, alii ob aliam arcanam dispensationem, divitias possident. Hæc ratio brevis est atque simplex. Cur ergo, inquies, fornicatorem divitem effecit, nec non mœchum, lascivum, eumque qui male rebus suis utitur? Non facit divitem, sed permittit esse divitem : magnum autem est intervallum inter facere et permittere. Cur ergo omnino permittit? quia nondum advenit judicii tempus, ut pro merito quisque recipiat. Quid enim illo divite deterius, qui ne micas quidem Lazaro dabat [1], et tamen omnium miserabilissimus fuit : nam neque stillam aquæ habere potuit, ideo tantum, quia dives cum esset, inhumanus erat. Nam si duo imparis fortunæ improbi fuerint, quorum alius dives sit, alius pauper, non pares illic dabunt pœnas, sed opulentior gravius plectetur.

[1] Luc. XVI, 21.

V. Vides ergo hunc graviore affici supplicio, quia in hac vita bona acceperat? Et tu igitur cum videris inique divitem feliciter agere, ingemisce, lacrymare : nam divitiæ illi supplicii accessio erunt. Ut enim illi qui multum peccarunt, neque pœnitentiam agere volunt, iræ thesaurum sibi parant [1]; sic illi qui hic pœnas non dederunt, sed rebus usi sunt prosperis, majori supplicio afficientur. Id quod, si placet, non ex futura tantum vita, sed etiam ex præsenti tibi exemplo probabo. Beatus enim David, quando peccavit cum Bersabee [2], cum argueretur a Propheta, ideo maxime vehementius incusabatur, quod multis affectus beneficiis, talis jam esset. Audi enim Deum id illi exprobrantem : « An» non unxi te in regem, et erui te de manu Saülis : dedique » tibi omnia quæ domini tui fuerant, et universam domum » Israël et Juda? Et si hæc pauca tibi essent, adderem tibi, » sicut ista. Et quid fecisti malum coram me [3]? » Non sunt quippe eadem pro omnibus peccatis, sed multa variaque supplicia, secundum ætatem, secundum personas, secundum dignitatem, prudentiam, aliaque plurima. Utque clarius loquar, unum in medio ponatur peccatum, fornicatio : et considera quot genera suppliciorum occurrant, non a nobis allata, sed ex Scripturis desumpta. Si quis ante legem fornicatus est, alio modo supplicium luit; id Paulus ostendit. « Quicumque sine lege peccaverunt, sine lege peribunt. » Fornicatus est quis post legem? graviora patietur. Quotquot enim in lege peccaverunt, per legem judicabuntur [4]. » Fornicatus est quis sacerdos? ex dignitate additamentum pœnæ accipit maximum. Ideo aliæ puellæ fornicantes occidebantur; sacerdotum vero filiæ comburebantur, monstrante legislatore quanta pœna sacerdoti ita peccanti immineret : nam si puella, quod filia sacerdotis esset, majus luit supplicium, multo majus ipse sacerdos luet. Vi com-

[1] Rom. II, 5. — [2] 2 Reg. XII, 7-9. — [3] Rom. II, 12.

pressa fœmina fuit, a supplicio illa eximitur : hæc opulenta, illaque inops fornicata est : hic quoque pœnarum discrimen est. Idque palam est ex iis quæ modo dicebamus de Davide. Fornicatus est quispiam post adventum Christi, non initiatus? graviores quam illi omnes dabit pœnas. Fornicatus est quis post lavacrum divini baptismatis? jam huic nulla relinquitur consolatio vel levamen. Et hoc ipsum ostendens Paulus dicebat : « Si quis contempserit legem » Moysis, sine misericordia duobus vel tribus testibus mo» ritur [1]. » Quanto majore putatis supplicio afficietur is qui Filium Dei conculcaverit, qui sanguinem testamenti communem putaverit, in quo sanctificatus est, qui gratiam Spiritus contumelia affecerit? Fornicatus nunc est sacerdos quispiam? Hoc maxime malorum culmen est. Vidisti-ne unius peccati quot sint differentiæ? Alia ante legem, alia post legem, sacerdotis alia, divitis et pauperis fœminæ alia, alia vero catechumenæ, fidelis et sacerdotis. A prudentia quoque multa est differentia : nam, « Qui scit voluntatem » domini sui, et non facit, vapulabit multis [2]. » Ac post tot tantaque exempla peccare, majus affert supplicium. Unde ait : « Vos autem neque videntes, pœnitentiam postea egis» tis, licet magno cultu sitis honorati. » Ideo et Jerosolymæ hoc improperat dicens : « Quoties volui congregare filios » vestros, et noluistis [3]? » De peccantibus ex deliciarum copia in Lazaro exemplum habes. A loco item gravius efficitur peccatum; quod sic ipse declarat, « Inter templum » et altare. » A modo item delictorum, « Non mirum, in» quit, est si quis furans apprehendatur : furatur enim ut » animam suam impleat esurientem [4]; » et rursum, « Occi» disti filios tuos et filias tuas; hoc super omnem fornica» tionem tuam et abominationes tuas [5]. » A personis vero :

[1] Hebr. x, 28. — [2] Luc. xii, 47. — [3] Id. xiii, 34. — [4] Prov. vi, 30. — [5] Ezech. xvi, 20 et 22.

« Si peccaverit aliquis in hominem, orabunt pro eo; si quis » vero in Deum peccaverit, quis precabitur pro illo [1]? » Et cum quis eos, qui cæteris longe pejores sunt, desidia superaverit; quod apud Ezechielem Deus exprobrat, dicens : « Neque secundum justificationes gentium fecisti [2]; » et cum ne aliorum quidem exemplis emendamur : « Vidit so» rorem ipsius, ait, et justificavit eam. » Et quando majore quis patrocinio usus est : « Si enim in Tyro, inquit, et Si» done hæ virtutes factæ fuissent, olim pœnitentiam egissent. » Cæterum tolerabilius erit Tyro et Sidoni, quam civitati » huic [3]. » Vidisti-ne perfectam accurationem, nec omnes eorumdem peccatorum pares pœnas dare? nam cum post longam Dei patientiam nihil lucramur, graviora patiemur; et hoc Paulus significat, dicens : « Secundum duritiam » tuam, et impœnitens cor, thesaurizas tibi iram [4]. » Hæc cum sciamus, ne offendamur vel turbemur de rerum eventu, neque cogitationum fluctibus agitemur; sed incomprehensibilitati divinæ providentiæ cedentes, virtutis curam habeamus, nequitiamque fugiamus : ut futuris bonis potiamur, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, per quem et cum quo Patri gloria una cum sancto Spiritu, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

[1] I Reg. II, 25. — [2] Ezech. V, 7. — [3] Matth. XI, 21, 22, et Luc. X, 13, 14. — [4] Rom. II, 5.

HOMILIA LXXVI.

CAPUT XXIV.

Tunc qui in Judæa sunt, fugiant ad montes, et qui supra tectum, non descendat tollere aliquid de domo sua, et qui in agro, non revertatur tollere vestiment sua [1], etc.

I. Postquam de malis [2] civitatem invasuris, deque Apostolorum certaminibus dixerat, illos nempe invictos fore, totumque orbem pervasuros esse, judaïcas rursum calamitates describit, ostendens, quando Discipuli splendidi erunt totumque docebunt orbem, tunc illos in calamitatibus versaturos esse. Perpende autem quomodo bellum enarret, per ea quæ minima videbantur atrocitatem ejus declarans. « Tunc, inquit, qui in Judæa sunt, fugiant ad » montes. » Tunc, quandonam? cum hæc evenient, cum abominatio desolationis stabit in loco sancto. Unde mihi videtur exercitus dicere. Tunc fugite, inquit : nulla enim deinceps vobis spes salutis erit. Nam quia in gravibus olim bellis, e malis demum emerserant, ut sub Sennacherib, et sub Antiocho; etenim tunc temporis, cum exercitus invasissent, templumque captum esset, Macchabæi in hostes conversi, rerum faciem mutaverunt; ne nunc etiam talem fore mutationem suspicarentur, omnem spem præcidit. Vix poterunt, inquit, nudo corpore servari. Ideo illos, qui supra tectum sunt, non permittit in domum intrare, ut vestimenta sua tollant, inevitabilia depingens mala, et interminabilem calamitatem, in quam qui inciderit, necessario peribit. Ideo adjicit : « Qui in agro, ne revertatur

[1] Matth. xxiv, 16-18. — [2] Vide D. Guillon, tom. xvi, p. 324 327.

» tollere vestimenta sua. » Nam si qui intus sunt, fugiunt, multo minus qui foris sunt, intro fugiant. « Væ autem » prægnantibus et lactantibus [1]; illis quidem quod tardiores sint, nec possint facile fugere, onere ventris retentæ; illis, quod amoris vinculo erga lactentes detineantur, nec possint eos servare. Pecunias enim et contemnere et servare facile est, idemque de vestibus dico; quæ autem natura dat quis effugiat? Quomodo prægnans levior efficiatur? quomodo quæ lactat poterit lactentem despicere? Deinde rursum calamitatis magnitudinem ostendens ait : « Orate, ne fiat fuga vestra in hyeme nec in sabbato. » Erit enim tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab initio » mundi usque nunc, neque fiet [2]. » Vides-ne ad Judæos sermonem haberi, et mala ipsos invasura narrari? Neque enim Apostoli sabbatum observaturi erant, neque illic tunc versaturi, quo tempore Vespasianus hæc mala illaturus erat. Nam maxima pars Discipulorum ante obierant; si qui vero residui erant, in aliis orbis partibus tunc versabantur. Cur non in hyeme nec in sabbato? In hyeme, ob temporis illius difficultates : in sabbato, ob legis auctoritatem. Quia enim fuga opus est, et fuga velocissima; neque in sabbato Judæi tunc fugere audebant, ne legem transgrederentur; neque etiam in hyeme facile erat, ideo ait : « Orate. Erit enim tunc tribulatio qualis nunquam » fuit, neque postea erit. » Ne quis vero putet id hyperbolice dictum esse; sed legat Josephi libros, et discat rei veritatem. Neque enim dixerit quispiam illum utpote qui fidelis sive Christianus esset, ut dictis fidem faceret, ista mala amplificasse; nam et Judæus, atque inter Judaïcorum ferventissimos cultores post Christi adventum erat. Quid igitur narrat ille? Calamitates illas, tragœdiam omnem superasse, bellumque tale nunquam cuivis genti tan-

[1] Matth. XXIV, 19. — [2] Ibid. 20, 21.

tam attulisse cladem. Tanta enim fames erat, ut matres de comedendis pueris inter se decertarent, et hac de re mutuo pugnarent, multosque mortuos a ventre discissos fuisse. Libenter igitur Judæos interrogarem, undenam hæc tanta tamque intoleranda calamitas a divina ira ipsis immissa fuerit, quæ præteritas omnes, non modo in Judæam, sed et per totum orbem invectas calamitates superaret? Annon ob crucifixi Christi facinus id accidisse dixerint omnes, ac præ omnibus ipsa rerum veritas? Tu vero mihi malorum cumulum considera, quandoquidem nec præcedenti, imo nec subsequenti tempore quidpiam ita calamitosum reperire licet. His quippe malis nec prius nec posterius paria visa fuere ; et jure quidem. Neque enim quivis hominum vel ante vel postea, tam iniquum, tam horrendum scelus admittere ausus est. Ideo ait : « Erit tribulatio » qualis non fuit, nec erit. Et nisi abbreviati fuissent dies » illi, non fieret salva omnis caro : propter electos autem » abbreviabuntur dies illi [1]. » Hinc ostendit illos graviori etiam supplicio dignos fuisse, per illosque dies intelligit belli obsidionisque tempus. Hoc porro vult significare. Si diutius Romanorum contra urbem illam bellum extractum fuisset, omnes Judæi periissent : nam omnem carnem hic pro Judaïca posuit ; Judæosque complectitur non eos modo qui intra, sed eos etiam qui extra Judæam erant. Non solum enim si qui in Judæa erant impugnabantur ; verumetiam eos, qui ubique terrarum degebant, proscribebant fugabantque, odio permoti.

II. Quosnam autem hic electos vocat? Fideles, qui in medio illorum conclusi erant. Ne dicerent enim Judæi hæc mala immissa fuisse ob prædicationem, et quod Christus adoraretur, ostendit fideles illos non modo ipsis causam malorum non fuisse ; sed etiam si illi non affuissent,

[1] Matth. XXIV, 22.

omnes radicitus perituros fuisse. Nam si permisisset Deus bellum durare, nullæ Judæorum fuissent reliquiæ. Sed ne cum infidelibus Judæis fideles ex illis orti perirent, bellum citius solvit et terminavit. Ideo ait : « Propter electos autem » breviabuntur dies illi. » Hæc autem dicebat, ut consolationem relinqueret iis, qui in medio Judæorum conclusi erant, ut respirandi locum daret, neque timerent quasi ipsi simul perituri. Quod si tanta fidelium geritur providentia, ut propter illos alii serventur, utque Judæorum reliquiæ propter Christianos manserint, quantus illis tribuetur honor coronarum tempore? Hinc etiam illos consolatur, ne in propriis sibi periculis angantur, quando vident alios iisdem oppressos malis, nulloque suo fructu, sed sui capitis detrimento. Neque solum illos consolabatur, sed etiam occulte atque sensim a judaïcis moribus abducebat. Nam si nulla deinceps sit futura mutatio, si templum non stet amplius, legem esse cessaturam palam est. Verum hoc non aperte dicit, sed ab illorum excidio id subindicavit. Manifeste vero non dixit, ne ante tempus terreret eos. Ideo neque a principio in hunc præcipue sermonem incidit; sed postquam væ civitati illi dixerat, ipsosque induxerat, ut lapides illos sibi monstrarent, seque interrogarent ; ut quasi ad interrogationem respondens, omnia futura prænuntiaret. Tu vero mihi Spiritus dispensationem consideres velim ; nihil horum scripsit Joannes, ne videretur ex eventu ipso hæc scripsisse : nam ad multum ab excidio jerosolymitano tempus vitam produxit. Sed ii qui ante illud excidium mortui, nihil illorum viderant, hæc describunt, ut prædictionis vis undique fulgeat. « Tunc » si quis vobis dixerit : Ecce hic est Christus aut hic, nolite » credere. Surgent enim pseudo-christi et pseudo-pro- » phetæ, et dabunt signa atque prodigia, ita ut, si fieri pos- » sit, etiam electos seducant. Ecce prædixi vobis : Si ergo

» dixerint vobis : Ecce in deserto est, nolite exire ; Ecce in » penetralibus, nolite credere. Sicut enim fulgur exit ab » oriente, et apparet usque ad occidentem ; sic erit et ad- » ventus Filii hominis. Ubicumque enim fuerit corpus, ibi » congregabuntur et aquilæ [1]. » Impleta de Jerosolymis narratione, ad suum adventum postea pergit, signaque ipsis narrat, non solum ipsis, sed etiam nobis et post nos futuris utilia. Tunc, quandonam? Hic, ut sæpe dixi, illud « Tunc, » non præcedenti tempori, quæ sequuntur una serie hærere significat. Ubi enim eamdem temporis seriem indicare voluit, intulit : « Statim post tribulationem dierum » illorum [2]. » Hic vero non ita ; sed illud, « Tunc, » non hæc statim sequi indicat ; sed quo tempore illa quæ dicturus erat futura essent. Sic etiam cum dicit : « In diebus illis » venit Joannes Baptista [3], » non tempus statim sequens indicat, sed ea quæ post multos annos eventura erant, et tempus quo hæc quæ dicturus est facta sunt. Nam postquam de ortu Christi dixit, de Magorum adventu, et de morte Herodis, statim addit : « In diebus illis venit Joan- » nes Baptista ; » atqui spatium annorum triginta interfuit. Sed mos est Scripturæ illo uti enarrandæ historiæ modo. Sic etiam hoc loco, misso intermedio omni tempore, quod futurum erat, excidium inter et principia consummationis, quid paulo ante consummationem futurum esset narrat. « Tunc, inquit, si quis vobis dixerit : Ecce hic est Chris- » tus, aut hic, nolite credere. » Interim illos a loco cautiores facit, secundi sui adventus notas proprias recensens, nec non seductorum ostenta. Non enim ut in primo suo adventu in Bethlehem apparuerat, et in parvo orbis angulo, nec ullo hominum id a principio sciente, ita et tunc inquit : sed aperte et cum splendore, ita ut res nuntio non egeat. Neque parvum illud signum est ipsum non latenter

[1] Matth. xxiv, 23-28. — [2] Ibid. 29. — [3] Id. iii, 1.

venturum esse. Animadverte porro hic nihil narrari de bello : narrationem enim de adventu suo probe ab illa distinguit, sed agit hic de iis qui seducere tentabunt. Nam qui tempore Apostolorum fuere deceptores, multos seduxerunt : « Venient enim, inquit, et seducent multos. » Qui vero ante secundum illius adventum, illis deteriores erunt : « Dabunt enim, inquit, signa et prodigia, ita ut, si fieri » possit, etiam electos seducant. » Hic porro de Antichristo loquitur, deque quibusdam ejus ministris : de quo sic Paulus loquitur; cum enim vocasset illum hominem peccati et filium perditionis, intulit : « Cujus adventus est secun» dum operationem Satanæ, in omni virtute et signis et » prodigiis mendacii, in omni deceptione injustitiæ, in iis » qui pereunt [1]. » Et vide quomodo illos cautos reddat. Ne exeatis, inquit, in desertum, ne intretis in penetralia. Non dixit : « Abite et ne credite, » sed « Ne ingrediamini, neque egrediamini. Magna enim fraus erit, eo quod et signa ad fraudem dentur. »

III. Cum dixisset ergo quomodo ille venturus esset, in loco nempe aliquo, tunc de se quomodo venturus sit dicit. Quomodo autem venturus est? « Sicut fulgur exit ab » oriente, et apparet usque ad occidentem, ita erit et ad» ventus Filii hominis. Ubi enim fuerit corpus, ibi congre» gabuntur et aquilæ. » Quomodo fulgur apparet? non opus habet nuntio, non præcone; sed et iis qui domi sedent, et iis qui in thalamis sunt, in momento per orbem totum apparebit. Sic ille adventus erit, ob gloriæ fulgorem simul ubique apparens. Aliud porro signum dicit : « Ubi » corpus, ibi et aquilæ; » Angelorum, Martyrum et Sanctorum omnium cœtus significat. Deinde terribilia miracula dicit. Quænam illa? « Statim post tribulationem dierum » illorum sol obtenebrabitur [2]. » Tribulationem dierum,

[1] 2 Thess. II, 9, 10. — [2] Matth. XXIV, 29.

quamnam dicit? dierum Antichristi et pseudo-prophetarum. Tribulatio namque tunc magna erit, cum tot sint deceptores futuri. Sed non ad multum temporis extenditur. Si enim judaïcum bellum propter electos « Abbreviatum est, » multo magis propter eosdem hæc tentatio reprimetur. Ideo simpliciter non dixit : « Post tribulationem, » sed « Statim post tribulationem dierum illorum sol obtenebrabitur : » nam fere simul omnia fiunt. Pseudo-prophetæ et pseudo-christi advenientes turbas dabunt : et ipse statim aderit. Neque enim parva perturbatio tunc totum orbem occupabit. Quomodo autem adveniet? Hac transformata creatura : nam « Sol obscurabitur, » non deletus, sed superatus a lumine illius adventus, et « Stellæ cadent. » Quis enim postea illarum usus futurus est, nulla existente nocte? « Et virtutes cœlorum commovebuntur [1]; » et jure quidem, mutationem tantam videntes. Nam si quando stellæ factæ sunt, ita exhorruerunt et miratæ sunt; nam « Quando facta sunt astra, inquit, laudaverunt me magna » voce omnes Angeli [2] : » multo magis cum viderint omnia mutata, et conservos suos pœnas dantes, totum orbem ante tremendum tribunal astantem; omnes ab Adam usque ad adventum suum, omnium operum rationem reddentes, quomodo non horrescent, et commovebuntur? « Tunc apparebit signum Filii hominis in cœlo [3]. » Id est, crux sole splendidior : siquidem sol obtenebratur et absconditur, crux autem apparet : neque appareret, nisi solaribus longe radiis splendidior esset. Cur autem hoc signum apparet? ut Judæorum impudentia plane reprimatur. Justificationem quippe magnam habens Christus, nempe crucem, in hoc tribunal advenit : neque tantum vulnera, sed ignominiosam mortem ostendit. « Tunc plangent tribus; » nulla accusandi necessitas erit, cum vi

[1] Matth. xxiv, 29. — [2] Job. xxxviii, 7. — [3] Matth. xxiv, 30.

derint crucem, plangent, quia illo mortuo, nihil inde fructum perceperunt : quoniam crucifixerunt eum quem adorare oportebat. Vides-ne quam terribiliter suum adventum describat? quomodo Discipulorum animos erigat? Idcirco tristia primo ponit, et post hæc bona et jucunda, ut sic illos consoletur. Passionem quoque rursum commemorat, nec non resurrectionem, atque splendidiore modo crucem memorat, ne pudor ipsos vel dolor invadat, cum jam veniat illam pro signo positurus. Alius vero dicit : « Videbunt in quem transfixerunt [1]. » Ideo plangent tribus videntes eumdem ipsum esse. Postquam autem crucem commemoravit, adjicit : « Videbunt Filium hominis venien» tem [2], » non in cruce, « Sed in nubibus cœli cum potes» tate et majestate magna [3]. » Ne quia crucem audisti, inquit, putes adesse quid triste; nam cum potestate et majestate magna veniet. Crucem autem gestat, ut peccatum ipsorum hoc ipso et per se condemnetur : ut si quis lapide percussus, ipsum lapidem ostenderet, vel vestimenta cruentata. Et in nube veniet, sicut assumptus est. Hæcque videntes tribus, flebunt. Neque intra fletum sistentur mala : sed ideo fletus erit, ut sententiam ferant et seipsos damnent. « Tunc autem rursus, mittet Angelos suos cum tuba » magna, et congregabunt electos ex quatuor ventis, a sum» mis cœlorum usque ad terminos eorum [4]. » Cum hæc audieris, cogita eorum, qui manebunt, supplicium. Non enim tantum illas pœnas dabunt, sed et hanc quoque. Et sicut dicebat supra dicturos esse : « Benedictus qui venit in nomine Domini [5], » sic hoc loco dicit : « Plangent. » Quia enim de gravibus bellis ipsos allocutus est, ut discant post hujus vitæ mala, futura illos tormenta manere, et plangentes inducit, et ab electis segregatos, et gehennæ tradi-

[1] Zach. XII, 10. — [2] Joan. XIX, 37. — [3] Matth. XXIV, 30. — [4] Ibid. 31. — [5] Id. XXIII, 39.

tos. Hincque rursum Discipulos suscitans, ostendit a quantis liberabuntur malis, et quantis fruentur bonis.

IV. Et cur per Angelos vocat illos, si sic palam venturus sit? ut illis hunc quoque honorem tribuat. Paulus vero ait ipsos rapiendos esse in nubibus. Et hoc etiam dicit, cum de resurrectione loquitur : « Ipse enim, inquit, Dominus descendet de cœlo in jussu, in voce Archangeli [1]. » Itaque cum resurrexerint, Angeli ipsos congregabunt, congregatos autem nubes rapient, et hæc omnia in momento fiunt. Neque enim sursum manens vocat illos, sed ipse venit in tuba. Et quid sibi volunt tubæ et soni? Ad suscitationem, ad lætitiam, ad declarandum stuporem, doloremque eorum qui relinquentur. Væ nobis a die illo terribili : cum oporteret nos gaudere quando talia audimus, dolemus et animo dejecto sumus ac mœrore conficimur. Num ego solus hæc patior, vosque gaudetis hæc audientes? dum me et horror invadit cum hæc dicuntur, et graviter lugeo, exque intimo corde ingemisco. Nihil hæc ad me, sed quæ mox sequuntur, quæ virgines spectant, et quæ illum qui acceptum talentum defodit, et quæ servum nequam. Ideo lacrymor, cogitans ex quanta gloria delapsuri simus, ex quantorum spe bonorum, idque perpetuo et semper; ne parum studii impendamus. Nam si multus esset labor, si gravis lex, sic quoque oporteret nihil non agere. Attamen plerique desides excusationem quamdam habere viderentur; frigidam certe, sed tamen viderentur habere; præceptorum nempe difficultatem, quod magnus sit labor, quod diuturnum tempus, et intolerabile onus : nunc autem nihil tale obtendere possumus, quod tamen magis quam gehenna nos corrodet in tempore illo, cum ob brevissimum temporis spatium, et sudorem parvum, regnum amiserimus et ineffabilia bona. Nam et tempus breve est, et labor modicus; et tamen re-

[1] 1 Thess, IV, 15.

solvimur et decidimus. In terra decertas, et in cœlis corona est; ab hominibus cruciaris, et a Deo honorem accipis : duobus curris diebus, et ad sæcula infinita bravia accipis : in corrupto corpore luctat, et in incorrupto honor. Ac præter hæc illud etiam cogitare oportet, etiamsi non propter Christum aliquid pati doloris velimus, at pati nos omnino necesse fore. Neque enim si propter Christum non moriaris, ideo immortalis eris : neque si propter Christum divitias non effundas, illas tecum auferes. A te illa exigit, quæ etiam ipso non exigente daturus es, quia mortalis es : hæc te libenter vult facere, quæ necessario facturus es. Hoc solum ut adsit optat, ut propter ipsum hoc fiat; quod autem hæc omnia contingant et transeant, ex naturæ necessitate fit. Vides-ne quam facile certamen? Quæ omnino passurus es, inquit, propter me patere. Hoc solum addatur, et id pro idonea obsequentia habeo. Quod alii mutuaturus aurum es, mihi mutuare cum majori fœnore ac securitate : quod corpus alteri militiæ vis ascribere, meæ ascribe : nam labores tuos longe excedam mercedis magnitudine. Tu vero in aliis cum semper præfers, qui plura retribuit, in mutuo, in emptione, in militia : Christum solum non admittis, qui plus et infinities plus præbet quam cæteri. Et quod hoc bellum, quæ hæc inimicitia? Undenam demum veniam et excusationem habebis, cum in iis, in quibus homines hominibus anteponis, ne Deum quidem vis hominibus anteponere? Cur terræ thesaurum tradis? in manibus meis repone, inquit. Annon videtur tibi Dominus terræ tutior esse quam terra? Illa depositum reddit, neque reddit semper : ille vero etiam mercedem pro custodia ab se habita reddit. Valde quippe nos amat. Ideo si mutuo dare volueris, paratus est : si seminare, ipse semen excipit; si ædificia excitare, te ad se pertrahit dicens : « In meo fundo, inquit, ædes construe. Quid curris ad pauperes, ad homi-

nes mendicantes? Curre ad Deum, qui pro modicis magna tibi daturus est. » Attamen hæc ne auditu quidem ferimus; sed eo festinanter pergimus, ubi pugnæ sunt, bella, lites omnis generis, rixæ, sycophantiæ.

V. Annon igitur nos juste aversatur et ulciscitur, cum in omnibus seipsum nobis offerat, nosque illum rejiciamus? id certe nemo non fateatur. Nam sive velis, inquit, ornatu meo ornari, sive armis meis instrui, sive indui vestimentis meis, sive in mensa mea convivari, sive in via mea incedere, sive hæreditatem meam possidere, sive in patriam ingredi, vel in urbem cujus ego artifex sum et conditor; sive domum construere in tabernaculis meis; ego certe pro iis, quæ dedero, nullam a te mercedem requiram; imo vel ex eo ipso mercedem tibi debeo, si meis omnibus uti volueris. Quid huic liberalitati par est? Ego pater, ego frater, ego sponsus, ego domus, ego alimentum, ego vestis, ego radix, ego fundamentum, ego quidquid volueris, nulla ergo re egeas. Ego etiam tibi serviam, « Veni enim ministrare, non ministrari [1]. » Ego amicus, membrum, caput, frater, soror, mater, omnia ego sum : solum mihi amicus esto. Ego pauper propter te, mendicus propter te, in crucem actus propter te, in sepulcro positus propter te, in cœlis propter te Patri supplico, in terra propter te orator adveni apud Patrem. Omnia mihi tu es, frater, cohæres, amicus, membrum. Quid amplius desideras? cur eum, qui tantum te amat aversaris? quid mundo huic laboras? cur dolio in pertuso hauris? Hoc enim est pro præsenti vita laborare. Cur ignem verberas? cur aërem percutis? cur frustra curris? Annon ars quæque finem suum habet? Id sane omnibus conspicuum. Ostende mihi et tu sæcularis studii finem. Sed non potes : « Nam vanitas vanitatum, » omnia vanitas [2]. » Proficiscamur ad sepulcra, ostende

[1] Matth. xx, 28. — [2] Eccl. 1, 2.

mihi patrem, ostende uxorem. Ubi est qui aureis vestibus induebatur? qui in curru sedebat, qui exercitus habebat, qui balteum, qui præcones; qui alios occidebat, alios in carcerem conjiciebat; qui interficiebat quos vellet, liberabatque ad nutum? Nihil aliud video quam ossa, vermes, araneas. Omnia illa terra sunt, omnia fabula, omnia somnium, umbra, mera narratio et pictura; imo nec pictura. Picturam enim saltem in imagine videmus; hic vero ne quidem imaginem. Atque utinam hic mala terminarentur. Nunc vero honor, deliciæ, gloria, umbra tantum et verba sunt; quæ vero illa sequuntur, non umbra, non verba sunt; sed manent, et nobiscum illo transibunt, omnibusque nota erunt; rapinæ, avaritia, fornicationes, adulteria, et mille mala hujusmodi, non in imagine et in pulvere erunt, sed scripta in cœlis sunt, seu dicta, seu opera. Quibus ergo oculis Christum videbimus? Nam si patrem non potest quis aspicere sibi conscius peccati in illum, eum qui patre longe mansuetior est, quomodo tunc respicere, quomodo ferre poterimus? Nam tribunali Christi astabimus, omniumque accuratum erit examen. Si quis vero futurum judicium non credit, respiciat illa quæ hic geruntur, videat eos qui in carcere, qui in metallis, qui in stercore, respiciat dæmoniacos, insanos, incurabilibus morbis laborantes, cum perpetua paupertate pugnantes, inedia vexatos, ingenti luctu obrutos, captivos. Neque enim illi hæc paterentur, nisi alios qui eadem peccavere, ultio et supplicium expectaret. Si vero cæteri nihil hic passi sunt, hoc tibi signum esse debet, aliquid aliud superesse post profectionem ex hac vita. Neque enim ille, cum sit universorum Deus, alios ultus esset; alios vero qui eadem vel etiam graviora peccata admiserant, impune esse reliquisset, nisi quoddam ipsis supplicium ibi irrogaturus esset. Ex his igitur rationibus et exemplis nos ipsos humiliemus: et qui

judicium non credebant, credant jam, et meliores efficiantur, ut cum dignam regno cœlorum vitam duxerimus, et futura supplicia vitemus, et æterna consequamur bona, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui gloria in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA LXXVII.

CAPUT XXIV.

Ab arbore autem fici discite parabolam; cum jam ramus ejus tener fuerit, et folia nata, scitis quia prope est æstas; ita et vos, cum videritis hæc omnia, scitote quia prope est in januis [1].

I. Quia dixit [2]; « Statim post tribulationem dierum illorum, » ipsi vero quærebant post quantum temporis id futurum esset, diemque scire cupiebant; ideo ille exemplum ficus affert, ostendens non magnum interesse temporis spatium, nec diu postea ipsum venturum esse : id quod non modo per parabolam, sed et per alia dicta postea significat, ut cum ait : « Scitote quia prope est in januis. » Hinc etiam aliam prædicit spiritualem æstatem, et tranquillitatem post hujus vitæ fluctus illa die justis futuram; peccatoribus contra post æstatem hyemem indicavit postea, cum dixit illis deliciantibus diem esse venturam. Neque ideo tantum ficus exemplum posuit, ut spatium temporis significaret; potuisset enim alio modo illud declarare; sed ut inde rem omnino futuram confirmaret. Sicut enim ne-

[1] Matth. xxiv, 32, 33. — [2] Vide D. Guillon, tom. xvi, pag. 328, 329.

cesse est hoc evenire, ita et illud. Nam et ubi rem omnino futuram vult demonstrare, naturales necessitates in medium affert, tam ipse, quam ipsius imitator beatus Paulus. Idcirco de resurrectione loquens ait : « Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet : si autem mortuum fuerit, multum fructum affert [1]. » Hinc edoctus beatus Paulus eodem utitur exemplo, quando Corinthiis de resurrectione loquitur : nam ait : « Stulte, quod seminas non vivificatur, nisi mortuum fuerit [2]. » Deinde ne cito postea interrogarent, quando id futurum esset, in memoriam ipsis revocat quæ præcessura erant, dicens : « Amen dico vobis, non præteribit generatio hæc, donec omnia hæc fiant [3]. » Hæc omnia, quænam, quæso? Quæ Jerosolymam spectabant, bella, fames, pestis, terræ motus, pseudo-christi, pseudo-prophetæ, Evangelium ubique disseminatum, seditiones, perturbationes, cæteraque omnia quæ diximus usque ad ejus adventum futura. Quomodo igitur ait : « Generatio hæc? » Non de tunc viventibus loquitur, sed de generatione fidelium; solet enim generationem non a tempore solum, sed etiam a religionis et vitæ ratione annotare, ut quando dicit : « Hæc est generatio quærentium Dominum [4] : » quod ergo supra dicebat : « Oportet enim omnia fieri, » ac rursum : « Prædicabitur Evangelium; » hic quoque significat dicens : « Hæc omnino evenient omnia, et generatio fidelium, a nullo prædictorum discissa, permanebit ; imo etiam Jerosolyma peribit, et Judæorum magna pars delebitur. » Hanc vero nihil superabit, non fames, non pestis, non terræ motus, non bellorum perturbationes, non pseudo-christi, non pseudo-prophetæ, non deceptores, non ii qui tradent, non ii qui offendiculo erunt, non falsi fratres ; non aliæ similes

[1] Joan. XII, 24. — [2] 1 Cor. XV, 36. — [3] Matth. XXIV, 34. — [4] Psal. XXIII, 6.

tentationes. Deinde ipsos magis ad fidem adducens ait : « Cœlum et terra transibunt, verba autem mea non tran» sibunt [1]; » hoc est, facilius est ut hæc ita firma et immota deleantur, quam ut ex verbis meis quidpiam excidat. Qui vero contradicit, omnia accurate examinet ; et cum vera esse invenerit ; inveniet enim haud dubie ; ex præteritorum eventu futuris credat : omniaque accurate examinet, videbitque rerum exitum veritati prophetiæ fidem facientem. Elementa autem in medio posuit; tum ut significaret cœlo et terra præstantiorem Ecclesiam esse, tum ut se universi Creatorem ostenderet. Quia enim de consummatione disseruit, quæ res a multis non creditur, ideo cœlum et terram in medium adduxit, ineffabilem suam ostendens potentiam, et magna cum potestate se Dominum universi declarans : hincque vel admodum dubitantibus dicta sua fide digna reddens : « De die autem illa et hora nullus no» vit, neque Angeli cœlorum, neque Filius, nisi solus Pa» ter [2]. » Quod ergo dixit : « Neque Angeli, » reprimit eos, ne discere quærant id quod Angeli nesciunt. Cum autem dicit, « Neque Filius, » prohibet, non modo ne discant, sed etiam ne quærant. Quod enim illo animo id dixerit, vide, quia post resurrectionem illos curiosiores esse vidit, quomodo represserit. Nunc enim multa innumeraque signa dixit, tunc vero simpliciter, « Non est vestrum nosse tem» pora vel momenta [3]. » Deinde ne dicerent : « Quia dubitamus, negligimur, neque hac re digni sumus ? » ait : « Quæ » Pater posuit in sua potestate [4]. » Magnæ quippe ipsi curæ fuit illos honorare, nihilque occultare ipsis. Ideoque Patri illud tribuit, hinc rem tremendam ostendens, prohibensque ne illa de re interrogarent. Nisi enim illud ita sit, et si vere Filius id ignorat, quandonam id sciet ? An nobiscum ? Ecquis hoc dixerit? Patrem clare novit, et tam clare,

[1] Matth. XXIV, 35. — [2] Ibid. 36. — [3] Act. I, 7. — [4] Ibid.

quam Pater novit Filium, et diem illam ignorabit? Præterea Spiritus investigat etiam profunda Dei, ille vero ne tempus quidem judicii noverit? Sed scit et quomodo judicare oporteat et arcana singulorum; quod autem longe inferius est, id ignoraturus erat? Quomodo, si « Omnia per ipsum » facta sunt, et sine ipso factum est nihil [1], » diem illam ignoravit? Nam qui sæcula fecit, sane fecit et tempora; si tempora, etiam diem: quomodo ergo quam fecit ignorat?

II. Et vos quidem ejus quoque substantiam nosse dicitis, et Filium, neque diem scire vultis? Filium qui semper est in sinu Patris, quanquam major est illa substantia quam dies, imo infinities major. Quomodo igitur dum id quod majus est vobis tribuitis, ne id quidem quod minus est Filio conceditis, « In quo sunt absconditi omnes thesauri » sapientiæ et cognitionis [2]? » Sed neque vos scitis quæ sit Dei substantia, etiamsi millies id insane affirmetis, neque Filius diem ignorat, sed probe novit illam. Ideo cum omnia dixisset, et tempora, et momenta, et ad ipsas januas duxisset, nam ait: « Prope est in januis, » diem tacuit. Nam si diem et horam quæras, non audies a me, inquit; sin tempora et initia, nihil celabo, sed omnia tibi accurate dicam. Quod enim non ignorem, jam multis ostendi, spatia temporum et quæ ventura sunt omnia dixi, etiamque quantum sit interstitii ab hoc tempore usque ad diem illam. Hoc enim parabola ficus declaravit, et usque ad ipsa limina te adduxi; quod si januas non tibi aperui, hoc quoque ad utilitatem tua facio. Ut vero aliunde discas non ex ignorantia illius esse quod sileat, vide quomodo cum supradictis aliud quoque signum adjiciat. « Sicut autem erant » in diebus Noë comedentes et bibentes, nubentes et nuptui tradentes, usque ad diem, qua ingressus est Noë in

[1] Joan. I, 3. — [2] Col. II, 3.

» arcam, et non cognoverunt, donec venit diluvium, et abs- » tulit omnes; sic erit et adventus Filii hominis [1]. » His porro declaravit se repente et non expectatum venturum esse, dum multi in deliciis erunt. Quod et Paulus sic descripsit : « Cum pacem dicunt et securitatem, tunc repen- » tinus instat interitus [2], « quem inexpectatum declarans, dicebat : « Sicut dolor in utero habenti. » Quomodo ergo dicit : « Post tribulationem dierum illorum ? » Nam si deliciæ et pax et securitas, ut dicit Paulus, quomodo dicit : « Post tribulationem dierum illorum ? » Si deliciæ, quomodo tribulatio? Deliciæ et pax sunt iis qui nullo sensu sunt affecti. Propterea non dixit : « Quando pax erit, » sed, « Quando pacem et securitatem dicent, » stoliditatem illorum ostendens; sicut illi in tempore Noë, qui in tantis malis, deliciis operam dabant : at non item Justi, qui in ærumnis et mœrore versabantur. Hinc significatur, adveniente Antichristo, iniquos et eos, qui de salute sua desperabunt, turpibus voluptatibus se amplius dedituros esse. Tunc ingluvies, comessationes, ebrietates. Quapropter exemplo utitur congruenti. Nam quemadmodum cum arca fieret, non credebant, inquit, sed licet arca in medio posita, futura mala prænuntiaret; illi videntes eam, ita deliciabantur, quasi nihil mali futurum esset. » Sic et nunc Antichristus apparebit, post quem consummatio, et pœnæ in consummatione futuræ, supplicia intoleranda. Illi vero qui nequitiæ ebrietati capti erunt, ne metum quidem futurorum sentient. Ideo ait Paulus : « Veluti dolor in utero » habenti [3], » sic illis terribilia et intoleranda aderunt. Cur autem Sodomorum mala non dixit? Universale volebat exemplum proponere, quod postquam prædictum fuerat non credebatur. Idcirco quia plerique futura non credunt, ex præteritis ipsa confirmat, animumque ipsorum commo-

[1] Matth. XXIV, 38, 39. — [2] 1 Thess. V, 3. — [3] Ibid.

vel. Ad hæc illud etiam ostenditur: ipsum nempe priora quoque fecisse. Post hæc aliud signum ostendit, quibus omnibus signis probatur ipsum non ignorasse diem illam. Quod autem est signum? « Tunc duo erunt in agro, unus » assumetur, et alter relinquetur : duæ molentes in mola, una assumetur, et una relinquetur. Vigilate ergo, quia nes» citis qua hora Dominus vester venturus sit[1]. » Hæc omnia argumento sunt ipsum non ignorare, Discipulosque ab interrogando deterrere. Ideo dixit, et « Dies Noë, » et, « Duo » in agro ; » ostendens ipsum sic inexpectatum, illis nihil curantibus, venturum esse. Et, « Duæ molentes, » id quod etiam nullam sollicitudinem exhibet. Ad hæc, quod et servi et Domini, et assumantur, et relinquantur; qui in otio, qui in labore, ex hac et ex alia dignitate: sicut in veteri quoque Scriptura dicitur : « A sedente in solio usque ad captivam » quæ in mola est[2]. » Quia enim dixit divites difficile salvos fieri, ostendit neque hos omnes perituros esse, neque pauperes omnes salutem consecuturos, sed ex utrisque quosdam servari, quosdam perire. Videtur autem mihi significare adventum in nocte futurum esse. Illud enim etiam Lucas dicit[3]. » Vides-ne quomodo omnia accurate novit. Deinde ne interrogarent, subjunxit : « Vigilate ergo, quia nescitis qua » hora Dominus vester venturus sit. » Non dixit : « Nescio, » sed « Nescitis. » Cum enim ipsos ad illam pene horam deduxisset et constituisset, rursus ab interrogando avocat, quod velit ipsos semper esse sollicitos. Propterea dicit : « Vi» gilate, » ostendens se hac de causa dicere noluisse. « Illud » autem scitote, quoniam si sciret paterfamilias qua hora » fur venturus esset, vigilaret utique et non sineret perfodi » domum suam. Ideo et vos estote parati, quia qua hora » non putatis, Filius hominis veniet[4]. » Propterea dicit: « Qua

[1] Matth. xxiv, 40-42.— [2] Exod. xi, 5.— [3] Luc. xvii, 34.— [4] Matth. xxiv, 43, 44.

hora non expectatis veniet, » ut sollicitos reddat, et virtutis colendæ studiosos. Illud autem sibi vult : « Si scirent plerique homines quandonam sint morituri, diligentiam suam circa illam diem exhiberent. »

III. Ne igitur de illa sola solliciti essent, neque communem illam diem, neque cujusque horam declaravit, ut semper illam expectarent, semperque eodem studio tenerentur, ideo cujusque vitæ finem incertum reliquit. Deinde aperte se Dominum vocat, neque unquam ita clare dixerat. Hic autem videtur mihi desides carpere, qui non tantam adhibent animæ tuendæ curam, quantam circa pecunias monstrant ii qui fures metuunt. Nam hi si illos expectent, vigilant, nihilque ex reconditis sinunt auferri. Vos autem etsi certo sciatis venturum illum esse, non vigilatis, inquit, nec parati estis, ne sine præparatione hinc discedatis : quapropter cum pernicie dormientium dies ille venit. Quemadmodum enim ille, si sciret furti tempus, illud vitaret : sic et vos, si parati essetis, effugeretis. Deinde quia judicii mentionem fecit, ad doctores demum sermonem convertit, ac de suppliciis et præmiis verba facit ; et cum primo bonos memorasset, in peccatores desinit, ac timorem incutiens finem dicendi facit. Idcirco primo dicit : « Quis ergo est » fidelis servus et prudens, quem constituit dominus ejus » super familiam suam, ut det illis cibum in tempore ? Beatus servus ille, quem cum venerit dominus ejus, invenerit » sic facientem. Amen dico vobis, super omnia bona sua » constituet eum[1]. » Quæso te, num hoc ignorantis est ? si enim quia dixit : « Neque Filius novit, » ipsum ignorare dicis ; quia dixit : « Quis est ergo, » quid dixeris ? An illum ignorare dices ? Absit. Ne quidem ex mente captis quispiam hoc dixerit : « Etiamsi ibi causam proferre possimus, hic vero minime. Quid autem cum dicit : « Petre,

[1] Matth. xxiv, 45, 46.

» amas me [1] ? » num illud quoque ignorabat ? aut cum dicit : « Ubi posuistis eum ? » Imo et Pater sic loqui deprehenditur. Nam et ipse ait : « Adam ubi es [2] ? » Et, « Clamor Sodomorum multiplicatus est apud me. Descendens igitur videbo, si secundum clamorem eorum qui venit ad me, » faciunt ; si autem non, ut cognoscam [3]. » Et alibi, « Si » forte audiant, si forte intelligant [4]. » Et in Evangelio, « Forte reverebuntur Filium meum [5]. » Quæ omnia ignorantiæ verba erant. Verum non ignorans hæc dicebat, sed ut iis quæ opus erant prospiceret. In Adamo, ut post peccatum illum ad excusationem induceret : in Sodomitis, ut nos doceret non prius sententiam esse ferendam, quam ipsas res perspiceremus : in Propheta autem ita loquitur, ne putent imperiti a prædictione necessitatem quamdam inferri non obediendi : in parabola autem Evangelii ut ostendat oportuisse illos Filium suum revereri ; hic vero, ne curiosius inquirant, et ut ostendat illam cognitionem admodum esse raram et pretiosam. Et vide quantam ignorantiam hoc verbum indicaret, si illum ignoraret quem constituit. Nam illum beatum prædicat, « Beatus enim, inquit, » servus ille. » Neque dicit quis ille sit : nam ait : « Quis » enim est, quem constituet dominus suus ? » Et, « Beatus » quem invenerit sic facientem. » Hæc autem non de pecuniis tantum dicta sunt, sed etiam de verbo et de virtute, de donis et de dispensatione cuique commissa. Hæc parabola magistratibus quoque optime competat. Quisque enim omnia, quæ sua sunt, ad communem utilitatem conferre debet. Sive sapientiam habeas, sive principatum, sive divitias, sive quidvis aliud, ne ad detrimentum conservorum, neve ad perniciem sit tuam. Ideo ambo ab illo requirit, et prudentiam et fidem. Nam peccatum ab amentia originem ducit. Fide-

[1] Joan. XXI, 15. — [2] Id. XI, 34. — [3] Gen. III, 9. — [4] Id. XVIII, 20, 21. — [5] Ezech. II, 5. — Luc. XX, 13.

lem illum vocat, quia ex rebus domini nihil vel in rem suam convertit, vel perperam expendit; prudentem vero, quia sibi commissa ut par erat administravit. Utraque enim re nobis opus est, ne scilicet quæ domini sunt nobis rapiamus, et ut opportune illa dispensemus. Nam si alterum absit, alterum claudicat. Si fidelis sit, nec furetur, sed superflue ad nihil utile expendat bona, magnum est peccatum : si sciat recte dispensare, sed furetur, rursus non leve crimen est. Hæc audiamus qui pecuniosi sumus. Non enim doctores tantum alloquitur, sed etiam divites. Utrisque enim divitiæ concreditæ sunt; doctoribus illæ, quæ magis necessariæ sunt, vobis eæ quæ minoris sunt pretii. Si dum doctores majora dispergunt, vos ne in minimis quidem velitis liberalitatem exhibere; imo non liberalitatem, sed gratum animum; nam aliena datis; quæ vobis erit defensio? Sed interim ante supplicium eorum qui male operantur, ejus qui probe se gessit mercedem audiamus : « Amen dico vobis : » Super omnia bona sua constituet eum. » Quid huic honori par esse possit? Quæ oratio hanc dignitatem, hanc beatitudinem assequi possit, quando cœlorum Rex, cujus sunt omnia [1], hominem super omnia bona sua constituet? Ideo prudentem ipsum vocat, quia fidelis in modicis animus id conciliat, ut majora acquirantur; sed cum hic temperanter egisset, cœlos consecutus est.

IV. Deinde, id quod semper facit, non ex reposito bonis præmio, sed ex comminatione pœnæ improbis paratæ auditorem corrigit : idcoque subjunxit : « Si autem dixerit » nequam servus ille in corde suo : Tardat dominus meus » venire, et incœperit verberare conservos suos, comederit » autem et biberit cum ebriis. Veniet dominus servi illius » in die qua non expectat, et in hora qua non novit, et dividet eum, et partem ejus cum hypocritis ponet. Ibi erit

[1] Coloss, 1, 16, 17.

» fletus et stridor dentium[1]. » Si quis vero dixerit : « Vides-ne quæ cogitatio subierit, quod dies illa non nota esset? « Tardat enim dominus meus, » inquit. Respondebimus, non quod dies non nota esset, sed quod improbus sit servus, id accidisse. Nam cur prudentem et fidelem par cogitatio non subiit? Cur, miser, quia tardat dominus, sperasti illum nunquam venturum? Cur non sollicitus es? Hinc igitur discimus, non tardare dominum. Hæc quippe sententia non domini, sed improbi servi est; ideoque in crimen vocatur. Non tardare enim audi Paulum dicentem : « Dominus prope est, nihil solliciti sitis[2] ; » et, « qui ven- » turus est veniet, et non tardabit[3]. » Tu vero quæ sequuntur audi, et disce quam frequenter ignoratum diem in mentem revocet, servis ostendens id utile esse, et sufficere ut illos a somno excitet et erigat. Quid enim si nihil quidam inde lucrati sunt? neque enim ab aliis juvantibus quid asseculi sunt : attamen hic non cessat quæ sua sunt facere. Quid ergo, inquies, in sequentibus? « Veniet qua die non » expectat, et hora qua ignorat, et extrema ipsi inferet. » Vides quomodo hoc ubique repetat, ignorantiæque utilitatem monstret, sic sollicitos semper reddens? Hoc enim est quod magis curat, ut semper vigilemus, et quia semper in deliciis cadimus, in calamitatibus vero resipiscimus, ideo ubique hoc dicit, quando remissi inertesque sumus, tunc mala accidere. Ac quemadmodum supra per Noë hoc declaravit; sic et hic ait : « Cum servus ille inebriatur, cum verberat, tunc supplicium est intolerabile. » Verum ne supplicium ipsi destinatum solummodo, sed illud etiam consideremus, ne forte et ipsi eadem agentes id non advertamus. Nam huic similes sunt illi qui pecunias habentes, egenis non largiuntur. Siquidem et tu pecuniarum tuarum dispensator es, non minus quam is qui Ecclesiæ bona admi-

[1] Matth. XXIV, 48-51. — [2] Philip. IV, 5, 6. — [3] Hebr. X, 37.

nistrat. Ut enim hic ea, quæ a vobis pro pauperibus erogata sunt, non potest pro lubito et temere spargere, quia in pauperum datæ sunt alimentum; sic nec tu tua. Etiamsi enim paternam acceperis hæreditatem, atque sic omnia tua possideas; attamen Dei sunt hæc omnia. Sane quæ tu dedisti, vis accurate dispensari : annon putas Deum sua a nobis majore cum vehementia repetiturum, sed illis temere pereuntibus id laturum? Non ita res se habet, non ita certe. Nam hæc ideo apud te reliquit, ut des escam illis in tempore opportuno. Quid est, in tempore opportuno? Egenis, esurientibus. Sicut igitur tu conservo ad dispensandum dedisti, sic Dominus te vult ut par est expendere. Ideo cum possit auferre, relinquit tamen, ut virtutis exercendæ occasionem habeas; utque curando ut alter altero egeret, mutuam charitatem ferventiorem redderet. Tu vero postquam accepisti, non solum non das, sed etiam verberas. Quod si non dare culpa est, quæ venia erit verberanti?

V. Hoc autem mihi dicere videtur in contumeliosos et rapaces, vehementem intentans accusationem, quod eos verberent quos alere jussi sunt. Videtur autem mihi hic illos subindicare qui in deliciis vitam agunt; nam delicias magna expectat pœna : « Comedat, inquit, et bibat cum » ebriis[1], » ventris ingluviem subindicans. Non enim ideo accepisti, ut delicieris, sed ut eleemosynam eroges. Num tua te putas habere? Pauperum tibi bona concredita sunt, etiamsi hæreditas paterna sint, etiamsi ex justis laboribus partæ sint opes. Annon a te Deus has auferre potuit? sed ideo non aufert, ut tu possis erga egenos liberalitatem exercere. Tu vero mihi perpende quomodo in omnibus parabolis illos plectat, qui opibus suis ad egenos alendos non sunt usi. Neque enim virgines illæ aliena rapuerunt, sed sua non largitæ sunt; neque is qui talentum defodit,

[1] Matth. XXIV, 49.

aliena invasit, sed illud non duplicavit; neque qui esurientes negligunt, ideo puniuntur quod aliena rapuerint, sed quod sua non disperserint; quemadmodum et hic servus. Audiamus igitur quotquot ventri indulgemus, quotquot in lautas cœnas pecunias insumimus, quæ non nostræ, sed egenorum sunt. Ne putes enim quia per multam misericordiam hæc ut tua dare jussus es, ideo hæc esse tua. Tibi commodavit, ut probe agere posses. Ne tua igitur dare te putes, dum ipsi sua largiris. Neque enim si tu cuipiam mutuo dares, ut profectus inde lucrari posset, pecunias illas ad ipsum pertinere diceres. Sic tibi Deus pecuniam tradidit, ut cœlum emas : ne ergo benignitatis magnitudine utaris ut ingratum exhibeas animum. Cogita quam optabile erat post baptisma, ad eluenda peccata novam reperire viam. Nisi hoc dixisset : « Da eleemosynam, » quot homines dicturi erant : « Utinam possemus pecuniis a futuris nos malis redimere? » sed quia illud potest fieri, rursus supini jacent. Sed do, inquies. Et quid illud? Nondum tantum dedisti, quantum illa mulier, quæ duos erogavit obolos; imo ne minimam quidem partem in comparatione illius; sed multa in sumptus inutiles profundis, in convivia, ebrietatem, extremamque ingluviem : nunc invitans, nunc invitatus; nunc consumis, nunc alios consumere cogis; ita ut duplicem tibi pares cruciatum, ab iis, quæ tu facis, et ab iis, quæ, te auctore, alii faciunt. Vide ergo hunc famulum eadem de re accusatum, « Comedit, inquit, et bibit » cum ebriis. » Neque enim ebrios tantum, sed et illorum socios supplicio afficiet, et jure quidem : nam et seipsos corrumpunt, et proximorum salutem negligunt. Nihil autem ita Deum irritat, ut si proximi res negligantur. Quapropter ut iram suam exprimat, discindi servum jussit. Idcirco charitatem Discipulorum suorum tesseram dixit esse, quia necesse omnino est diligentem res dilecti cu-

rare. Hanc igitur viam teneamus : nam hæc maxime est quæ ad cœlum ducit, quæ Christi imitatores efficit, quæ Deo similes reddit. Vide ergo quam necessariæ sint hæ virtutes, quæ juxta viam hanc tabernacula posuerunt. Si placet autem, illas diligentius exploremus, et secundum Dei placitum sententiam feramus. Sint ergo duæ ad vitam optimam viæ, quarum altera viatorem duntaxat probum reddat; altera etiam proximum. Videamusque quænam sit perfectior, et ad virtutis culmen nos ducat. Ille certe qui sua tantum curat, a Paulo sæpissime culpatur; cum a Paulo dico, a Christo intellige; illum vero qui proximi res curat, laudibus et coronis exornat. Ubinam? Audi quomodo huic, quomodo illi loquatur : « Nemo quod suum est » quærat, sed quod est proximi unusquisque [1]. » Vides-ne quomodo alterum ejecit, alterum induxit? Et rursum, « Unusquisque vestrum proximo placeat in bonum ad ædi» ficationem [2]. » Deinde sequitur laus ineffabilis cum admonitione conjuncta. Nam et « Christus non sibi ipsi pla» cuit [3]. » Jam satis essent hæ sententiæ ad victoriam asserendam. Ut tamen id majori cumulo fiat, videamus quæ ex bonis operibus in nobis terminentur, quæ vero a nobis in alios transeant. Jejunare igitur, humi cubare, virginitatem servare, atque continentiam, ipsis observantibus sunt utilia; quæ vero a nobis in proximos transeunt, sunt eleemosyna, doctrina, charitas. Hic etiam audi Paulum dicentem : « Si omnia quæ habeo in cibos pauperum distribuam, » si corpus meum tradam ut uratur, charitatem autem non » habeam, nihil mihi prodest [4]. »

VI. Vides-ne charitatem per se splendide prædicatam et coronatam? Sed si placet tertio congrediamur. Hinc alius statuatur, qui jejunet, qui castitatem servet, qui martyrium

[1] I Cor. x, 24. — [2] Rom. xv, 2. — [3] Ibid. 3. — [4] I Cor. xiii, 6.

subeat, et comburatur; alius vero ad ædificationem proximi martyrium differat, nec modo martyrium differat, sed sine martyrio decedat : quis post decessum ex hac vita præstantior erit? Non longo hic opus est sermone, nec longa verborum circuitione; adest enim beatus Paulus qui sententiam ferat, et dicat : « Dissolvi et cum Christo esse » melius est; in carne autem permanere, propter vos magis » necessarium est [1]. » Audis illum ædificationem proximi pluris facere, quam ad Christum proficisci? Illud enim maxime est cum Christo esse, ejus facere voluntatem; voluntas autem ejus præcipue est, ut proximi utilitatem cures. Vis et quartam demonstrationem afferam? « Petre, » si amas me, inquit, pasce oves meas [2] : » et cum tertio ipsum interrogasset, hoc esse dixit amoris argumentum. Neque ad sacerdotes tantum id dictum fuit, sed ad nostrum singulos, quibus vel minimus grex commissus sit. Ne enim quod parvus sit, ipsum despicias : nam « Pater » meus, inquit, complacuit in illis. » Singuli nostrum ovem habent, hanc ad convenientia pascua ducant. Et vir e lecto surgens, ne aliud quærat, quam ut quid faciat vel dicat, quo ad majorem pietatem domum et familiam agat. Uxor quoque domum custodiat; sed præ hac aliam magis necessariam sollicitudinem habeat, quomodo ea, quæ ad regnum cœlorum spectant, tota familia operetur. Si enim in rebus sæcularibus, antequam domestica disponamus, quæ publice persolvi debentur curamus, ne his neglectis vinciamur, in forum trahamur, et dedecore magno afficiamur; multo magis in spiritualibus id curare oportet, ut prius quæ regi universorum Deo debentur persolvantur; ut ne eo ducamur ubi stridor dentium. Has quæramus virtutes, quæ nobis salutares et proximo perutiles sunt. Talis est eleemosyna, talis oratio; imo vero hæc ab illa vires et

[1] Philip. I, 23, 24. — [2] Joan. XXI, 17.

alas accipit. « Orationes, inquit, tuæ, et eleemosynæ ascen- » derunt in memoriam in conspectu Dei [1]. » Non modo oratio, sed etiam jejunium inde nervos accipit. Si absque eleemosyna jejunes, id pro jejunio non habetur; sed hujusmodi homo vorace quopiam et temulento deterior est, tantoque deterior, quanto crudelitas deliciis pejor est. Et cur de jejunio loquor? Etiamsi castus sis, etsi virginitatem serves, si eleemosynam non colas, extra thalamum Sponsi es. Quanquam quid virginitati par, quæ neque in Novo Testamento, ob eminentiam suam, lege statuta fuit? Attamen illa ejicitur, nisi conjunctam habeat eleemosynam. Si porro virgines, quod illam non sat largiter coluissent, ejiciantur, quis poterit illa destitutus veniam consequi? Nemo sane, sed eum qui illam non colit perire prorsus necesse est. Nam si in sæcularibus nemo sibi ipsi vivit, sed artifex, miles, agricola, mercator, ad id quod publicæ utilitati et commodo confert, se dedunt; multo magis in spiritualibus id observandum. Illud est maxime vivere: cum contra is qui sibi ipsi tantum vivit, omnesque despicit, inutilis et supervacaneus sit, non homo, neque generis nostri. Quid igitur erit, inquies, si mea despiciam, aliena curem? Non potest certe, non potest qui aliorum res curat, suas negligere. Qui enim aliorum res curat, neminem offendit, omnes miseratur, et pro virili juvat; nihil ille rapiet, non furabitur, non falsum testimonium dicet : ab omni abstinebit nequitia, omnem virtutem amplectetur, pro inimicis precabitur, insidiantibus sibi beneficium præstabit, nemini conviliabitur, nemini maledicet etiamsi innumera audiat maledicta; sed hæc apostolica verba proferet, « Quis infirmatur, et ego non infirmor? Quis scandaliza- » tur, et ego non uror? [2] » Si vere nostra quæramus, non omnino de alienis curabimus. His omnibus morem geren-

[1] Act. x, 4. — [2] 2 Cor. xi, 29.

tes et persuasi non posse nos salutem consequi, nisi communem utilitatem spectemus, hunc discissum videntes, illumque pariter qui talentum suffoderat, illam potius eligamus viam, ut et vitam æternam consequamur, quam utinam omnes nanciscamur, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui gloria in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA LXXVIII.

CAPUT XXV.

Tunc simile erit regnum cœlorum decem virginibus, quæ accipientes lampades suas, exierunt obviam sponso et sponsæ; quinque autem erant prudentes, et quinque fatuæ, quæ non acceperunt oleum. Prudentes vero acceperunt oleum in vasis suis cum lampadibus suis. Moram autem faciente sponso [1], etc.

I. Hæ parabolæ priori de fideli servo, et de improbo qui bona domini devoravit, similes sunt. Quatuor enim sunt ad rem eamdem licet diverso modo hortantes; dico autem illas de eleemosyna eroganda, ac de proximo pro facultate nostra juvando, quasi non possimus alio modo salutem consequi. Sed in illis quidem generaliter de utilitate quavis, quam possumus proximo præstare; in parabola vero de virginibus de eleemosyna sive de pecuniæ largitione agitur, et quidem vehementius quam in superiore parabola. Illic enim percutientem, ebriosum, dominique bona dissipantem et perdentem, supplicio afficit; hic vero etiam eum qui proximum non juvat, neque largiter egenis sua

[1] Matth. XXV, 1-5.

distribuit. Virgines oleum quidem habebant, sed non copiosum, ideoque puniuntur. Cur ergo sub persona virginum hanc profert parabolam, nec qualemcumque personam adhibuit? Magna de virginitate dixerat: «Sunt eunuchi » qui se ipsos castraverunt propter regnum cœlorum; » et, « Qui potest capere, capiat[1]. » Alioquin vero sciebat plerosque magnam de illa opinionem habere. Nam res est natura sua ardua, ut inde palam est, quod in veteri lege, ne Sancti quidem magnique viri illam exercuerint, et in nova, nulla legis necessitate jubeatur. Neque enim hoc præcepit; sed audientium arbitrio illud reliquit. Ideo ait Paulus: « De » virginibus autem præceptum Domini non habeo[2]. » Laudo quidem illud servantem, sed nolentem non cogo, neque præceptum id facio. Quia igitur magna res erat, et in magna apud multos erat existimatione; ne quis illam servans, quasi omnia servasset, circa cætera negligens esset, hanc ponit parabolam, quæ suadere possit virginitatem aliaque bona omnia eleemosynæ fructibus vacua, cum fornicatoribus ejici, et inhumanum immisericordemque cum illis collocari; idque jure merito: ille enim corporum, hi pecuniarum amore victi sunt. Non est autem corporum et pecuniarum par cupiditas; sed acrior multo ac violentior corporum. Quanto autem imbecillior est inimicus, tanto minus illæ, quæ victæ sunt, veniam merentur; ideoque fatuas illas vocat, quia majori superato labore, per minorem totum perdiderunt. Lampades autem hic dicit ipsum virginitatis donum, sanctitatis puritatem: oleum vero benignitatem, eleemosynam, auxilium egenis præstitum. « Moram autem faciente sponso, » dormitaverunt omnes et dormierunt[3]. » Hic ostendit non parvum temporis spatium interjectum; Discipulos abducens ne expectent regnum ejus statim venturum esse. Nam hoc sperabant, ideoque frequenter illos ab hac spe remo-

[1] Matth. XIX, 12. — [2] 1 Cor. VII, 25. — [3] Matth. XXV, 5.

vet. Ad hæc illud quoque subindicat mortem esse somnum. « Dormierunt, » inquit : « Media autem nocte clamor » factus est[1]. » Vel in parabola insistit, vel docet nocte futuram resurrectionem esse. Clamorem etiam Paulus memorat, dicens : « In jussu, in voce Archangeli, in ultima tuba » descendet de cœlo[2]. » Quid sibi volunt tubæ, quid clamor? « Sponsus venit. Cum ornassent ergo lampades, fatuæ » sapientibus dixerunt : Date nobis de oleo vestro[3]. » Rursum illas fatuas vocat, ostendens nihil stultius esse iis, qui hic pecunias colligunt, et nudi illuc abeunt, ubi nobis benignitate magis opus est, multaque misericordia. Non ideo tantum stultæ, sed quod expectarint se illic oleum accepturas esse, et quod intempestive quæsierint : quanquam nihil humanius illis virginibus, quæ hac in parte maxime conspicuæ fuerunt : neque totum petebant : « Date nobis de » oleo vestro; » necessitatemque ostendebant, dicentes : « Lampades nostræ extinguuntur[4]. » Sed sic etiam repulsam tulerunt : ac neque humanitas earum a quibus petebant, neque petitionis facilitas, neque necessitas, quidpiam impetrarunt. Verum quid inde discimus? Neminem illic nobis, quos opera prodiderunt, auxilio futurum ; non quod nolint, sed quod non possint. Nam et illæ ad impossibile confugiunt. Hoc et beatus Abraham ostendit, dicens : « Magnum chaos inter vos et nos est, ut ne volentes quidem » pertransire possint[5]. Ite autem ad vendentes, et emite[6]. » Qui vendentes? Pauperes. Ubinam illi? Hic erant, hic quærere oportebat, neque in tempore illo.

II. Vides-ne quomodo fiat nobis ex pauperibus negotiatio? Si hos sustuleris, magnam salutis spem nobis sustuleris. Ideo hic oportet oleum colligere, ut illic nobis utile sit, cum tempus nos vocaverit. Non enim tempus

[1] Matth. xxv, 6. — [2] I Thess. iv, 15. — [3] Matth. xxv, 7, 8. — [4] Ibid. — [5] Luc. xvi, 26. — [6] Matth. xxv, 9.

colligendi illud est : sed hoc tempus. Ne ergo opes tuas frustra impendas in delicias, in vanam gloriam. Multo quippe oleo tibi illic opus est. Hæc audientes illæ abierunt, sed nihil utilitatis acceperunt. Hoc porro ait, aut in parabola insistens, illamque texens ; aut ut ostendat etiamsi humani simus post decessum nostrum, nos nihil inde subsidii accepturos ad supplicium effugiendum. Itaque nihil illis proficit studium, quia non hic iverunt ad vendentes, sed illic ; neque diviti profuit, quando ita humanus evasit, ut etiam de affinibus suis sollicitus esset [1]. Nam is, qui ad ostium jacentem præteribat, eos quos nunquam viderat, ex periculis et ex gehenna eripere festinat, et rogat mitti quosdam, qui id illis annuntient. Attamen nihil ille hinc lucri retulit ; ut neque virgines. Postquam enim his auditis abierunt, « Venit sponsus, et quæ paratæ erant intraverunt cum » eo [2] ; » hæ vero exclusæ sunt. Post multos labores, post infinitos sudores, post certamen illud intolerabile, et tropæa quæ contra furentem naturam erexerant, pudore suffusæ cum extinctis lampadibus demisso capite recedebant. Nihil enim obscurius est quam virginitas, eleemosyna carens : sic multi solent immisericordes vocare tenebrosos. Ubi ergo virginitatis gloria, quando nec sponsum quidem viderunt, nec pulsantes aliquid impetrarunt, sed illam terribilem audiere vocem : « Abite, nescio vos [3] ? » Cum autem ille hoc dixerit, nihil aliud quam gehenna relinquitur et intolerabile supplicium ; imo etiam hoc dictum gehenna ipsa gravius est. Hoc etiam dixit operantibus iniquitatem : « Vigilate itaque, quia nescitis diem neque horam [4]. » Videsne quam frequenter his verbis finiat, ostendens ignorantiam exitus ex hac vita utilem esse? Ubinam sunt illi per totam vitam desides, qui cum incusantur a nobis dicunt : « Mortis tempore egenis relinquam? » Audiant hæc verba, et emen-

[1] Luc. XVI, 28. — [2] Matth. XXV, 10. — [3] Ibid. 12. — [4] Ibid. 13.

dentur. Nam in illo tempore multi id non potuerunt, subito abrepti, nec quidquam suis de suprema voluntate indicare potuere. Hæc itaque parabola circa eleemosynam illam pecuniariam dicta est. Quæ autem hanc sequitur, contra eos qui non pecuniis, non verbo, non patrocinio, non alio quopiam proximos juvare volunt, sed omnia abscondunt. Cur autem hæc parabola regem, præcedens vero sponsum inducit? Ut discas quantum Christus hæreat virginibus, quæ sese bonis suis spoliarunt. Hæc est enim virginitas. Quapropter Paulus hanc ponit rei definitionem: « Innupta sollicita est de iis quæ Domini sunt [1]. » ut sit modesta quantum decet illam quæ Domino assidet perpetuo. Hæc admonemus, inquit. Quod si apud Lucam talentorum parabola alio modo narratur [2], illud dicendum alias et diversas esse parabolas. In illa enim ex una summa diversi fuere proventus! nam ex una mna alius quinque, alius decem mnas obtulerunt; ideoque non eadem sortiti sunt dona. Hic vero contra, ideoque pares coronæ sunt. Nam ut is qui duo accepit, alia duo reddidit; similiter etiam qui quinque accepit. Ibi vero ex eadem sorte alius majorem, alius minorem proventum habuit; in præmiis quoque jure non par erit merces. Vide autem illum ubique non statim exigere. Nam vineam dedit agricolis, et peregre profectus est; sic et hoc loco hæc commisit, et peregrinatus est, ut discas magnam ejus patientiam. Mihi autem videtur hæc dicere, ut resurrectionem subindicet. Verum hic non agricolæ et vinea, sed omnes operarii sunt. Non enim principes tantum, nec Judæos, sed omnes alloquitur. Offerentes autem ingenue fatentur et quæ sua et quæ Domini sunt. Aliusque dicit: « Domine, quinque talenta tradidisti mihi [3]; » alius duo: monstrantes se ab illo operationis occasionem accepisse, multamque ipsi gratiam habere, et totum ipsi

[1] 1 Cor. VII, 34. — [2] Luc XIX, 12. — [3] Matth. XXV, 20.

reputare. Quid igitur Dominus? «Euge serve bone,» inquit; illud enim boni viri est, ea quæ proximi sunt respicere; «Et fidelis : super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam, intra in gaudium domini tui [1]. »Omnem beatitudinem per hoc dictum ostendit. At non ille sic, sed quomodo? «Sciebam quia homo austerus es, metens ubi non »seminasti, et congregans ubi non sparsisti : et timens ab»scondi talentum tuum. Ecce habes quod tuum est. Quid »ergo dominus? Serve nequam, oportebat te deponere ar»gentum meum nummulariis [2] : » id est, oportuit te monuisse, consuluisse. Sed non obtemperant? Nihil hoc ad te. Quid illo mansuetius?

III. Homines certe hoc non faciunt; sed ab ipso qui fœnori dedit, exigendi officium expetunt. Ipse vero non sic. Sed te oportebat deponere, inquit, et exactionem mihi relinquere. Et ego eum usura exegissem; usuram concionis sive auditus vocans opera ipsa exhibita. Te oportuit id quod facilius erat agere, mihique quod erat difficilius relinquere. Quia igitur hoc non fecit, ait : «Accipite ab eo talentum, »et date ei qui decem talenta habet. Nam omni habenti da»bitur, et abundabit; ab eo autem qui non habet, et quod »habet auferetur ab eo [3]. » Quid autem hoc significat? Qui gratiam verbi et doctrinæ ad utilitatem aliorum accepit, nec illa usus est, gratiam ipsam perdet. Qui autem studium suum adhibuit, majus sibi attrahet donum; cum contra ille quod acceperat perdiderit. Verum otioso non id solum damni fuit, sed intolerabile supplicium, et cum supplicio sententia criminationis plena. «Inutilem servum, inquit, »projicite in tenebras exteriores, ibi erit fletus et stridor »dentium [4].» Vides-ne quomodo non solum raptor et qui mala perpetrat, sed etiam is, qui bona non operatur, extremum

[1] Matth. xxiv, 21. — [2] Ibid. 24-26. — [3] Ibid. 28, 29. — [4] Ibid. 30.

supplicium luat? Audiamus igitur hæc verba, dum tempus est, nostram asseramus salutem, accipiamus oleum in lampadibus, talentum ad fœnus demus : si enim hic otiosi et pigri fuerimus, nemo nostri illic miserebitur, etiamsi millies lacrymas fundamus. Seipsum damnavit etiam is, qui sordida erat veste, et nihil accepit utilitatis. Reddidit hic commissum sibi talentum, et sic damnatus est. Rogaverunt item virgines, accesserunt, pulsarunt; sed frustra et incassum omnia. Hæc ergo cum sciamus, pecunias, studium, patrocinium et omnia offeramus ad proximi utilitatem. Talenta enim hic vocantur, quæ in cujusque potestate sunt, sive patrocinium, sive pecuniæ, sive doctrina, sive aliud quidquam hujusmodi. Nemo itaque dicat : « Unum habeo talentum, nihilque possum facere. » Potes enim cum uno rem probe gerere. Neque enim es vidua illa pauperior, non Petro et Joanne rudior, qui idiotæ et illitterati erant. Attamen quia studium suum exhibuerunt, omniaque ad communem fecerunt utilitatem, cœlo dignati sunt. Nihil enim ita Deo gratum est, ut si vitam ad communem utilitatem ducas. Ideo loquendi facultatem nobis dedit Deus, manus, pedes, robur corporis, mentem, intelligentiam, ut his omnibus et ad salutem nostram, et ad aliorum utilitatem utamur. Loquela enim nobis non ad hymnos celebrandos et gratias reddendas solum data est, sed etiam ad doctrinam utilis est et ad admonitionem. Et si ad hoc illa utamur, Dominum imitamur; si vero ad contraria, diabolum. Quandoquidem et Petrus cum Christum confessus est, beatus prædicatus fuit, ut qui a Patre doctus loqueretur : cum vero crucem horrebat et repellebat, increpatus est vehementer, ut qui ea, quæ diaboli erant saperet. Si ergo ubi ex ignorantia loquebatur, tam graviter reprehensus est : quando libenter multa peccamus, quam habebimus excusationem? Talia igitur loquamur, ut hinc

Christi esse verba palam sit. Non enim si dixero : « Surge » et ambula [1]; » neque si dixero : « Thabitha surge [2], » tunc solum Christi verba loquor; sed multo magis si conviliis impetitus benedicam, vel si læsus precer pro lædente. Nuper certe dicebam linguam nostram esse manum, quæ pedes Dei attingat : nunc vero plus dico, linguam nostram Christi linguam imitari, si diligenter studeat ea, quæ ipse nos vult, loqui. Quæ vero sunt illa? Verba modestiæ mansuetudinisque plena, ut ipse loquebatur, dicens iis, qui contumelia ipsum afficiebant : « Ego dæmonium non ha» beo [3]; » et rursus : « Si male locutus sum, testimonium » perhibe de malo [4]; » Discipuloque se tradenti : « Amice, ad » quid venisti [5]? » Si tu sic loquaris, si ad emendationem proximi, linguam habes illi similem. Hæc ipse Deus dicit : « Qui educit pretiosum a vili, sicut os meum erit [6]. » Cum ergo lingua tua linguæ Christi similis fuerit, et os tuum sicut os Patris, et Spiritus sancti templum fueris, quis honor huic par esse possit? Non si ex auro factum os haberes, non si ex lapidibus pretiosis, ita fulgeret, ut cum modestiæ ornatu conspicuum est. Quid enim optabilius ore quod nescit contumelias proferre, sed benedicere solum studet? Quod si non potes benedicere maledicenti, tace : hocque interim facito, ulteriusque progressus, si ut decet coneris, ad illud pervenies, et os habebis quale diximus.

IV. Ne putes audax esse dictum : benignus quippe Dominus est, et bonitatis ejus est donum hujusmodi. Audaciæ esset os habere diaboli ori simile, linguæ dæmonis maligni linguam habere similem, cum maxime qui talium mysteriorum consors, sit et ipsius dominicæ carnis particeps. Hæc tecum reputans, ipsum pro viribus imitare. Si talis efficiaris, ne te respicere quidem ultra poterit diabolus. Novit

[1] Matth. IX, 5. — [2] Act. IX, 40. — [3] Joan. VIII, 49. — [4] Id. XVIII, 23. — [5] Matth. XXVI, 50. — [6] Jer. XV, 19.

quippe regiam notam; novit Christi arma quibus victus est. Quænam illa sunt? Modestia et mansuetudo. Nam cum illum in monte se aggredientem superavit atque prostravit, Christus esse non cognoscebatur? sed verbis ipsum quasi sagena cepit, modestia cepit, mansuetudine fugavit. Hoc et tu facito, si videris hominem diabolum effectum, teque adeuntem, sic et tu vincito. Dedit tibi Christus potestatem ut pro viribus ipsi similis efficiaris; ne timeas hoc audiens. Timendum potius ne non similis ipsi fias. Loquere ergo ut ille, et in hoc eris similis illi, ut esse potest homo. Ideo major est qui sic loquitur, quam qui prophetat. Illud enim ex gratia totum est: hic vero etiam labor sudorque tuus. Doce animam tuam, ut os tuum sic efformet, ut sit Christi ori simile. Potest enim hoc efficere si velit. Novit hanc artem, nisi torpeat. Et quomodo efformatur os illud, inquies? quibus coloribus? ex qua materia? Coloribus quidem et materia nulla, sed virtute tantum, modestia, humilitate. Videamus enim quomodo os diaboli efformetur, ne illud etiam nobis assumamus. Quomodo ergo efformatur? maledictis, contumeliis, perjurio, invidia. Cum enim illius dicta quis pronuntiat, ipsius linguam assumit. Quam ergo veniam impetrabimus? imo quod non supplicium luemus, quando linguam, qua dignamur dominicam carnem gustare, diaboli verba loqui sinimus? Ne sinamus, quæso, sed omne studium adhibeamus, ut doceamus illam quo pacto Dominum suum imitetur. Si enim illam ad hoc instituamus, cum magna fiducia nos sistet ad tribunal Christi. Nisi quis ita loqui sciat, judex non illum audiet. Sicut enim quando Romanus est judex, causam dicentem non intelliget, nisi is latine loquatur; ita et Christus, si non ad illius modum loquaris, non intelliget te, neque attendet tibi. Discamus ergo ita loqui, ut solet audire rex noster; studeamus ejus linguam imitari. Si in luctum incideris, cave ne

mœroris vis tuam subvertat linguam : sed loquere ut Christus locutus est. Luxit enim et ille Lazarum et Judam. Si in metum incidas, ita loqui stude ut ille loquitur. In metum enim et ipse incidit propter te secundum dispensationis rationem. Dic et tu : « Verumtamen non sicut ego volo, » sed sicut tu [1]. » Si fleveris, moderate lacrymare ut ipse. Insidiis circumventus es, vel in dolorem incidisti? hæc ut Christus accipe : nam et ipse insidiis impetitus fuit doloreque affectus, aitque : « Tristis est anima mea usque ad » mortem [2]. » Omniaque ille tibi exempla præbuit, ut eumdem serves modum, et datas tibi regulas non violes. Sic poteris os habere illius ori simile. Sic in terra gradiens sursum sedentis linguæ nobis similem linguam ostendes, modum servans in mœrore, in ira, in luctu, in angustia. Quot nostrum ejus formam videre desiderant? Ecce non videre modo, sed et similes ipsi effici licet, si studeamus. Ne differamus ergo. Non ita libenter Prophetarum ora osculatur, ut modestorum mansuetorumque hominum. « Multi enim » dicent mihi, inquit : Nonne in nomine tuo prophetavimus? » Et respondebo eis : Nescio vos [3]. » Os vero Moysis, quia ille admodum modestus erat et mansuetus, « (Moyses enim, » inquit, erat mitissimus omnium hominum qui sunt super » terram [4] : ») ita diligebat et osculabatur, ut præsens præsentem os ad os alloqueretur, quasi amicus cum amico. Nunc dæmonibus non imperas, sed imperabis tunc gehennæ igni, si os habeas ori Christi simile. Imperabis abysso ignis, et dices : « Tace, obmutesce, » et cum multa fiducia in cœlos ascendes, regnoque frueris : quod utinam omnes assequamur, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cum quo Patri una cum sancto Spiritu, gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

[1] Matth. XXVI, 39. — [2] Ibid. 38. — [3] Id. VII, 22, 23. — [4] Num. XII, 3.

HOMILIA LXXIX.

CAPUT XXV.

Cum autem venerit Filius hominis in gloria sua, et omnes sancti Angeli cum eo : tunc sedebit super solium gloriæ suæ, et separabit oves ab hœdis : et hos quidem acceptabit, quia esurientem ipsum cibaverunt, et sitienti potum dederunt, et hospitem collegerunt, et nudum vestierunt, et infirmantem visitaverunt, et in carcere positum inviserunt ; et dabit regnum ipsis. Alios vero pro contrariis delictis, mittet in ignem æternum, qui paratus est diabolo et angelis ejus [1].

I. Suavissima hæc verba [2], quæ in ore versamus, nunc cum studio et compunctione omni audiamus, atque postrema verba in quæ sermo jure desiit. Magna enim illi humanitatis et misericordiæ cura est. Idcirco multa superius de hac diverse locutus est ; hicque demum clarius ac vehementius, non duas personas vel tres vel quinque inducens, sed universum orbem : etsi in superioribus quando duas personas inducebat, non duas personas significaret, sed duas partes, alteram non obedientium, alteram obedientium. Verum hic horribilius hæc tractat et clarius. Quapropter non dicit ultra : « Simile est regnum cœlorum, » sed seipsum ostendit ac revelat, dicens : « Cum autem ve-» nerit Filius hominis in gloria sua. » Nunc enim venit in ignominia, in contumeliis, in opprobriis. Tunc autem se-

[1] Matth. xxv, 31-41. — [2] Vide D. Guillon, tom. xvi, p. 330-335, et tom. xiv, p. 316-321.

debit super thronum gloriæ suæ : ac frequenter gloriam memorat. Quia enim crux prope erat, quæ res maxime vituperabilis videbatur ; ideo erigit auditorem, et ante oculos ipsi judicium ponit, orbemque totum sistit. Neque hoc tantummodo terribilem reddit sermonem, sed quod vacuos cœlos ostendat. Omnes quippe Angeli cum ipso erunt, et ipsi testificantes, quantum ministraverint missi a Domino ad hominum salutem. Et undique horroris plenus ille dies futurus est. Deinde « Congregabuntur, inquit, omnes gen» tes, » hoc est universa hominum natura. « Et segregabit » eos ab invicem, sicut pastor separat oves. » Nunc enim non segregati, sed mixti sunt omnes. Separatio autem tunc accuratissime fiet, interimque ex ipsa statione ipsos distinguit et conspicuos reddit. Deinde ex nominibus singulorum mores exhibet, illos hœdos, hos oves appellans, ut illorum sterilitatem indicet : nullus enim ex hœdis fructus proficiscitur ; horum vero proventus multus ; qui ex ovibus paritur, ut lana, lac et fœtus, quibus omnibus vacuus est hœdus. Verum bruta animantia ex natura sua vel fructum afferunt vel secus. Illi vero ex voluntate ; ideoque illi plectuntur, hi coronantur. Neque prius illos supplicio afficit, quam cum illis in judicio disceptaverit : ideo postquam illos in loco suo constituit, crimina profert. Illi vero modeste respondent ; sed nulla hinc ipsis utilitas : et jure quidem ; quia rem, quam ille admodum curabat, neglexerunt. Nam et Prophetæ hoc semper et ubique dicebant : « Misericordiam » volo, non sacrificium [1], » et legislator tam verbis quam rebus ad hoc ubique hortatur, ipsaque natura id docet. Animadverte autem illos non unum vel duo ; sed omnia prætermisisse. Non modo enim esurientem non cibarunt, nudum non texerunt, sed nec, quod tamen levius et facilius erat, infirmum visitarunt. Et perpende quam levia præci-

[1] Matth. XII, 7.

piat. Non dixit: «In carcere eram, et liberastis me; infirmus, et erexistis me;» sed «Visitastis me,» : et «Venistis ad me,» sed neque circa esurientem molestum quidpiam jubetur. Neque enim lautam requirit mensam; sed necessarium solummodo cibum, idque modo ad misericordiam movente. Itaque omnia illorum supplicium expetunt, rei postulatæ facilitas, nam panis tantum erat; miserabilis petentis conditio, mendicus enim erat; commiseratio naturæ, nam homo est qui petit; promissionis magnitudo, nam regnum pollicetur; supplicii terror, gehennam enim comminatur; dignitas accipientis, Deus enim erat qui per mendicos accipiebat; honoris cumulus, quod tantum descendere dignatus sit; justitia erogationis, nam ex bonis suis accipit. Verum ad hæc omnia amor pecuniæ illos excæcavit, et hæc post tantam comminationem. Nam supra dicit illos, qui pauperes non excipiunt, graviora passuros esse, quam Sodomitas; et hic ait : « In quantum non fecistis uni horum » minimorum fratrum meorum, nec mihi fecistis. Quid ais? fratres tui sunt; quomodo minimos appellas? Ideo certe fratres quia humiles, pauperes, abjecti. Hos enim maxime ad fraternitatem vocat : ignotos, contemptos, nec monachos dicit tantum, illosque qui in montibus habitant; sed fideles singulos, etiamsi sæculares sint, si sint esurientes, famelici, nudi, hospites, nulla non ipsos cura vult excipi. Fratrem enim et baptismus efficit, et divinorum mysteriorum consortium.

II. Postea ut aliunde etiam sententiæ justitiam videas, primo illos, qui bene rem gessere, laudat, et ait : « Venite » benedicti Patris mei, hæreditate accipite paratum vobis » regnum a constitutione mundi. Esurivi enim, et dedistis » mihi manducare [1]. » Et quæ sequuntur omnia. Ne dicerent enim se non habuisse, ex conservorum factis damnat

[1] Matth. xxv, 35.

eos, ut virgines ex virginibus, servum ebrium ac ventri deditum, a fideli servo, et eum qui talentum suffoderat, ab eo qui duo talenta attulerat, et peccatores singulos a proborum exemplo. Et hæc comparatio nonnunquam ex æquali ducitur, ut et hic, et in parabola de virginibus, nonnunquam a majori, ut cum dicit : « Viri Ninivitæ surgent, et » condemnabunt generationem hanc, quia crediderunt in » prædicatione Jonæ : et ecce plus quam Jonas hic. Et » regina Austri condemnabit generationem hanc quia venit » audire sapientiam Salomonis : et ecce plus quam Salomon » hic [1]. » Et ab æquali rursus : « Quia ipsi judices vestri » erunt [2]; » Et a majori iterum : « Nescitis quia Angelos » judicabimus, quanto magis sæcularia [3]? » Et hic quoque ab æquali divites divitibus, pauperes pauperibus confert. Neque hoc tantummodo probat juste ferri sententiam, quod conservi ipsorum in pari rerum statu probe se gesserint, sed quod neque in illis obtemperarint, ubi paupertas nullo erat impedimento ut potum dare sitienti, vinctum visitare, infirmum invisere. Postquam autem probos laudavit, ostendit quanta jam olim ipsos charitate complecteretur : nam ait : « Venite benedicti Patris mei, possidete » paratum vobis regnum ante constitutionem mundi : » Hoc nomen quot quantisque bonis æquiparari potest, quod benedicti sint, et a Patre benedicti ? Et undenam tanto honore dignati sunt? quænam causa fuit? « Esurivi enim, » et dedistis mihi manducare ; sitivi, et potum dedistis mihi, » etc. » Quanti honoris, quantæ beatitudinis verba ? Non dicit : « Accipite, » sed « Hæreditate possidete, quasi proprium, quasi paternum et vestrum, jam olim vobis debitum. Antequam enim essetis, inquit, hæc vobis parata erant, quia sciebam vos tales esse futuros. » Et pro quibus hæc accipiunt? Pro tecto, pro vestibus, pro pane, pro aqua fri-

[1] Matth. XII, 41, 42. — [2] Luc. XI, 19. — [3] 1 Cor. VI, 3,

gida, pro visitatione, pro ingressu in carcerem. Ubique enim ut necessariis provideatur requirit, imo quandoque non necessariis. Neque enim, ut jam dixi, ægrotus et vinctus visitari solum volunt, sed alius exolvi, et alius a morbo sanari exoptat. Verum ille mansuetus cum sit, illa tantum requirit quæ facultatis nostræ sunt; imo minus quam facultas nostra ferre possit, nobis relinquens ut ad majora pergamus. Illis vero dicit : « Discedite a me, maledicti, » non a Patre; non enim ille ipsis maledixit, sed opera ipsorum propria : « In ignem æternum paratum, non vobis, » sed diabolo et angelis ejus. » Nam cum de regno diceret : « Venite benedicti, possidete regnum, » adjunxit : « Para» tum vobis ante constitutionem mundi. » De igne vero non item, sed « Paratum diabolo et angelis ejus. » Ego namque regnum vobis paravi ; ignem vero, non vobis, sed diabolo et angelis ejus : quia vero vos in ipsum conjecistis, id vobis ipsis reputate. Non his tantum, sed etiam in sequentibus, quasi sese purgans apud illos, causam ipsis ascribit : « Esurivi enim, et non dedistis mihi manducare. » Etiamsi enim inimicus esset is qui accedebat, annon satis erant ærumnæ illæ, ut vel immisericordem flecterent et frangerent, fames, frigus, vincula, nuditas, infirmitas, vagari sine tecto : hæc inimicitiam solvere poterant. At vos hæc non præstabatis amico, non benefactori, non domino vestro. Si canem videamus esurientem, sæpe frangimur, imo si feras videamus esurientes, flectimur, et cum Dominum tuum vides, non flecteris. Qua ratione hæc poterunt excusari? Nam si id solum esset, nonne sufficeret ad mercedem ? non dico ut talem vocem, orbe præsente, ab eo, qui sedet in solio paterno, audias, et regnum consequaris; sed hoc ipsum quod feceris nonne satis esset ad mercedem? Nunc autem, orbe præsente, et ineffabili illa apparente gloria, prædicat et coronat te, promulgatque nutricium et hos-

pitem : neque erubescit hæc dicens, ut tibi splendidiorem coronam reddat. Ideo illi juste puniuntur, hi coronantur per gratiam. Etsi enim millia bona opera fecissent, gratiæ liberalitas est, quod ita pro minimis operibus tantum cœlum, tantum regnum detur in præmium. « Et factum est » cum consummasset Jesus hos sermones, dixit Discipulis » suis : Scitis quia post biduum Pascha fiet, et Filius hominis » tradetur ut crucifigatur [1]. » Rursus opportune de passione loquitur, quando de regno, de retributione futura, et de æternis cruciatibus verba fecerat; ac si diceret : « Cur timetis de temporaneis malis, cum talia vos maneant bona? »

III. Tu vero mihi consideres velim quomodo id quod illos maxime angebat, cum arte nova quadam in superioribus adumbravit. Non enim dixit : « Scitis quia post duos dies tradar; » sed quid? « Scitis quia post biduum Pascha » fiet, et Filius hominis tradetur, » Et tunc adjicit : « Ut » crucifigatur : » Ostendens mysterium esse id quod fiebat, festum et celebritatem ad salutem orbis factam, et se passurum esse, cum omnia præscivisset. Ideo quasi hoc satis esset ad consolationem illorum, nihil illis nunc dicit de resurrectione. Superfluum enim fuisset postquam tot tantaque disseruerat, de illa iterum dicere. Alioquin vero, ut jam dixi, ostendit ipsam passionem a mille malis homines liberare, dum per Pascha, vetera beneficia in Ægypto præstita commemorat. « Tunc congregati sunt principes » sacerdotum, Scribæ et seniores populi in atrio summi sa» cerdotis, qui vocabatur Caïphas, et consilium inierunt ut » Jesum dolo tenerent et occiderent. Dicebant autem : Non » in die festo, ne tumultus fieret in populo [2]. » Vidisti maximam judaïcarum rerum corruptionem ? Res iniquas aggredientes, ad summum sacerdotem veniunt, dum inde

[1] Matth. XXVI, 1, 2. — [2] Ibid. 3-5.

volunt potestatem accipere, unde impediri oportebat. Et quot erant summi sacerdotes? Lex enim unum esse vult: sed tunc multi erant. Unde palam est Judaïca jam dissolvi cœpisse. Moyses enim, ut dixi, unum esse jussit: quo mortuo alium deligi, in hujusque vita exilium terminavit eorum qui involuntarie necem alicui intulissent. Quomodo igitur tunc multi sacerdotes, annui deinceps facti sunt? Hoc significavit Evangelista, cum de Zacharia loqueretur, dicens illum fuisse, « De vice Abia [1]. » Principes igitur sacerdotum fuisse dicit eos qui de principibus sacerdotum fuerant (5). Quod autem consilium inierunt? Ut eum clam caperent, aut ut occiderent? Utrumque: timebant enim plebem. Ideo præterire festum volebant; dicebant enim: « Non in die festo. » Nam diabolus, ne manifesta passio esset, nolebat occidi in Paschate; illi vero, ne tumultus esset. Animadverte autem illos timere, non Deum, neque ne majus scelus esset a tempore; sed ubique humana metuere. Attamen animo ferventes, postea sententiam mutarunt. Cum dixissent enim: « Non in die festo, » cum proditorem invenissent, de tempore non curarunt, sed in ipso festo occiderunt. Cur autem illum tunc ceperunt? Et furore ardentes, ut dixi, et quod tunc se illum inventuros esse sperarent, atque omnia quasi cæci facerent. Etsi maxime ille ipsorum nequitia ad propriam uteretur dispensationem; non ideo sine culpa erant, sed mille digni cruciatibus ob tale propositum. Quando igitur omnes etiamque noxios solvi oportebat, tunc illi innocentem occiderunt, qui ipsis mille beneficia contulerat, quique propter illos interim gentes negligere videbatur. Sed, o benignitatem! scelestos illos ita pravos, mille malis onustos, rursus salvos facit, mittitque Apostolos pro ipsis occidendos, et pro ipsis supplicationem emittit. « Pro Christo enim lega-

[1] Luc. 1, 5.

» tione fungimur [1], inquit. » Talia igitur exempla habentes, non dico : « Moriamur pro inimicis, » licet hoc quoque oporteret; sed quia infirmiores sumus, illud interim dico : « Saltem ne livore ducamur erga amicos, ne invideamus benefactoribus. » Nondum dico : « Mala nobis inferentes beneficio afficiamus : » illud certe cuperem; sed quia crassiores sumus, saltem illos ne ulciscamur. Num scena sunt nostra, num histrionica ? Cur præceptis ex diametro oppositi estis ? Non sine causa scripta sunt tum alia omnia, tum ea quæ crucis tempore fecit, quæ potuissent eos revocare; sed ut imiteris ejus bonitatem, ut æmuleris benignitatem. Nam et supinos illos conjecit, et auriculam famulo restituit, et cum modestia respondit : et magna in cruce erectus miracula edidit, radios solares avertens, petras scindens, mortuos suscitans, judicis uxorem per somnia territans, in ipso judicio omnem mansuetudinem exhibens, quæ non minus quam miracula posset ipsos attrahere, multa prædicens in judicio, in ipsa cruce clamans : « Pater, dimitte illis hoc pec» catum [2]. » Sepultus vero, quot ad illorum salutem exhibuit ? Cum resurrexisset autem, annon statim Judæos vocavit, annon veniam peccatorum dedit ? annon sexcenta bona contulit ? Quid hoc mirabilius ? Qui crucifixerant, qui necem spirabant, postquam crucifixerunt eum, filii Dei facti sunt. Quid huic providentiæ par est ? Hæc audientes præ pudore nos abscondamus, quod tantum distemus ab illo, quem imitari jubemur. Videamus quanta sit intercapedo, ut saltem nos damnemus, eo quod illos impugnemus, pro quibus Christus animam posuit; nec illis velimus reconciliari, quos ut reconciliaret, nec occidi recusavit. An expensa est et pecuniarum profusio, quod in eleemosyna obtenditis ?

IV. Cogita quam noxius sis, et non modo non recusabis

[1] 2 Cor. v, 20. — [2] Luc. xxiii, 34.

lædentibus te veniam dare, sed etiam ad illos accurres, ut tibi id sit remissionis occasio, ut propriorum tibi malorum consolationem reperias. Gentiles sæpe nihil magni expectantes, in hisce rebus philosophati sunt : et tu qui ad tantam spem profecturus es, refugis et torpescis ? Et quod tempus facit, hoc non sustines propter Dei legem ante tempus facere, et vis potius sine mercede, quam cum mercede passionem tuam extingui? Neque enim si id a tempore fiat, majus quidpiam tibi supererit, imo grave supplicium, quod id quod tempus facere potuit, hoc lex Dei tibi facere non persuaserit. Quod si dixeris te inflammari cum contumeliæ recordaris, in memoriam revoca si quid tibi boni a lædente accesserit, cogita quanta tu aliis mala intuleris. Tibi maledixit, te probro affecit? tecum reputa te quoque aliis maledixisse. Quomodo ergo veniam consequeris, quam aliis non dedisti? Sed nihil tale dixisti? sed alium hæc dicentem audisti, idque amplexus es. Neque illud culpa vacat. Vis discere quantum sit bonum injuriarum oblivio, et quam Deus hac de re lætetur? Eos qui lætantur, cum vident quosdam ab se juste castigari, ulciscitur : etiamsi enim illi juste puniantur, te de his gaudere non oportet. Etenim propheta multa criminatus, hoc subjunxit : « Nihil passi » sunt in contritione Joseph [1]; » et rursum, « Non exivit » vicina ad plangendum unam domum conjunctam ei. » Quamvis Joseph, id est, tribus ex illo ortæ ac vicini, Dei nutu punirentur; sed vult nos illis condolere. Nam si nos qui improbi sumus, cum servum castigamus, si quem conservorum ridentem videamus, magis indignamur, et in illum iram convertimus; multo magis Deus pœnas repetet ab iis, qui de suppliciis aliorum lætantur. Quod si in eos qui a Deo puniuntur non insurgere; sed illis condolere oportet, multo magis iis qui contra nos peccarunt. Hoc

[1] Amos VI, 6.

enim charitatis argumentum est, hanc vero omnibus anteponit Deus. Quemadmodum enim in purpura regia illi flores, illi colores pretiosi sunt, qui chlamydem sic exornant; sic et illæ pretiosæ virtutes sunt, quæ charitatem contineant. Nihil autem ita charitatem servat, ut oblivio peccatorum, quæ in nos admissa sunt. Annon de altera parte curavit Deus? annon misit lædentem ad læsum? Annon ab altari ad eumdem ipsum misit, et post reconciliationem ad mensam vocat illum [1]? At tu ne ideo expectes illum: alioquin totum perdidisti. Propterea enim ineffabilem tibi mercedem constituit, ut prævenias ipsum; ita ut si rogatus reconcilieris, non jam ex Dei præcepto amicitia jungatur, sed ex illius studio. Quamobrem incoronatus recedis, illo bravia accipiente. Quid dicis? Inimicum habes, nec te pudet? Annon sufficit nobis diabolus, ut etiam congeneres nobis inimicos attrahamus? Utinam ne ille quidem nobiscum vellet pugnare, utinam neque ille diabolus esset. Nescis quanta sit post reconciliationem voluptas? quid enim, si in ipsis inimicitiis illa non apparet? Nam quod suavius sit lædentem se amare, quam odio habere, postquam inimicitiæ solutæ fuerint, tunc poteris probe discere.

V. Cur ergo furiosos imitamur, qui se mutuo lacerant, qui in propriam carnem insaniunt? Audi quanta hujusce rei cura etiam in veteri lege fuerit: « Viæ, inquit, recor» dantium mala in mortem [1]. Homo homini conservat iram, » et a Deo quærit medelam [2]. » Atqui oculum pro oculo, et dentem pro dente concessit [3], quomodo igitur accusat? Quia illa concessit, non ut alter alteri faciamus; sed ut formidine pœnæ a tali ausu abstineamus. Alioquin autem illa temporaneæ cujusdam iræ sunt, injuriarum autem re-

[1] Matth. v, 23.— [2] Prov. xii, 28. — [3] Eccli. xxviii, 3.— [4] Exod. xxi, 24.

cordatio animæ nequitiam meditantis. Sed male vexatus es? sed non tantum tibi mali intulit, quantum tu ipse tibi, si injuriæ recordatus fueris. Alioquin vero vir bonus nihil mali pati potest. Sit enim quis uxorem et liberos habens qui philosophetur, habeatque multas damni accipiendi occasiones, pecunias multas, principatum, amicos multos, honoresque obtineat; attamen philosophetur; hoc enim supponendum est : ærumnas illi accedere fingamus. Accedat quispiam scelestus homo qui damnum in opibus inferat. Quid hoc ad virum qui pecunias nihil esse putat? Filios occidat. Quid hoc ad virum, qui circa resurrectionem philosophatur? Uxorem jugulet : quid hoc ad eum qui doctus est non lugendos esse dormientes? Dedecus illi conferat : quid hoc lædat eum, qui præsentia omnia florem esse fœni putat? Si vis etiam corpus percutiat, et in carcerem conjiciat. Quid hoc lædet eum, qui didicerit, etiamsi exterior noster homo corrumpatur, interiorem tamen renovari, et tribulatione probationem effici [1]? Ego sane polliceor talem hominem in nullo læsum iri : oratio autem ultra procedens ostendit ipsum hinc multum juvari, renovari et probatiorem effici. Ne itaque apud alios dolorem nostrum exprimamus : hinc enim nos ipsos lædimus, animumque nostrum infirmiorem reddimus. Dolor enim ille non tam ex proximi nequitia, quam ex ignavia nostra procedit. Ideo si quis nos contumelia afficiat, lacrymamur et deprimimur; si quis nostra rapiat, idipsum patimur; perinde atque pueruli illi, quos liberiores pueri incitant pro re nullius momenti dolorem inferentes; si vero illos rixantes viderint, mordere non cessant; si ridentes videant, tunc desistunt. At nos his insipientiores, de iis ob quæ ridere oporteret, multum dolemus. Quamobrem rogo, hoc puerili abjecto animo, cœlos apprehendamus. Nam Chris-

[1] 2 Cor. IV, 16, et Rom. V, 3.

tus nos esse viros optat, et viros perfectos. Sic enim jubet et Paulus : « Fratres, ne sitis pueri mente, sed malitia par» vuli estote [1]. » Infantes ergo malitia simus, et nequitiam fugientes virtutem amplectamur, ut æterna consequamur bona, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui gloria et imperium in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA LXXX.

CAPUT XXVI.

Cum autem esset Jesus in Bethania in domo Simonis leprosi, accessit ad eum mulier habens alabastrum unguenti pretiosi, et effudit super caput ejus recumbentis [2].

I. Hæc mulier [3] una eademque videtur esse apud omnes Evangelistas; sed vere non est : verum apud tres Evangelistas una meo judicio eademque est; apud Joannem vero non item [4]; sed alia quædam mirabilis mulier, soror Lazari (6). Nec sine causa lepram Simonis memorat Evangelista; sed ut ostendat cur fidenter mulier accesserit. Quoniam lepra res esse immunda et abominanda videbatur : viditque Jesum curasse hominem, lepramque eliminasse : neque enim voluisset apud leprosum manere, ibique diversari; confidit mulier ipsum animæ suæ immunditiam facile abstersurum esse. Neque sine causa nomen urbis, Bethaniæ scilicet addidit; sed ut discas ipsum libenter ad passionem accedere. Nam qui ante effugerat illos, quando maxime invidia ardebant [5], tunc prope accessit quasi ad

[1] I Cor. XIV, 20. — [2] Matth. XXVI, 6-8. — [3] Vide D. Guillon, tom. XIV, p. 321-329. — [4] Joan. XII. — [5] Matth. VI.

stadia quindecim; sicque prior recessus ad œconomiam pertinebat. Videns ergo illum mulier, hincque assumpta fiducia accessit. Nam si illa quæ sanguinis fluxum patiebatur, etsi nullius hujuscemodi sibi conscia esset, ob illam, quæ naturalis videbatur esse, immunditiam, tremens metuensque accessit, multo magis hanc quæ sibi mali conscia erat, timuisse verisimile est. Idcirco post multas mulieres, Samaritanam, Chananæam, eam quæ sanguinis fluxum patiebatur, aliasque plurimas accedit, quod sibi magnæ immunditiæ et lasciviæ conscia esset; nec publice, sed in domo. Et cum alii omnes pro sanitate corporis accederent, honoris tantum causa accedebat, et ut animæ sanitatem consequeretur. Nulla enim corporis ægritudine tenebatur: quapropter admiranda maxime videatur. Neque illum ut hominem tantum adit; neque enim capillis abstersisset; sed ut homine majorem. Idcirco omnium membrorum nobilissimum caput suum pedibus Christi admovit. «Videntes »autem Discipuli ejus, inquit, indignati sunt, dicentes : Ad »quid perditio hæc? potuit enim unguentum hoc venun»dari multo, et dari pauperibus. Sicens autem Jesus dixit: »Cur molesti estis huic mulieri? opus enim bonum ope»rata est in me : pauperes enim semper habetis vobiscum, »me autem non semper habetis. Immittens enim hoc un»guentum in corpus meum, ad sepeliendum me fecit. Amen »dico vobis, ubicumque prædicatum fuerit hoc Evange»lium in universo mundo, et quod hæc fecit dicetur in me»moriam ejus [1]. » Et unde hæc illis cogitatio suborta est? Audierant dicentem magistrum, « Misericordiam volo, et »non sacrificium [2] : » Judæosque increpantem, quia majora negligebant, judicium, misericordiam et fidem; et multa in monte de eleemosyna loquentem : hincque apud se colligebant cogitabantque : «Si holocausta et veterem cul-

[1] Matth. xxvi, 8-13. — [2] Osee vi, 6.

tum non admittat, multo minus unguenti unctionem. » Sed hi quidem sic cogitabant; ipse vero mentem ejus respiciens, dimisit. Nam multa pietas erat et ineffabile studium : ideoque ejus affectui se attemperans, concessit ut in caput ipsius oleum effunderetur. Nam si homo fieri, utero gestari, lacte nutriri non recusavit, quid miraris si hoc non depellat? Quemadmodum enim pater ejus nidorem et fumum; sic et ipse meretricem suscepit, ejus mentem et animum, ut dixi, approbans. Etenim Jacob cippum Deo inunxit [1], et in sacrificiis oleum offerebatur, sacerdotesque unguento ungebantur [2] : verum Discipuli, qui mulieris animum non cognoscebant, importune illam criminabantur, et accusando mulieris liberalitatem ostendunt. Cum dicunt enim : « Poterat trecentis denariis venundari, » ostendunt quantum insumpserit in unguentum illud, et quantam exhibuerit munificentiam. Quamobrem ipsos increpat, dicens : « Cur molesti estis huic mulieri ? » Et rationem adjicit, ut illis passionis memoriam revocaret : « Ad sepultu»ram enim meam hoc fecit. » Itemque aliud ratiocinium addidit : « Pauperes enim semper vobiscum, me autem non »semper habetis. Et ubicumque prædicatum fuerit hoc »Evangelium, et quod hæc fecit dicetur. » Vidisti-ne quomodo exitum ad gentes prænunciet, hic etiam Discipulis de morte sua consolationem afferens ? Siquidem tanta post crucem virtus ejus futura est, ut prædicatio per totum orbem effundatur. Quis ita miser est ut tantæ veritati repugnet ? Ecce enim id quod dixit factum est; et quocumque terrarum ibis, hanc mulierem prædicari audies : quanquam illa non insignis persona esset, nec multi testes adessent, nec in theatro quodam res gesta esset, sed in domo, et in domo leprosi, Discipulis tantum præsentibus.

II. Quis hoc ita vulgavit et prædicavit ? Loquentis vir-

[1] Gen. XXVIII, 18. — [2] Lev. 2, 4, et VIII, 10.

tus. Certe regum multorum et ducum, quorum etiam monumenta manent, res gestæ tacentur : ac licet urbes excitaverint, muros circumstruxerint, in bellis victores fuerint, tropæa erexerint, gentesque multas in servitutem redegerint, nec fama, nec nomine suo noti sunt, etiamsi et statuas erexerint, et leges dederint. Quod autem meretrix oleum effuderit in domo leprosi, duodecim viris præsentibus, id per orbem cantant omnes, ac post tantum temporis rei gestæ memoria non minuitur : sed Persæ, Indi, Scythæ, Thraces, Sauromatæ, Mauri, qui britannicas insulas incolunt, quod in Judæa in domo quadam, nec palam, a meretrice factum est, prædicant. Magna Domini benignitas meretricem fert, meretricem pedes osculantem, oleoque rigantem, et abstergentem capillis : illam admittit, et arguentes increpat. Neque enim oportuit pro tanto studio mulierem reprehendi. Tu vero mihi consideres illud, quam sublimi animo et ad misericordiam prono postea essent. Et cur non simpliciter dixit : « Bonum opus fecit : » sed prius, « Quid molesti estis mulieri ? » Ut discerent non a principio sublimiora ab imbecillibus esse petenda. Ideo non ipsam rem simpliciter examinat, sed addita mulieris persona. Nam si legem ferret, de muliere non loqueretur : sed ut discas id propter ipsam dictum esse, ne germinantem ejus fidem obruerent, sed magis foverent : ideo sic loquitur, ut nos doceat, quodcumque bonum a quovis fiat, etiamsi non admodum perfectum sit, suscipiendum ac fovendum esse, et ad majora deducendum : neque initio omnem perfectionis accurationem esse quærendam. Nam Christum ita voluisse hinc patet, quod cum non haberet ubi caput suum reclinaret, loculos tamen circumferri jusserit. Sed tunc illud tempus non requirebat, ut res emendaretur, sed ut susciperetur tantum. Quemadmodum enim si quis ab eo quæsivisset, muliere non hoc ipsum faciente,

non ita faciendum esse dixisset; sic quia illa jam fecerat, in id unum tantum respicit, ne increpatione Discipulorum in angustias conjiciatur, sed ut ipso curante alacrior facta, in melius procedat. Nam postquam oleum effusum fuit, jam non tempestiva erat illorum increpatio. Et tu quoque si quempiam videas vasa sacra adornantem et offerentem, aut alium Ecclesiæ ornatum circa muros et pavimentum concinnantem; ne jubeas illa venundari, aut id quod factum est everti, ne illius alacritatem minuas. Si vero priusquam hæc adornet, consilium a te petierit, jube pauperibus dari : nam et ipse ne mulieris fervorem extingueret, ita fecit; et quidquid dicit, ad ejus consolationem vergit. Deinde quia dixerat, « Ad sepulturam meam fecit; » ne videretur mulierem in dubium conjicere, dum sepulturam et mortem commemoraret, vide quomodo in sequentibus illam soletur his verbis : « Quod hæc fecit narrabitur in » toto mundo. » Hoc et Discipulis consolationi erat, et mulieri laudi et levamini. Omnes, inquit, illam postea celebrabunt : nunc passionem prænuntiavit, dum ea quæ ad sepulturam pertinent obtulit. Ne itaque quis illam increpet. Tantum enim abest ut illam damnem, ut quæ malefecerit, aut reprehendam ut quæ deliquerit; ut non sinam factum latere; sed mundus sciet id quod in domo et in abscondito factum est. Nam a pia mente hæc profecta sunt, et a fide ardenti et animo contrito. Cur vero nihil spirituale promisit mulieri, sed perpetuam memoriam? Per hæc id effecit, ut de illis etiam speraret. Nam si opus bonum fecit, haud dubie dignam mercedem recipiet. « Tunc profectus unus » ex duodecim Judas, qui dicebatur Iscariotes, ad principes » sacerdotum, dixit : Quid vultis mihi dare, et ego vobis » tradam eum [1]? » Tunc, quandonam? Cum hæc dicerentur, cum dixit : « Ad sepulturam meam : » neque inde com-

[1] Matth. xxvi, 14, 15.

punctus est : neque timuit, cum audivit prædicandum ubique esse Evangelium. Nam quod dicebatur virtutis erat ineffabilis. Sed cum mulieres, ipsæque meretrices tantum illi impendebant honoris, tunc ille diabolicum facinus edebat. Cur autem ejus cognomen dicunt? Quia alius Judas erat. Neque tamen dicere dubitant ipsum e numero duodecim fuisse. Ita nihil occultant eorum quæ probrosa esse videbantur : quanquam poterant simpliciter dicere ipsum ex numero Discipulorum fuisse. Erant quippe alii præter duodecim illos. Nunc addunt « Ex duodecim, » ac si dicerent ex primo choro eorum, quos quasi optimos elegit, qui cum Petro et Joanne erant. Unam quippe curabant veritatem, nec res gestas obscurabant. Ideo signa multa prætercurrunt, ex iis autemquæ probrosa esse videbantur nihil celant; sed sive verbum, sive gestum, sive quidvis aliud, cum libertate et fiducia narrant.

III. Neque hi tantum, sed etiam qui subliniora loquebatur Joannes. Ille enim præcipue narrat et contumelias et opprobria quæ pertulit. Et vide mihi quantum sit Judæ scelus, quam sponte accesserit, quando pactione pecuniæ et pecuniæ tantæ hoc fecit. Lucas vero dicit ipsum cum ducibus pepigisse[1]. Propter seditiones enim Judæorum, præfecerunt Romani aliquos, qui bono rerum ordini advigilarent. Nam principatus eorum jam defecerat secundum prophetiam. Hos igitur adiens dixit : « Quid vultis mihi » dare, et ego vobis eum tradam? Illi vero constituerunt ei » triginta argenteos, et ex eo tempore quærebat opportuni» tatem, ut traderet eum[2]. » Nam timebat multitudinem, nihilque aliud quærebat, quam ut illum caperet. O stultitiam! Quomodo illum excæcavit pecuniæ amor? Nam qui illum sæpe viderat per medios transeuntem, nec captum, suæque Divinitatis et potentiæ argumenta multa dantem,

[1] Luc. xxII, 4. — [2] Matth. xxvI, 15.

speravit se illum capere posse; præsertim cum tot illi verba protulisset terribilia simul et mansueta, ut hanc malam ille cogitationem abjiceret. Neque enim in cœna ab eo curando destitit, sed usque ad ultimum diem his de rebus ipsum alloquebatur. Sed nihil id illi profuit. Nec tamen ideo Dominus cessavit quæ sua erant facere. Hæc itaqu ecum nos sciamus, nihil non agamus ad revocandos peccatores et desides, monentes, docentes, obsecrantes, hortantes, consilium dantes, etsi nihil proficiamus. Nam Christus præsciebat Judam nunquam emendandum fore : et tamen non desistebat sua facere, monendo, comminando, miserum dicendo, et nunquam clare, sed subobscure. In ipsoque proditionis tempore, osculantem se tulit : sed nihil illa profuere. Tantum est avaritia malum : hæc quippe illum et sacrilegum et proditorem effecit. Audite omnes avari, qui Judæ morbo laboratis : audite et cavete vobis ab illo morbo. Nam si is, qui cum Christo vivebat, qui signa ediderat, qui tanta fruebatur doctrina, quia ab hoc morbo non se expedivit, in tantum barathrum delapsus est : multo magis vos, qui nec Scripturas audistis, qui semper præsentibus addicti fuistis, ab hoc morbo facile capiemini, nisi assidue ipsi advigiletis. Quotidie ille cum Christo erat, qui non habebat ubi caput suum reclinaret, et quotidie ab illo instituebatur operibus et verbis, non oportere aurum vel argentum, vel duas tunicas habere, neque tamen resipuit : et quomodo tu sperare potes te ab hoc morbo liberandum esse, nisi multam curam et diligentiam adhibeas? Acris est, acris certe est hæc fera : attamen si velis, facile vinces. Hæc enim cupiditas non necessario a natura prodit, ut palam est ex iis qui illa expertes sunt : nam quæ a natura proficiscuntur sunt omnibus communia. Hæc vero cupiditas ex desidia solum nascitur : inde nascitur, inde augetur, eosque qui ad ipsam inhiant cum semel ceperit, cogit præ-

ter naturam vivere. Nam cum ignorent contribules, amicos, fratres, cognatos, omnes simpliciter, et cum his etiam seipsos, annon hoc est præter naturam vivere? Unde palam est nequitiam esse præter naturam, nec non avaritiæ morbum, in quem delapsus Judas, proditor factus est. Et quomodo talis factus est, inquies, vocatus a Christo? Quia Dei vocatio nullum cogit, neque violentiam infert voluntati eorum qui nolunt virtutem eligere; sed hortatur datque consilium, atque omnia facit et operatur, ut suadeat esse bonos: si vero quidam repugnent, non necessitatem infert. Si vis discere unde ipse talis factus sit, invenies ipsum pecuniarum cupiditate periisse. Sed quomodo, inquies, hac passione captus est? Quia deses negligensque fuit. Hinc enim tales fiunt mutationes, ut contrarium ex diligentia evenit. Quot enim qui violenti erant, nunc sunt ovibus mansuetiores? quot lascivi, postea casti fuerunt? quot avari et rapaces, nunc sua profundunt? Contrarium vero ex desidia oritur. Nam Giezi cum viro sancto vivebat, et ipse improbus evasit[1], hoc ipso morbo laborans, qui certe omnium deterrimus est. Hinc prodeunt sepulcrorum effossores, hinc homicidæ, hinc bella et pugnæ, hinc quodvis malum. Hujusmodi homo ubique inutilis est, tum ad exercitum ducendum, tum ad magistratus urbanos gerendos: imo non in publicis modo rebus, sed et in domesticis. Si uxor ducenda sit, non probam ducet, sed omnium pessimam: si domus emenda, non libero dignam emet, sed quæ majorem proventum afferre possit; si servi emendi, vel quid aliud, quod vilius erit emet. Quid vero loquor de duce exercitus, de magistratu, de rebus domesticis? Si rex fuerit, omnium miserrimus erit, orbis pernicies, omniumque pauperrimus. Nam sicut unus e vulgo affectus erit, non putans omnium bona sua esse, sed se unum ex multis, et

[1] 4 Reg. v.

dum omnium bona rapiet, pauciora se putabit cæteris omnibus habere. Nam illa quæ possidet comparans cum iis quæ cupit et nondum est adeptus, nihil illa his comparanda putabit esse.

IV. Ideo ait quidam : « Avaro nihil iniquius [1]. » Nam qui talis est, seipsum quoque vendit, et communis omnium hostis circumquaque ambulat, dolens quod terra non aurum pro spicis proferat, nec fontes pro aquis, nec montes pro petris : sterilitatem ægre fert, in publicis bonis contractus, omnemque fastidit causam, unde argentum non provenit ; omnia ferens, dum duos possit obolos lucrari. Omnes odio habet, pauperes, divites : pauperes, ne petitum accedant ; divites, quod bona illorum non possideat. Omnes putat sua possidere : atque ut ab omnibus læsus, adversum omnes indignatur : plenitudinem nescit, satietatem non novit, omnium est miserrimus : quemadmodum qui his omnibus est expers, philosophis omnibus erit beatior. Probus enim vir, sive servus sit, sive herus, omnium est beatissimus. Nemo enim ipsum malo afficiet, etiamsi totus orbis conveniat cum armis et exercitibus, ipsumque impugnet. Improbus autem, et talis qualem descripsimus, etiamsi rex sit, etiamsi mille diadematibus ornetur, a quovis homine extrema patietur : usque adeo infirma nequitia est ; ita fortis est virtus. Quid igitur luges cum in paupertate versaris ? Quid ploras festum agens ? nam diei festi tempus est. Quid fles ? nam paupertas est celebritas, si sapiens fueris. Quid plangis, o puer ? puerum enim talem virum vocare oportet. Verberavit te quispiam ? Et quid hoc ? te patientiorem reddidit. Sed pecunias abstulit ? multum oneris abstulit. Famam tuam læsit ? rursum aliud mihi libertatis genus indicas. Audi exteros sic philosophantes : « Nihil mali passus es, nisi id fingas. » Sed domum illam

[1] Eccl. x, 9.

magnam tibi abstulit septis munitam? At ecce universa terra in conspectu tuo est, publica ædificia, sive ad voluptatem, sive ad usum habere velis. Quid jucundius et speciosius firmamento cœli? Usquequo mendici et pauperes eritis? Non potest dives esse qui non animo sit dives; sicut non potest pauper esse, qui paupertatem non animo gestet. Nam si excellentior anima corpore, non possunt quæ viliora sunt illam ad se attrahere. Sed ea quæ domina est, quæ non ita sibi propria sunt, in se attrahit et commutat. Cor enim cum quidpiam damni acceperit, totum corpus sic afficit, et intemperie sua totum corrumpit; sin contra bene temperatum sit, toti homini prodest. Si quid vero ex cæteris corrumpatur, hoc intus sano manente, facile illorum corruptelam excutit. Ut autem clarius loquar, quid, quæso, prosunt rami virides, si radix sit arida? Quid damni, si superna folia exsiccentur, radice sana manente? Sic et hoc loco nulla pecuniarum utilitas, si inops sit anima, neque paupertatis damnum, si anima sit dives. Et quomodo, inquies, anima dives erit, si pecunia egeat? Tunc maxime dives, tunc enim ditescere solet. Si enim, ut sæpe probavimus, divitis hoc signum est, si pecunias contemnat, et nullo egeat, palam est paupertatem divitias parere: nam facilius in paupertate, quam in divitiis pecunias contemnes: palam ergo est paupertatem majores parere divitias. Nam quod dives plus quam pauper divitias concupiscat, nemini non notum est: quemadmodum et ebrius magis sitit, quam qui moderato usus est potu. Non enim talis est concupiscentia quæ ex majori copia extinguatur, imo potius inde magis incenditur. Nam ignis quanto majorem escam accipit, tanto magis inflammatur; sic et pecuniarum cupiditas, cum plus acceperit auri, tunc magis effertur. Si ergo majora cupere id paupertas est, qui in divitiis est talis, hic maxime pauper est. Vides-ne animam tum magis

pauperem esse cum dives est; tuncque ditescere, cum est inops? Si vis autem ut in duabus personis id exploremus, stent duo quipiam, quorum alius decem millia talenta habeat, alius vero decem tantum; ab utroque autem hæc auferamus: uter magis dolebit? Annon ille qui decem millia amisit? Non autem magis doleret, nisi magis amaret; si magis amat, magis concupiscit; si magis concupiscit, magis pauper est. Illud enim magis concupiscimus, quo maxime indigemus: ex indigentia enim cupiditas. Nam ubi satietas est, cupiditas esse non potest. Tunc enim maxime siti vexamur, cum potu egemus. Hæc a me dicta sunt ut probem, si vigilemus, neminem nobis nocere posse: ac non ex paupertate, sed ex nobis ipsis damnum inferri. Quare rogo, omni diligentia avaritiæ morbum ejiciamus, ut et hic divites simus, et æterna consequamur bona, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui gloria in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA LXXXI.

CAPUT XXVI.

Prima autem Azymorum accesserunt Discipuli ad Jesum dicentes: Ubi vis paremus tibi ut manduces Pascha? Ipse autem dixit: Ite in civitatem ad quemdam, et dicite ei: Magister dicit: Tempus meum prope est, apud te facio Pascha cum Discipulis meis[1].

I. Primam Azymorum[2] eam diem vocat quæ ante Azyma erat. Solent enim a vespera semper diem numerare: et

[1] Matth. xxvi, 17, 18. — [2] Vide D. Guillon, tom. xiv, p. 329-333.

hanc memorat in cujus vespera Pascha immolandum erat. Quinta enim sabbati accesserunt. Hanc vero alius diem ante Azyma vocat[1], tempus denotans quo accesserunt. Alius vero sic dicit : « Venit dies Azymorum, in qua oportebat » immolari Pascha[2]. » Illud, « Venit, » hoc significat, prope erat, in januis erat, vesperam videlicet illam commemorans. A vespera enim incipiebant : ideo singuli addunt, « Cum » immolaretur Pascha. » Et dicunt : « Ubi vis paremus tibi » comedere Pascha ? » Itaque hinc patet ipsi nec domum, nec diversorium fuisse : neque Discipulis, puto. Alioquin illo divertere rogassent. Sed illis nulla domus erat, qui omnibus renuntiaverant. Cur autem Pascha celebravit ? Ut in omnibus ostenderet se ad ultimum usque vitæ suæ diem non legis adversarium fuisse. Et cur ad ignoratum mittit ? Hinc ostendens se non passurum fuisse si voluisset. Nam qui animum illius verbis tantum induxit, ut illos reciperet, cur non eos qui se crucifigebant mutasset, si pati noluisset ? Quodque circa asinam fecerat, hic quoque fecit. Ibi namque dixit : « Si quis vobis quidpiam dixerit, dicite : Opus » est Domino[3] ; » sic et hoc loco : « Magister dicit : Apud » te facio Pascha[4]. » Ego vero non id solum miror quod ignotum susceperit ; sed quod cum tantam adversum se iram concitari expectaret, et irreconciliabile bellum, multorum odium contempserit. Deinde ignorantibus signum dedit, quale Saüli Propheta : « Invenies hominem ascen» dentem, et utrem habentem[5] ; » hic vero, « Amphoram » portantem. » Hic etiam vide potentiæ argumentum. Non enim solum dixit : « Pascha facio ; » sed adjicit, « Tempus » meum prope est. » Hoc autem faciebat, ut simul Discipulis frequenter passionem commemoraret, ut ex prædictionis frequentia exercerentur in meditatione rei futuræ ;

[1] Luc. XXII, 1. — [2] Ibid. 7. — [3] Matth. XXI, 3. — [4] Id. XXVI, 18. — [5] 1 Reg. X, 3.

utque ostenderet illis, et se excipienti omnibusque Judæis, ut sæpe dixi, se non invitum ad passionem venire. Addidit autem, « Cum Discipulis meis, » ut sufficiens apparatus esset, neve existimaret ille ipsum latebras quærere. « Vespere autem facto, discumbebat cnm Discipulis[1]. » O Judæ impudentiam ! Nam et ille istic aderat, venitque particeps futurus et mysteriorum et mensæ : et in ipsa mensa arguebatur, ubi etiamsi fera esset, mansuetior futurus erat. Ideoque ipse Evangelista significat, manducantibus illis, Christum de proditione locutum fuisse ; ut et a tempore et a mensa proditoris nequitiam ostenderet. Postquam enim fecerant Discipuli sicut illis Jesus præceperat, vespere facto, discumbebat cum duodecim Discipulis. « Manducantibus » autem illis dixit : Amen dico vobis, unus ex vobis me tra» diturus est[2]. » Ante cœnam vero pedes ejus lavit. Vide autem quomodo proditori parcat. Non enim dixit : « Ille me tradet ; » sed, « Unus ex vobis, » ut rursus ipsi latenti pœnitendi facultatem daret : maluitque omnes terrere, ut hunc salvum faceret. « Unus ex vobis duodecim, inquit, qui ubique mecum sunt, quorum pedes lavi, quibus tot tantaque promisi. » Tunc luctus ingens sacrum illum chorum invasit. Joannes quidem ait ipsos turbatos fuisse, et se mutuo respexisse[3], singulosque ipsum interrogasse timentes sibi, licet nullius rei hujusmodi sibi conscios. Hic vero ait : « Con» tristati valde cœperunt singuli dicere : Numquid ego sum, » Domine ? Ipse vero respondens ait : Cui ego intinctum ci» bum porrexero, ipse est[4]. » Vide quando ipsum revelavit, cum vellet nempe cæteros a tali animi anxietate liberare : nam pavore quasi mortui erant ; ideoque urgebant interrogantes. Neque tantum ut illos a tanto metu liberaret ; sed etiam ut proditorem emendaret, hoc dixit. Quia enim

[1] Matth. XXVI, 20. — [2] Ibid. 21. — [3] Joan. XIII, 22. — [4] Matth. XXVI, 22, 23.

cum sæpe indistincte id audisset, non movebatur; ut magis illum perstringeret, larvam ejus dejecit. Cum ergo illi mœrentes interrogarent : « Numquid ego sum, Domine? » respondens dixit : Qui intingit mecum manum in paropside, hic me traditurus est. Sed Filius quidem hominis » vadit, sicut scriptum est de illo. Væ autem homini illi, per » quem Filius hominis tradetur : bonum erat ei si natus » non fuisset homo ille[1]. » Quidam narrant ipsum ita petulantem fuisse, ut Magistrum non revereretur, sed cum ipso intingeret. Mihi autem videtur hoc fecisse Christum, ut illum majori afficeret pudore, et ad meliorem affectum ipsum pertraheret : qua in re aliquid majus deprehenditur.

II. Hæc porro non simpliciter prætercurrenda sunt, sed in animis infigenda nostris, ut nullum unquam iræ locum demus. Quis enim cœnam illam mente revolvens, proditoremque cum omnium Servatore recumbentem, eumque qui prodendus erat tam miti sermone utentem, non virus totum iræ atque furoris ejiciat? Vide igitur quam mansuete sermonem ad ipsum convertat : « Filius quidem hominis » vadit, sicut scriptum est de illo. » Hæc porro dixit ut Discipulos confirmaret, ut ne illud imbecillitati tribuerent, utque etiam proditorem emendaret. « Væ autem homini » illi per quem Filius hominis tradetur : bonum erat illi si natus non fuisset homo ille. » Vide rursum in arguendo ineffabilem lenitatem. Non enim hic acriter, sed miserabili potius modo verba facit, atque rursum subobscure : quanquam non modo superior vecordia, sed et posterior impudentia, ingenti digna esset indignatione. Nam postquam ita convictus fuerat, dixit : « Numquid ego sum, Domine[2] ?» O vecordiam! horum sibi conscius sciscitatur : nam Evangelista ejus admirans petulantiam hæc ait. » Quid ergo le-

[1] Matth. XXVI, 24. — [2] Ibid. 25.

nissimus mitissimusque Jesus? « Tu dixisti[1]. » Quanquam dicere potuisset : « Sceleste et execrande, atque impurissime, tanto tempore hoc malum parturiens, post pactionem diabolicam numeratamque pecuniam, a me convictus, audes adhuc interrogare? » At horum nihil dixit : sed quid? « Tu dixisti, » sic nobis leges statuens ferendæ injuriæ. Verum dicet quispiam : « Si scriptum est Christum ista passurum esse, cur accusatur Judas? nam quæ scripta erant perfecit. » At non hoc ille animo fecit, sed ex scelere. Nisi autem animum exploraveris, ipsum diabolum a crimine liberabis. Sed non ita, non ita certe res est. Sexcentis enim et hic et ille sunt digni suppliciis ; etiamsi orbis hinc servatus sit. Neque enim Judæ proditio salutem nobis operata est, sed Christi sapientia, qui mira solertia aliorum sceleribus ad salutem nostram est usus. Quid ergo, inquies, si Judas non prodidisset, annon alius proditurus erat? Et quid hoc ad rem quæsitam? Si crucifigi oportebat Christum, inquies, per quemdam oportebat : si per quemdam, per hominem hujusmodi procul dubio. Si porro boni fuissent omnes, hinc cohibitum fuisset salutis nostræ negotium. Absit. Ipse enim, sapientissimus cum esset, sciebat quomodo nostra esset dispensaturus, etiamsi res non ita cecidisset. Ejus quippe sapientia et potens et incomprehensibilis est. Ideo autem ne quis putaret Judam hujus œconomiæ fuisse ministrum, miserum illum prædicat. At dicet iterum quispiam : « Si bonum erat eum non natum fuisse, cur permisit illum produci, non hunc, sed etiam improbos omnes? » Cum oporteret te improbos omnes incusare, quod cum secus facere possent, improbi evaserint, tu illis prætermissis quæ ad Deum spectant curiosius inquiris, gnarus tamen nullum ex necessitate malum esse. Sed, inquies, bonos tantum nasci oportuisset, neque tunc esset gehennæ neces-

[1] Matth. XXVI, 25.

sitas, nec pœnæ suppliciive, neque ullum nequitiæ vestigium; malos autem nunquam esse par fuisset, vel si nati essent, statim recedere. Primo tibi dicendum est apostolicum illud : « Atqui, o homo ! tu quis es qui respondeas » Deo ? Num dicet figmentum ei qui se finxit : Cur me ita » formasti [1] ? » Si autem ratiocinia quæris, hoc dixerimus majori admirationi bonos esse, cum malis permixtos : nam tunc illorum et patientia et philosophia magis conspicuæ sunt. Tu vero, qui hæc dicis, omnem tollis certaminum occasionem. Cur ergo, inquies, ut alii meliores videantur, hi punientur ? Absit ? sed ob suam nequitiam puniuntur. Neque enim quia nati sunt, improbi fuerunt ; sed ob ignaviam suam, ideoque plectuntur. Quomodo enim non supplicio digni sint, qui tot virtutis doctores habeant, nihilque inde lucri referant ? Sicut enim probi duplici de causa sunt præmio digni, tum quia boni sunt, tum quia nihil ab improbis sunt læsi ; ita et improbi duplici sunt digni supplicio, tum quia mali sunt, cum esse boni potuissent, ut ex bonis ipsis probatur, tum quia nihil ex bonorum exemplo lucrati sunt. At videamus quid dicat miser ille a Magistro correptus. Quid ergo dicit ? « Numquid ego sum, Domine ? » Et cur non sic ab initio interrogavit ? Id putabat latere, quod dixisset : « Unus vestrum. » Cum autem illum declarasset, ausus est interrogare, Doctoris mansuetudini fidens, se sperans non redarguendum fore. Ideoque illum Rabbi vocavit.

III. O cæcitatem ! quousque ab illa impulsus est ? Talis est pecuniæ amor : stultos efficit, petulantes et canes ex hominibus ; imo canibus deteriores, et ex canibus dæmonas. Hic quippe diabolum sibi insidiantem adibat, Jesum autem sibi beneficium prodidit, cum ex proposito jam diabolus effectus esset. Tales quippe efficit insatiabilis pecu-

[1] Rom. IX, 20.

niarum cupiditas, stultos, furiosos, totos pecuniæ addictos, ut Judas fuit. Quomodo autem Matthæus et alii dicunt tunc illum a diabolo captum fuisse, cum de proditione pacta iniret; Joannes vero « Post buccellam » ingressum in illo esse Satanam, cum illud ipse sciret? Supra enim ait : « Cœna facta, cum jam diabolus immisisset in cor Judæ, » ut traderet eum [1]? » Quomodo ergo dicit : « Post buccel-» lam intravit in eum Satanas [2]? » Quia non confertim intrat, sed periculum facit ante diligenter : quod hic quoque contigit. Sensim enim accedens initio, et placide congressus, ut videt illum ad se recipiendum paratum, totum se demum spirando immisit, et plane superavit illum. Quomodo autem si Pascha comedebant, contra legem id faciebant : non enim recumbentes oportebat comedere? Quid ergo dicendum? Ipsos postquam Pascha comedissent, deinde recubuisse ad cœnandum. Alius autem Evangelista ait, quod vespera illa non modo comederit Pascha, sed etiam dixerit : « Desiderio desideravi hoc Pascha mandu-» care vobiscum [3]; » id est, hoc anno. Quare? Quia tunc orbis salus futura erat, mysteria tradenda, tristia per mortem solvenda; sic illi crux ex voto accedebat. Verum illam immanem feram nihil mitigavit, nihil flexit. Væ autem illi jure dixit his verbis : « Væ homini illi. » Terruit quoque illum dicens : « Bonum ei erat si natus non fuisset. » Cum autem neque hoc ipsum flecteret, dixit : « Cui ego tinctam » buccellam porrexero [4]. » At nihil horum ipsem coërcuit; sed quasi insania captus avaritiæ, imo graviore morbo correptus. Nam gravior certe furor est. Quid enim unquam simile furens homo fecit? Non emittebat hic spumam ex ore, sed emittebat Domini cædem : non torquebat manus, sed illas tendebat, ut pretiosum sanguinem venderet. Ideo

[1] Joan. XIII, 2. — [2] Ibid. 27. — [3] Luc. XXII, 15. — [4] Joan. XIII, 26.

major furor erat, quia sanus furebat. Sed non loquitur insulsa, dices? Ecquid insulsius illa voce, « Quid vultis » mihi dare, et ego vobis tradam eum [1]? » Diabolus insonuit per os ejus. Sed non percussit terram pedibus calcitrans? Et quanto melius calcitrare, quam sic rectum stare? Sed lapidibus seipsum non percussit? Verum quanto melius id fuisset, quam tale facinus aggredi? Vultis in medium adducamus dæmoniacos et avaros, et utrosque comparemus? Sed nemo id in sui contumeliam vertat. Non enim naturam culpamus, sed rem hujusmodi. Nunquam dæmoniacus vestibus induitur, lapidibus seipsum cædens, ac per invia et aspera loca currens, vehementer a dæmone actus. Annon hæc horrenda videntur? Quid ergo si ostendamus avaros his deteriores pejora, in animam suam patrare; atque ita pejora, ut hæc ludus esse videantur. Num sentitis vim morbi? Age videamus quis eorum sit tolerabilior? Nihil certe ambo differunt : ambo enim sexcentis nudis hominibus sunt turpiores. Longe enim melius est nudum vestibus esse, quam ex rapina indutum incedere, sicut Bacchantes incedunt. Quemadmodum enim illi larvas et vestes furentium habent, sic et isti. Ac quemadmodum dæmoniacorum nuditatem furor efficit, ita quoque et hunc amictum furori tribuendum : qui amictus nuditate ipsa deterior est. Id quod hinc demonstrare conabor. Quem enim maxime furere dicamus, an qui seipsum cædit, an qui secum cæteros omnes obvios? Planum est hunc esse postremum. Igitur illi sese denudant, hi vero obvios omnes. At illi vestimenta discindunt? sed quantum mallent læsi singuli vestimenta sua discindi, quam omnes sibi facultates abripi? Sed plagas in vultum non inferunt? Atqui hoc maxime faciunt avari illi rapaces, non tamen omnes, sed in ventres aliorum famis et paupertatis graviores im-

[1] Matth. XXVI, 15.

mittunt dolores. Sed non mordent dentibus? Utinam morderent dentibus, et non rapacitatis telis, quæ graviora dentibus sunt. Nam « Dentes eorum arma et sagittæ [1]. » Uter magis dolet, qui semel mordetur, et statim curatur, an qui semper paupertatis dentibus corroditur? Paupertas quippe involuntaria, fornace et feris gravior est. Sed non per deserta vagantur ut dæmoniaci? Utinam per deserta, non per urbes currerent, et tunc omnes, qui in urbibus sunt, in quiete degerent; nunc vero illis omnibus intolerabiliores sunt, quia in urbibus hæc faciunt, quod illi in desertis, ipsas urbes in deserta mutantes, ac velut in deserto ubi nemo cohibere potest, sic omnium bona deprædantes. Sed obvios non lapidibus cædunt. Et quid hoc? A lapidibus enim sibi cavere facile est; quæ vero cum charta et atramento miseris pauperibus vulnera inferunt, schedas mille plagis onustas concinnantes, quis possit obvius cavere et avertere?

IV. Videamus autem quot sibi ipsis mala inferunt. Nudi ambulant per urbem : vestem quippe virtutis non habent. Quod si id illis turpe non videatur esse, hoc ex grandi insania procedit, quod ignominiam non sentiant; sed corpore nudi erubescunt, animam vero nudam circumferentes gloriantur. Si vultis autem, cur nullum sensum habeant dicam. Quæ igitur causa est? Inter multos nudos nudantur, ideoque non erubescunt, ut neque nos in balneis. Quod si multi essent virtute induti, major ipsis pudor esset. Nunc autem illud maxime lacrymis dignum est : quod multi sint mali, nullus pudor ex malo. Cum aliis enim hoc etiam fecit diabolus, ut neque sensum malorum ullum habeant; utque ex improborum multitudine pudor obtegatur : nam si multitudine philosophorum versaretur, suam ille nuditatem magis nosset. Planum ergo est illos dæmo-

[1] Psal. LVI, 5.

niacis esse nudiores. Quod autem deserta loca frequentent, nemo certe negaverit. Lata quippe et spatiosa via omni deserto desertior est. Etsi namque viatores multos habeat, sed hominem nullum; verum serpentes, scorpiones, lupos, viperas, aspides. Tales quippe sunt ii qui nequitiam sectantur. Hæc non deserta solum est, sed etiam asperior. Id quod hinc palam est : non enim lapides, prærupta, cacumina ascendentes ita lacerant, ut rapina et avaritia animas, quæ illam admittunt. Quod autem circa sepulcra vitam agant ut dæmoniaci; imo potius quod ipsi sepulcra sint, hinc manifestum est. Quid enim est sepulcrum? lapis qui mortuorum corpora continet. In quo ergo differunt illorum corpora ab hujusmodi lapidibus? Imo hæc illis miserabiliora sunt. Non enim lapis est cadaver continens, sed corpus lapidibus insensibilius, mortuam circumferens animam. Quamobrem non aberrat si quis illos sepulcra vocaverit. Nam Dominus noster sic Judæos vocavit; ideoque subjunxit : « Intrinsecus rapina et avaritia pleni sunt[1]. » Vultis demum ostendam quomodo lapidibus capita sua feriant? Undenam? Sed primo dic mihi unde hoc velis discere, a præsentibus-ne, an a futuris? At futurorum illi non magnam rationem habent : de præsentibus ergo loquendum. Quibus lapidibus graviores non sunt curæ illæ, quæ non capita feriunt, sed animam corrodunt? Timent enim ne jure ex domo exeant illa quæ injuste parta sunt, extrema formidant, irascuntur, contra suos, contra extraneos irritantur: mœror, tremor, furor sibi mutuo succedunt, et quasi a præcipitio in præcipitium transeuntes, quæ nondum possident quotidie expectant. Quapropter neque placent illis ea quæ possident, quod tuto servari non confidant, quodque toto animo ad ea, quæ nondum possident, anhelent. Ac quemadmodum is, qui diuturna siti vexatus est,

[1] Matth. XXIII, 25.

etiamsi multos exhauserit fontes, voluptatem non sentit, quod satiari nequeat; ita et hi, non modo non delectantur, sed eo magis cruciantur quo plura tenent, quod nullus sit cupiditatis finis. Et hæc quantum ad præsentia : nunc de futuro illo die dicamus. Licet enim illi non attendant; at operæ-pretium erit de illo dicere. In futuro itaque die undique illi cruciabuntur. Nam cum dixit : « Esurivi, et non » dedistis mihi manducare; sitivi, et non potum mihi de» distis [1], » his verbis castigat; et cum dicit : « Ite in ignem » æternum paratum diabolo [2]; » eos, qui male partis divitiis affluunt, illo mittit. Et servus ille nequam, qui conservis bona domini non largitur, in eadem est classe; nec non is qui talentum suffodit, et quinque virgines, et quocumque abieris, avaros plecti videbis. Ac nunc quidem audient, « Chaos » est inter nos et vos [3]; » nunc in duas partes discissi illo ibunt ubi stridor dentium, atque undique pulsi videbuntur, nusquam locum habentes nisi in gehenna.

V. Quid ergo nobis sana fides proderit ad salutem cum hæc audiemus? Illic, stridor dentium, tenebræ exteriores, et ignis paratus diabolo, discissio, expulsio; hic vero inimicitiæ, calumniæ, pericula, sollicitudines, insidiæ, odium omnium, abominatio apud omnes etiam eos, qui adulari videntur. Sicut enim bonos non boni solum, sed etiam improbi mirantur; sic improbos non boni tantum, sed etiam improbi odio habent. Quæ res adeo vera est, ut avaros ipsos libenter interrogem, annon alter alteri invisus sit; etsi non perinde sint inter se inimici, ac si se mutuo admodum læsissent, annon se mutuo criminentur? annon contumeliam rem ipsam, quam agunt, esse existiment, cum quis illis hoc opprobrium objicit? Opprobrium quippe hoc est extremum, et summæ malignitatis argumentum. Nam si pecunias contemnere non potes, quomodo vinces concupiscentiam, va-

[1] Matth. xxv, 42. — [2] Ibid. 41. — [3] Luc. xvi, 26.

nam gloriam, furorem, iram? Et quomodo quis his in rebus obtemperet? Nam concupiscentiam corporum, iram, furorem, carnis complexioni tribuunt, medicique huic vehementiam motuum ascribunt; calidioremque et humidiorem, lascivum esse putant : eum vero, qui sicciore sit intemperie, ardentem, iracundum, et furiosum. De avaritia autem nihil horum dicitur a medicis. Sic ex ignavia tantum et animi stupore hæc ægritudo nascitur. Quamobrem, precor, hæc omnia emendemus, cæterosque animi morbos, qui secundum ætatem accidunt, in contrarium transferamus. Si vero per singulas vitæ partes navigando virtutis labores devitemus, et ubique naufragia facientes, ad portum appellamus sarcinis spiritualibus vacui, extrema patiemur. Præsens quippe vita pelagus est amplum. Et sicut in hoc mari varii sunt sinus, qui diversas habent tempestates; Ægæumque mare a ventis infestatur; Tyrrhenum fretum angustum est; Charybdis vero, quæ est circa Lybiam, ob brevia pericula offert; Propontis extra Euxinum-Pontum, ob impetum et vehemementiam aquæ. Quæ extra Gades, quod pelagus illud sit infrequentatum et ignotum, aliæque maris partes ob alias causas; sic et in vita nostra accidit. Primumque pelagus est puerilis ætas, quæ multis est tempestatibus obnoxia, ob imprudentiam, facilitatem nimiam, parumque fixam indolem. Ideoque pædagogos et doctores pueris statuimus, qui id quod in natura deficit suppleant, ut in mari per artem gubernatoriam. Post hanc ætatem adolescentiæ mare succedit, ubi venti vehementes, ut in Ægæo mari, aucta nempe concupiscentia. In hac maxime ætate raræ sunt emendationes; non modo quod illa vehementius exagitetur, sed quod peccata non redarguantur; tunc enim doctor et pædagogus abscesserunt. Cum itaque venti vehementius restant, si gubernator sit imbecillior, nemoque sit qui subsidium

afferat, cogita quanta sit tempestatis magnitudo. Huic succedit altera ætas, quæ est virorum, in qua rei familiaris administratio, tum uxor ducitur, liberi procreantur, domus cura geritur, milleque sollicitudines superveniunt. Tunc maxime vigent avaritia et invidia. Si igitur singulas vitæ partes cum naufragiis emetiamur, quomodo præsentem vitam transibimus? quomodo futurum supplicium vitabimus? Si enim in prima ætate nihil sani didicerimus, in juventute continenter non vixerimus, virilem adepti ætatem avaritiam non vicerimus; in senectutem quasi in sentinam devecti, cum per hos omnes quasi laqueos animæ naviculam imbecilliorem reddiderimus, tabulisque dissolutis ad illum portum devenerimus, pro spiritualibus mercibus multum comportantes lutum; diabolo risum, nobis luctum parabimus, intolerabiliaque supplicia afferemus. Ne itaque hæc fiant, nos undique munientes, adversusque omnes animi morbos stantes, divitiarum cupiditatem ejiciamus, ut futura consequamur bona, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui gloria in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA LXXXII.

CAPUT XXVI.

Cœnantibus autem illis, accepit Jesus panem, et gratias agens, fregit deditque Discipulis, et ait : Accipite, comedite : Hoc est corpus meum. Et accipiens calicem, gratias egit, et dedit eis, dicens : Bibite ex hoc omnes. Hic est enim sanguis meus novi Testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum [1].

I. Papæ, quanta cæcitas proditoris [2] ! mysteriorum consors idem permansit, et dum tremenda frueretur mensa, non mutatus est. Et hoc Lucas significat dicens post hæc in eum ingressum fuisse Satanam : non quod dominicum corpus despiceret, sed quod impudentiam proditoris irrideret. Majus enim peccatum utrinque fiebat, et quod cum tali animo ad mysteria accederet, et quod cum accessisset, nec timore, nec beneficio, nec honore melior evaderet. Christus vero etiamsi omnia nosset, non prohibuit; ut discas ipsum nihil eorum prætermittere, quæ ad emendationem conferunt. Ideo et ante et postea frequenter ipsum monuit ac retinuit, verbis, operibus, timore, minis, honore et cultu. Sed nihil eum a tam gravi morbo reduxit. Idcirco illo demum relicto, Discipulis per mysteria necem suam commemorat, et inter cœnandum de cruce loquitur, prædictionis frequentia passionem suam toleratu faciliorem reddens. Nam si post tot res gestas et prædictiones turbati sunt, si nihil horum audissent, quid non passuri erant ? « Et

[1] Matth. XXVI, 26-28. — [2] Vide D. Guillon, tom. XIV, p. 333-346.

» manducantibus illis, accipiens panem fregit. » Cur tunc tempore Paschatis hoc mysterium celebravit? Ut undique discas illum Veteris Testamenti fuisse legislatorem, et ea quæ in illo sunt propter hæc adumbrata fuisse. Ideoque ubi typus erat, ibi veritatem constituit. Vespera autem plenitudinis temporum signum erat, indicabatque res demum ad finem accedere. Gratiasque agit, docens nos quomodo oporteat hoc mysterium celebrare, ostendens se non invitum ad passionem venire, instituensque nos, ut quidquid patiamur, cum gratiarum actione feramus, bonamque inde spem afferens. Nam si typus et figura a tanta potuit servitute liberare, multo magis veritas orbem liberabit, inque beneficium generis nostri tradetur. Idcirco non antehac mysterium dedit, sed cum legalia post hæc cessatura essent. Et caput solemnitatum eorum solvit, ad aliam ipsos transferens mensam terribilissimam, aitque : « Accipite, comedite, hoc est corpus meum, quod pro vobis frangitur. » Et quomodo non turbati sunt hoc audientes? Quia multa magnaque ea de re jam ipsis dixerat. Ideo non illud ultra statuit; quia jam satis audierant. Causam vero passionis dicit, peccatorum nempe remissionem. Et sanguinem Novi Testamenti vocat, id est, promissionis novæ legis. Hoc enim jam olim pollicitus erat, et Novum Testamentum confirmat. Ac quemadmodum vetus oves et vitulos habuit, sic et hoc dominicum sanguinem. Hinc etiam ostendit se moriturum esse : ideo et testamentum memorat, et veteris etiam mentionem facit : nam et illud quoque per sanguinem dedicatum fuerat. Iterum quoque mortis causam dicit : « Qui » pro multis effundetur in remissionem peccatorum, ait- » que : Hoc facite in meam commemorationem [1]. » Vides-ne quomodo a judaïcis abducat et avocet moribus? Nam sicut illud, inquit, celebrabatis in commemorationem miracu-

[1] Luc. XXII, 19.

lorum in Ægypto editorum; ita et hoc in meam commemorationem facite. Illud effusum est ad salutem primogenitorum : hoc ad remissionem peccatorum totius orbis. « Hic est enim sanguis meus, inquit, qui effundetur in re» missionem peccatorum. » Hoc porro dixit, ut simul ostenderet passionem et crucem esse mysterium, atque hac ratione iterum Discipulos consolaretur. Et sicut Moyses ait : « Hoc vobis memoriale sempiternum [1]; » sic et ipse, « In meam commemorationem, donec veniam. » Idcirco ait : « Desiderio desideravi hoc Pascha manducare; » id est, vobis res novas tradere, et Pascha dare, quo vos spirituales reddam. Et ipse quoque ex illo bibit. Ne enim hæc audientes dicerent : « Quid ergo ? Sanguinem-ne bibimus, et carnem manducamus? » et ne turbarentur; nam cum hac de re verba faceret, de ipsis verbis multi offensi sunt. Ne itaque tunc turbarentur, primus ipse hoc facit, ut illos ad mysteriorum participationem tranquillo animo subeundam induceret. Ideo ergo suum ipse sanguinem bibit. Quid igitur, inquies, an hoc et vetus illud simul faciendum est? Nequaquam. Ideo namque dixit : « Hoc facite, » ut ab illo abduceret. Nam si hoc remissionem peccatorum facit, ut etiam facit, superfluum erit illud. Sicut ergo olim apud Judæos, sic et nunc quoque beneficii memoriam mysterio colligavit : hinc hæreticorum ora obstruens. Cum enim dicunt: « Unde palam est immolatum fuisse Christum? » cum aliis, etiam a mysteriis, ipsorum obstruimus ora. Nam si Jesus non mortuus esset, cujus symbola essent illa quæ offeruntur?

II. Vides-ne cum quanta cura provisum sit, ut recordemur semper ipsum pro nobis mortuum esse? Quia enim Marcio, Valentinus et Manes hanc œconomiam negaturi erant, passionis memoriam assidue revocat etiam per mys-

[1] Levit. XXIII, 24.

teria, ut nemo seduci possit, perque sacram illam mensam simul servat et instituit. Etenim illud caput bonorum est. Ideo Paulus frequenter hoc repetit. Deinde postquam tradidit, dicit : « Non bibam de hoc genimine vitis usque in » diem illam, cum illud bibam novum vobiscum in regno » Patris mei [1]. » Nam quia ipsis de passione et cruce locutus est, resurrectionis rursus mentionem facit, illamque hic regnum vocat. Et quare post resurrectionem bibit? ne rudiores putarent resurrectionem esse phantasma; hoc enim multi signum esse resurrectionis statuebant. Ideo Apostoli ut resurrectioni fidem facerent, hoc dicebant : « Qui simul comedimus, et bibimus cum eo [2]. » Ut igitur ostendat, quod ipsum clare post resurrectionem visuri sint, quod cum illis denuo futurus sit, et quod ipsi et ex visu, et ex rebus de iis, quæ gesta sunt, testimonium sint reddituri, ait : « Donec illud bibam novum vobiscum, » vobis testificantibus. Vos enim me videbitis postquam resurrexero. Quid est autem illud, « Novum, » id est, novo et inaudito modo, non in corpore passibili, sed immortali et incorruptibili, nec cibo egenti. Post resurrectionem igitur non ex necessitate comedit et bibit, neque enim iis tunc egebat corpus; sed ad certius resurrectionis argumentum. Sed cur post resurrectionem, non aquam, sed vinum bibit? Ut aliam malam hæresim radicitus evelleret. Quia enim quidam in mysteriis aqua utuntur, ut ostendat se et cum mysteria tradidit vino usum fuisse, et post resurrectionem sine mysteriis in vulgari mensa vinum adhibuisse, ex genimine vitis, inquit. Vinea autem vinum non aquam gignit. « Et » hymno dicto, exierunt in montem Olivarum [3]. » Audiant quotquot, porcorum instar, contra mensam sensibilem comedentes calcitrant, et temulenti surgunt, cum oporteret gratias agere et in hymnos desinere. Audite quotquot pos-

[1] Matth. xxvi, 29. — [2] Act. x, 41. — [3] Matth. xxvi, 30.

tremam orationem mysteriorum non expectatis : quæ illius symbolum est. Gratias egit antequam Discipulis daret, ut etiam nos gratias agamus. Gratias egit et hymnum dixit postquam dedisset, ut et nos hoc ipsum faciamus. Sed cur exit ut ascendat in montem? Sese manifeste ostendens ut capiatur, ne videatur sese occultare : festinabat quippe ad locum Judæ notum. « Tunc dixit eis : Vos omnes scandalizabimini in me. » Deinde addit prophetiam, « Scriptum » est enim : Percutiam pastorem, et dispergentur oves [1], » cum ut illis suadeat semper esse Scripturis attendendum; tum ut significet se ex Dei voluntate crucifigi, atque undique ostendens se non esse a lege veteri alienum, neque a Deo qui in illa prædicabatur; itemque quod tunc fiebat ex œconomia fieri, ac Prophetas omnia, quæ tunc gerebantur, jam olim prædixisse, ut hinc illi de melioribus futuris admodum confiderent. Docetque quo pacto cognoscantur, quales ante, quales post crucem Discipuli fuerint. Nam qui cum crucifigeretur, ne stare quidem potuerunt; hi post crucem strenui et adamante firmiores fuerunt. Hic autem metus et fuga Discipulorum mortis ejus argumentum est. Si enim postquam tot tantaque dicta sunt, quidam impudenter dicunt ipsum non fuisse crucifixum; si nihil eorum contigisset, quo non impietatis prorupissent? Ideo non ex sua tantum passione, sed etiam ex iis, quæ ad Discipulos spectant, nec non ex mysteriis, mortem suam confirmat, Marcionistas undique profligans. Ideo coryphæum negare se permittit. Si enim nec vinctus nec crucifixus fuisset, unde tantus et illi et reliquis metus futurus erat? Neque tamen illos in mœrore reliquit, sed quid ait? « Postquam » autem resurrexero, præcedam vos in Galilæam [2]. » Neque enim ex cœlo statim apparet, neque in quamdam regionem longinquam abit; sed in ipsa gente apud quam crucifixus

[1] Zach. XIII, 7, et Matth. XXVI, 31. — [2] Ibid. 32.

est, in ipsis fere locis, ut etiam inde confirmaret ipsis eumdem et crucifixum fuisse, et resurrexisse, ut hinc mœrentes magis consolaretur. Idcirco, « In Galilæa, » dixit, ut a metu Judæorum liberati, dictis crederent. Hac enim de causa ibi apparuit. « Respondens autem Petrus, dixit : Etsi » omnes scandalizati fuerint in te, ego tamen nunquam » scandalizabor [1]. »

III. Quid ais, Petre? Propheta dixit : « Dispergentur » oves; » Christus dictum confirmavit : et tu dicis : « Nequaquam? » Non satis tibi sunt priora illa, cum dicebas : « Propitius esto tibi [2], » et increpatus fuisti? Ideo illum cadere sinit, ut doceat illum semper Christo credere, et ejus sententiam propria sententia firmiorem putare. Reliqui vero non parum fructus a negatione ejus acceperunt, humana conspecta infirmitate, Deique veracitate. Cum enim ille quidpiam prædixerit, non ultra disputare oportet, neque adversus multos insurgere. « Gloriam enim, inquit, » in te, et non in alio habebis [3]. » Cum enim precandum esset, ac dicendum: « Adjuva nos, ne abs te scindamur ; » ille in se confidit, et ait: « Etiamsi omnes id patiantur, ego non patiar : quod illum ad nimiam confidentiam paulatim evexit. Hoc reprimere Christus volens, negationem permisit. Quia enim neque Christo neque Prophetæ obtemperavit ; (ideo enim etiam Prophetam induxerat, ut ne ille repugnaret ;) attamen quia verbis non potuerat, ex rebus ipsis eruditur. Quod autem ideo permiserit, ut illum postea emendaret, audi quid dicat : « Ego autem rogavi pro te, ut non defi» ciat fides tua. » Hoc enim dixit, ut vehementius illum tangeret, ostenderetque illius lapsum cæterorum lapsu esse pejorem, majorique auxilio opus habere. Duplex enim crimen erat, et quod contradixerit, et quod se aliis anteposuerit; tertium gravius adest, quod totum sibi ascripserit.

[1] Matth. xxvi, 33. — [2] Id, xvi, 22. — [3] Gal. vi, 4.

His ut medeatur, lapsum evenire sinit; ideoque missis aliis, ipsum alloquitur : « Simon, Simon, ecce Satanas expetivit » vos ut cribraret sicut triticum; id est, ut turbaret, tentaret : « Ego autem pro te rogavi, ut non deficeret fides » tua [1]. » Et cur, si omnes expetivit, non dixit : « Pro omnibus rogavi? » Annon palam est idipsum esse quod supra dixi? ut scilicet perstringat eum, et ostendat gravius quam cæteros lapsum esse, ad illum sermonem dirigit. Et cur non dixit : « Ego non permisi, » sed « Rogavi? » Ad passionem iturus, humilia loquitur, ut humanitatem suam demonstret. Nam qui Ecclesiam supra confessionem ejus ædificavit, ipsamque ita munivit, ut nec mille pericula, nec mille mortes illam possint superare; qui cœlorum ipsi claves dedit et tantam potestatem, neque precibus ad hæc opus habuit: neque enim tunc dixit : « Rogavi; » sed cum auctoritate, « Ædificabo Ecclesiam meam, » et, « Dabo tibi claves cœ» lorum [2]. » Quomodo oratione opus habebat, ut vacillantem unius hominis animam constringeret? Cur ergo ita locutus est? Propter eam, quam jam dixi, causam, et propter illorum infirmitatem : nondum enim eam, quam decebat, de illo opinionem habebant. Quomodo ergo negavit? Non dixit : « Ut non neges, sed ut non deficiat fides, ut non omnino pereat. Illius enim cura id factum est : nam metus omnia ejecit : ingens enim erat; ingens vero fuit, quia auxilio suo Deus illum admodum nudavit : admodum vero nudavit, quia vehemens in illo morbus erat arrogantiæ et contradictionis. Ut ergo radicitus hunc morbum tolleret, ideo permisit ut illum terror invaderet. Quia enim vehemens in illo hic morbus erat, non modo et Prophetæ et Christo contradixit; sed etiam postea cum Christus dixisset : « Amen dico tibi, quoniam hac nocte, antequam gal» lus cantet, ter me negabis, » respondit : « Etiamsi opor-

[1] Luc. xx, 31, 32. — [2] Matth. xvi, 18, 19.

»tuerit me mori tecum, non te negabo [1]. » Lucas vero addit, quanto magis Christus negabat, tanto magis Petrum contra contendisse [2]. Quid hoc est, Petre? Cum dicebat: « Unus vestrum me traditurus est [3], » timebas ne tu ipse proditor esses, et condiscipulum sciscitari cogebas, licet nihil horum tibi conscius esses; nunc autem ipso clare clamante ac dicente : « Omnes scandalizabimini, » contradicis, nec semel tantum, sed bis et pluries? Hoc quippe dicit Lucas. Unde ergo hoc ipsi contigit? Ex multa charitate, ex multa voluptate. Postquam enim illo terrore liberatus fuit, ne proditor ipse esset, et proditorem novit, cum confidentia postea loquebatur, et contra alios insurgebat dicens : « Etsi omnes scandalizati fuerint, ego non scanda-» lizabor. » Imo aliquid ambitionis hic erat; nam et in cœna quis eorum major esset disceptabant; ita illos hic morbus exagitabat. Idcirco illum cohibuit, non ad negationem impellens, absit, sed auxilio suo vacuum relinquens, humanæque naturæ infirmitatem demonstrans. Vide autem quomodo post hæc demissus fuerit : nam post resurrectionem, quando dixit : « Hic autem quid [4]? » et repressus est, ne contradicere quidem ausus est, ut hic, sed tacuit. Rursusque post resurrectionem cum audit, « Non est vestrum » nosse tempora vel momenta [5]; » rursus tacuit, nec contradicit. Deindeque in cœnaculo et sindone, cum audisset vocem dicentem sibi : « Quæ Deus purificavit, tu commu-» nia ne dixeris [6] : » cum non clare sciret quid sibi vellet illud, quievit, neque contendit.

IV. Hæc porro omnia lapsus ille operatus fuit. Antea vero totum sibi ascribit, dicens : « Etsi omnes scandali-» zati fuerint, ego non scandalizabor. Etiamsi oportuerit » me mori tecum, non te negabo; » cum dicere oportuis-

[1] Matth. XXVI, 34, 35. — [2] Luc. XXII, 34. — [3] Matth. XXVI, 21. — [4] Joan. XXI, 21. — [5] Act. I, 7. — [6] Id. X, 15.

set : « Si gratia tua fruar ; » contra vero postea sic loquitur : « Quid nobis attenditis, quasi propria virtute vel pietate » fecerimus hunc ambulare [1] ? » Magnum hic dogma accipimus, non sufficere hominis fervorem, nisi superna adsit gratia ; itemque nihil nos a superna gratia juvari, nisi voluntatis studium adsit. Et hæc ambo ostendunt Judas et Petrus : ille namque multo fultus auxilio, nihil hinc fructus percepit, quia noluit, nec sua contulit ; hic vero cum proposito voluntatis, quia nullo fultus erat auxilio, lapsus est. Nam ex his duobus virtus contexitur. Quapropter rogo, ne omnia ad Deum remittentes, dormiamus, neve agere studentes putemus nos propriis laboribus totum facturos esse. Neque enim nos supinos esse vult Deus. Ideo non totum ipse perficit, neque vult nos arrogantes esse. Quapropter non totum nobis dedit, sed utrinque noxam auferens, quod erat utile reliquit. Idcirco coryphæum cadere permisit, ut illum moderatiorem redderet, et ad majorem charitatem induceret. « Cui enim, inquit, plus » remissum fuerit, is magis diliget [2]. » Deo igitur ubique obsequamur ; nec contradicamus ei, etiamsi id quod dicit, rationi et intelligentiæ nostræ contrarium videatur : sed prævaleat ejus sermo rationi et intelligentiæ nostræ. Sic etiam in mysteriis faciamus ; non ea solum quæ sub sensum cadunt respicientes, sed verba ejus retinentes. Verbum quippe ejus fallere nequit ; sensus vero noster facile decipitur. Verbum ejus nunquam excidit ; sensus vero sæpe fallitur. Quoniam vero ille dixit : « Hoc est corpus meum, » obtemperemus, credamus, et spiritualibus oculis ipsum respiciamus. Nihil enim sensibile nobis Christus dedit ; sed rebus etiam sensibilibus omnia sunt spiritualia. Sic enim et in baptismo per rem sensilem donum aquæ conceditur, quod efficitur spirituale est, generatio et regeneratio, sive renovatio. Nam si incorporeus esses, nuda tibi illa et incorpo-

[1] Act. III, 12. — [2] Luc. VII, 47.

rea dona tribuisset; sed quia corpori conjuncta est anima, in sensibilibus spiritualia tibi largitur. Quod sunt qui modo dicunt : « Vellem ejus formam, typum, vestimenta, calceamenta videre? » Ecce illum vides, ipsum tangis, ipsum comedis. Et tu quidem vestimenta videre cupis : ipse vero seipsum tibi dat, non videndum modo, sed tangendum, comedendum, intus accipiendum. Nemo itaque nauseans accedat, nemo remissus, omnes ardentes, omnes ferventes et excitati. Nam si Judæi stantes, calceati, baculos manibus tenentes, cum festinatione comedebant; multo magis te vigilare oportet. Illi enim in Palæstinam ituri erant, ideoque viatorum cultum habebant; tu vero in cœlum migraturus es.

V. Quamobrem oportet semper vigilare : non parvum enim imminet supplicium iis qui indigne communicant. Cogita quantum contra proditorem indignaris, et contra eos qui Christum crucifixerunt : cave ergo ne tu ipse reus sis corporis et sanguinis Christi. Illi sacrum corpus trucidarunt, tu post tot beneficia cum sordida suscipis anima. Neque enim satis habuit hominem fieri, alapis cædi, immolari, sed seipsum commiscet nobiscum, non fide tantum, sed reipsa nos corpus suum constituit. Quanta ergo puritate oporteret eum esse qui hoc fruitur sacrificio? quanto radiis solaribus puriorem esse oporteret manum illam, quæ hanc carnem secat, os quod spirituali repletur igne, linguam tremendo sanguine tinctam? Cogita quantum adeptus sis honorem? qua fruaris mensa? Quod Angeli tremunt videntes, nec sine metu respicere audent ob fulgorem inde manantem, eo nos alimur, huic commiscemur, factique sumus Christi unum corpus et una caro. « Quis loquetur potentias Domini? auditas faciet » omnes laudes ejus [1]? » Quis pastor propriis sibi membris oves nutrit? Ecquid pastorem dico? Matres sæpe sunt, quæ

[1] Psal. cv, 2.

post partum infantes aliis nutricibus dant : ipse vero id non passus est, sed nos proprio sanguine nutrit, et per omnia sibi copulat. Considera autem : ex nostra substantia natus est. Sed, inquies, nihil hoc ad omnes pertinet : quanquam ad omnes certe. Si enim ad naturam nostram venit, utique ad omnes venit : si autem ad omnes, etiam ad singulos. Et quomodo, inquies, non omnes hinc fructum acceperunt ? Id certe non illi ascribendum qui pro omnibus illud delegit, sed illis qui noluerunt. Cuique enim fideli per hoc mysterium se conjungit, et quos genuit, per se nutrit, neque alii tradit; hocque tibi modo probat se carnem accepisse tuam. Ne itaque segnes simus tanta dignati charitate et tanto honore. Non videtis quanto impetu infantes labia sua mamillæ admoveant? cum eodem studio nos ad hanc accedamus mensam, et ad mamillam spiritualis poculi; imo vero majore cum studio ut lactentes pueri gratiam Spiritus attrahamus : unusque nobis sit dolor, si hoc spirituali alimento privemur. Non sunt humanæ virtutis hæc opera. Is qui tunc in illa cœna hæc confecit, et nunc etiam operatur. Nos ministrorum habemus ordinem : qui vero illa sanctificat et transmutat, ipse est. Nullus ergo Judas adsit, nullus avarus : si quis Discipulus non est, recedat : non recipit hæc mensa eos qui tales non sunt. « Cum Discipulis, inquit, meis facio Pascha. » Hæc ipsa mensa est, quæ nihil minus quam illa habet. Neque enim illam Christus, hanc homo facit. Sed et hanc et illam ipse. Hoc illud est cœnaculum, ubi tunc erant. Hinc ad montem Olivarum exierunt : nos exeamus ad manus pauperum. Hic enim locus est mons Olivarum. Olivæ namque plantatæ in domo Dei sunt pauperum multitudo, quæ stillant oleum, quod illic nobis utile erit : quod quinque illæ virgines habuerunt, cæteræ vero quæ non hinc acceperant, perierunt. Hoc accipientes intremus, ut fulgentibus lampadibus ad

sponsum accedamus. Nemo inhumanus accedat, nemo crudelis et immisericors, nemo impurus.

VI. Hæc vobis, qui communicatis, dico, nec non vobis qui ministratis. Nam necesse est vos alloqui, ut cum multa diligentia hæc dona distribuatis. Non parvum vobis supplicium deputatum est, si quem improbum vobis notum ad hujus mensæ participationem admittatis. Sanguis ejus exquiretur de manibus vestris. Quamvis dux quispiam sit, quamvis præfectus, sive is ipse qui diademate redimitur, si indigne accedat, cohibe; majorem tu quam ille potestatem habes. Si tibi fons purus gregi custodiendus commissus esset, ac videres os ovis cujuspiam luto fœdatum, non sineres, demisso capite, fluentum turbare. Nunc non aquæ, sed sanguinis, et Spiritus fonti custodiendo deputatus, si peccatis luto fœdioribus inquinatos accedere videas, nec indigneris, nec cohibeas, quam veniam merearis? Idcirco vos Deus hoc honore decoravit ut hæc discernatis. Hæc vestra dignitas est, hæc securitas, hæc corona, non ut alba splendenteque tunica induti circumeatis. Et undenam, inquies, hunc et illum nosse possim? Non de ignotis, sed de notis loquor. Aliquid horribilius dicam : Non tam grave est energumenos intus esse, ut hos quos dicit Paulus Christum conculcare, et sanguinem testamenti commune ducere, atque Spiritus gratiam contumelia afficere [1]. Dæmoniaco enim pejor est, qui peccavit et accessit. Illi enim cum a dæmone vexantur, non ideo puniuntur : hi vero si indigne accedant, æterno supplicio traduntur. Ne itaque hos tantum pellamus, sed etiam omnes, quos viderimus indigne accedere. Nemo eorum, qui Discipuli non sunt, communicet. Nullus Judas sumat, ne Judæ mala patiatur. Corpus Christi est hæc etiam multitudo. Vide ergo tu qui mysteriorum minister es, ne Dominum ad iram concites,

[1] Hebr. x, 29.

si hoc corpus non purges : ne gladium des pro cibo. Sed etiamsi præ stultitia ille ad communionem accedat, cohibe illum, ne timeas. Time Deum, non hominem. Si timeas hominem, ab illo irrideberis ; si Deum, etiam hominibus venerabilis eris. Si non audes, mihi adduc, nec permittam hujusmodi ausus. Animam potius amittam, quam indigno sanguinem dominicum præbeam ; et sanguinem potius profundam, quam tremendum sanguinem dem cui non par est. Si post multam perquisitionem indignum non noveris, nihil criminis erit. Hæc de iis qui manifesti sunt dicta sint. Nam si hos corrigamus, cito nobis Deus ignotos notos faciet. Si autem notos sinamus, cujus rei gratia Deus nobis alios notos faciat? Hæc porro dico, non ut coërceamus vel sequestremus tantum, sed ut emendatos reducamus, ut eorum curam habeamus. Sic enim et Deum propitium habebimus, et multos digne communicantes reperiemus, studiique et sollicitudinis erga alios nostræ multam recipiemus mercedem, quam nos omnes assequi contingat, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui gloria in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA LXXXIII.

CAPUT XXVI.

Tunc venit cum eis Jesus in villam quæ dicitur Gethsemani, et dicit Discipulis : Sedete hic, donec vadam illuc, et orem. Et assumpto Petro et duobus filiis Zebedæi, cœpit contristari et mœstus esse, et dixit eis : Tristis est anima mea usque ad mortem : manete hic, et vigilate mecum [1].

I. Quia ipsi semper hærebant [2], ideo dicit : « Manete » hic, donec vadam et orem. » Solebat enim seorsum ab illis orare. Hoc autem faciebat, ut nos doceret ad precandum nobis quietem et tranquillitatem multam esse parandam. Et accipit tres Discipulos, dicitque illis : « Tristis » est anima mea usque ad mortem. » Cur non omnes secum adduxit? Ne conciderent; sed hos tantum admisit, qui gloriæ suæ spectatores fuerant. Attamen hos etiam relinquit. Et paululum procedens orat, dicens : « Pater, si » possibile est, transeat a me calix iste. Verumtamen non » sicut ego volo, sed sicut tu. Et venit ad eos, et invenit eos » dormientes, et dicit Petro : Ita non potuistis una hora » vigilare mecum? Vigilate et orate, ut non intretis in ten» tationem. Spiritus quidem promptus est, caro autem in» firma [3]. » Non frustra Petrum maxime alloquitur, licet alii quoque dormirent; sed ut perstringat illum ob causam superius dictam. Deinde quia alii quoque idipsum dixe-

[1] Matth. XXVI, 36-38. — [2] Vide D. Guillon, tom. XIV, p. 346-353.
[3] Matth. XXVI, 39-41.

rant (cum enim Petrus dixisset : « Etiamsi oportuerit me » mori tecum, non te negabo : similiter, inquit, et omnes » Discipuli dixerunt [1],) illorum infirmitatem redarguens, ipsos omnes alloquitur. Nam qui mori cum illo volebant, dolenti condolere non poterant vigilantes, sed a somno victi sunt. Ipse vero intentius orat. Ac ne videretur res illa esse simulatio, eadem de causa sudor decidit. Ne dicerent autem hæretici ipsum tristitiam simulasse, ideo sudores erant sicut guttæ sanguinis, et Angelus ipsum confortans apparuit, sexcentaque fuere timoris signa, ne quis diceret ficta esse verba. Hac etiam de causa orat. Cum ergo ait : « Si possibile est, transeat, » humanitatem ostendit; cum autem dicit : « Verumtamen non sicut ego » volo, sed sicut tu, » virtutem philosophiamque exhibet, monetque, renitente quoque natura, Deum esse sequendum. Quia vero non sat erat stultis solam mœrentis faciem ostendere, verba addit. Rursus verba non sufficiebant, sed res ipsæ desiderabantur, hæc etiam verbis addidit, ut vel ii crederent qui admodum contentiosi essent, ipsum et hominem factum et mortuum esse. Nam si cum hæc omnia signa fuerint, non desunt tamen qui hoc non credant : multo magis si hæc non fuissent. Vides-ne per quanta œconomiæ veritatem ostendat? per verba, per ea quæ patitur. Deinde veniens dicit Petro : « Sic non po- » tuisti una hora vigilare mecum? » Omnes dormiebant, et Petrum increpat, subobscure coarguens eum de iis quæ dixerat. Illud vero, « Mecum, » non sine causa ponitur; sed ac si diceret : « Vigilare non potuisti mecum, et pro me animam tuam pones? » Quod vero sequitur, idipsum subindicat ; nam ait : « Vigilate, et orate, ut ne intretis in » tentationem. » Vides quomodo rursum eos instituat, ne in arrogantiam declinent, sed animum conterant, humi-

[1] Matth, XXVI, 35.

lesque sint, totumque Deo ascribant? Et nunc quidem Petrum alloquitur, nunc simul omnes. Atque illi quidem ait : « Simon, Simon, expetivit vos Satanas, ut cribraret » sicut triticum : et ego propter te oravi [1]; » simul vero omnibus orandum esse dicit, ne intrent in tentationem : ubique arrogantiam illorum frangit, ac sollicitos reddit. Deinde ne videretur acrior esse, addit : « Spiritus quidem » promptus est, caro autem infirma. » Nam si vis, inquit, mortem contemnere, non poteris, donec Deus manum porrexerit : caro enim animum deprimit. Rursusque hoc ipsum subindicavit, dicens : « Pater, si non potest hic ca» lix transire, nisi bibam illum, fiat voluntas tua [2]. » Hic ostendens se cum voluntate Dei admodum consonare, et ubique illum sequi oportere, illudque requirere. « Et ve» niens, invenit eos dormientes. » Nam præterquam quod intempesta nox erat, oculi eorum præ mœrore gravati erant. Tertio quoque abiens hoc ipsum locutus est, confirmans se hominem factum esse. Nam illud secundo et tertio in Scripturis, veritatis est certum indicium : sicut et Joseph Pharaoni dixit : « Tibi apparuit somnium secundo » pro veritate [3], » et hoc factum est ut credas id omnino futurum esse. Ideo ipse et semel et bis et tertio idipsum locutus est, ut œconomiæ fidem faceret. Et cur secundo venit? ut illos redargueret, quia ita mœrore obruti erant, ut ne præsentiam quidem ejus sentirent. Nec tamen redarguit, sed paululum recessit; incredibilem eorum infirmitatem significans, qui ne increpati quidem potuissent vigilare. Non expergefacit autem nec increpat amplius, ne attonitos magis percelleret. Sed cum abiisset, orasset et rediisset, ait : « Dormite jam et requiescite. » Atqui tunc vigilare opus erat; sed ostendit ipsos ne conspectum quidem malorum facile laturos, sed fugandos esse præ

[1] Luc. XXII, 31, 32. — [2] Matth. XXVI, 42. — [3] Gen. XLI, 32.

terrore, neque se illorum egere auxilio, et tradi se omnino oportere, aitque : « Dormite jam et requiescite. Ecce ap» propinquavit hora, et Filius hominis tradetur in manus » peccatorum [1]. » Ostendens rursum œconomiæ fuisse illud.

II. Neque hinc solum, sed etiam quod dicat : « In manus » peccatorum, » illorum erigit animos, ostendens illorum nequitiæ hoc opus esse, non vero quod ipse peccato esset obnoxius. « Surgite, eamus hinc, ecce appropinquavit qui » me tradet [2]. » His omnibus illos erudit, non necessitatis, neque infirmitatis, sed œconomiæ cujusdam ineffabilis rem esse : præsciebat enim venturos esse, nec solum non fugit, sed obviam ivit. « Adhuc enim eo loquente, ecce Judas unus » ex duodecim venit, et cum ipso turba multa, cum gladiis » et fustibus, missi a principibus sacerdotum et senioribus » populi [3]. » Pulchra certe sacerdotum instrumenta, cum gladiis et lignis irruunt. « Et Judas, inquit, cum eis, unus ex » duodecim. » Rursus illum unum ex duodecim dicit, neque erubescit. « Qui autem tradebat eum dedit eis signum di» cens : Quemcumque osculatus fuero, ipse est, tenete » eum [4]. » Papæ, quantum scelus proditoris animus suscepit? Quibus oculi tunc Magistrum aspexit? quo ore osculatus est? o sceleratam mentem! quid deliberavit? quid ausus est? quod symbolum proditionis dedit? « Quemcum» que osculatus fuero, inquit; » confidebat in lenitate Magistri : quod maxime illum confundere debuit, et venia omni privare, quod tam mansuetum magistrum prodiderit. Sed cur, inquies, hoc signum dedit? Quia sæpius ab illis comprehensus, pertransivit, ipsis nescientibus. Attamen tunc quoque factum fuisset, si non ipse capi voluisset. Ut hoc ipsum Judam doceret, oculos eorum excæcavit; ipseque interrogabat, « Quem quæritis [5]? » Ipsi vero non noverant,

[1] Matth. xxvi, 45. — [2] Ibid. 46. — [3] Ibid. 47. — [4] Ibid. 48. — [5] Joan. xviii, 14.

quamvis cum laternis et lampadibus essent, Judamque secum haberent. Deinde quia dixerunt : « Jesum, » ait ille : « Ego sum is quem quæritis [1]; » et rursus, « Amice, ad » quid venisti [2] ? » Postquam enim ostendit potentiam suam, tunc demum id permisit. Joannes vero ait Jesum ad illam usque horam Judam emendare voluisse, dicendo : « Ju» da, osculo Filium hominis tradis [3]? » Nec te pudet tali proditionis modo uti ? Attamen quia ne hoc quidem ipsum cohibuit, osculum ejus admisit, et se ipsum libens tradidit, « Et immiserunt in illum manus, et tenuerunt eum [4], » eadem ipsa nocte, qua Pascha comedebant, tanto erant furore correpti. Attamen nihil potuissent, nisi ipse id permisisset. Illud tamen Judam ab intolerabili supplicio non liberabit, sed majori obnoxium reddit damnationi : quod cum tantam et potentiæ et mansuetudinis lenitatisque ejus demonstrationem habuerit, fera sævior fuerit. Hæc cum sciamus, avaritiam fugiamus : hæc enim tunc illum, hæc, inquam, in furorem conjecit : hæc ad extremam immanitatem crudelitatemque illum exercitavit. Neque illum modo, sed etiam omnes qui tali morbo capti sunt. Cum enim ad desperandum de salute inducat, multo magis aliorum salutem despicere suadet. Atque ita tyrannicus est morbus, ut etiam vehementissimum corporum amorem aliquando superet. Quamobrem admodum erubesco, quod multi pecuniis parcentes libidinem refrenarent, qui propter Dei timorem noluerunt caste modesteque vivere. Ideo fugiamus illam, obsecro : neque enim hoc dicendi finem faciam. Cur aurum, o homo, accumulas? cur servitutem tuam acerbiorem reddis ? cur custodiam graviorem ? cur sollicitudinem acutiorem ? Puta tuas esse omnes auri venas, quæ in metallis sunt, omniaque illa quæ in ærario regio. Nam

[1] Joan. xviii, 4.— [2] Matth. xxvi, 50.— [3] Luc. xxii, 48.— [4] Matth. xxvi, 50.

si hanc tantam molem auri haberes, custodires tantum, non utereris. Etenim si nunc iis quæ possides non uteris, sed ab iis abstines ut alienis; multo magis si plura haberes, idipsum ageres. Nam pecuniæ amantes solent, quo plus auri possident, eo magis illi parcere. Sed scio, inquies, hæc mea esse. Ergo in opinione tantum, non in usu possessio tua est. Sed hinc hominibus, inquies, formidabilis futurus sum. Imo captu facilior, divitibus, pauperibus, furibus, sycophantis, servis, omnibusque demum insidiari volentibus. Nam si vis esse formidabilis, præcide ansas quibus possunt te capere et vexare omnes qui hoc ipsum facere velint. Annon audisti hoc proverbium; « Pauperem et nudum non possunt centum viri spoliare? » Magnam quippe habet patronam paupertatem, quam ne rex quidem ipse possit vincere vel capere.

III. Avarum autem omnes simul vexare possunt; neque homines tantum dico, sed et tineæ et vermes. Ecquid tineas dico? Multum tempus solum, nulloque addito incommodo, avarum potest maxime lædere. Quæ igitur est divitiarum voluptas? Ego molestias video; tu mihi voluptatem illam explica. Et quæ molestiæ inquies? Sollicitudines, insidiæ, inimicitiæ, odium, timor, æterna sitis et dolor. Nam si quis puellam complectatur, nec concupiscentiam explere possit, extremo dolore cruciatur. Sic etiam dives, rerum quidem copiam habet, illamque complectitur: cupiditatem vero suam omnem explere nequit; sed idem contingit, quod ait vir Sapiens: « Cupiditas eunuchi virginitatis » florem puellæ eripere [1]. » Sicut eunuchus virginem amplexus ingemiscit; sic divites omnes. Ecquis possit alia omnia dicere? Quomodo avarus omnibus fastidio sit, servis, agricolis, vicinis, civitatem gerentibus, injuria læsis, non læsis, uxori maxime omnium, liberis plus quam om-

[1] Eccli. xx, 2.

nibus aliis? non enim illos ut liberos, sed pejus quam servos et pretio emptos educat. Mille iræ, doloris, furoris, risus occasiones adversum se præbet, omnibus simul spectaculum factus. Hæ sunt ejus molestiæ, ac fortasse plures; neque enim possunt omnes recenseri, sed experientia docebit. Tu vero mihi voluptatem, quæ inde carpitur, describe. Dives esse videor et existimor. Ecqua voluptas talem videri? Invidiæ certe nomen maximum. Nomen quippe tantum sunt divitiæ, re vacuum. Sed de illa existimatione, inquies, gaudet dives. Lætatur de quibus dolendum esset. Dolendum, inquies, quare? Quia illud ipsum ad omnia inutilem reddit, timidum, ignavum, ad peregrinationem suscipiendam, ad mortem obeundam : nam divitias rem omnium optimam esse putat, pecuniarum magis quam lucis cupidus. Hunc nec cœlum delectat, quia non fert aurum; neque sol, quia aureos radios non emittit. Sed quidam sunt, inquies, qui rerum copia fruuntur, deliciis et ventri indulgentes, vino se ingurgitantes, lautos sumptus effundentes. Pejores cæteris mihi narras. Illi enim maxime sunt, qui non fruuntur. Ille namque saltem ab aliis abstinet malis, uni pecuniæ amori addictus : illi vero his pejores, præter supradicta, duram et multiplicem sibi servitutem attrahunt, et ceu tyrannis quibusdam immanibus sese dedunt ventri, corporum amori, ebrietati, cæterisque vitiis quotidie ministrantes, scorta alentes, lautas cœnas apparantes, parasitos, adulatores ementes, in amores præter naturam incidentes, hinc mille morbis et corpus et animam afficientes. Non enim pro necessariis bona insumunt, sed pro iis quæ corpus et simul animam corrumpunt : idipsumque agunt ac si quis corpus exornans, putet usui suo pecuniam impendere. Itaque ille solus voluptate fruitur, suarumque rerum dominus est, qui illis ut par est utitur. Hi vero servi sunt et captivi : nam corporis

infirmitates et animæ morbos augent. Quodnam ergo fruendi genus, ubi obsidio, bellum, atque tempestas marinis procellis vehementior? Nam divitiæ si stultum hominem invenerint, stultiorem reddunt; si lascivum, lasciviorem. Ecqua, inquies, pauperi ex prudentia utilitas? jure illud ignoras. Neque enim cæcus scit quid lucri lux afferat. » Audi Salomonem dicentem : « Quantum est inter tenebras et lucem medium, tantum sapiens stultum superat. » Sed eum, qui in tenebris est, quomodo docebimus? Nam pecuniarum amor veræ tenebræ sunt, quæ rerum nullam sinunt respicere qualis est, sed alio longe modo. Quemadmodum enim qui in tenebris est, etiamsi vas aureum videat, etiamsi lapidem pretiosum, etiamsi vestimenta purpurea, ea nihil esse existimat; non enim eorum pulchritudinem videt; sic et pecuniæ amans, expetendarum rerum pulchritudinem ut oporteret non videt. Dissipa mihi caliginem ex hoc morbo ortam, et tunc videbis rerum naturam, quæ nusquam ita videtur ut in paupertate : nusquam ita evincuntur nihil esse ea quæ esse videntur, ut in philosophia.

IV. Sed, o stulti homines, qui maledicunt pauperibus, et dicunt iis et domos et vitam deturpari, et a paupertate omnia misceri. Quid est, quæso, domus dedecus? Non habet eboreum lectum, non vasa argentea; sed figlina omnia et lignea. Hoc certe maxima domus gloria et nobilitas est. Sæcularium enim rerum contemptus id sæpe efficit, ut omnis cura studiumque totum circa animam impendatur. Cum ergo multam in exterioribus sollicitudinem impendi videris, tunc erubesce de tanto dedecore. Divitum enim domus non debitam formam habent. Cum videris ergo ligna tapetibus velata, lectos argento ornatos quasi in theatro, quasi in pompa scenica, quid huic turpitudini par fuerit? Quæ magis domus orchestræ, et iis quæ in orches-

tra fiunt, similis est? divitis-ne aut pauperis? Annon palam est esse divitis? Hæc igitur plena turpitudine est. Quæ domus Pauli et Abrahami domibus similis est? Pauperis procul dubio. Hæc ergo maxime ornata et conspicua. Et ut discas illud maxime domus ornatum esse, ingredere in domum Zacchæi, et disce quomodo ornaverit eam Christum excepturus : non cucurrit ad vicinos, nec petiit ornatas januas bifores, non cathedras et subsellia ex ebore concinnata, nec eduxit ex penuariis laconica velamina ; sed totum ornavit ut Christum decebat. Quis ille ornatus? « Dimidium, inquit, bonorum meorum, Domine, do pau» peribus; et si quid aliquem defraudavi, reddam quadru» plum [1]. » Sic et nos domus ornemus, ut Christum suscipiamus. Hæ pulcherrimæ bifores sunt : hæc in cœlis apparantur, ibique texuntur. Ubi hæc sunt, ibi etiam Rex cœlorum est. Si alio modo ornaveris, diabolum vocas, illiusque chorum. Venit etiam ille in domum Matthæi publicani [2]. Quid ergo fecit ille? Ferventi proposito primum seipsum ornavit, tum dimissis omnibus secutus est illum. Sic Cornelius domum ornavit precibus et eleemosynis [3]. Ideoque hactenus fulget plus quam regiæ ædes. Vilitas quippe domus, non a vasis sine ordine projectis, non a neglecto lecto, non a muris fumo obscuratis; sed a nequitia habitantium : id quod sane Christus ostendit ; qui in talem domum, dum is qui in illa habitat sit probus, intrare non erubescit. In illam vero aliam, etiamsi aureo laqueari instructa sit, nunquam intrabit. Itaque hæc regiis ædibus splendidior est, quæ omnium Dominum recipit; illa vero cum laqueari et columnis aureis, rivis et cloacis impuris similis est, quæ vasa diaboli habeat. Hæc porro dicta nobis, non divites spectant decorum servantes, sed avaros et pecuniæ amantes. Apud hos enim nulla de necessariis rebus

[1] Luc. XIX, 8. — [2] Matth. IX, 10. — [3] Act. X, 4.

cura est, sed de ventre, de temulentia, deque aliis turpitudine plenis; in illa autem de philosophia studium est. Idcirco nunquam in domum splendidam Christus introivit, sed in publicani, principis publicanorum, piscatoris domos, missis regiis ædibus, missis iis qui mollibus induuntur vestimentis. Si tu igitur illum in domum tuam vocare velis, orna illam eleemosynis, precibus, pervigiliis, supplicationibus. Hæc quippe regis Christi sunt dona, illa vero mammonæ, Christi inimici. Neminem ergo pudeat domum habere vilem, si hæc nactus sit ornamenta; nemo dives altum sapiat de magnifica domo, sed potius erubescat, et illa relicta, hanc deligat; ut et hic Christum excipiat, et illic æternis fruatur tabernaculis, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui gloria et imperium, in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA LXXXIV.

CAPUT XXVI.

Et ecce unus eorum, qui cum Jesu erant, extendens manum, evaginavit gladium : et percutiens servum pontificis, amputavit auriculam ejus. Tunc dicit ei Jesus : Converte gladium in locum suum. Omnes enim qui gladium accipient, gladio peribunt. An putas quia non possum rogare Patrem, et sistet mihi nunc plus quam duodecim legiones Angelorum? Quomodo ergo implebuntur Scripturæ, quia sic oportet fieri[1]?

I. Quis est unus iste[2] qui auriculam amputavit? Joannes dixit fuisse Petrum[3]. Estque ferventis illius animi opus. Sed

[1] Matth. XXVI, 51-54. — [2] Vide D. Guillon, tom. XIV, p. 353-360. — [3] Joan. XVIII, 10.

illud quærendum est, cur gladium gestabant; quod non hinc solum patet, sed quia interrogati dixerunt duos hic esse gladios. Cur permisit illis Christus ut gladios haberent? Etenim hoc ait Lucas ipsum dixisse : « Quando misi vos » sine sacculo et pera et calceamentis, num quidpiam defuit » vobis[1]? » Cumque respondissent illi : « Nihil; » dixit eis : « Sed nunc qui habet sacculum, tollat similiter et peram : » et qui non habet, vendat vestimentum suum, et emat gla- » dium[2]. » Et cum dixissent illi esse hic gladios duos, dixit illis; « Sufficit[3]. » Cur ergo id permisit illis? Ut fidem illis faceret se tradendum fore. Ideo dixit illis : « Emat gladium; » non ut armarentur, absit; sed ut per hoc proditionem indicaret. Et quare, inquies, peram habere jussit? Monebat eos ut deinceps attenti essent et vigilarent, magnaque diligentia uterentur. Initio enim, ut imperitos, multa sua virtute fovebat. Deinde vero quasi pullos ex nido eductos, jubet propriis uti alis. Deinde ne putarent se præ imbecillitate omissos fuisse, jubens illos sua afferre, priora in mentem revocat dicens : « Cum misi vos sine sacculo, num » quidpiam defuit vobis? » Ut utrinque illius potentiam ediscerent, et quia protexit, et quia nunc sensim illos relinquit. Sed undenam ibi gladii erant? Ex cœna et mensa egressi fuerant. Verisimile autem est ibi gladios fuisse ad secandum agnum. Hinc cum audissent ipsum a quibusdam invadendum esse, gladium sumpsisse, ut pro Magistro pugnarent, quod ex illorum tantum proposito et voluntate factum est. Quapropter Petrum increpat quod gladio usus sit, idque addita vehementi comminatione. Nam servum venientem ultus est, ardenter quidem, verum non se defendens, sed pro Magistro pugnans. Neque permisit Christus ut aliquod hinc damnum emergeret. Nam sanavit servum, et magnum miraculum edidit, quod posset et benignitatem

[1] Luc. xxii, 35. — [2] Ibid. 36. — [3] Ibid. 38.

et potentiam suam patefacere, nec non Discipuli amorem simul et mansuetudinem : nam illud ex amore, hoc ex obedientia fecerat. Cum audisset enim : « Mitte gladium in » vaginam suam [1]. » statim obsecutus est, nec postea idipsum fecit. Alius dicit interrogasse illos : « Si percutimus [2] : » ipsum vero prohibuisse, et servum sanavisse. Discipulum autem increpavit, addita comminatione, ut ille morem gereret : « Omnes enim, inquit, qui gladium accipient, gladio » peribunt [3]. » Et rationem adjecit, dicens : « An putatis » quia non possum rogare Patrem meum, et sistet mihi plus » quam duodecim legiones Angelorum ? Sed quomodo im- » plebuntur Scripturæ [4] ? His fervorem eorum restinxit, ostenditque id in Scripturis haberi. Ideo prius precabatur, ut quod contingebat miti animo ferrent, postquam audierant id secundum voluntatem Dei fieri. Et his duobus illos consolatus est, ex supplicio insidiantium : nam ait : « Omnes » qui gladium accipient, gladio peribunt ; » et ex eo quod non illibenter hæc pateretur : « Possum enim, inquit, rogare Patrem. » Et cur non dixit : « An putatis quod non possim ego illos perdere ? » Quia fide dignior videbatur esse sic loquens : nondum enim ut par erat de illo sentiebant : et paulo ante dixerat : « Tristis est anima mea usque ad mor- » tem ; » et : « Pater, transeat a me calix iste, » ad hæc in angore et sudore visus est, atque ab Angelis confortatus. Quia igitur multa humanitati competentia fecerat, non verisimiliter sic loqui potuisset : « An putatis me non posse illos perdere ? » Ideo dicit : « An putatis me non posse nunc » rogare Patrem meum ? » Et hoc ipsum rursus humiliter profert dicens : « Sistet mihi duodecim legiones Angelorum. » Nam si unus Angelus centum octoginta quinque millia hominum armatorum occidit [5], an duodecim legiones oporte-

[1] Joan. XVIII, 11.— [2] Luc. XXII, 49.— [3] Matth. XXVI, 52.— [4] Ibid. 53, 54. — [5] 4 Reg. XIX, 35.

bat contra mille homines? Non utique. Sed secundum metum et infirmitatem eorum sermonem temperat : nam timore emortui erant. Ideo Scripturas ad firmitatem affert dicens : « Quomodo ergo impleantur Scripturæ? hinc deterrens eos. Nam si Scripturis ita videtur, cur vos contra pugnatis?

II. Hæc Discipulis, illis autem sic loquitur : « Tanquam » ad latronem existis cum gladiis et fustibus comprehendere » me : quotidie in templo sedebam docens, et non me tenuistis[1]. » Vide quanta faciat quæ possint illos erigere : supinos projecit, aurem servi curavit, necem illis comminatus est : « Gladio peribunt, inquit, qui gladium accipient; » quod ab auricula restituta confirmavit : undique, a præsentibus, a futuris potentiam exhibens suam, ut ostendat non illorum fortitudinis id opus esse, quod illum ceperint. Ideo subjecit : « Quotidie vobiscum eram et sede» bam docens, et non me tenuistis; » hinc etiam ostendens permissione sua factum esse, ut caperetur. Miraculis autem prætermissis, de doctrina loquitur, ne jactare se videretur. Cum docerem non tenuistis me; silentem aggressi estis; in templo eram, et nemo invasit me : nunc autem intempesta hora et media nocte irruitis cum gladiis et fustibus? Quid illis opus erat armis adversus eum qui vobiscum semper erat? His docens, nisi se sponte tradidisset, nunquam potuisse capi. Neque enim ii, qui illum præ manibus et in medio habentes, comprehendere non potuerant; tunc potuissent, nisi ipse voluisset. Deinde ambiguitatem solvit, cur id voluerit. « Hoc factum est, inquit, ut implerentur » Scripturæ Prophetarum[2]. » Vidisti-ne quomodo usque ad ultimam horam, ac cum ipse traderetur, omnia faceret ad illorum emendationem? sanans, prophetizans, minas intentans; in gladio, inquit, peribunt. Ostendens se libenter

[1] Matth. XXVI, 55. — [2] Ibid. 56.

pati; « Quotidie, inquit, vobiscum eram docens : meam cum Patre concordiam ostendens, ut implerentur Scripturæ Prophetarum. » Cur autem non illum in templo tenuerunt? Quia ibi non ausi fuissent propter turbas. Idcirco foras exivit, et a loco et a tempore libertatem ipsis parans; et usque ad extremam horam ipsis excusationem præcidens. Nam qui se tradidit ut Prophetis obtemperaret, quomodo contraria docuisset? « Tunc omnes Discipuli, illo dimisso, » fugerunt [1]. » Cum captus fuit, manserunt; cum autem hæc ad turbas locutus esset, fugerunt. Viderunt enim demum non ultra ipsi fugiendi facultatem fore, cum se ipse libenter tradidisset illis, et diceret hoc secundum Scripturas fieri. Cum aufugissent illi, ducunt eum ad Caïpham : « Petrus autem secutus et ingressus est, ut videret finem [2]. » Ingens Discipuli fervor, cum fugientes videret, non fugit, sed stetit et cum illis introivit. Nam etsi Joannes quoque hoc fecerat, sed notus erat pontifici. Et cur eum illo adduxerunt, ubi erant omnes congregati? Ut omnia ex pontificum sententia facerent. Ille namque tunc erat summus sacerdos, et omnes illic manebant : sic pernoctabant et vigilabant pro re illa. Non enim Pascha tunc comederant, inquit, sed ea de causa vigilabant. Cum dixisset enim : « Mane facto, » Joannes addidit : « Non intrarunt in prætorium ut non contaminarentur, sed ut manducarent Pascha [3]. » Quid ergo dicendum est? ipsos altera die comedisse, et ob necis hujus cupiditatem legem violasse? Neque enim Christus tempus Paschæ transgressus est; sed illi nihil non ausi, multasque leges violantes. Quia magno furore ardebant, et cum sæpe occidere tentavissent, non potuerant. Tunc autem ipsum insperato captum tenentes, maluerunt Pascha transmittere, ut suum explerent sanguina-

[1] Matth. XXVI, 56. — [2] Joan. XVIII, 15, et Matth. XXVI, 58. — [4] Joan. XVIII, 28.

rium animum. Propterea congregati sunt omnes, et concilium erat pestilentium, ac quemdam interrogant, ut aliquam judicii formam insidiis suis conciliarent. Neque enim erant, inquit, convenientia testimonia; ita fictum erat judicium, omniaque tumultu plena. « Venientes autem falsi testes dicebant : Iste dixit : Solvam templum hoc, et in tribus » diebus excitabo illud[1]. » Atqui si dixerat : « In tribus diebus » excitabo illud, » quænam excogitata sycophantia? Sed non dixerat ; « Solvam, » sed « Solvite. » Neque hoc de illo templo, sed de corpore suo dicebat. Quid igitur summus pontifex? Ut eum ad responsionem cogeret, et ex verbis suis caperet illum, dicit : « Non audis quid isti testantur adver» sum te? Ille autem tacebat[2]. » Inutilis enim responsio futura erat, nullo audiente. Figura quippe duntaxat judicii erat ; sed revera latronum impetus, qui et in antro et in via irrumpant. Ideo tacebat; pontifex vero perseverabat dicens : « Adjuro te per Deum vivum, ut nobis dicas, si tu es Chris» tus Filius Dei vivi. Ipse vero respondit : Tu dixisti. Ve» rumtamen dico vobis, amodo videbitis Filium hominis » sedentem a dextris virtutis, et venientem in nubibus cœli. » Tunc princeps sacerdotum scidit vestimenta sua, dicens : » Blasphemavit[3]. » Hoc porro fecit, ut crimen gravius efficeret, et ex re gesta verba firmaret. Quia enim dictum illud metum incusserat auditoribus, id quod in Stephano fecerunt aures obstruentes ; sic et hoc loco.

III. Sed quænam erat hæc blasphemia? nam ante congregatis illis dixerat : « Dixit Dominus Domino meo : Sede » a dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pe» dum tuorum[4] : » dictumque interpretatus est ; nec illi ausi sunt respondere, sed tacuerunt, et ex illo tempore nihil contra dixerunt. Cur ergo dictum illud blasphemiam voca-

[1] Matth. xxvi, 60, 61. — [2] Ibid. 62. — [3] Ibid. 63-65. — [4] Psal. cix, 1.

runt? Cur vero Christus ita respondit? Ut omnem ipsis tolleret defensionem; nam usque ad ultimam horam docuerat se esse Christum, a dextris Patris sedere, et venturum denuo esse ut judicet orbem : quæ magnam ejus cum Patre concordiam significabant. Vestimentis ergo discissis ait : « Quid vobis videtur [1] ? » Non fert ex se sententiam; sed quasi in manifesto peccato et clara blasphemia, illorum sententiam requirit. Quia enim sciebant, si res in examen veniret atque in notitiam, illum ab omni crimine liberandum esse, apud seipsos illum condemnant, auditoresque præoccupant dicentes : « Vos blasphemiam audistis, » tantum non cogentes et vim inferentes ad sententiam ferendam. Quid igitur illi? « Reus est mortis [2]; » ut quasi jam damnatum sisterent, Pilatumque ad sententiam ferendam inducerent : hac mente et horum conscii dicunt : « Reus » est mortis. » Ipsi accusabant, ipsi damnabant, et sententiam ferebant, omnium officia occupabant. Cur autem sabbata in medium non attulerunt? Quia sæpe illos confutaverat : alioquin vero ex iis, quæ tunc dicebantur, volebant eum capere et damnare. Præoccupans igitur, illorum accepta sententia, cum per scissionem vestium omnium ad se animos pertraxisset, ut damnatum abducit ad Pilatum; ita rem composuit : at coram Pilato nihil simile dicunt. Sed quid? « Si non esset hic malefactor, non tibi tradidissemus » eum [3]; » ut a publicis criminibus ipsum interfici curarent. Cur non occulte interfecerunt? Volebant nempe malam illi parere famam. Quia enim multi illum audierant, admodumque mirabantur, ideo operam dabant ut publice et coram multitudine necaretur. Christus vero id non impedivit; sed illorum nequitia ad veritatis confirmationem usus est; ita ut mors ejus omnibus esset manifesta. Ac contra accidit, quam ipsi volebant. Illi namque illum infamare

[1] Matth. XXVI, 66. — [2] Ibid. — [3] Joan. XVIII, 30.

cupiebant, ut dedecore replerent; ille vero hac ratione magis splendidus conspicuusque evasit. Ac quemadmodum dicebant : « Occidamus eum, ne veniant Romani, et tollant » civitatem nostram et gentem[1]; » et postquam occiderunt eum, hoc ipsum evenit : ita et nunc publice illum crucifixerunt, ut ejus existimationem læderent, et contrarium evenit. Quod autem potestatem haberent per seipsos illum interficiendi, audi Pilatum id asserentem : « Accipite eum » vos, et secundum legem vestram judicate ipsum[2]. » At id illi noluerunt, ut quasi iniquus, tyrannus et factiosus occidi videretur. Quapropter latrones cum illo crucifixerunt : idcirco dicebant : « Noli scribere hunc esse regem Judæorum, » sed illum se regem dixisse[3]. » Hæc porro omnia pro veritate facta sunt, ut ne umbra quidem ipsis superesset impudentis defensionis. In sepulcro item signacula et custodiæ veritati splendorem attulerunt : quod ipsum dicas de irrisionibus, dicteriis, contumeliis. Hujusmodi est falsitas : per quæ insidias parat, per eadem dissolvitur : quod hic etiam contigit. Nam qui vicisse putabantur, hi maxime pudore affecti, et superati perierunt : qui vero victus esse videbatur, hic maxime refulsit et victoriam retulit. Ne ergo ubique victoriam quæramus, nec semper superari vereamur. Est cum victoria noxam affert, clades vero utilitatem. Nam inter eos, qui ira inflammantur, is vicisse videtur, qui plures contumelias jactavit; sed hic ipse a gravissimo morbo superatus et læsus est : qui vero id fortiter tulit, is vicit et superavit. Et ille quidem neque proprium morbum extinguere potuit; hic alienum sustulit. Ille a suo victus est; hic de alieno triumphavit, nec modo ipse non adustus est, sed et alterius flammam insurgentem restinxit. Si autem ea, quæ videbatur esse, victoria potiri voluisset, ipse quoque victus fuisset, et adversarium magis inflammasset ac læsis-

1 Joan. XI, 48. — 2 Id. XIX, 6. — 3 Ibid. 21.

set, et ut rixantes mulieres, ambo turpiter et miserabiliter ab ira prostrati fuissent. Nunc autem a tali dedecore ereptus is, qui philosophatus est, splendidum tropæum et in se et in adversario contra iram erexit, quando superari visus est.

IV. Ne, quæso, ubique victoriam quæramus. Certe qui læsit læsum vicit; sed perniciosa victoria, quæ exitium victori afferat : qui vero læsus est et victus videtur, si philosophi more id ferat, hic vere coronam retulit. Sæpe namque superari melius est : hic porro optimus est victoriæ modus. Nam sive quis rapiat, sive percutiat, sive invideat, qui vincitur, nec una cum illo contendit, is vere victor est. Ecquid loquor de rapina et invidia? Qui ad martyrium trahitur, ita vincit, vinctus, flagellatus, concisus, jugulatus. Atque ut in bellis vinci dicitur is qui cadit, idipsum apud nos victoria est. Nusquam enim male agentes vincimus, sed ubique mala patientes. Tunc splendidissima victoria est, cum patiendo nocentes vincimus : hinc ostenditur a Deo esse victoriam, quæ naturam habet contrariam externæ illi victoriæ : idque maxime fortitudinis argumentum est. Sic marinæ petræ percussæ fluctus dissolvunt : sic sancti omnes celebrati coronam retulerunt, splendidaque tropæa erexerunt, hanc non contentiose victoriam consecuti. Ne te moveas, inquit, nec defatigeris : Deus hanc tibi fortitudinem indidit, ut non ex congressu vincas, sed patiendo tantum. Ne aciem instruas, et victoriam referes : ne congrediaris, et coronaberis; longe fortior potentiorque es adversario tuo. Cur te dedecore afficis? Ne des illi locum dicendi te congressum vicisse, sed relinque illum stupentem atque invictam virtutem tuam mirantem, omnibusque dicentem te sine congressu vicisse. Sic et beatus Joseph ubique prædicatur, quod male patiendo malum inferentes vicerit. Nam insidiatores illi fuere fratres et Ægyp-

tia mulier : verum omnes ille superavit. Ne mihi carcerem, ubi conclusus fuit; ne regiam, ubi versata est illa, alleges; sed ostende mihi quis victus, quis victor fuerit, quis in mœrore fuerit, quis in voluptate. Illa enim non modo Justum, sed nec animi morbum suum vincere potuit : ille vero et illam et gravissimum morbum superavit. Si vis, ipsa verba audias, et tropæum videbis : « Adduxisti nobis huc » puerum Hebræum, ut illuderet nobis [1]. » Non ille illusit, o misera, sed diabolus qui dixit te posse adamantem frangere : non ille tibi induxit puerum Hebræum qui insidiaretur, sed malignus dæmon qui impuram lasciviam indidit, is tibi illusit. Quid ergo Joseph? tacet, atque ita condemnatur, quemadmodum et Christus. Illa quippe omnia horum erant figuræ. Et ille quidem in vinculis, illa in regia erat. Et quid hoc? Ille namque erat coronato quovis splendidior, etsi catenis onustus : hæc vero vincto quovis miserior in regiis thalamis versabatur. Sed non hinc solum, sed ab ipso exitu et fine, et victoriam et cladem videre licet. Quis enim quod voluit nactus est, vinctus an regina? Ille castitatem servare conatus est; illa eripere voluit. Quis ergo id quod volebat effecit? qui male passus est, an quæ male fecit? Planum est eum qui male passus est. Hic ergo est qui vicit. Hæc cum sciamus, hanc patientiæ victoriam persequamur; illam vero injuriam inferentium fugiamus. Sic enim præsentem vitam negotiis liberam et prorsus tranquillam ducemus, et futura bona consequemur, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui gloria et imperium in sæcula sæculorum. Amen.

[1] Gen. XXXIX, 14.

HOMILIA LXXXV.

CAPUT XXVI.

Tunc spuerunt in faciem ejus, et colaphis eum ceciderunt; alii autem palmas in faciem ejus dederunt, dicentes : Prophetiza nobis, Christe, quis est qui te percussit[1]? etc.

I. Cur hoc faciebant[2], cum occisuri illum essent? Quid opus hujusmodi comœdia, nisi ut petulantes illorum mores in omnibus perspectos habeas? qui quasi venatu invento sic suam exercebant petulantiam, insaniaque repleti, hoc quasi festum celebrabant, cum voluptate irruentes, et sanguinarios mores exhibentes. Tu vero Discipulorum, hæc cum tanta accuratione narrantium, philosophiam mireris. Unde amor veritatis in illis demonstratur, quia quæ probrosa esse videbantur, cum omni veritate narrant, nihil celantes, non erubescentes, sed gloriam putantes maximam, ut revera erat, quod Dominus orbis talia pro nobis passus esset. Hoc ejus providentiam ineffabilem, illorumque nequitiam venia indignam comprobat, qui talia audebant contra mitem mansuetumque illum, qualia leonem agno facere par erat. Nihil enim, nihil vel ille mansuetudinis, vel illi contumeliæ et crudelitatis retro reliquerunt seu factis seu verbis. Quæ omnia Esaïas propheta prænuntiavit, uno verbo omnem contumeliam describens : « Quemadmodum obstupescent super te multi, sic inglorius erit apud homines aspectus tuus, et gloria tua inter filios hominum[3]. » Quid huic contumeliæ par fuerit? In faciem

[1] Matth. xxvi, 67, 68. — [2] Vide D. Guillon, tom. xiv, p. 360-367. — [3] Isaï. liii, 3.

illam, quam videns mare reversum est, quam in cruce sol videns, radios suos alio avertit, conspuebant, alapas impingebant, ejus caput percutiebant, insania sua supra modum abrepti. Plagas enim omnium contumeliosissimas intulerunt, colaphis cædentes, percutientes, plagisque sputorum convitium addiderunt. Verbaque rursus derisionis plena proferebant, dicentes : « Prophetiza nobis, Christe, quis est qui te percussit[1] ? » quoniam ipsum esse Prophetam plerique dicebant. Alius autem dicit ipsos, facie ejus veste obvoluta, ita fecisse, quasi infamem ac nullius pretii hominem in medio habuissent. Non liberi modo, sed etiam servi hæc petulanter contra ipsum fecerunt. Hæc legamus frequenter, hæc audiamus ut par est, hæc in animis nostris scribamus; hæc quippe nobis honorabilia sunt. In his ego altum sapio, non solum de mille mortuis, quos suscitavit, sed etiam de cruciatibus, quos passus est. Hæc sæpissime Paulus versat, crucem dico, mortem, cruciatus, convitia, contumelias, dicteria. Et modo quidem ait : « Exeamus ad ipsum, opprobrium ejus ferentes[2] : » modo autem, « Qui pro gaudio sibi proposito crucem sustinuit, ignominia contempta[3]. Petrus autem foris sedebat in atrio : et accessit ad eum una ancilla dicens : Et tu eras cum Jesu Galilæo. Ille autem negavit coram omnibus dicens : Nescio quid dicis. Cum autem exiisset in vestibulum, vidit illum alia, et dicit eis : Et hic erat cum Jesu Nazareno. Et rursus negavit cum juramento. Post pusillum autem cum accessissent qui stabant, dixerunt Petro : Vere tu ex illis es ; nam loquela tua manifestum te facit. Tunc cœpit anathematizare et jurare quod non novisset hominem : et continuo gallus cantavit. Et recordatus est Petrus verbi Jesu quod dixerat : Priusquam gallus cantet, ter me negabis. Et egressus foras, flevit amare[4]. » O res

[1] Luc. XXII, 64.— [2] Hebr. XIII, 13.— [3] Id. XII, 2.— [4] Matth. XXVI, 69-75.

novas et incredibiles! Cum apprehensum vidit Magistrum solum, tantum exarsit, ut stricto gladio servum percusserit, et auriculam absciderit; cum autem magis indignari et incendi par erat, tanta audiens convitia, tunc negat. Cujus enim furorem non incitassent ea, quæ tum agebantur? Attamen timore victus Discipulus, non modo non indignationem profert, sed etiam negat, ac miseræ vilisque puellæ minas non fert, nec semel solum, sed etiam secundo et tertio negat, idque brevi tempore: non coram judicibus, nam foris erat: ipsum enim egressum ad vestibulum interrogarunt: neque statim lapsum suum sensit: quod et Lucas dicit, nimirum respexit in illum Christus, ostendens ipsum non modo negavisse, sed etiam cantante licet gallo, lapsum suum non sensisse, sed monitu Magistri opus habuisse[1]. Aspectus ejus pro voce fuit, adeo timore perculsus erat. Marcus vero ait, postquam semel negasset, gallum cantavisse, postquam tertio negasset, tum secundo cantavisse gallum[2], accuratius recensens infirmitatem Discipuli, qui quasi mortuus erat timore. Et hoc Marcus a magistro suo didicit, erat enim Petri discipulus. Quo magis admirandus est, quod non modo magistri lapsum non celaverit; sed quod etiam clarius quam alii narraverit, eo ipso quod Discipulus esset.

II. Quomodo igitur verum erit id quod Matthæus narrat Christum dixisse: « Amen dico tibi, antequam gallus cantet, ter me negabis[3]? » cum Marcus dicat post tertiam negationem gallum secundo cantavisse? Sed hæc admodum vera et consona sunt. Quia enim singulis vicibus solet gallus ter quaterque cantare, Marcus id dicit, ut declaret non vocem illam ipsum retinuisse, et ad mentem revocasse. Itaque utrumque verum est. Priusquam enim gallus primam vicem explevisset, ter negavit. Atque a Christo de peccato

[1] Luc. XXII, 60, 61. — [2] Marc. XIV, 68-72. — [3] Matth. XXVI, 33.

monitus non ausus est palam flere, ne per lacrymas accusaretur. « Sed egressus foras flevit amare. Adveniente autem die, ducunt Jesum a Caïpha ad Pilatum[1]. » Quia enim illum occidere volebant, nec poterant ob festum, ad præsidem ducunt. Tu vero mihi consideres quomodo res processerit, ut in festo res fieret : sic enim superne definitum fuerat. « Tunc videns Judas, qui tradiderat eum, quod condemnatus esset, pœnitentia ductus retulit triginta argenteos[2]. » Hoc hujus et illorum crimen auget, hujus non quod pœnitentia ductus sit, sed quod tardius, et se suo judicio damnaverit, se enim tradidisse confessus est; illorum vero, quod cum possent pœnitentiam agere et mutari, non resipuerint. Perpende autem, quando pœnitentia ducatur, cum perfectum impletumque fuit peccatum. Talis nempe diabolus est; eos, qui non vigilant, non sinit peccatum respicere, ne semel capti pœnitentiam agant. Tot Jesu Christi verbis nihil flexus est : cum vero scelus jam perpetratum perfectumque fuit, tunc pœnitentia ductus est sine ulla utilitate. Nam quod seipsum damnaverit, quod argenteos projecerit, nec Judæos reveritus fuerit, hæc omnia laudanda fuissent, quod vero se strangulaverit, nullam potest veniam admittere, malignique dæmonis est opus. Præripuit enim eum a pœnitentia : ut nullum ex illa pœnitentia fructum consequi posset, et turpissima omnibusque nota morte sustulit, suadens illi ut seipsum interimeret. Tu vero mihi veritatem consideres velim undique fulgentem, etiam ex iis rebus, quas adversarii faciunt vel patiuntur. Nam ipsa mors proditoris iis, qui Christum damnarunt, ora obstruit, neque illis umbram defensionis relinquit. Quid enim dicere possunt illi, quando talem proditor adversum se protulisse sententiam narratur? Sed illorum verba videamus. Principibus sacerdotum argenteos retulit,

[1] Matth. XXVII, 1. — [2] Ibid. 2.

et ait: « Peccavi, tradens sanguinem justum. At illi dixe- » runt : Quid ad nos, tu videris? Et, projectis argenteis in » templo, recessit, et abiens se suspendit[1]. » Nam conscientiæ stimulos non tulit. Perpende autem mihi Judæos illud ipsum facientes. Nam cum ab iis, quæ passi erant, emendari deberent, non prius gradum sistunt, quam peccatum perfecerint. Etenim hujus peccatum, quod proditio erat, jam perpetratum fuerat; illorum vero peccatum nondum completum erat. Cum autem illi scelus perfecerunt et crucifixerunt eum, tunc et ipsi turbantur, nunc dicentes : « Noli » scribere hunc esse regem Judæorum[2]. » Atqui quid timetis, quid turbamini, mortuo jam corpore in cruce pendente? Nunc vero custodiunt illud et dicunt : « Ne forte » furentur eum Discipuli ejus, et populo dicant ipsum re- » surrexisse; et erit novissimus error pejor priore[3]. » At certe si id dixerint, nisi res vera fuerit, facile redarguitur. Sed quomodo furabuntur, qui, illo comprehenso, ne stare quidem ausi sunt? Quando coryphæus ter illum negavit puellæ comminationem non ferens. Sed, ut dixi, demum turbabantur. Quod enim scirent rem esse peccatum, patet ex iis quæ dicebant : « Tu videris? » Audite avari, cogitate quæ ille passus sit; quomodo pecunias amiserit, et scelus perpetraverit; quomodo avaritiæ fructum non tulerit, et animam perdiderit. Talis est avaritiæ tyrannis : nec argento fruitur, nec præsenti vita, nec futura : sed omnia confertim amisit, malamque nactus apud illos famam, laqueo gulam fregit. Sed, ut dixi, post rem peractam, quidam rem aspiciunt. Vide igitur et illos, tantum facinus clare sentire nolentes; sed dicentes : « Tu videris. » Quæ res eorum culpam auget : nam hæc verba sunt testificantium facinus esse horrendum, sed animi morbo ebriorum, qui nollent a suscepto satanico facinore absistere, sed fictæ ignorantiæ ve-

[1] Matth. XXVII, 4, 5. — [2] Joan. XIX, 21. — [3] Matth. XXVII, 64.

lamine se stulte operirent. Nam si post crucem hæc dixissent, postquam Christus jam mortuus erat, ne tunc quidem id rationabiliter dici poterat, licet id non adeo damnandum fuisset. Nunc autem dum adhuc ille apud vos est, et illum potestis dimittere, quomodo hoc dicere audetis? Hæc quippe defensio, maxima est accusatio. Cur et qua de causa? Quia in proditorem totum scelus rejicitis, illud dicentes: «Tu videris,» cum possitis a Christi nece desistere, illumque dimittere. Verum susceptum scelus perfecere, proditioni crucem addentes. Quid enim impedivit, cum ipsi dicerent: «Tu videris,» quominus desisterent a facinore? Nunc vero contrarium faciunt, necem adjiciunt, ac tum verbis, tum factis, se inevitabilibus malis involvunt. Nam postea, permittente Pilato, latronem maluerunt dimitti quam Jesum, et eum, qui se nihil læserat, imo qui tot se beneficiis affecerat, occiderunt.

III. Quid ergo Judas? Ut vidit se inutiliter laborare, illosque nolle recipere, projecit argenteos, et abiens laqueo se suspendit. «Principes autem sacerdotum, cum accepis» sent argenteos, dixerunt : Non licet eos mittere in corbo» nam, quia pretium sanguinis est; et consilio inito, eme» runt ex eis agrum figuli in sepulturam peregrinorum. » Ideo vocatus est ager ille, Ager sanguinis usque ad ho» diernum diem. Tunc impletum est quod dictum est per » Jeremiam prophetam dicentem : Et acceperunt triginta » argenteos, pretium appretiati, et dederunt eos in agrum » figuli, sicut constituit mihi Dominus[1].» Vides-ne rursus eos a propria conscientia damnari? Quia enim sciebant se hominis cædem coëmisse, non jecerunt in corbonam, sed emerunt agrum figuli in sepulturam peregrinorum. Hoc vero et testimonium contra illos, et proditionis argumentum fuit. Nomen quippe loci clarius quam tuba cædem ab

[1] Matth. XXVII, 6-10.

illis perpetratam omnibus proclamat. Neque simpliciter hoc faciunt, sed inito consilio, et sic ubique agunt, ut nullus ab hoc scelere sit innocens, sed omnes noxii. Hæc vero supra allata prophetia prænuntiat. Vides-ne quomodo non Apostoli modo, sed etiam Prophetæ opprobria illa accurate narrent, et undique passionem prædicent, et prænuntient? Hoc non intelligentes Judæi in cœptis perstitere. Nam si in corbonam conjecissent, res non sic manifesta fuisset. Ipsi vero agrum ementes sequentibus generationibus totum patefecerunt. Audite quotquot ex cædibus videmini beneficia præstare, et animarum hominum pretium accipitis. Judaïcæ sunt hujusmodi eleemosynæ, imo potius satanicæ. Sunt enim, sunt hodieque, qui, direptis innumerorum bonis, se totos excusatos putant, si vel decem vel centum aureos erogent. De quibus Propheta dicit: « Operiebatis lacrymis altare meum [1]. » Non vult Christus ex rapina nutriri, non hujusmodi cibum admittit. Quid Dominum contumelia afficis, dum immunda illi offers? Melius esset fame tabescentem relinquere, quam talibus pascere cibis : illud crudelis hominis esset, hoc vero et crudelis et contumeliosi. Melius est nihil dare, quam aliena aliis dare. Dic enim mihi, si duos homines videres, quorum alius nudus esset, alius vestimento indutus; et illum, qui indutus esset, exueres, ut nudum operires, annon inique ageres? Maxime certe. Quod si rem totam, quam rapuisti, dans alteri, inique agis, nec das eleemosynam; quando minimam partem das rapti peculii, et illud eleemosynam vocas, quas pœnas non dabis? Nam si ii, qui mutila animalia offerebant, in crimen vocabantur, tu qui pejora facis, quam veniam consequeris? Etenim si ei, cui abstulit fur, restituat id tantum quod abripuit, inique agit, et usque adeo ut quadrupli additione vix peccatum luat, et hæc in veteri lege;

[1] Malach. II, 13.

qui non solum furatur, sed etiam violenter abripit, neque illi restituit a quo abripuit, sed alteri; ac non quadruplum, imo ne dimidium quidem, nec jam in veteri, sed in nova lege, cogita quantum ignem in caput suum congerat. Quod si nondum pœnas det, ideo illum lugeas, quod sibi majorem iræ thesaurum attrahat, nisi pœnitentiam agat. « Quid » enim existimatis, inquit, illos solos peccatores fuisse, super quos turris cecidit? Non, dico vobis; sed nisi pœnitentiam egeritis, et vos simul peribitis [1]. » Pœnitentiam agamus igitur, et a rapina puram eleemosynam demus, largiterque erogemus. Cogitate Judæos olim octo mille Levitas aluisse, et cum Levitis, viduas et pupillos, ac præterea ministeriis aliis obnoxios, militiæ quoque operam dedisse. Nunc vero agros, domos, locationes ædium, vehicula, muliones, mulos et multa alia hujusmodi possidet Ecclesia ob vestram crudelitatem. Oporteret penes vos esse hunc Ecclesiæ thesaurum, et proventum ejus ex vestro animi studio pendere. Nunc autem duo absurda hinc nascuntur; nam et vos sine fructu manetis, et sacerdotes Dei sibi non competentia tractant. Annon poterant Apostolorum tempore domus et agri manere? Cur ergo illa vendebant, et pretium distribuebant? Quia illud melius erat.

IV. Sed nunc patres vestros timor invasit, ne vobis furiosa rerum sæcularium cupiditate captis, colligentibusque nec spargentibus, viduarum, pupillorum et virginum chori fame pereant : ideo hæc ita componere coacti sunt. Neque enim volebant hujusmodi dedecus admittere, sed cupiebant voluntatis vestræ propositum ipsis proventum esse, et inde fructum decerpere, dum illi precibus tantum incumberent. Nunc autem illos coëgistis, ut eos, qui res sæculares et familiares tractant, imitarentur; unde omnia susdeque versa sunt. Nam cum et vos et nos iisdem simus nego-

[1] Luc. XIII, 4, 5.

tiis intenti, quis Deum placabit? Ideo os non audemus aperire, quia Ecclesia nihil a sæcularibus hominibus differt. Non audistis Apostolos, ne quidem pecunias sine labore collectas distribuendas suscepisse? Nunc autem episcopi, curatores, œconomos et caupones hujusmodi sollicitudine superant. Et cum oporteret illos animarum vestrarum curam gerere, eadem quæ exceptores, quæstores, rationarii et pecuniarii curare coguntur : de his quotidie sunt solliciti. Hæc non frustra deploro, sed ut quædam emendatio et mutatio sequatur, ut nos qui hac gravi servitute premimur, misericordiam consequamur, ut vos sitis Ecclesiæ et proventus et thesaurus. Sin nolitis, ecce pauperes coram vobis sunt : quotquot poterimus, alemus; quos non poterimus, vobis alendos relinquemus, ne in die tremenda verba illa audiatis, immisericordibus et inhumanis dicta : « Esu» rientem me vidistis, et non aluistis [1]. » Hæc certe inhumanitas et vos et nos ridiculos efficit, quia oratione, doctrina, cæterisque sanctis exercitiis relictis, alii vini, alii frumenti, alii aliarum rerum venditoribus litigando miscemur omni tempore. Hinc rixæ, contentiones, et quotidiana convitia; singulisque sacerdotibus nomina quædam imponuntur, quæ sæcularibus ædibus magis competerent; cum oporteret aliis nominibus vocari, quæ statuerunt Apostoli, ab alimento pauperibus dato, a patrocinio læsis concesso, ab hospitalitate, a præstito oppressis auxilio, a cura pupillorum, a defensione viduarum, a protectione virginibus data : et hæc ministeria sacerdotibus tradi, potius quam agrorum ædiumque. Hæc enim Ecclesiæ sunt cimelia : hi thesauri ipsi competentes, quæ multam nobis facilitatem, vobisque utilitatem imo etiam facilitatem præstent. Nam per Dei gratiam puto eos, qui hic congregantur, ad centum mille pertingere; et si singuli singulis pauperibus singulos

[1] Matth. xxv, 42.

panes darent, omnes in rerum abundantia essent. Si singuli unum darent obolum, ne unus quidem pauper esset, neque tot dicteria et probra sustineremus ob prædiorum sollicitudinem. Nam illud, « Vende universa quæ habes, et » da pauperibus, et veni, sequere me[1], » etiam ad Ecclesiæ præsides de Ecclesiæ possessionibus opportune dicatur. Alio enim modo non possumus ut oportet sequi, nisi omni sollicitudine crassiore et viliore simus vacui. Nunc autem Dei sacerdotes vindemiæ, messi, venditioni et emptioni fructuum dant operam. Et alii quidem umbræ servientes, horum omnium immunes erant, etsi corporali ministerio deputati; nos autem quid ad ipsa penetralia cœlorum evocamur, et in vera sancta Sanctorum intramus, mercatorum et cauponum curas suscipimus. Hinc Scripturæ admodum negliguntur, precationes segniter persolvuntur, aliaque omnia contemnuntur. Non enim fieri potest, ut ad hæc ambo cum studio diligenti scindamur. Quare obsecro et oro, ut multi nobis undique fontes scaturiant, utque area vestra et torcular vestrum sit nobis in stimulum. Ita enim et pauperes facilius alentur, Deus glorificabitur, vosque ad majora humanitatis opera progressi, æternis fruemini bonis : quæ nos omnes assequi contingat, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui gloria in sæcula sæculorum. Amen.

[1] Matth, xix, 21.

HOMILIA LXXXVI.

CAPUT XXVII.

Jesus autem stetit ante præsidem, et interrogavit eum præses dicens : Tu es rex Judæorum? Jesus autem dixit : Tu dicis. Et cum accusaretur a principibus sacerdotum, et senioribus populi, nihil respondit [1].

I. Vides-ne [2] hic primum examinari illud quod Judæi frequentissime versabant? Quia enim videbant Pilatum nihil allata gesta curare, ad publica crimina vertuntur. Sic et erga Apostolos faciebant, hæc semper objicientes; ipsos nempe circumire prædicantes regem quemdam Jesum, quasi de nudo homine hæc dicerent, et ad suspicionem tyrannidis inducentes. Unde palam est scissionem tunicæ, et stuporem pontificis simulata fuisse. Omnia quippe movebant et versabant, ut mortem ipsi inferrent. Hoc itaque Pilatus tunc interrogavit. Quid ergo Christus? « Tu dixisti. » Confessus est se regem esse; sed cœlestem regem : quod alibi clarius Pilato respondens dixit : « Regnum meum non » est de hoc mundo [3], » ut neque hi, neque illi talia accusantes, aliquam excusationem haberent; invictamque rationem affert : « Si ex hoc mundo essem, mei utique de» certarent, ne traderer [4]. » Idcirco ut hanc suspicionem removeret, et tributum solvit, et alios solvere jussit; et cum vellent eum regem facere, aufugit. Cur autem, inquies, hæc non in medium protulit, cum de tyrannide ac-

[1] Matth. xxvii, 11, 12.— [2] Vide D. Guillon, tom. xiv, p. 367-374. — [3] Joan. xii, 36. — [4] Ibid.

cusaretur? Quia cum sexcentas haberent ex rebus ipsis demonstrationes de potestate, de mansuetudine, de modestia, libentes cæcutiebant, mala machinabantur, et corruptum erat judicium. Ideo ad nihil respondet; sed tacet, et brevissime aliquando loquitur, ne ex perpetuo silentio arrogantiæ sibi existimationem pareret, nempe cum adjuravit pontifex, cum interrogavit præses. Ad objecta vero crimina, quia se minime persuasurum esse sciebat, nihil respondit. Quod et Propheta idipsum prænuntians dicebat : « In humilitate ejus judicium ejus sublatum est[1]. » De his mirabatur præses : admiratione quippe dignum erat tantam modestiam et taciturnitatem exhibere eum, qui innumera dicere poterat. Neque enim quod aliquid in eo mali putarent esse, illum accusabant, sed livore tantum et invidia ducti. Nam cum falsos testes induxerunt, cur, cum nihil dicendum haberent, adhuc accusando perstiterunt? cur Judam expirantem videntes, et Pilatum manus lavantem, non compuncti sunt? Nam multa illo tempore fecit, quæ ad resipiscendum inducerent; sed meliores non effecti sunt. Quid ergo Pilatus? « Non audis quanta isti adversus te tes» tificantur[2]. » Volebat enim illum se defendentem liberare, ideoque sic loquebatur. Cum autem nihil responderet, aliud quidpiam machinatur. Quodnam illud? Mos erat dimittere illis unum ex noxiis, et hac via illum eripere tentavit. Si non vultis, inquit, ut insontem dimittere, ut sontem saltem in solemnitate solvite. Vides-ne inversum ordinem? In more erat ut pro damnatis populus peteret, præses vero concederet. Nunc porro contrarium efficitur; præses id a populo petit, neque sic illi mitigantur, imo magis ferociunt, vocemque emittunt invidiæ morbo furentes. Neque enim aliquid accusando objicere poterant, etiamsi ille taceret; sed sic tamen confutabantur, eo quod tam multa essent quæ

[1] Isaï. LIII, 8. — [2] Matth. XXVII, 13.

illum justum esse declararent : tacens vincebat illos, innumera dicentes et furentes. « Sedente autem ipso pro tribu- » nali, misit ad eum uxor ejus, dicens : Nihil tibi et justo » huic : multa enim passa sum hodie per visum propter » ipsum[1]. » Vides rursus rem, quæ potuisset illos a proposito revocare. Post demonstrationem enim ex rerum experientia partam, non parvi momenti erat somnium illud. Et cur non ipse Pilatus vidit ? Vel quia illa dignior erat : vel quia si ipse vidisset, creditum ipsi non fuisset, aut non ut visum fuerat dixisset. Idcirco providetur ut uxor videat, quo res sit omnibus nota. Nec modo videt, sed etiam multa patitur, ut uxori condolens ipse tardior ad cædem veniret. Tempus vero non parum ad id conferebat ; nam illa ipsa nocte viderat. Verum non tuto poterat dimittere ; quia dixerant : « Seipsum regem facit[2] » Oportebat ergo probatiotiones et argumenta, atque affectatæ tyrannidis signa quærere ; puta, num exercitum conscripsisset, num pecunias collegisset, num arma fabricatus esset, num quid simile tentasset. Ille vero sine causa ab iis se attrahi patitur, ideoque non culpa expertem illum esse significat Christus dicens : « Qui me tradidit tibi majus peccatum habet[3]. » Præ mollitie igitur cessit, et verberibus illum excepit. Mollis igitur et iners erat : principes autem sacerdotum maligni et versuti. Quia enim ille modum excogitaverat, nempe solemnitatis legem, quæ jubebat damnatum quemdam dimitti, quid hic machinantur ? Turbæ suaserunt, inquit, ut Barabbam peterent.

II. Vides-ne quanta ille providentia curet illos a culpa liberare, et quanto illi studio satagant, ut nec umbra illis excusationis relinquatur ? Quid enim oportebat, an jam convictum, an eum, de quo dubitabatur, dimittere ? Nam si ex sontibus dimittere unum oportebat, multo magis si cujus-

[1] Matth. XXVII, 19. — [2] Joan. XIX, 12 et 21. — [3] Ibid. 11.

piam culpa non nota esset. Neque enim ipsis manifestis homicidis pejor illis Jesus videbatur esse. Idcirco non solum dixit : « Habebant latronem, » sed « Insignem latronem, nequitia celebrem, qui mille cædes perpetraverat. » Attamen illum orbis Servatori prætulerunt, neque sacrum tempus reveriti sunt, non humanitatis leges, nec quidpiam simile. Sed illos invidia excæcavit : nec sua contenti nequitia, populum etiam corrumpunt, ut ob hanc etiam fallaciam extremas luant pœnas. Cum ergo illum petiissent, ait : « Quid » ergo faciam de Jesu, qui dicitur Christus[1]. » Hoc pacto rursum illos flectere volebat ; id eorum arbitrio permittens, ut præ pudore Jesum peterent, et ex eorum liberalitate totum penderet. Nam si dixisset : « Non peccavit, » contentiosiores effecisset : ut autem ex humanitate servaretur, probabilis esse petitio videbatur. Illi vero ita dixerunt : « Crucifige, crucifige eum. Ille vero dixit : Quid enim mali » fecit ? At illi multo magis clamabant : Crucifigatur. Videns » autem Pilatus se nihil proficere, lavit manus, dicens : In- » nocens ego sum[2]. » Cur ergo illum tradis ? Cur non eripuisti, sicut Paulum tribunus ? qui etiam sciebat se gratum fore Judæis ; seditio quippe tumultusque propter ipsum factus est. Attamen restitit ille fortiter. At non sic iste : sed ignave molliterque se gessit : ac simul omnes corrupti fuerunt. Neque enim hic plebi, neque multitudo Judæis restitit ; nullaque illis excusatio supererat. Nam « Supervacue » clamabant ; hoc est, magis ac magis clamabant : « Cruci- » figatur. » Neque enim solum occidere volebant, sed quasi pro scelere, et judice repugnante eadem clamando perseverabant. Vides-ne quanta fecit Christus ut illos ad resipiscendum induceret ? Sicut enim Judam sæpe repressit, sic et istos, et in toto Evangelio, et ipso judicii tempore. Nam quando præsidem et judicem videbant lavantem manus

[1] Matth. XXVII, 22. — [2] Ibid. 23, 24.

et dicentem: « Innocens sum a sanguine hujus, » compungi oportebat et verbis et rebus; ut et quando Judam viderunt laqueo suspensum, et ipsum Pilatum rogantem ut alium pro illo acciperent. Nam cum accusator et proditor seipsum condemnet, et qui fert sententiam crimina rejiciat, ac visum tale eadem nocte appareat, et quasi condemnatum ipsum Pilatus petat; quam poterunt excusationem habere? Nam si nolebant eum innocentem esse, certe non latronem ipsi præponi oportebat; latronem, inquam, insignem, quem talem esse in confesso erat. Quid igitur illi? Cum viderent judicem manus lavantem ac dicentem: « Innocens sum, » clamabant: Sanguis ejus super nos et super filios nostros [1]. » Tunc demum, quia sententiam contra se tulerunt, omnia concessit illis. Tu autem hoc loco considera magnam ipsorum vecordiam. Talis enim est temerarius impetus, talis prava cupiditas; non sinit boni quidpiam videre. Esto enim, vobis ipsis maledixeritis; cur maledictionem in filios vestros attrahitis? Attamen benignus Dominus, cum illi tanto furore insanirent et contra seipsos et contra filios suos, latam non modo in filios suos, sed etiam in seipsos sententiam non confirmavit; quinetiam ex ipsis eos, qui pœnitentiam egerunt, recepit, et mille bonis dignatus est. Nam et Paulus ex illorum numero erat, et multa credentium millia in Jerusalem: Jacobus enim ait: « Vides, frater, quot millia Judæorum cre» dentium sunt [2]: » si autem quidam remanserunt, sibiipsis supplicium imputent. « Tunc dimisit illis Barabbam, Jesum » autem flagellatum tradidit eis, ut crucifigeretur [3]. » Cur flagellavit? Aut quasi damnatum, aut ut formam quamdam judicio afferret, vel ut Judæis rem gratam faceret. Et certe resistere oportebat. Nam antea dixerat: « Accipite eum » vos, et secundum legem vestram judicate illum [4]. » Mul-

[1] Matth. XXVII, 25. — [2] Act. XXI, 20. — [3] Matth. XXVII, 26. — [4] Joan. XVIII, 31.

taque erant quæ poterant et Pilatum et Judæos a facinore tanto avertere, signa, miracula, ingens illius qui patiebatur mansuetudo, ingens illud silentium. Ut enim et per ea, quæ ad defensionem dixit et per precationes suas, se hominem esse ostendit; ita sublimitatem magnanimitatemque suam et per silentium, et per contemptum eorum, quæ contra se dicebantur, demonstravit, per omnia ipsos ad sui admirationem inducens; sed nulli horum cedere voluerunt.

III. Cum enim semel quasi ebrietate et furore ratio intercepta est, difficile est lapsum resipiscere; nisi forti quis et generoso animo sit præditus. Gravis certe, gravis res est pravis hujusmodi passionibus dare locum : quapropter aditum illis omnino intercludere par est. Cum enim semel animam invaserint et occuparint, quasi ignis in ligna delapsus, sic solent maximam accendere flammam. Quamobrem rogo nihil non faciamus, ut illis aditum intercludamus : neque hoc pernicioso ratiocinio nos consolantes, omnem introducamus nequitiam dicentes : « Quid hoc est ? et quid illud ? » nam infinita mala hinc scaturiunt. Diabolus enim scelestus cum sit, multa utitur versutia, perseverantia, et attemperatione ad hominum perniciem, et a minimis statim congreditur. Animum adverte, quæso. Volebat Saülem in Pythonissæ nugas et deliramenta inducere. Sed si illud initio proposuisset, non certe attendisset ille. Quomodo id tulisset, qui illas expulerat? Ideo paulatim illum ad id inducit. Quia enim non obedierat Samuëli et holocausta, illo absente, offerre ausus est, accusatus dicit : « Necessitatem adventus hostium majorem induxit; » et cum lugere oportuisset, quasi nihil fecisset affectus erat. Rursum bellum contra Amalecitas jussit Deus. Ille vero hic etiam transgressus est. His successerunt ejus contra Davidem facinora, et sic sensim et paulatim ad exitium declinans non stetit, donec in perniciei profundum se conjecit. Sic et in Caïno

evenit : non statim ad cædem fratris ipsum compulit diabolus : id enim non illi suasisset ; sed minora primum ipsi obtulit dicens : « In hoc nullum est peccatum ; » secundo livorem invidiamque incendit, nihil mali sequi suadens ; tertio cædem illi suasit et negationem homicidii ; nec prius abscessit quam colophonem malorum adjecisset. Repellenda ergo initia sunt ; cum maxime, etiamsi illa prima peccata non ultra progrederentur, non ideo tamen spernenda illa essent. Nunc autem ad majora ascendunt, si negligentior sit animus. Ideo nihil non agendum est, ut principia præcidantur. Ne peccati naturam ut parvam consideres, sed perpende ipsum majoris esse radicem si negligatur. Nam si quid admirandum dicere oporteat, non tantam diligentiam requirunt majora illa peccata, quam minima. Illa namque ipsa peccati natura ut aversemur efficit ; minora vero, vel quod minora sint, in negligentiam conjiciunt, neque sinunt fortiter ad ipsa tollenda surgere ; ideo, nobis dormientibus, cito magna fiunt : hoc ipsum in corporibus quoque accidere videas. Sic in Juda magnum proditionis malum exortum est. Nisi enim putasset parvum esse pecunias pauperum suffurari, nunquam in proditionem incidisset. Judæis quoque nisi parvum visum fuisset a vana gloria capi, nunquam ad Christi cædem devenissent. Omniaque mala hinc profecta videas. Nemo enim cito ac repente in nequitiam incidit. Inest certe, inest quidam animis nostris pudor ad mala adeunda, nec potest fieri ut omnes simul ad impudentiam declinent ; sed sensim et paulatim ad mala fit progressio, si adsit negligentia. Sic idololatria ingressa est cum homines supra modum honorarentur, sive viventes, sive mortui : sic sculptilia culta fuere. Sic fornicatio invaluit, aliaque mala. Hic animum adhibe. Risit quis intempestive, alius reprehendit ; alius metum repulit dicens : « Nihil hoc est. » Quid enim est ridere ? quid hinc mali

oriatur? Hinc scurrilitas oritur, inde turpiloquium, et actio turpis. Rursum alius incusatus quod proximum calumnietur, quod convitietur ei, quod maledicat, id neglexit, dixitque : « Maledicere nihil est. » Hinc odium partum est ingens, inimicitia irreconciliabilis, convitia infinita; ex conviliis plagæ : ex plagis sæpe cædes.

IV. A parvis itaque sic magna inducit malignus ille dæmon; a magnis desperationem, aliam methodum non minus priore perniciosam inveniens. Non enim tam perdit peccatum, quam desperatio. Nam qui peccavit, si vigilet, cito per pœnitentiam factum suum corrigit. Qui vero desperat nec corrigitur, ideo excidit ab emendatione, quod pœnitentiæ remedia non apponat. Habet quoque tertio gravissimas insidias, ut cum pietatem speciem peccato circumponit. Et ubinam, inquis, usque adeo invaluit diabolus, ut tantum deciperet? Audi et cave tibi ab illius versutia. Præcepit per Paulum Christus uxorem a viro non separari; nec se invicem fraudare oportere dixit, nisi ex consensu. Sed nonnullæ amore continentiæ a viris separatæ, ac si pium quid facerent, seipsas ad adulterium dederunt. Cogita ergo quam malum laborem perpessæ, quasi quæ magnum damnum intulerint, extremas sint luituræ pœnas, et in perniciei barathrum maritos suos conjiciant. Alii rursus ex jejunii præcepto abstinentes a cibis, paulatim ad abominationem ciborum devenerunt; quod ipsum magnum affert supplicium. Hæc porro fiunt, quando præjudicatas suas opiniones præter Scripturarum mentem confirmant. Putarunt apud Corinthios aliqui perfectionis esse indifferenter omnia gustare, etiamque prohibita [1]; at hoc non perfectionis, sed extremæ iniquitatis erat : ideo vehementer illos Paulus increpat, extremoque dignos supplicio dicit. Alii rursum ad pietatem pertinere putant, comam capitis exco-

[1] 1 Cor. VIII, 4, et IX, 4.

lere. Illud porro prohibitum est, ac multi dedecoris. Alii iterum lucro sibi fore putant, si de peccatis suis immoderate doleant. Sed illud ad vafritiem pertinet diabolicam, ut declaravit Judas, qui ideo se laqueo suspendit. Idcirco Paulus timebat ne is, qui fornicatus erat, quid simile pateretur, hortaturque Corinthios ut citius illum inde extrahant, « Ne nimia tristitia absorbeatur hujusmodi [1]. » Deinde ostendens id ex ejus insidiis provenire, ait : « Ut non cir» cumveniamur a Satana. Non enim ejus cogitationes igno» ramus [2], » quod cum multo dolo congrediatur, inquit. Nam si palam impugnaret, facilis esset victoria; imo etiam nunc si vigilemus, facilis erit. Nam ad singulas hasce vias armavit nos Deus. Ut suadeat enim ne parva contemnamus, audi quomodo hortetur : « Qui dixerit fratri » suo; Fatue, reus erit gehennæ ignis [3]; » et, qui lascivis oculis aspicit, mœchus est perfectus. Ridentes quoque miseros prædicat; et ubique principia et semina malorum evellit, ac de otioso verbo ait reddendam esse rationem. Ideoque et Job non acta modo, sed et cogitationes filiorum purgabat [4]. » De desperatione autem ait : An qui cecidit, non resurget? an qui avertit, non convertitur [5]? » et rursus, « Nolo mortem peccatoris, sed ut convertatur » et vivat [6]; » et, « Hodie si vocem ejus audieritis [7]; » et rursum, « Gaudium est in cœlis super uno peccatore pœni» tentiam agente [8]. » Multa quoque alia verba et exempla in Scriptura habentur. Ne autem pietatis specie pereamus, audi Paulum dicentem : « Ne abundantiori tristitia absor» beatur [9]. » Hæc ergo cum sciamus, omnibus viis quæ desides possunt subvertere, Scripturarum prudentiam apponamus. Neque dicas : « Quid si formosam mulierem cu-

[1] 2 Cor. II, 7. — [2] Ibid. 11. — [3] Matth. v, 22. — [4] Job. I, 5. — [5] Jer. VIII, 4. — [6] Ezech. XVIII, 23. — [7] Psal. XCIV, 8. — [8] Luc. XV, 7. — [9] 2 Cor. II, 7.

riose aspexero? » Nam si in corde mœchatus fueris, cito reipsa mœchari audebis. Ne dicas : « Quid est si pauperem hunc prætereain? » si hunc prætereas, alterum et post hunc alium præteribis. Nec rursus dixeris : « Quid si bona proximi concupiscam; » hoc enim Achabum perdidit, etiamsi pretium solverit, quia scilicet a nolente abripuit [1]. Emptor enim non cogere, sed persuadere debet. Si vero is, qui justum pretium numeravit, ita damnatus est, quia ex nolente accepit; qui non modo hoc agit, sed et a nolente abripit, et hoc in lege gratiæ, quo non erit supplicio dignus? Ne itaque puniamur, a vi omni et rapina nos puros servantes, et non peccata modo, sed etiam principia peccatorum caventes, diligenter virtutem amplectamur : sic enim æternis fruemur bonis, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui gloria in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA LXXXVII.

CAPUT XXVII.

Tunc milites præsidis accipientes Jesum in prætorio, congregaverunt ad eum universam cohortem; et exuentes eum chlamydem coccineam circumdederunt ei. Et plectentes coronam de spinis, posuerunt super caput ejus, et arundinem in dextera ejus, et genua flectentes coram eo illudebant ei dicentes : Ave rex Judæorum [2].

I. Quasi [3] pacto cum omnibus inito diabolus tunc choreas agebat. Esto enim Judæos invidia et livore tabescen-

[1] 3 Reg. xxi.— [2] Matth. xxvii, 27-29.— [3] Vide D. Guillon, t. xiv, p. 374-384.

tes tunc adversus eum debacchatos fuisse; cur et qua de causa etiam milites? Annon ideo, ut patet, quod diabolus tunc apud omnes debaccharetur? Nam contumeliæ ipsi illatæ voluptati sibi erant, crudeles et inhumani cum essent. Cum enim oportuisset illos reprimere se, et lacrymari, quod etiam de plebe dixeris, hoc non fecerunt; imo contumeliis afficiebant, insultabant, ut fortasse grati Judæis essent, vel etiam pravis suis utentes moribus : contumeliæ vero diversi generis erant. Nam divinum illud caput modo colaphis cædebant, modo spinea corona dedecorabant, modo calamo percutiebant, viri scelesti et execrandi. Quæ nobis postea erit excusatio, cum ex contumeliis ad iram concitamur, postquam hoc Christus passus est? Extremus certe contumeliarum terminus erat, id quod tunc fiebat. Neque enim pars tantum, sed totum corpus contumeliis afficiebatur; caput per coronam et calamum, facies colaphis et sputis, genæ alapis, corpus totum flagellis, nuditate, amictu chlamydis, et simulata adoratione; manus calamo, qui pro sceptro datus est, os rursum per oblatum acetum. Quid his gravius? quid contumeliosius? Hæc omnem excedunt orationem. Ac si enim timerent ne quid in tanto facinore deesset, Prophetas quidem manibus suis interficiebant; hunc ex judicis sententia. Sic omnia faciunt, suis occidunt manibus, damnant et sententiam ferunt, etiam apud Pilatum dicentes : « Sanguis ejus super nos et » super filios nostros[1]. » Insultant, contumelias inferunt, vinciunt, abducunt, militibus contumeliarum auctores sunt, cruci affigunt, convitiantur, conspuunt, derident. Nihil hic Pilatus intulit, sed omnia illi fecerunt, accusatores, judices, carnifices, nullam non agentes personam. Hæc apud nos leguntur, cum omnes una conveniunt. Nam ne gentiles dicant : « Clara et splendida populis exhibetis,

[1] Matth. XXVII, 25.

ut signa et miracula; hæc vera probrosa occultatis;» id dispensavit gratia Spiritus, ut in solemnitate maxima, cum viri mulieresque magno numero adsunt, omnesque omnino in magna Paschatis vespera, tunc hæc omnia legantur : omnibus ubique terrarum præsentibus, hæc magna voce prædicentur : quibus lectis et cognitis, Christus creditur esse Deus, et tum propter alia, tum propter hæc etiam adoratur, quod pro nobis eo usque descendere dignatus sit, illaque pati, ut nos in omni virtutis genere institueret. Hæc itaque semper legamus : nam multum hinc lucrum, maxima utilitas. Cum enim videris illum et rebus et verbis adoratum, irrisum et illusum, tortum et extrema patientem, etiamsi lapis fueris, cera mollior evades, omnemque animi tumorem ejicies. Audi igitur ea quæ sequuntur. Postquam illuserunt ei, duxerunt eum in crucem, et denudati vestes acceperunt, sedentesque observabant quando expiraret. Et diviserunt vestimenta ejus, quod circa damnatos viles et abjectos et ab omnibus desertos fieri solet. Partiuntur vestimenta, quibus tot edita fuerant miracula. Sed nihil tunc operabantur, Christo vim illorum ineffabilem cohibente. Hoc vero non modicum furoris additamentum erat. Nam quasi erga infamem, abjectum et omnium vilissimum, ut dixi, sic omnia agebant : latronibus nihil tale fecissent, sed in Christum hæc omnia audebant : mediumque illum crucifixerunt, ut illorum infamiæ consors esset. « Et dederunt ei acetum bibere [1], » hoc item contumeliose : ipse autem nolebat bibere. Alius sic narrat, « Cum gustasset, » dixit : Consummatum est [2]. » Quid est autem, « Consummatum est? » Prophetia hæc impleta est : « Dederunt in » escam meam fel, et in siti mea potaverunt me aceto [3]. » Neque tamen ille ipsum bibisse ostendit. Nihil enim differunt gustare solum et non bibere, sed utrumque idip-

[1] Matth. XXVII, 34. — [2] Joan. XIX, 30. — [3] Psal. LXVIII, 22.

sum significat. Neque tamen hic furendi finem fecerunt; nam postquam nudaverant, crucifixerant, acetum obtulerant, ultra progrediuntur; et cruci affixum videntes, exprobrant et illi, et ii qui prætergrediebantur : quæ omnium gravissima erant mala, quando seductoris nomine hoc patiebatur, ut arrogans et jactabundus. Ideo illum et publice crucifixerunt, ut, videntibus omnibus, vituperarent : ideo etiam militum manibus, ut cum hæc per publicum judicium fierent, furorem majorem exhiberent.

II. At vero quem non flexisset turba sequens et lacrymans? non tamen hasce belluas. Quapropter ille hos responsione dignatur, illos secus. Nam postquam omnia pro lubito fecerant, famam ejus lædere conantur, ejus resurrectionem timentes. Ideo hæc publice jactant, latrones cum illo crucifigunt, et ut seductorem ostenderent, dicebant : « Qui solvis templum, et in tribus diebus ædificas, » descende de cruce [1]. » Nam quia Pilatum rogantes ut inscriptam causam tolleret, quæ erat, « Rex Judæorum; » nihil impetrarunt, sed institit ille dicens : « Quod scripsi, » scripsi [2]; illi demum irrisione sua probare tentabant ipsum non esse regem. Ideo et hæc et illa dicebant : « Si rex » Israël est, desdendat nunc de cruce : » et rursum, « Alios » salvos fecit, seipsum non potest salvum facere [3] : » et prioribus signis hinc detrahere conabantur. Et rursus, « Si Fi» lius Dei es, salva temetipsum [4]. » O scelesti et execrandi! An Prophetæ non erant Prophetæ? an justi, non justi, quia Deus illos ex periculis non eripuit? Atqui erant etsi passi sint. Quid insaniæ vestræ par fuerit? Nam si illorum gloriam non labefactarunt illata illis pericula et mala; sed Prophetæ erant, etiamsi illa paterentur; multo magis non debebatis de hoc scandalizari, qui et factis et verbis suis

[1] Matth. XXVII, 40. — [2] Joan. XIX, 22. — [3] Matth. XXVII, 42. — [4] Ibid. 40.

falsam hanc repulit opinionem. Attamen hæc dicentes et agentes, nihil vel in ipso tempore facere potuerunt. Certe qui omni iniquitate corruptus erat, qui vitam in cædibus et sepulcrorum effossionibus degerat, cum hæc dicerentur, ipsum confessus est, et regnum commemoravit, plebsque illum lugebat. Quanquam videbantur res gestæ contraria significare iis qui mysterii œconomiam non noverant, quod nempe infirmus esset, nihilque posset. Attamen veritas per contraria etiam prævaluit. Hæc igitur audientes, armemus nos contra iram et furorem. Si tumere vel inflammari cor tuum videris, signaculo crucis pectus tuum munito : memoria repete illa, quæ tunc contigerunt, et horum memoria iram omnem ut pulverem excuties : cogita verba et gesta : cogita illum esse dominum, teque servum : illum propter te passum esse, te propter te ipsum; illum pro iis, qui beneficiis affecti ipsum crucifigebant, te pro te ipso; illum pro iis, qui se contumeliis affecerant, te sæpe pro iis quos læsisti; illum vidente civitate, imo populo toto Judæorum, peregrinorum, indigenarum, quibus benignitate plena verba protulit, te paucis præsentibus : et quod majoris esse contumelia videtur, quod derelictus sit a Discipulis. Nam qui antea ipsum colebant, resilierunt; inimici vero et adversarii in medio positum, convitiis, risu, illusionibus dehonestarunt, Judæi, milites, hinc et inde latrones : ambo quippe latrones ipsum probris et contumeliis afficiebant. Quomodo ergo Lucas dicit unum ex latronibus alterum increpasse? Utrumque factum est : primum enim ambo exprobrabant, postea non item. Ne putes enim ex quodam pacto rem gestam fuisse, aut latronem non fuisse latronem, a contumelia illud tibi declarat : superne in cruce latro erat et inimicus; sed repente mutatus est. Hæc igitur omnia tecum reputans philosophare. Quid enim tantum pateris, quantum Dominus tuus? An publice vituperatus es? sed

non cum tantis contumeliis. Verberibus cæsus es? sed non toto corpore, neque ita nudatus et flagellatus. Si autem colaphis cæsus es: at non illo modo.

III. His adde a quibus, quare, quando: et quod gravissimum est, dum hæc fierent, nemo petulantes arguebat vel increpabat; contra vero laudabant, simul ridebant, simul illudebant, et ut arrogantem ac seductorem, qui non posset dicta sua operibus comprobare, sic convitiis impetebant. Ille vero ad omnia tacebat, magna nobis remedia parans ad patientiam exercendam. Sed nos hæc audientes, ne servos quidem nostros ferre possumus, sed plus quam onagri insultamus, calcitramus, circa ea quæ nos spectant crudeles et inhumani: ea vero quæ ad Deum pertinent non tanti facientes: circa amicos etiam similiter effecti sumus. Si quis nos offendat, non ferimus; si contumelia afficiat, plus quam bellua quævis ferocimus, qui tamen hæc quotidie legimus. Discipulus prodidit; reliqui, illo relicto, fugerunt: alii beneficiis affecti conspuerunt, servus summi pontificis alapam dedit, milites colaphis ceciderunt, qui præteribant, illudebant et convitiabantur ei, latrones incusabant: et adversus hæc ne verbum quidem ille protulit, sed silentio omnes vicit, ut te operibus institueret, te quanto mansuetius feres, tanto magis male facientes superaturum, omnibusque admirationi futurum. Quis enim non miretur eum qui contumelias fert patienter? Quemadmodum enim si quis etiam juste patiatur, et malum mansuete ferat, a multis putatur injuste pati; ita si injuste patiatur et ferociat, se juste pati in suspicionem veniet, et ridiculus erit, ut captivus ab ira pertractus, qui nobilitatem suam perdidit. Talis quippe homo nec liber quidem vocandus est, etiamsi mille servis dominetur. At te admodum ille irritavit? Et quid hoc? Tunc enim philosophiam exhibere par est: cum enim concitat nemo, ipsas feras mansuetas

videmus : non semper enim ferociunt, sed cum quis illas concitaverit. Nos quoque si tunc tantum quieti sumus, cum nemo nos concitat, quid amplius præstamus? Illæ enim sæpe juste indignantur, et excusari possunt, nam commotæ et punctæ irritantur. Præterea rationis sunt expertes, et ex natura feritatem habent. Tu vero si ferocias, unde, quæso, poteris veniam consequi? Quid mali passus es? Rapinam? Ideo ferre oportet, quia magis lucraberis. Sed in fama læsus es? Et quid hoc? Non enim minor ideo es, si philosopheris. Si vero nihil damni pateris, cur irasceris adversus eum, qui nihil tibi infert mali, sed qui etiam prodest tibi? Qui enim honorant, molliores nos reddunt, si non vigilemus : qui vero contumelia afficiunt et contemnunt, eos, qui sibi attendunt, firmiores reddunt. Nam desides magis læduntur laudati, quam contumelia affecti. Qui lædunt, si vigilemus, nobis philosophiæ causa sunt. Qui vero laudant, elatos reddunt, arrogantes, vanæ gloriæ cupidos, desides, animo molliores : cujus rei testes sunt patres, qui filios suos non tam adulantur quam vituperant, veriti ne quod inde damnum patiantur; magistri quoque hoc utuntur remedio. Quare si quempiam aversari par sit, adulatorem potius aversare, quam contumeliosum : majorem quippe affert perniciem adulatio, quam contumelia. Adulatio quasi esca quædam est quæ non attendentes capiat, difficiliusque est hanc, quam illam superare. Multo major inde merces, multo major laus et admiratio sequitur. Nam mirabilius est hominem videre contumeliis affectum, nec commotum, quam hominem percussum, nec cadentem. Et quomodo, inquies, possumus non commoveri? Te contumelia quis affecit? Pectus cruce signato. Recordare omnium quæ tunc gesta sunt, et omnia extinguuntur. Ne contumelias tantum cogites, sed et si quid tibi boni a contumelioso illo advenerit in mentem revo-

cato, et statim mansuetior fies. Imo potius ante omnia Dei timorem in mente habeas, et statim moderatior æquiorque eris.

IV. Ad hæc, a servis tuis documentum suscipias. Et cum videris te convitiantem, illum vero tacentem, cogita te philosophari posse, teque exasperatum damna. Atque in ipso contumeliarum tempore, disce non contumeliam inferre, et sic nec ipse contumeliis affectus dolebis. Cogita eum qui contumeliis afficit et furit non sui compotem esse, et sic de contumelia non indignaberis. Nam et dæmoniaci nos verberant, nec modo non movemur, sed etiam illos miseramur. Hoc et tu facito, miserare contumeliosum, ira enim gravi fera detinetur, dæmone pernicioso. Solve ipsum, qui ab hujusmodi dæmone vexatur, et brevi tempore corrumpitur. Talis quippe hic morbus est qui ad perniciem ægri non multo egeat tempore. Ideo dicebat quispiam : « Momentum furoris ejus, casus est ipsi [1] : » quo maxime tyrannidem suam ostendit, quod brevi tempore tanta operetur mala, nec mora opus habeat : et si in vi sua perseveraret, vix superabilis esset. Vellem ostendere, quis sit is qui convitiatur, quis ille qui philosophatur, et nudam utriusque animam in medium afferre. Videres illam similem esse pelago fluctibus agitato, hanc tranquillo portui. Neque enim turbatur a malignis ventis, sed illos facile sedat. Nam qui contumelias inferunt, nihil non agunt ut mordeant; cum autem hac spe lapsi sunt, ipsi demum sedantur, et emendati abeunt. Fieri enim nequit ut vir iratus non se admodum improbet. Nam si in aliquem insurgere oporteat, id sine ira potest fieri, et quidem facilius prudentiusque est, quam iratum id facere : nihilque ingratum patiemur. Si namque velimus apud nos ipsos bona erunt, et juvante Dei gratia, nobis ipsis satis erimus ad

[1] Eccli. 1, 19.

tutelam et honorem. Cur enim gloriam ab altero quæris? Tu te ipsum honora, et nemo tibi poterit contumeliam inferre; si vero tu te ipsum dehonestes, etiamsi te omnes honorent, non in honore eris. Quemadmodum enim nisi nos malo imbuamus affectu, nemo nos sic imbuet; sic nisi nos contumelia afficiamus, nemo dedecorabit. Sit enim vir quispiam admirandus et magnus, omnesque illum mœchum vocent, furem, sepulcrorum effossorem, homicidam, latronem : ille vero nec moveatur, nec indignetur, nullius eorum sibi conscius : quam ille contumeliam patitur ? Nullam plane. Quid ergo, inquies, si multi hujusmodi de ipso opinionem habeant? Neque sic contumelia affectus est, sed illi seipsos dedecorarunt, quod talem illum falso existimaverint. Dic enim mihi, si quis solem obscurum esse putet, an soli detraxit, an sibi? Sibi utique, dum sibi aut cæci aut furentis famam conciliat. Sic et ii, qui bonos esse malos putant, e contrario seipsos dedecore afficiunt : ideo majori curandum studio est, ut conscientiam nostram expurgemus, neque ansam ullam suspicioni demus. Si vero alii furere voluerint, nobis hoc modo affectis, non id curare, vel dolere opus est. Nam qui bonus cum sit, improbus a quibusdam putatur esse, hic certe nihil hinc læditur; qui vero id male et temere suspicatus est, is extremam perniciem subiit; quemadmodum et improbus, si e contrario bonus esse putetur, nihil hinc lucrabitur; sed majori obnoxius erit damnationi, inque majorem incidet mœrorem. Nam qui malus cum sit, malus existimatur esse, forte humiliatus, peccata sua noverit; si vero lateat, in indolentiam decidet. Nam si accusantibus omnibus peccatores vix excitantur ad compunctionem; cum non modo non accusent, sed etiam laudent nonnulli, quomodo oculos aperire possint in nequitia viventes? Non audis Paulum accusantem quod fornicatorem non modo non siverint

Corinthii peccatum suum agnoscere, dum honorarent illum, ipsique plauderent; sed etiam in nequitia detinuerint [1]? Quamobrem obsecro multorum opiniones, contumelias, honores negligentes, hoc unum studeamus, ut nullius mali nobis conscii simus, neque nos ipsos dedecore afficiamus; sic enim et hic et in futuro sæculo multa gloria fruemur, quam utinam consequamur omnes, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cum quo Patri simulque Spiritui sancto gloria et imperium, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA LXXXVIII.

CAPUT XXVII.

A sexta autem hora tenebræ factæ sunt super universam terram usque ad horam nonam. Circa autem horam nonam clamavit Jesus voce magna, dicens: Eli, Eli, lammasabacthani, id est, Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me? Quidam vero ex astantibus, cum hæc audirent [2], etc.

1. Hoc est [3] signum illud, quod prius petentibus se daturum pollicebatur. dicens: « Generatio prava et adultera » signum quærit, et signum non dabitur ei, nisi signum » Jonæ prophetæ [4]. » Ubi crucem, mortem, sepulcrum et resurrectionem significat. Et rursus alio modo virtutem crucis significando dicebat: « Cum exaltaveritis Filium ho-

[1] 1 Cor. v, 1. — [2] Matth. xxvii, 45-47. — [3] Vide D. Guillon, tom. xiv, p. 384-386. — [4] Matth. xii, 39, et Luc. xi, 29.

» minis, tunc cognoscetis quia ego sum [1]; » id est, cum me crucifixeritis, et me victum a vobis esse putaveritis, tunc maxime fortitudinem meam scietis. Nam postquam crucifixus est, illorum civitas periit, judaïca cessarunt, et politia quoque et libertas illorum cecidit, prædicatio floruit, et ad extremum orbem evangelicus sermo pervenit; terra, mare, habitata inhabitataque terra virtutem ejus ubique prædicant. Hæc ergo dicit, et ea quæ ipso crucis tempore acciderunt. Multo quippe mirabilius fuit hæc accidisse cum ipse cruci affixus esset, quam si in terra tunc ambulasset. Neque in hoc solum res stupenda erat, sed signum illud quod quærebant de cœlo factum est, et in universa terra; id quod nunquam contigerat, nisi in Ægypto tantum, quando Pascha celebraturi erant. Etenim illa horum typus erant. Et animadverte quandonam hæc fiant, in meridie, ut omnes per orbem discerent, nam ubique terrarum dies erat : quod utique ad illos convertendos sufficiebat, non magnitudine solum miraculi, sed quod hæc opportune acciderent. Nam post illa omnia quæ insane fecerant, post derisiones illas iniquas id accidit, quando furor remiserat, quando ridendi finem fecerant, quando jactis dicteriis exsatiati erant, et omnia pro lubito dixerant; tunc tenebras exhibuit, ut vel sic ira sedata, ex miraculo aliquid lucrarentur. Res enim tantas in cruce agere mirabilius erat, quam si de cruce descendisset. Nam sive illum hæc fecisse putarent, credere oportebat et timere; sive non illum, sed Patrem; hinc etiam compungi par erat : nam tenebræ illæ ex ira de facinoribus illis concepta proficiscebantur. Quod enim non esset eclipsis, sed ira et indignatio, non hinc solum manifestum erat; sed etiam a tempore. Tribus enim horis permansit. Eclipsis vero in momento temporis fit; quod non ignorant qui viderunt : nam nostra etiam ætate

[1] Joan. VIII, 28.

eclipsis contigit. Et quomodo, inquies, non mirati sunt omnes, nec putaverunt esse Deum? Quia tunc genus hominum in multa negligentia et nequitia detinebatur. Et hoc miraculum unum erat; quod statim atque apparuit, præterivit : nullusque rei causam ediscere quæsivit; multa quoque tunc impietas ex consuetudine prævalebat. Neque sciebant quæ causa gestæ rei esset : forte putabant per eclipsim, vel aliam naturalem causam id evenisse. Ecquid miraris de exteris, qui nihil sciebant, quique ob desidiam de re inquirenda non cogitabant, quando ii etiam, qui in Judæa erant, post tot miracula adhuc perseverabant contumelias inferentes : quanquam ipsis clare ostendisset se talia operatum fuisse? Ideo et postea loquitur, ut discant se adhuc vivere, et illa fecisse, et hinc saltem moderatiores fiant. Ac dicit : « Eli, Eli, lamma sabacthani, » ut viderent eum usque ad extremum halitum honorare Patrem, neque esse Deo adversarium. Ideo propheticam quamdam emisit vocem, usque ad ultimam horam veteri legi præbens testimonium. Nec modo propheticam, sed et hebraïcam vocem; ita ut illis notum et manifestum id esset; perque omnia ostendit suam cum Genitore concordiam. Tu vero vide illorum petulantiam, atque vesaniam. « Putaverunt, » inquit, Eliam ab eo vocari, et statim potaverunt illum » aceto [1]. Alius autem lancea latus ejus aperuit [2]. » Quid his iniquius? quid ferocius, qui eo usque furorem suum extenderunt, et mortuum corpus contumelia affecerunt? Tu vero perpende quomodo sceleribus eorum usus sit ad salutem nostram. Post plagam enim fontes salutis inde manarunt. « Jesus autem clamans voce magna, emisit spiri» tum [3]. » Hoc est quod dicebat : « Potestatem habeo » ponendi animam meam, et potestatem habeo iterum su-

[1] Matth. XXVII, 48. — [2] Joan. XIX, 34. — [3] Matth. XXVII, 50.

» mendi eam; » et, « Ego pono eam a me ipso[1]. » Ideo voce exclamavit, ut ostenderet ex potestate sua rem fieri. Marcus vero dicit miratum fuisse Pilatum, si jam mortuus esset[2]: ac centurionem ideo maxime credidisse, quia cum potestatis signo mortuus esset. Hæc vox velum discidit, monumenta aperuit, et domum desertam reddidit. Hoc autem fecit non ut templum dehonestaret: quomodo enim id potuisset qui dicit: « Nolite facere domum Patris mei, » domum negotiationis[3]? » sed indignos illos reddens qui ibi versarentur, ut etiam cum illud Babyloniis tradidit. Hæc porro non ea solum de causa fiebant; sed erat illud prophetia futuræ desolationis, et conversionis in meliora sublimioraque, nec non potentiæ illius signum.

II. Ad hæc autem, ex iis quæ postea secuta sunt, seipsum manifestavit ex mortuorum resurrectione, ex obscurata luce, et ex elementorum mutatione. Elisæi enim tempore, mortuus mortuum tangens resurrexit[4]. Nunc autem vox illos excitavit, dum corpus in cruce superne affixum esset. Alioquin vero illa horum figuræ erant. Ideo enim illa facta sunt, ut hæc crederentur. Neque solum mortui suscitantur, sed etiam petræ scinduntur, terraque concutitur; ut discant se illos posse et excæcare et dirumpere. Nam qui petras discidit, et terram tenebris obduxit, multo magis in illis talia præstare potuisset, siquidem voluisset. Verum id noluit; sed immissa in elementa ira sua, ex mansuetudine sua ipsorum salutem curabat. Sed illi in insania persliterunt. Talis res est invidia, non facile sedatur. Tunc ergo, his conspectis prodigiis, nihil ex impudentia remiserunt. Postea autem quando, sigillo apposito, et militibus custodientibus, resurrexit; id quod ab ipsis custodibus didicerunt; argento illos corruperunt, ut resurrec-

[1] Joan. x, 18. — [2] Marc. xv, 44. — [3] Joan. II, 16. — [4] 4 Reg. XIII, 21.

tionis testimonia suffurarentur. Ne mireris itaque, si tunc etiam improbe se gesserunt; sic semel se comparaverant ad omnem impudentiæ rationem. Sed illud consideres velim, qualia signa fecerit ex cœlo, in terra et in ipso templo; simul indignationem suam commonstrans, simulque declarans ea, quæ olim inaccessa erant, jam adiri posse: cœlum esse aperiendum, et ad vera sancta Sanctorum res esse transferendas. Et alii quidem dicebant: « Si rex Israël » est, descendat nunc de cruce; » ipse vero ostendit se non Israëlis modo, sed totius orbis regem esse. Illi dicebant: « Qui solvit templum hoc, et in tribus diebus ædificat » illud; » ipse vero declarat templum usque in finem desertum fore. Rursum illi dicebant: « Alios salvos fecit, » seipsum non potest salvum facere; » ipse vero in cruce, in servorum corporibus id cum magna potentia ostendit. Nam si quatriduanum Lazarum ex sepulcro exire magnum erat; multo majus sanctos illos omnes jam olim sepultos confertim vivos apparere; quod futuræ resurrectionis signum erat. Ait enim: « Multa corpora sanctorum qui dor- » mierant, surrexerunt. Et introierunt in sanctam civita- » tem, et apparuerunt multis [1]. » Ne enim putaretur id, quod fiebat, phantasma esse, multis etiam apparent in civitate. Et centurio quoque Deum tunc glorificavit dicens: « Vere hic homo justus erat. Et turbæ, quæ venerant ad » spectandum, percutientes pectora sua revertebantur [2]. » Tanta est virtus crucifixi, ut post tot irrisiones et dicteria, et centurio et populus compungerentur. Quidam vero narrant hunc centurionem, postea in fide roboratum, martyrium fortiter subiisse. « Erant autem illic mulieres multæ » a longe videntes, quæ secutæ fuerant Jesum a Galilæa » ministrantes ei; in quibus erat Maria Magdalena, et Maria

[1] Matth, XXVII, 52, 53. — [2] Ibid. 54, et Luc. XXIII, 47, 48.

»Jacobi, et Jose mater, et mater filiorum Zebedæi [1]. » Hæc facta vident mulieres illæ, quæ maxime dolent ac lugent. Et consideres velim quam assiduæ sint. Sequebantur ipsum ministrantes, et usque ad pericula aderant. Ideoque omnia spectabant; quomodo clamaverit et expiraverit, quomodo petræ scissæ sint, cæteraque omnia. Ipsæque primæ Jesum vident; hicque sexus maxime damnatus, primus bonorum spectaculo fruitur : quod maxime illarum fortitudinem commendat. Discipuli fugerunt, illæ aderant. Quænam illæ erant? Mater ejus, quam dicit Jacobi, et reliquæ. Alius Evangelista dicit multos fuisse qui ob hæc plangerent pectusque tunderent; quod maxime Judæorum crudelitatem ostendebat, qui de quibus alii gemebant lugebantque, de iisdem ipsi gloriabantur, neque misericordia moti, neque timore cohibiti. Signa quippe illa, non modo signa, sed iræ magnæ furorisque signa erant; tenebræ, petræ scissæ, velum a medio rescissum, terræ motus : hæc ingentis erant indignationis. « Accedens »autem Joseph, petiit corpus [2]. » Hic erat Joseph ille, qui se prius occultaverat; nunc vero magnum quidpiam ausus est post Christi mortem. Non enim ignobilis ignotusque, sed ex consilio unus admodumque insignis erat : unde maxime ejus fortitudo spectanda est : nam in mortis periculum veniebat cum omnium in se odium concitaret, dum suam erga Jesum benevolentiam demonstrans, corpus petere ausus est, neque destitit, donec id assecutus esset : nec accepit modo et cum sumptu sepelivit, sed in sepulcro suo novo, hinc amorem fortitudinemque suam demonstrans. Hoc vero non sine causa, nec sine providentia ita factum est, sed ut ne ulla vel minima suspicio remaneret alium pro alio surrexisse. « Erant autem Maria Magdalene, »et altera Maria sedentes e regione sepulcri [3]. » Cur illæ

[1] Matth. XXVII, 55, 56. — [2] Ibid. 57, 58. — [3] Ibid. 61.

ita assident? Nihil adhuc magnum vel sublime de illo sciebant. Ideoque unguenta attulerunt, et prope sepulcrum manebant; ut si Judæorum furor sedaretur, accederent et corpus ungerent.

III. Vides mulierum fortitudinem? vides amorem? vides liberalitatem in expensa usque ad mortis periculum? Hasce mulieres imitemur viri: ne Jesum in tentationibus relinquamus. Illæ in mortuum tot impenderunt, in vitæ suæ periculum: nos autem, libet enim idipsum repetere, nec esurientem alimus, nec nudum induimus, sed illum mendicantem videntes prætercurrimus. Sane si ipsum Christum videretis, sua singuli profunderent. Sed nunc idem ipse est. Ipse namque dixit: «Ego sum.» Cur ergo non omnia effundis? Etenim nunc dicentem audis: «Mihi facis.» Neque quidpiam interest utrum huic, utrum illi dederis, neque minus feceris, quam mulieres illæ, quæ tunc ipsum nutriebant, imo multo majus. Verum ne turbemini. Non est enim æquale ipsum Dominum præsentem alere, quod vel lapideum animum pertraheret, et propter verba ejus duntaxat, pauperem, mutilum, incurvum hominem fovere. Ibi enim aspectus dignitasque præsentis attrahit; hic autem totum misericordiæ tibi præmium ascribitur, majusque est tuæ erga illum reverentiæ argumentum, quando propter ejus verba conservum foves in omnibus. Fove igitur ac crede accipienti et dicenti: «Mihi dedisti.» Nisi enim ipsi dares, non te ille regno dignaretur. Nisi ipsum aversareris, non te in gehennam mitteret, quod vilem aliquem hominem despexisses. Sed quia ille ipse est qui despicitur, ideo magnum id flagitium est. Sic et Paulus illum persequebatur; ideo dicebat: «Quid me persequeris?» Sic ergo cum damus, affecti simus, ac si Christo erogaremus: nam verba ejus, plus quam ea quæ sub aspectum cadunt credenda. Cum videris ergo pauperem, recordare verborum, quibus

se ipse dicit alendum. Etiamsi enim is, qui apparet, non sit Christus, sed sub hac ille figura petit et accipit. Erubesce igitur cum petenti non dederis. Hoc pudori est, hoc pœnam et supplicium meretur. Nam quod mendicet, ad ejus pertinet bonitatem, ac propter hoc nos gloriari par est : si vero non dederis, tuæ erit crudelitatis. Quod si nunc non credas te, cum pauperem fidelem prætercurris, ipsum prætercurrere ; tunc credes, cum, te in medio illorum producto, dicet : « In quantum his non fecistis, neque mihi fe» cistis. » Sed absit ut vos illud ita discatis, sed utinam nunc credentes, et fructificantes beatissimam illam audiatis vocem, quæ vos in regnum introducat. Verum dicet fortasse quispiam : « Quotidie nobis de eleemosyna et misericordia disseris. » Neque finem dicendi faciam. Etiamsi enim ea apud vos recte procederent, neque tunc desistendum esset, ne hinc negligentiores evaderetis : attamen si bene res procederet, minus instarem. Si vero ne ad medium quidem pervenistis, ne mihi, sed vobis ipsis id objicite. Nam perinde facis dum conquereris, atque si puer alpha sæpe audiens, nec ediscens, apud magistrum conquereretur, quod frequenter ac perpetuo id doceret. Quis enim ex verbis meis factus est expeditior ad eleemosynam dandam? quis pecunias profudit? quis dimidium opum? quis tertiam partem distribuit? Nemo. Quomodo ergo absurdum non fuerit, dum vos non discitis, jubere nos a docendo absistere? Contra faciendum esset si nos absistere vellemus ; vos oporteret retinere ac dicere : « Nondum hæc didicimus, et cur a monendo desistitis? » Si quis oculi infirmitate laboraret, et ego medicus essem, si emplastro, unctione, reliquis remediis adhibitis, parum profuissem, et abirem ; annon ad officinæ fores accederet, clamaret, meque de ingenti negligentia accusaret, quod, perseverante morbo, recessissem? Et si accusatus responderem : « Cataplasma apposui,

unxi,» num illud ferret? Minime. Sed statim diceret: «Quæ mihi hinc utilitas, dum male afficior?» Idipsum de anima cogitato. Quod si manum infirmam, torpentem, contractam, sæpe unctione vel emplastro curans, emollire non potuissem? annon idipsum audirem? At nunc etiam manum contractam et arefactam irrigamus. Et ideo donec illam extensam viderimus, circuire non desistemus. Utinam et vos de nullo alio colloquamini, et domi et in foro, et in mensa, noctu, imo et per somnium. Nam si interdiu hæc solliciti semper meditaremur, etiam per somnium in iis versaremur.

IV. Quid dicis? De eleemosyna semper dissero? Vellem et ego hujusmodi adhortatione nihil apud vos opus esse, sed disserere de pugna contra Judæos, contra gentiles, contra hæreticos. Sed nondum valentes quis armare possit? quomodo in aciem educere adhuc plagis et vulneribus sauciatos? Si vos bene valentes viderem, jam in aciem illam eduxissem: atque Christi gratia fulti stragem vidissetis innumerorum cadaverum, multaque allata eorum capita. In aliis porro libris multa hac de re diximus. Sed neque sic plane possumus, ob multorum negligentiam, hanc victoriam celebrare. Postquam enim illos sæpe dogmatibus profligavimus, vitam multorum nobis exprobrant, qui apud nos congregantur, eorumque vulnera et animi morbos. Quomodo ergo vos fidenter in aciem educemus, cum etiam nobis molesti sitis, dum vos hostes confodiunt ac derident? Illius enim manus ægra est et ad largitionem contracta. Quomodo ille clypeum tenere et obtendere poterit, ne crudelibus dicteriis feriatur? Aliis pedibus claudicant quotquot ascendunt ad theatra et ad diversoria meretricum mulierum. Quomodo hi in pugna stare poterunt, nec lasciviæ criminibus confodi? Alius oculis laborat et pene cæcus est, non probe respiciens, sed lascivia plenus, mulie-

rum pudicitiam adortus, et connubiis insidiatus : quomodo hic inimicos respicere poterit, hastam vibrare, telum emittere, dum undique dicteriis confoditur? Alios videre est ventre dolentes non minus quam hydropicos, qui a gula et ebrietate detinentur. Quomodo igitur hos ebrios in pugnam educere potero? Alteri os ipsum computruit; cujusmodi sunt iracundi, convitiatores, blasphemi. Quomodo igitur hic in bello unquam jubilabit, magnumque quidpiam strenuumque aget, dum et ipse alio ebrietatis genere ebrius est, multamque hostibus præbet risus materiam? Ideo hunc quotidie exercitum circumeo, vulnera curans, ulcera sanare studens. Si autem aliquando evigiletis, si idonei et prompti fueritis ad emittenda tela, et hæc arma tractanda; vel potius ipsa opera vobis arma erunt, et protinus omnes succumbent, si misericordes, si modesti, si mansueti, si injuriarum immemores fueritis, si alias omnes virtutes exhibueritis. Si vero quipiam repugnaverint, tunc etiam nostra adjungemus, vos in medium proferentes : nunc enim in hoc cursu a vobis impedimur. Consideres velim, quæso. Dicimus magna operatum Christum esse, qui Angelos ex hominibus fecerit. Deinde vero cum rationes expetuntur, jussi ex hoc grege specimen aliquod proferre, obmutescimus. Timeo enim ne pro Angelis porcos ex hara educam, aut equos emissarios. Scio hæc vobis molesta esse : at non contra vos omnes hæc dicuntur; sed adversus eos, qui his obnoxii sunt; imo ne contra illos quidem, si resipiscant, sed pro illis. Nunc enim omnia perierunt corruptaque sunt: nihilque differt Ecclesia a boum, asinorum camelorumve stabulo : ac dum ovem requiro, ne unam quidem possum videre. Ita nempe omnes calcitrant ut equi et asini agrestes, qui hæc omnia stercore complent : talia enim sunt illorum colloquia. Ac si posses scire omnia quæ in singulis concionibus dicuntur a viris, a mulieribus, videres utique

hæc stercore illo immundiora longe esse. Quamobrem rogo hanc malam consuetudinem mutetis, ut Ecclesia unguentum spiret. Nunc autem sensibilia in illa thymiamata ponimus, de spirituali autem immunditia non tantam curam gerimus, ut eam purgemus auferamusque. Quænam ergo utilitas? Neque enim ita Ecclesiam deturparemus stercus congerentes, quam fœdamus talia mutuo loquentes, de lucro, de negotiatione, de cauponatione, de iis quæ nihil ad nos pertinent; cum oporteret hic angelicos esse choros, et Ecclesiam cœlum facere, nihilque aliud hic esse quam precationes assiduas, silentium et attentionem. Hoc vel nunc faciamus, ut et vitam purgemus nostram, et promissa æterna bona consequamur, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui gloria in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA LXXXIX.

CAPUT XXVII.

Postera autem die, quæ est post Parasceven, convenerunt principes sacerdotum et Pharisæi ad Pilatum, dicentes: Domine, recordati sumus quod impostor ille dixerit adhuc vivens: Post tres dies resurgam. Jube ergo muniri sepulcrum usque in diem tertium; ne venientes Discipuli ejus furentur eum, et dicant populo quod resurrexerit a mortuis: et erit novissimus error pejor priore [1].

I. Ubique error in seipsum impingit, ac vel invitus veritati suffragatur. Perpende igitur. Credere oportuit mortuum illum esse et sepultum, ac resurrexisse: quæ omnia

[1] Matth. XXVII, 62-64.

inimicorum opera credibilia fiunt. Vide igitur illa verba, quæ ista prorsus confirmant: «Recordati sumus quod im»postor ille dixerit adhuc vivens;» mortuus est igitur; «Post tres dies resurgam. Jube muniri sepulcrum;» ergo sepultus est: «Ne forte veniant Discipuli ejus, et furentur »eum.» Si itaque sepulcrum munitum sit et obsignatum, nulla fraus erit? Nulla certe. Ergo certa est resurrectionis demonstratio, ut patet ex iis quæ vos obtenditis. Cum enim obsignatum fuerit sepulcrum, nulla fraus fuit. Si nulla fraus, et tamen sepulcrum vacuum repertum est, palam et sine controversia est ipsum resurrexisse. Vides-ne quomodo vel inviti pro veritatis demonstratione pugnent? Tu vero mihi perpende quam sint Discipuli veritatis amantes; quomodo nihil occultent ex iis, quæ inimici dixerunt, quantumvis probrosa illa sint. Ecce enim impostorem vocant, neque illud ipsi tacent: id quod etiam illorum crudelitatem demonstrat, quod ne post mortem quidem iram missam fecerint. Illud autem quærere operæ-pretium fuerit, ubi nempe dixerit: «Post tres dies resurgam?» Neque enim illud clare dictum invenitur; sed Jonæ tantum exemplo. Itaque sciebant scelesti Judæi ea, quæ ille dixerat, licet sua sponte maligne agerent. Quid ergo Pilatus? «Habetis »custodiam, munite sicut scitis. Et muniverunt sepulcrum, »signantes lapidem cum custodia[1].» Non permittit ut milites soli obsignent. Nam quasi de rebus ipsius edoctus, non ultra cum illis vult agere; sed ut sese ab illis expediat, hoc etiam permittit et ait: «Vos ut vultis obsignate, ne alios incusare possitis.» Nam si soli milites obsignassent, dicere potuissent, etiamsi id falsum et incredibile fuisset; attamen ut alias impudenter fecerant, dicere potuissent milites corpus auferendum dedisse, Discipulisque ansam præbuisse, ut resurrectionem ejus confingerent. Nunc au-

[1] Matth. xxvii, 65, 66.

tem cum ipsi munivissent, hoc dicere non poterant. Videsne quomodo nolentes veritatem asserere nitantur? Nam ipsi accesserunt, ipsi petierunt, ipsi obsignarunt cum custodia; ita ut sese mutuo accusent et confutent. Atqui quando furati essent in sabbato, et quomodo? Neque enim prodire poterant. Quod si legem prætergressi essent, quomodo ausi fuissent ita timidi accedere? Quomodo persuadere turbæ potuissent? quid dixissent? quid fecissent? Quo animo pro mortuo stare potuissent? quam expectantes retributionem? quam mercedem? Cum viventem illum comprehensum viderent, fugerunt; et post mortem audacter pro illo locuturi erant, si non resurrexisset? Quomodo hæc cogitari possint? Quod enim nec voluissent nec potuissent resurrectionem, quæ non fuisset, fingere, hinc palam est. Multa enim illis de resurrectione locutus frequenter fuerat, ut ipsi narrabant: « Post tres dies resurgam. » Si ergo non resurrexisset, manifestum est eos, utpote deceptos, et a tota gente propter ipsum impugnatos, ædibus et urbibus pulsos, ab illius cultu discessuros fuisse; neque enim voluissent de illo talem opinionem spargere, utpote qui decepti ab illo fuissent, et in extrema pro illo deducti pericula. Quod vero non potuissent, nisi vera resurrectio fuisset, illam simulare, id certe admodum probabile est. In qua re enim fiduciam habuissent? In sermonis gravitate? At omnium imperitissimi erant. In pecuniarum copia? Neque virgam neque calceamenta habebant. In splendore generis? viles erant ex vilibus orti. In patriæ splendore? ex ignobilibus orti locis erant. In multitudine? non erant plures quam undecim in variis dispersi locis. In promissionibus Magistri? nisi resurrexisset, nullam in ipsis fidem habituri erant. Quomodo autem furentem populum sustinuissent? Si namque coryphæus ipsorum ostiariæ mulieris verbum non tulit, et si reliqui illum vinctum videntes dispersi sunt;

quomodo in animum induxissent, ad extrema orbis accurrere, ut fictum resurrectionis verbum plantarent ? Si enim ille adversus mulieris minas non stetit, neque illi ad vinculorum conspectum, quomodo poterant adversus reges et principes et populos stare, ubi gladii, sartagines, fornaces, et mille quotidie mortes, nisi ejus, qui resurrexerat, virtute et gratia adjuti fuissent ? Talia tantaque signa facta fuerant, et nullum eorum Judæi sunt reveriti, sed illum crucifixerunt; et illis resurrectionem simpliciter narrantibus credituri erant ? Non ita se res habet, non ita, sed ejus, qui resurrexit, virtus hæc operata est.

II. Perpende autem mihi illorum vafritiem perridiculam : « Recordati sumus, inquiunt, quod seductor ille adhuc vivens dixit : Post tres dies resurgam. » At si impostor erat, et mendacia jactabat, quid timetis et circumcurritis, tantoque studio utimini ? Timemus, inquiunt, ne Discipuli furentur eum, et plebem decipiant. Atqui demonstratum est hoc non rationi consentaneum esse ; attamen nequitia contentiosa et impudens, irrationabilia quoque aggreditur. Ad tres usque dies jubent muniri sepulcrum, quasi pro dogmatibus pugnantes, ut probarent hunc antehac deceptorem fuisse, et usque ad sepulcrum malitiam extendunt. Ideo cito surrexit, ne dicerent ipsum mentitum, et corpus sublatum fuisse. Illud enim crimini non erat obnoxium, quod cito surrexisset ; quod vero tardius, suspicione plenum erat. Nam si tunc non resurrexisset dum illi sederent ac custodirent, sed ipsis post tres dies digressis, contradicere etsi stulte poterant. Ideo igitur prævenit et surrexit ; ut ne impudentem illi ansam haberent. Oportebat enim resurrectionem fieri ipsis sedentibus et custodientibus. Igitur intra tres dies oportuit illum resurgere : nam si post illas dies id evenisset, illis digressis, suspecta res fuisset. Ideo quoque obsignari concessit ut ipsi volebant, et milites assi-

debant. Nec curabant quod hoc in sabbato fieret, et laboraretur : sed ad suam solam spectabant nequitiam, ut qui hac via superaturi essent, quod extremæ erat insaniæ et timoris ipsos vehementer concutientis. Nam qui illum viventem apprehenderant, mortuum timent. Atqui si purus erat homo, fidenti animo esse oportuit. Sed ut ediscerent ipsum viventem sponte passum fuisse id quod passus est : ecce et sigillum et lapis et custodia, neque tamen mortuum retinere potuerunt. Sed id unum efficitur, quod sepultura publicetur, et hinc resurrectio credatur. Nam et milites assidebant, et Judæi assistebant. « Vespere autem sabbatorum, quæ lucescit in una sabbatorum, venit Maria Magdalene et altera Maria videre sepulcrum. Et ecce terræ motus factus est magnus. Angelus enim Domini descendit de cœlo, et accedens revolvit lapidem ab ostio monumenti, et sedebat super eum. Erat autem aspectus ejus sicut fulgur, vestimentum autem ejus candidum sicut nix[1]. » Post resurrectionem venit Angelus. Cur ergo venit, et lapidem abstulit? propter mulieres : illæ enim ipsum tunc viderunt in sepulcro. Ut ergo crederent eum resurrexisse, vident sepulcrum corpore vacuum. Ideo abstulit lapidem, ideo terræ motus factus est, ut excitarentur et expergiscerent. Venerant enim ut corpus oleo ungerent : ac noctu ista fiebant, verisimileque erat quasdam dormivisse. Sed cur, inquies, Angelus dicit eis? « Nolite timere vos[2]? » Prius metu illas liberat, et tunc de resurrectione loquitur. Illud autem : « Vos, » multum præ se fert honoris, ostenditque eos, qui tantum facinus susceperant, extrema passuros esse, nisi pœnitentiam agerent. Non enim vestrum est, inquit, timere; sed illorum, qui ipsum crucifixerunt. Cum igitur illas et ex verbis et ex visu a metu liberasset : hilarem enim speciem offerebat, ut qui tam fausta nuntiaret :

[1] Matth. XXVIII, 1-3. — [2] Ibid. 5.

subjunxit dicens : « Scio quod Jesum, qui crucifixus est, » quæritis [1], » neque erubescit crucifixum vocare : hoc enim caput est et summa bonorum. « Surrexit. » Unde hoc planum est? « Sicut dixit. » Itaque etiamsi mihi diffidatis, illius verborum recordemini, et mihi fidem non negabitis. Deinde est alia demonstratio : « Venite et videte locum ubi positus » erat [2]. » Ideo lapidem amoverat, ut hinc etiam argumentum sumerent. « Et dicite Discipulis : Ipsum videbitis in Gali- » læa [3]. » Id efficit ut aliis etiam annuntietur, quod magis ipsas ad fidem inducebat. Ac pulchre dixit : « In Galilæa, » a negotiis et periculis liberans, ut ne metus fidem turbaret. « Et exierunt de monumento cum timore et gaudio [4]. » Quare? Stupendam rem viderant et inauditam, sepulcrum vacuum, in quo prius corpus positum fuisse viderant. Quare illas ad spectaculum adduxit, ut utriusque testes essent, et sepulcri et resurrectionis. Etenim cogitabant neminem potuisse illum auferre, tot assidentibus militibus, nisi ipse seipsum suscitasset. Ideo gaudent et mirantur, et tantæ perseverantiæ mercedem accipiunt, quod primæ viderent et nuntiarent, non solum quæ audierant, sed et quæ viderant.

III. Cum igitur exivissent cum timore et gaudio : « Et » ecce Jesus occurrit illis dicens : Avete. Illæ vero tenue- » runt pedes ejus [5]. » et cum ingenti lætitia ad illum accurrentes, per tactum resurrectionis certum argumentum acceperunt : « Et adoraverunt eum. » Quid igitur ille? « Nolite » timere [6]. » Rursus et ipse timorem amovet, fidei viam parans. « Sed ite, et nuntiate fratribus meis, ut eant in Gali- » læam : et ibi me videbunt [7]. » Perpende quomodo ipse harum opera Discipulis annuntiet, ut sæpe dixi, sexum inhonoratum ad honorem et ad bonam spem revocans, et

[1] Matth. XXVIII, 5. — [2] Ibid. 6. — [3] Ibid. 7. — [4] Ibid. 8. — [5] Ibid. 9. — [6] Ibid. 10. — [7] Ibid.

quod infirmum erat sanans. Aliquis fortasse vestrum cuperet insignium illarum instar mulierum pedes Jesu tenere? Nunc etiam potestis si qui vultis, neque pedes et manus tantum, sed etiam caput illud sacrum contingere, dum pura conscientia sacrorum mysteriorum consortes estis. Neque hic tantum, sed in illa etiam die ipsum videbitis, cum ineffabili illa gloria et cum Angelorum multitudine venientem, si misericordes esse volueritis : et audietis non hæc verba tantum : « Avete ; » sed etiam illa : « Venite be» nedicti Patris mei, possidete regnum paratum vobis a » constitutione mundi[1]. » Simus itaque religiosi, Dei amantes, charitatem omnibus exhibentes, ut hæc verba audiamus, et ipsum Christum suscipiamus. Et vos auro ornatæ mulieres, quæ harum mulierum cursum vidistis, sero tandem hunc morbum deponatis, auri nempe cupiditatem. Itaque si beatas hasce mulieres imitari vultis, ornatum istum vendite, ut eleemosyna ornemini. Quæ utilitas, quæso, ex his lapidibus pretiosis, et ex vestibus auro intextis? His gaudet, inquies, et lætatur anima. Ego te de lucro et utilitate interrogo, tu mihi damnum narras. His enim operam dare, gaudere, hærere, nihil pejus. Tunc acerbior hæc servitus est, cum quis serviens lætatur. Cui enim spiritualium operum unquam ut convenit incumbet? Quando item ut decet res humanas deridebit, quæ auro vinciri putat esse gaudio dignum? Nam qui in carcere lubens habitat, nunquam hinc eripi volet, quemadmodum et ipsa, sed quasi captiva pravæ hujusce cupiditatis, neque vocem spiritualem cum decenti gaudio audire sustinebit, nedum opus aggrediatur. Quod ergo lucrum ex hoc ornatu, et ex hac mollitie? Delector, inquit. Rursum mihi nocumentum narras et perniciem. Sed multo fruor honore, inquit, apud spectatores. Et quid hoc est? Alterius scilicet corruptionis argumentum,

[1] Matth. xxv, 34.

cum in fastum, cum in arrogantiam attolleris. Age igitur, quoniam tu lucrum non dixisti, sine, quæso, nocumenta exponam tibi. Quæ ergo inde nocumenta? Sollicitudo major quam voluptas. Ideo plerique spectantium rudiorum magis delectantur, quam quæ ista gestat ornamenta. Tu enim cum sollicitudine ornaris, ille sine cura pascit oculos. Aliud item incommodum est, quod illa animo dejiciatur, et invidiam undique et ubique moveat. Vicinæ enim concitatæ contra viros suos armantur, et bella gravia excitant. Ad hæc vero otium omne, sollicitudo omnis in his consumitur, spiritualibus operibus non admodum opera datur; insuperque fastu, arrogantia, vana gloria hujusmodi mulier impletur, ac terræ tota adhæret; quod pennas amittat, et pro aquila fiat canis et porcus. Omittens enim in cœlum aspicere et volare, quemadmodum porci humum respicis, metalla curiose scrutaris et antra, animumque mollem et illiberalem reddis. Sed in forum te confers, ut ibi spectaculo sis? Propterea aurum gestare non oportuit, ne commune theatrum fieres, pluriumque accusatorum ora aperires. Nullus enim respicientium te miratur, sed irrident ut ornatus avidam, arrogantem et carnalem mulierem. Quod si in Ecclesiam ingrediaris, inde egrederis nihil adepta, nisi sexcenta dicteria, convitia, maledicta, non a spectantibus tantum, sed etiam a Própheta. Nam statim ille vocalissimus Esaïas te conspiciens clamabit : « Hæc dicit Domi-
» nus ad dominatrices filias Sion : Pro eo quod ambulave-
» rant erecto collo, et nutibus oculorum, et gressu pedum
» trahentes tunicas, et pedibus simul ludentes. Revelabit
» Dominus ornatum ipsarum, et erit pro suavi odore pulvis,
» et pro zona funiculo cingeris [1]. » Hæc tibi pro ornatu erunt. Neque enim ad illas tantum hæc dicta sunt, sed ad quaslibet mulieres illas imitantes. Et post ipsum Paulus accusa-

[1] Isaï. III, 16, et seqq.

tor stat, Timotheo scribens, ut mulieribus præcipiat: «Non » in tortis crinibus, aut auro, aut margaritis, aut vestimento » sumptuoso sese exornent[1]. » Itaque aurum gestare ubique perniciosum est; maxime vero cum in Ecclesiam ingrederis, quando per pauperes transis. Nam si te ipsam vehementer criminari studeres, non alio utereris vestimento, quam hac crudelitatis et inhumanitatis larva.

IV. Cogita quot esurientes ventres cum tali habitu prætereas, quot nuda corpora cum satanico hujusmodi ornatu. Quanto melius esset esurientes animas alere, quam imam auriculam perforare, et ibi mille pauperum alimenta frustra suspendere. Num tibi ditescere gloriosum? num tibi aurum gestare laudabile? Etiamsi ista ex justis tibi parta essent laboribus, sic etiam res maxime culpanda esset. Cum autem injuste parta sunt, cogita quam ingens sit flagitium. At laudem amas et gloriam? Ergo ridiculum hunc amictum exue, tuncque te omnes mirabuntur, tunc gloria et pura voluptate frueris: ut nunc dicteriis exposita es, multasque tibi mœroris occasiones hinc concilias. Nam si horum quidpiam exciderit, cogita quanta hinc oriantur mala, quot ancillæ verberentur, quot viri perturbentur, quot abducantur, quot in carcere habitent. Hinc judicia, actiones et mille undique maledicta et convitia uxori a viro suo, viro ab amicis; animæ quoque a seipsa. Sed hæc non peribunt. At servare non ita facile est. Etiamsi autem perpetuo serventur, multam præbent sollicitudinem, curam, molestiam, lucri nihil. Quis inde proventus domui? quæ utilitas ex ornatu mulieri? Nulla certe, sed dedecus magnum et criminatio undique. Quomodo poteris Christi pedes osculari et tenere cum tali ornatu? Hunc ornatum ille aversatur. Ideoque in fabri domo nasci voluit; imo vero non in domo illa; sed in tugurio, in præsepio. Qui ergo poteris

[1] 1 Tim. II, 9.

illum videre, cum non ipsi gratam formam et ornatum, sed odiosum habeas? Nam qui illum adeunt, non talibus debent ornari vestimentis, sed virtute decorari. Cogita quid sit aurum illud. Nihil nisi terra et cinis. Injice aquam, et fit lutum. Considera et erubesce, quod lutum dominum tuum constituas : et omnibus omissis, ipsi assides, ubique ipsum gestas et circumfers. Et quando in Ecclesiam intras, tum maxime ipsum amoveri oportebat. Neque enim ideo structa fuit Ecclesia, ut ibi has divitias ostentares ; sed ut spirituales divitias exhiberes. Tu vero ceu in pompam ingressura, sic te undique ornas, scenicasque mulieres imitaris, cum tanto apparatu ridiculas has gestans sordes. Propterea in multorum ingrederis perniciem : et soluta Ecclesiæ collecta, in domibus, ad mensam hæc multos narrantes audias, his nempe missis verbis : « Hoc et hoc dixit Propheta, hoc Apostolus; de vestium luxu, de magnitudine gemmarum, de aliaque simili turpitudine verba faciunt. » Hæc vos nec non conjuges vestros, ad eleemosynam erogandam inutiles reddunt. Neque facile quispiam ox hoc auro quid frangat, ut esurientem alat. Cum enim ipsa malis in angustia esse, quam hæc fracta videre, quomodo alium ex his alas? Nam multæ erga ista perinde sunt affectæ, atque erga res animatas, nec minus quam erga infantes. Apage, dicetis : « Hoc igitur ostendite, per opera comprobate : nunc vero contrarium video. » Ecqua enim ex iis, quæ hoc morbo admodum laborant, his conflatis auri ornamentis, puerum a morte eripuit? Ecquid dico puerum? quis animam suam pereuntem hinc redemit? Contra vero multi illam quotidie hac de causa vendunt. Et si corporalis adsit ægritudo, nihil non agunt; si vero animam corruptam viderint, nihil simile faciunt, sed et filiorum nepotumque animam, et suam negligunt; ut hæc maneant, rubigineque pereant. Et tu quidem mille talentorum aurea circumpo-

nis, dum Christi membrum ne quidem necessaria fruitur esca. Sed ille quidem communis omnium Dominus, et cœlorum et cœlestium spiritualem mensam omnibus ex æquo apponit; tu vero nec pereuntium rerum consortem facis, ut hisce gravibus catenis constricta maneas. Hinc mala innumera, hinc zelotypiæ, hinc virorum adulteria, quando illos non ad philosophandum incitatis, sed illos docetis iis delectari quibus meretrices exornantur; ideo illi cito capiuntur. Si enim illum ita instituisses ut hæc despiceret, et de castitate gauderet, de pietate, de humilitate, non facile a fornicationis appetitu captus fuisset. Hoc enim et majori modo ornari potest meretrix; illis vero non item. Ipsum itaque eo lætari ornatu assuefacito, quem non potest apud meretricem videre. Quomodo autem illum in hanc consuetudinem induces? Si hunc abstuleris, illum induaris. Sic et vir in securitate, tu in honore : ac Deus vobis propitius erit, et homines omnes vos admirabuntur, ac futura bona consequemini, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui gloria et imperium in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA CX.

CAPUT XXVIII.

Qui cum abiissent, ecce quidam de custodibus venientes in civitatem, nuntiaverunt principibus sacerdotum omnia quæ facta fuerant. Et congregati cum senioribus, consilio inito, pecuniam multam dederunt militibus, dicentes: Dicite quod Discipuli ejus nocte venerunt, et furati sunt eum, nobis dormientibus: et si hoc audiatur a præside, nos suadebimus ei, et vos tutos faciemus [1].

I. Propter hos milites terræ motus ille factus est, ita ut obstupescerent, et ab ipsis testimonium proferretur, quod etiam evenit. Sic enim prolata a custodibus fama, suspecta non fuit. Signa quippe alia generaliter per orbem, alia privatim præsentibus facta sunt. Orbi quidem toti tenebræ; privatim autem Angeli visio et terræ motus. Quia igitur venerunt et illa nuntiarunt, veritas enim ab adversariis prædicata resplendet, rursus pecuniam dederunt, ut dicerent Discipulos ejus venisse, ipsumque furatos esse. Quomodo furati sunt, o omnium stultissimi! Nam quod veritas ita fulgeat splendeatque, ne quidem fingere possunt. Etenim illud prorsus incredibile erat, et improbabile omnino mendacium. Quomodo, quæso, furati sunt Discipuli? Homines pauperes et rudes, qui ne in conspectum quidem venire audebant. Annon sigillum erat appositum? annon tot custodes assidebant, et milites et Judæi? annon illi hoc suspicabantur, et solliciti vigilabant curabantque? Cur au-

[1] Matth. XXVIII, 11-14.

tem furati sunt? an ut resurrectionis dogma confingerent? Et quomodo illis in mentem venisset talia confingere, hominibus, quibus illud solum in optatis erat, ut occulti viverent? Quomodo lapidem illum munitum amovissent? quomodo tam multis præsentibus latuissent? Atqui etiamsi mortem contempsissent, nunquam id temere et frustra tentaturi erant, cum tot essent custodes. Quod autem timidi essent, quæ prius facta sunt declarabant. Cum enim illum captum vidissent, aufugerunt omnes. Si ergo, tunc illo adhuc vivente, ne stare quidem ausi sunt, quomodo post mortem ejus tantam militum turmam non timuissent? Num janua tantum evertenda erat? num vel unus latere poterat? Lapis erat magnus appositus, cui amovendo multis erat opus manibus. Jure ergo dicebant: « Et erit novissimus error pejor priore, » contra seipsos hoc pronuntiantes, quod post tantum furorem, cum resipiscere oportuisset, priora superare conarentur ex ridiculis illis figmentis. Et qui viventis sanguinem emerant; crucifixi et postea resurgentis pecunia resurrectionem subducere tentabant. Tu vero animadverte quomodo gestis suis ubique capiantur. Si enim Pilatum non adiissent, nec custodiam petiissent, facilius potuissent hæc impudenter asseverare. Nunc vero non item: nam sic omnia fecerunt, ac si voluissent sibi ora consuere. Si enim Discipuli vigilare cum Christo non potuerant, etiam illo id exprobrante, quomodo hoc ausi fuissent? Cur autem illud non prius furati sunt, sed postquam vos accesseratis? Si enim illud facere volebant, cum nondum custodiretur sepulcrum, id in prima nocte fecissent, cum id tuto et sine periculo fieri posset. Nam sabbato accedentes custodiam a Pilato petierunt et custodire cœperunt: prima vero nocte nemo istorum sepulcro aderat.

II. Sed quid sibi volunt sudaria, quæ ex myrrha conglutinata erant? Hæc enim jacentia Petrus vidit. Nam si fu-

rari voluissent, non nudum corpus furati essent; non modo ne id esse contumelia videretur, sed etiam ne, dum exuerent, moras traherent, darentque locum illis exurgendi, seque deprehendendi; cum maxime myrrha esset, glutinis instar corpori et vestimentis hærens; quapropter non facile erat vestimenta a corpore avellere, sed multo ad id tempore opus erat; ita ut vel hinc furtum illud sit incredibile. An vero judaïcum furorem non noverant, qui in se convertendus erat? Quid porro hinc lucri illis, si non resurrexisset? Hæc autem omnia cum se finxisse sibi conscii essent, pecuniam dant et dicunt : « Hæc vos dicite, et nos præsidi persuadebimus. » Hunc enim rumorem spargi volebant; frustra contra veritatem decertantes, ac per ea quibus illam obscurare satagebant, splendidiorem vel inviti reddentes. Nam hoc resurrectionem confirmat, quod dicant Discipulos illum furatos esse : confitentur enim corpus tunc ibi non fuisse. Cum autem confiteantur corpus ibi non fuisse, furtumque falsum et incredibile declarent militum præsentia, signacula, Discipulorumque timiditas; indubitata hinc resurrectionis demonstratio eruitur. Attamen impudentes illi qui nihil non audebant, licet tot tantaque essent quæ illos obmutescere cogerent, « Dicite, aiunt, et nos persuadebimus, ac vos securos reddemus. » Vides-ne omnes corruptos? Pilatum : ipse enim obtemperavit; milites, populum judaïcum. Sed ne mireris si pecuniæ milites subegerint. Nam si tantam in Discipulum vim habuerunt, multo magis apud illos. « Et divulgatum est, inquit, » verbum hoc usque in præsentem diem [1]. » Vides-ne rursum Discipulorum veracitatem, quomodo non erubescant dicere hanc contra illos famam obtinuisse? « Undecim autem » Discipuli abierunt in Galilæam, et alii quidem adoraverunt, alii cum ipsum vidissent, dubitaverunt [2]. » Hic mihi

[1] Matth. xxviii, 15, — [2] Ibid. 16, 17.

postremo videtur visus esse in Galilæa, quando illos emisit ut baptizarent. Quod si quidam dubitaverint, hinc quoque illorum veracitatem mirare, quomodo nempe ad ultimam usque diem infirmitates suas non occultent. Attamen ex illius conspectu confirmati sunt. Quid ergo illos conspiciens dixit? « Data est mihi omnis potestas in cœlo et in » terra [1]. » Rursus humano more loquitur illis; nondum enim acceperant Spiritum sanctum, qui illos sublimiores efficeret. « Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in » nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti: docentes eos ser- » vare omnia quæcumque mandavi vobis [2]. » De dogmatibus, item de præceptis mandans, Judæorum ne meminit quidem, neque in medium profert ea quæ facta fuerant, neque Petro negationem, vel aliorum ulli fugam exprobrat. Jubet autem per orbem effundi, compendiosam illam baptismi doctrinam. Deinde quia magna illis præceperat, ipsorum animos attollens ait: « Ecce ego vobiscum sum om- » nibus diebus usque ad consummationem sæculi [3]. » Vides ne rursum auctoritatem? vides-ne quomodo illa sese attemperandi causa dixerit? Non cum illis solum se fore dixit, sed etiam cum omnibus qui post illos credituri erant. Neque enim Apostoli usque ad consummationem sæculi mansuri erant: sed fidelibus omnibus quasi uni corpori loquitur. Ne mihi, inquit, difficultatem rerum dixeritis: ego enim vobiscum sum, qui omnia facilia reddo. Hoc etiam Prophetis in veteri lege dicebat; et Jeremiæ pueritiam obtendenti, et Moysi et Ezechieli subterfugientibus, « Ego » vobiscum sum, inquit. » Hoc illis nunc dicit. Hic vero mihi illorum differentiam consideres. Illi enim ad unam missi gentem sæpe recusarunt: hi nihil hujusmodi locuti sunt, in orbem terrarum missi. Illis vero consummationem commemorat, ut magis illos pertraheret, et ne præsentia

[1] Matth. xxviii, 18 — [2] Ibid. 19, 20. — [3] Ibid.

solum injucunda conspicerent, sed futura illa infinita bona. Adversa enim, inquit, quæ passuri estis in præsenti vita solvuntur, quandoquidem et ipsum sæculum in consummationem veniet : bona vero quibus fruemini æterna manent, ut sæpe dixi superius. Sic eorum animos excitans per illius diei commemorationem misit eos. Dies enim illa recte viventibus optabilis, ut peccatoribus terribilis, utpote damnandis. Sed ne timeamus, nec horreamus tantum; sed dum tempus est immutemur, et ex nequitia emergamus: possumus enim si voluerimus. Nam si ante gratiam multi hoc fecerunt, multo magis post gratiam fiet.

III. Quid enim grave præceptum nobis est? An montes secare? an volare per aërem, aut Tyrrhenum pelagus trajicere? Nequaquam. Sed vitam ita facilem nobis injunxit, ut instrumentis nihil opus sit, sed animo et voluntate tantum. Quæ instrumenta habuerunt Apostoli, qui tot præclara gesserunt? Annon una induti tunica, et nudis pedibus erant, et omnia superarunt? Quid enim difficile in præceptis Christi est? « Nullum habeas inimicum, neminem odio habeas, nemini maledicas. » Quæ his sunt contraria difficiliora sunt. Sed dixit, inquies : « Pecunias abjice, » et hoc onerosum est. Non præcepit, sed hoc consilium dedit : si tamen præceptum quodpiam grave esset, onera non ferre, nec sollicitudines intempestivas. Sed o miseram pecuniarum aviditatem ! Omnia pecuniæ facta sunt, ideo omnia susdeque posita sunt. Si quis beatum quempiam æstimet, istarum mentionem facit : si miserum putet, hinc commiseratio. Omnesque sermones his in rebus versantur : « Quomodo hic ditescit ? quomodo ille pauper est? » Si quis militiam, si connubium, si artem, si quidvis aliud tractet, non prius rei manum admovet, quam viderit res prospere et prompte sibi cessuras esse. Hisque conspectis congregati non consultabimus, quomodo hunc morbum pellemus?

Non nos pudebit eorum, quæ a patribus præclare facta sunt? nec ter mille illos, et quinquies mille qui communia habebant omnia, spectabimus? Quæ præsentis vitæ utilitas, si ipsa ad futuram negotiationem non utamur? Quousque servituti non subjicietis mammonam, qui in servitutem vos redegit? Imo potius quousque servi eritis pecuniarum? quousque non amabitis libertatem, nec avaritiæ negotiationes dirumpetis? Sed si hominum servi sitis, nihil non agitis, si quis vobis libertatem promittat. Cumque sitis avaritiæ captivi, nec cogitatis qua ratione possitis ab hac dura captivitate liberari. Atqui illa non gravis est; hæc vero tyrannis est acerbissima. Cogitate quantum pro nobis pretium deposuerit Christus. Sanguinem suum effudit, seipsum tradidit. Vos autem post hæc omnia decidistis: quodque gravius est, in servitute delectamini, in ignominia deliciamini, et quod fugiendum erat, vobis optabile fuit. Sed quia non deplorandum modo est et incusandum, sed etiam emendandum, videamus undenam hic morbus nobis amabilis visus sit. Undenam, unde amabilis fuit? Quia in gloria, inquies, et in securitate constituit. In qua, quæso, securitate? Quod confidamus fore ut nunquam esuriamus, nunquam algeamus, non lædamur, non contemnamur. Itaque si hanc tibi securitatem pollicear, abstinebis a divitiarum cupiditate? Si enim ideo sunt divitiæ expetendæ; si absque illis securitatem nancisci possimus, quid tibi jam illis opus erit? Et quomodo potest, inquies, is qui dives non est hæc consequi? Imo vero quomodo fieri non potest? Ego vero de divite contrarium dicam. Nam ut multis aduletur necesse est, et principibus et subditis, ut innumeris opus habeat et illiberaliter serviat, tremat, suspectos habeat invidorum oculos, sycophantarum ora metuat, aliorumque avarorum cupiditates. At paupertas non talis, sed plane his contraria: locus est tutus et securus, portus tran-

quillus, palæstra et gymnasium philosophiæ, angelicæ vitæ imitatio. Hæc audite quotquot pauperes estis ; imo vero quotquot ditescere vultis. Non pauperem esse, sed nolle pauperem esse malum est. Ne grave quidpiam putes esse paupertatem, neque gravis erit illa tibi. Non enim in natura rei, sed in mollium virorum judicio metus iste locum habet. Quinetiam me puderet si hoc tantum de paupertate dicere possem quod ea malum non sit; nam si philosopheris, mille tibi bonorum fons erit. Et si quis tibi hinc imperium, civiles magistratus, divitias, deliciasque; inde vero paupertatem proponeret, optionemque daret; hanc subito raperes, si ejus notam haberes excellentiam.

IV. Scio quidem multos ridere, dum hæc dicuntur; sed nos minime turbamur. Quæso tantum patienter audiatis, et cito nobiscum calculum feretis. Mihi paupertas similis esse videtur puellæ ornatæ, pulchræ et formosæ; avaritia vero monstrosæ mulieri, Scyllæ, Hydræ, similibusque monstris, quæ finxere mythologi. Ne mihi paupertatis accusatores in medium afferas, sed eos qui per ipsam illustres fuerunt. Cum hac educatus Elias, raptu illo beato dignatus est; cum hac clarus fuit Elisæus ; cum hac Joannes et Apostoli omnes. Cum illa vero Achab, Jezabel, Giezi, Judas, Nero, Caïphas damnati sunt. Sed si placet, ne illos tantum qui in paupertate floruere, sed illam ipsam puellæ pulchritudinem consideremus. Siquidem oculus ejus purus est et dilucidus, nihil turbidum habens, ut habet oculus avaritiæ, qui nunc ira, nunc voluptate plenus est, nunc intemperantia turbatus. At non perinde se habet oculus paupertatis, sed mansuetus est, serenus, suaviter omnes intuens, lenis, jucundus, neminem odio habens, neminem aversans. Ubi enim pecunia, ibi inimicitiæ et bellorum materia. Os illi contumeliis est refertum, fastu quodam, arrogantia multa, maledictis, dolo; hujus os contra et lin-

gua sana est, gratiarum actione perenni plena, benedictione, verbis mansuetis, benevolis, obsequio plenis, et laudibus encomiisque. Si vero aptam membrorum compositionem dispicere velis, procera est illa longeque sublimior opulentia. Quod si multi illam fugiant, ne mireris: nam alias quoque virtutes stulti fugiunt. Sed a divite, inquies, pauper contumelia afficitur. Rursus mihi paupertatis encomium narras. Quis enim, quæso, beatus, qui contumelia afficit, an qui afficitur? Certe is qui contumeliis afficitur et fert fortiter. Avaritia igitur contumelia afficere jubet; paupertas vero ad ferendam contumeliam hortatur. At, inquies, pauper esurit; Paulus quoque esuriebat. Sed non habet ubi quiescat; et Filius hominis non habebat ubi caput reclinaret. Vides-ne quousque perveniant paupertatis encomia, ubi te constituant, ad qualium te virorum similitudinem deducant, et quomodo te Domini imitatorem faciant? Si aurum possidere bonum esset, id Discipulis dedisset Christus, qui ineffabilia illa bona dedit ipsis. At non modo non dedit, sed etiam habere prohibuit. Ideoque Petrus non modo non erubescit de paupertate, sed etiam de illa gloriatur his verbis: « Argentum et aurum non est mihi, » quod autem habeo, hoc tibi do[1]. » Quis vestrum nollet in hanc erumpere vocem? Omnes utique dicet forte quispiam. Ergo projice argentum, projice aurum. Et si projecero, inquies, consequar-ne Petri potentiam? Sed quid, quæso, Petrum beatum effecit? an quod claudum erexerit? Minime. Sed quod aurum non habuerit, hoc illi cœlum conciliavit. Ex iis enim qui signa fecerunt, multi inciderunt in gehennam: qui vero hæc fecerunt, regnum sunt consecuti. Et hoc ab ipso Petro disce: duo enim dixit: « Argentum et aurum non est mihi; » et, « In nomine Jesu » Christi surge et ambula[2]. » Utrum horum fecit illum bea-

[1] Act. III, 6. — [2] Ibid.

tum et conspicuum, quod claudum erexerit, an quod pecunias projecerit? Hæc ab ipso agonotheta disce. Quid ergo ait ille diviti quærenti vitam æternam? Non dixit: « Claudos erige, » sed, « Vende quæ habes, et da pauperibus, » et veni, sequere me: et habebis thesaurum in cœlis[2]. » Et Petrus rursum non dixit: « Ecce in nomine tuo dæmonia ejicimus, » etiamsi ejiceret; sed, « Ecce reliquimus omnia, » et secuti sumus te; quid ergo erit nobis[4]? » Christus vero huic respondens, non dixit: « Si quis claudum erexerit; » sed, « Quicumque reliquerit domos et agros propter » me et Evangelium, centuplum accipiet in hoc sæculo, et » vitam æternam possidebit[3]. » Et nos quoque hunc imitemur, ut non confundamur; sed cum fiducia astemus tribunali Christi, illumque attrahamus ut sit nobiscum, ut et cum illis fuit, si illos imitari velimus, illorumque vitam et institutum æmulari. Horum causa Deus coronat et prædicat, non exigens ut mortuum suscites et claudum erigas. Non enim hæc Petro similem faciunt; sed si opes projicias. At projicere non potes? Potes utique. Cæterum non cogo si nolis, non vim infero. Sed illud obsecro, ut partes saltem pauperibus distribuas, nec plus quam opus sit exquiras. Ita enim et hic tranquillam et securam agemus vitam, et vita æterna fruemur: quam utinam nos omnes assequamur, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui gloria et imperium cum Patre et Spiritu sancto, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

[1] Marc. x, 21, et Luc. xviii, 22. — [2] Matth. xix, 27. — [3] Ibid. 29.

[illegible]

ERUDITI COMMENTARII

VULGO DICTI,

OPUS IMPERFECTUM IN S. MATTHÆUM.

INCERTO AUCTORE (7).

PROLOGUS.

I. Sicut referunt, Matthæum conscribere Evangelium causa compulit talis : Cum facta fuisset in Palæstina persecutio gravis, ut periclitarentur dispergi omnes, ut carentes forte doctoribus fidei, non carerent doctrina, petierunt Matthæum, ut omnium verborum et operum Christi conscriberet eis historiam, ut ubicumque essent futuri, totius secum haberent fidei statum. Quod autem ab humana ejus cœpit nativitate, et humanam ejus generationem exposuit, compulit impia impudentia Judæorum, denegantium Jesum Christum de David semine ducere genus. Corpus autem narrationis suæ ordinavit hoc modo : Primum nativitatem, deinde baptismum, tertio tentationem, in quarto doctrinam, in quinto miracula, in sexto passionem, in septimo resurrectionem, et ascensionem ejus. Non solum historiam de Christo exponere volens per hæc, verumetiam evangelicæ vitæ statum docere : quoniam nihil est quod ex parentibus nascimur, nisi iterum per aquam et Spiritum sanctum renati fuerimus ex Deo, quoniam « Quod ex carne

» nascitur, caro est : quod autem de Spiritu, spiritus est[1]. » Post baptismum autem necesse est contra diabolum stare, quoniam ad hoc quisque ungitur; et reædificatur in baptismo, ut contra tyrannum suscipiat bellum. Post hæc, quasi omni superata tentatione, factus idoneus ad docendum, siquidem sacerdos est, doceat : et quia miraculorum faciendorum non est semper necessitas, doctrinam suam bonæ vitæ quasi miraculis, factis commendet. Si autem laïcus est, operibus doceat fidem : operibus se et hominibus commendet, et Deo. Deinde quia non possumus aliter exire de mundo, nisi solutum fuerit corpus, per quod ingressi sumus in mundum, necesse est exire nos de hoc stadio mundi. Et quoniam omnis vita nostra tentatio fuit, restat ut tentationis victoriam resurrectionis merces sequatur, et gloria.

II. Matthæus Sanctorum quidem, præcipue tamen peccatorum Evangelista, qui non solum sermone, sed etiam ipsa vitæ suæ correctione peccatoribus Evangelium prædicavit. Nunquam enim telonearius constitutus, qui consueverat pecunias colligere perituras, factus fuisset Evangelista, ut sermones conscriberet in æternum mansuros, nisi ut suo exemplo peccatores ad misericordiam pœnitentiæ invitaret : qui aliquando fuit cautus logotheta rationum terrenarum, nunc autem diligentissimus est dispensator spiritualium præceptorum. Tunc multos pauperes fecit fraudando pecuniam, nunc autem innumerabiles divites facit prædicando justitiam, ut magnificemus Dominum propter eum voce prophetica, dicentes : « Hæc commutatio dex» teræ Excelsi[2]. »

[1] Joan. III, 6. — [2] Psal. LXXVI, 11.

HOMILIA I.

CAPUT I.

I. « Liber generationis Jesu Christi, filii David, filii Abraham [1]. » Liber est quasi apotheca gratiarum. Sicut enim in apotheca divitis alicujus omnis homo quod desiderat invenit : sic et in isto libro omnis anima quod necessarium habet invenit. Quid est quod ait : « Liber generationis Jesu » Christi, filii David, filii Abrahæ ? » Et quomodo dicit Esaïas propheta, « Et generationem ejus quis enarrabit [2] ? » Sed ille divinam generationem ejus inenarrabilem esse pronuntiat; iste autem carnalem exponit. Propterea non dixit : « Jesu Christi filii Dei : » sed « Filii David, filii Abraham. » Et quare Joannes statim in principio Evangelii sui, Divinitatis ejus monstravit naturam, dicens : « In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum [3] ? » Quoniam Joannes inter gentes in exilio constitutus, græco sermone Evangelium causa gentium scripsit, quæ non cognoscebant si Deus Filium habet, aut quomodo genitum habet : idcirco superfluum erat primum incarnationis ejus mysterium gentibus demonstrare, cum illum ipsi quis esset nescirent : ideo necessarium fuit primum illis ostendere, quia est filius Dei Deus : deinde in sequentibus, quia carnem suscepit, dicens : Quia « Verbum caro factum est, et habitavit in » nobis [4]. »

II. Matthæus autem Evangelium Judæis hebraïco sermone conscripsit, sicut jam diximus supra, ut Judæi legentes ædificarentur in fide. Judæi enim semper cognoscebant

[1] Matth. I, 1. — [2] Isaï. LIII, 8. — [3] Joan. I, 4. — [4] Ibid. 14.

quia est Filius Dei, et quomodo est Filius Dei. Superfluum ergo erat exponere eis Divinitatis ejus naturam, quam ipsi optime cognoscebant, necessarium autem fuit mysterium incarnationis ejus ipsis ostendere. Quare autem non illi suffecit dicere illum filium Abrahæ solius, aut David solius? quia ad ambos de Christo nasciluro ex eis promissio fuerat facta. Ad Abraham quidem sic : « Et in semine tuo BENEDI» CENTUR omnes tribus terræ [1] : » quod intelligi non potest nisi in Christo, quoniam inter cæteros Judæos et gentes nunquam amicitia stabilis fuit. Ad David autem ita dicit : « Juravit autem Dominus David veritatem, et non frus» trabitur eum : de fructu ventris tui ponam super sedem » tuam [2]. » Ideo ergo utriusque filium dicit, ut utriusque promissiones in Christo impletas ostenderet. Deinde quia Christus tres dignitates fuerat habiturus, rex, propheta, sacerdos. Abraham autem habuit duos filios, et duas dignitates : propheta enim fuit, et sacerdos, sicut Deus ad illum dicit in Genesi : « Accipe vaccam triennem [3] » etc. Propheta autem, sicut ait Dominus ad Abimelech de illo : « Quoniam propheta est, et orabit pro te, et salvus eris tu, » et domus tua [4]. » Ideo ergo dictus est filius Abrahæ et David, ut propheta quidem intelligatur et sacerdos ex Abraham, rex autem ex David. Item ideo non dictus est tantummodo David filius, quia David rex fuit et propheta, sacerdos autem non fuit. Ideo ergo amborum filius nominatus est, ut utriusque patris triplex dignitas originali jure cognosceretur in Christo.

III. Sed quare prius David nominavit, cum Abraham præcedat in tempore? Prima ratio, et simplex hæc est : Cum propositum esset Evangelistæ ex Abraham generationes Domini numerare, si prius dixisset eum filium Abra-

[1] Gen. XXII, 18. — [2] Psal. CXXXI, 11. — [3] Gen. XV, 9. — [4] Id. XX, 7.

hæ, postea autem David, necesse habebat iterum reverti ad Abraham, et in ipso loco bis eum numerare. Altera autem ratio est, quia regni dignitas major est quam naturæ. Nam etsi Abraham præcedebat in tempore, David tamen præcedebat in dignitate. Et quomodo major fuit David, quam Abraham, cum quandoque David reprehensus est in peccato? Sed audi, quoniam David de nimia justitia sua confidens dicebat : « Domine Deus meus, si feci istud, si est » iniquitas in manibus meis [1]. » Item, « Iniquitatem si cons- » pexi in corde meo, non exaudiet Deus [2]. » Ergo dimissus est, ut circumveniretur a carne : non ut injustitia ostenderetur ejus, sed ut ejus jactantia compesceretur. Abraham pater Fidelium, quem Deus voluit exemplum esse Sanctorum, dicens ad eum : « Exi de terra tua : et de cognatione » tua, et veni in terram, quam tibi demonstrabo [3], » ut sciant omnes homines, quicumque voluerint esse filii Abrahæ, et terram illam vivam promissionis accipere, de qua scriptum est : « Credo videre bona Domini, in terra viventium [4] : » quoniam bona sua debent contemnere, sicut Abraham terram suam contempsit, et parentes suos carnales dimittere, sicut ille cognationem suam dimisit. Qui autem Abraham imitari noluerint, non possunt esse filii Abrahæ.

IV. « Abraham autem genuit Isaac [5], » qui interpretatur Risus. Risus autem Sanctorum est, non stulta cachinnatio labiorum, sed rationabile gaudium cordis, qui fuit per omnia mysterium Christi. Sicut enim ille Isaac, desperantibus jam parentibus, in ultima senectute donatus est lætitia suis, ut cognoscatur, quia non erat filius naturæ, sed gratiæ : sic et noster Isaac in novissimo fine productus est a matre Judæa gaudium cunctis, sicut dicit Angelus ad pastores : « Ecce Evangelizo vobis gaudium magnum, quod

[1] Psal. VII, 4. — [2] Id. LXV, 18. — [3] Gen. XII, 1. — [4] Psal. XXVI, 13. — [5] Matth. I, 2.

» erit omni plebi [1]. » Unde ait Apostolus : « Postquam venit » plenitudo temporis, misit Deus Filium suum natum ex » muliere, natum sub lege [2]. » Sed iste per Virginem, ille de anu, ambo extra spem naturæ. Ille postquam mater ejus parere posse cessaverat, iste priusquam mater ejus parere posse inciperet. Sed ille de anicula ideo jam deficiente, iste autem de Virgine incorrupta : quia ille Isaac filios fuerat generaturus in lege corrumpenda, iste autem in gratia permansura. Sicut illum mater nescivit, quando ducebatur ad immolandum, sed postquam reversus est, cognovit quia erat oblatus : sic istum synagoga non cognovit esse Filium Dei, cum duceretur ad mortem : sed postquam resurrexit a mortuis, tunc cognoverunt eum Judæi. Sicut ille ligna portavit, ubi fuerat incendendus : sic et iste lignum portavit, ubi fuerat crucifigendus. Sicut ille non restitit Abrahæ, cum vellet eum occidere, sed dixit: « Pater mi, liga mihi manus et pedes, nequando insurgam in impugnationem : » sic et ille non contradixit patri, sed paratus respondit : « Si » possibile est, transeat a me calix iste : sed non sicut ego » volo, sed sicut tu, pater [3]. »

V. Isaac autem genuit Esaü et Jacob [4], » in figura duorum sæculorum. Esaü, a capite usque ad pedes totus pilosus, sæculum primum hoc significat, quod ab initio usque ad finem totum quasi asperrimis pilis iniquitatum repletum est. Jacob autem, totus speciosus et nitidus, futurum sæculum significat, quod totum pietatis decore fulgebit, et non invenietur in illo aliqua asperitas aut nigredo peccati. Et quemadmodum cum de utero matris suæ exiret Esaü, tenuit plantam ejus Jacob ; unde hebraïce Jacob appellatus est, id est, Supplantator ; mox enim ut illius pedes egressi sunt, istius caput apparuit : sic et in fine sæculi istius,

[1] Luc, II, 10. — [2] Gal, IV, 4. — [3] Matth. XXVI, 39. — [4] Id. I, 2.

statim illius sæculi principium apparebit. Et quemadmodum Esaü persequebatur Jacob, sic filii sæculi hujus persequuntur filios sæculi illius : et sicut ipse, ita et filii ejus non resistendo, sed fugiendo superant malos. Nam quemadmodum tunc mater adivit Jacob, dicens ei : « Fili, audi » me et fuge in Mesopotamiam, donec quiescat ira fratris » tui [1] : » sic et Ecclesia filios suos quotidie docet, cum persecutionem patiuntur, dicens : « Si vos persecuti fue» rint in civitate ista, fugite in alteram, et date locum » iræ [2]. »

VI. « Jacob autem genuit Judam et fratres ejus [3]. » Et noster Jacob genuit duodecim Apostolos in spiritu, non in carne : verbo, non sanguine. Nam sicut ille cum suis duodecim descendit in Ægyptum, ut multiplicaretur : sic et Christus cum suis duodecim Apostolis descendit in mundum, et multiplicatus est per totum mundum, sicut res ipsa testatur. Item sicut ille descendit, ut medullam Ægypti manducaret : sic et Christus cum suis Apostolis intravit in istum mundum, ut medullam hujus mundi manducaret, id est, acquireret sibi. Medulla enim hujus mundi, sunt homines sancti. Sicut enim medulla quandiu in arbore fuerit sana, semper floret : cum autem percomesta fuerit, tota paulatim marcescendo siccatur : et sic quandiu sunt fideles, stat iste mundus. Nam sicut egredientibus Israëlitis de Ægypto, exterminata est Ægyptus : sic et Sancti cum de isto mundo defecerint, casurus est iste mundus. Judas autem interpretatur Confessor, quoniam Christi erat imago, qui confessor Patris erat futurus, dicens : « Confiteor tibi, » Pater, Domine cœli et terræ [4]. » Quia sicut Judas meretrici conjunctus est, et dedit illi virgam et annulum : sic et Christus Ecclesiæ meretrici ex gentibus se conjunxit, et

[1] Gen. XXVII, 43, 44. — [2] Matth. XIX, 21. — [3] Id. I, 2. — [4] Luc. X, 21.

dedit illi pro mercede conjunctionis virgam crucis, et annulum Spiritus sancti per baptismum, quasi signaculum fidei præcedentis, quem etiam alibi lascivo filio revertenti dari præcepit pater benignus. Et ideo forsitan Thamar, uxor ejus interpretatur Immutata, vel exacerbatio : quia et in ipsa habet intellectum convenientem et in Ecclesia. In ipsa quidem, quia cum esset casta, in meretricem se immutavit, et facta est exacerbatio Judæ in ira, sicut Genesis liber testatur. In Ecclesia autem, quia fuerat Ecclesia meretrix, et exacerbatio Dei, postmodum autem immutata per fidem Christi facta est casta.

VII. « Judas autem genuit Phares et Zaram de Thamar [1]. » In mysterio judaïci populi, et gentilis. Zara enim primus ex utero egressus apparuit, obstetrix autem ligavit illi coccum ad manum, signans populum judaïcum rubricatum sanguine circumcisionis. Retracto autem Zara, processit Phares [2] : interclusa est enim caro, in qua Zara erat inclusus : hæc autem, in qua Phares erat inclusus, adaperta est, ideo et processit primum. Sic judaïcus populus primus apparuit in luce fidei,quasi de vulva tenebrosa mundi procedens, et ideo signatus est cocco circumcisionis, putantibus omnibus, quia ipse populus Dei erat futurus primus. Sed quid? posita est ante faciem ejus lex, quasi sepes, ut impediret justitiam ejus. Nam lex impedit fidem, non adjuvat, sicut scriptum est : « Priusquam veniret mandatum, » peccatum quidem mortuum erat, ego autem vivebam : » postquam venit mandatum, peccatum revixit, ego autem » mortuus sum [3]. » Sic ergo impeditus est populus judaïcus per legem, ut non ad justitiæ lucem veniret : sed subito temporibus Christi rupta est sepes legis, quæ erat inter Judæos et gentiles, sicut ait Apostolus : « Medium parietem

[1] Matth. I, 3. — [2] Gen. XXXVIII, 27-30. — [3] Rom. VII, 9, 10.

» maceriæ solvens [1] : » sic factum est, ut ethnicus populus, qui, primum judaïco populo apparente, quasi in vulva tenebrosi mundi tenebatur inclusus, postquam rupta est lex per Christi mandata, excluso judaïco populo, iste primus processit ad fidem, et postea sequitur judaïcus populus, sicut ait Apostolus : « Ecce mysterium vobis dico [2], » ex parte cæcitas in Israël contigit, donec plenitudo gen» tium intraret, et sic omnis Israël salvus fieret [3]. » Sive autem Zaram quis dicat in figuram populi fuisse gentilis, qui primum per Prophetas demonstratus apparuit, et ab eisdem Prophetis dominici sanguinis cocco signatus est. Dum enim per Christi sanguinem regenerandus prophetizabatur, cocco dominici sanguinis signabatur : Phares autem in figura judaïci populi, qui sæpe legis excluso populo gentili, primus processit, illo postea secuturo : maceria legis sublata, non incongrue dicitur: « Propter quod et no» minatus est ille Zaram, quod est Oriens, vel nobilis. » Iste autem Phares, quod est Præcisio, quoniam populus christianus semper oriens erat futurus, semper illustris; judaïcus autem interjectu legis præcisus ab eo. Et videtur quidem Judas ex incesto nurus suæ Thamar conjugio filios suscepisse, revera autem neque ex meretrice. Meretrix enim non fuit, quia propter amorem seminis Israël finxit se meretricem, cum non esset. Nurus autem non fuit, quia nullus filiorum Judæ habuit eam : nam primus filius Judæ, cum Judas suo ipsius experimento exterritus, noluisset ei accipere conjugem ex filiabus Chananæorum, sed dedisset ei Thamar ex filiabus Aram; mater autem ejus cum esset Chananæa, hortaretur eam accipere ex genere suo : ille consilio matris usus non contigit eam, propter quod et percussit eum Dominus malignantem. Alter autem filius, audito quod fratri suo semen fuerat suscitatura, non sibi,

[1] Ephes. II, 14. — [2] I Cor. XV, 51. — [3] Rom. XI, 25, 26.

semen suum effudit in terram, propter quod et ipse percussus est. Et sic factum est, ut Thamar virgo maneret. Hæc autem ita de filiis suis gesta, cum nesciens Judas diu lamentaretur, et plangeret, pœnitens quia nefandum opprobrium cum nuru sua, ut putavit, fecisset in Israël, et diu precaretur Deum, nec luctus sui terminum faceret, astitit ei Angelus Domini, et hæc omnia exposuit ei, sicut fuerant gesta, et consolatus est eum. Judas autem tantæ fuit religionis, ut et postquam cognovit non eam fuisse uxorem filiorum suorum, non acquieverit ei appropinquare : quoniam etsi quantum ad Deum ipsa non erat nurus, tamen quantum ad scientiam hominum nurus videbatur. Providebat enim bonum, « Non tantum coram Deo, sed etiam coram hominibus [1]. »

VIII. « Phares autem genuit Esrom [2]. » Quoniam quidem causa et ratione, providentiaque Dei posita sunt hæc nomina, credimus, maxime cum essent hi principes generis electorum : qua autem causa et ratione posita sunt, vere ipsi scierunt, qui posuerunt, et Deus, cujus providentia ponebantur. Nos vero quod intelligere possumus in nominibus ipsis, hoc loquimur, maxime cum nullam scripturam canonicam de istis personis habeamus. Esrom enim, sicut hebræorum sermonum nominum interpretes dicunt, interpretatur, Jaculum videns. Jacula autem sunt inimici, omnes passiones carnales, quas intrinsecus diabolus jaculatur in animam, et omnes tentationes adversitatum quæ provevenerint fidelibus extrinsecus jaculante diabolo. Omnes deinde homines iniqui, quos vel contra veritatem, id est Dei voluntatem, vel contra servos ejus excitat inimicus, jacula ejus sunt, de quibus omnibus dicit Apostolus : « Ante omnia accipientes scutum fidei, in quo possitis omnia jacula maligni ignea extinguere [3]. » Qui ergo videns est ja-

[1] 2 Cor. VIII, 21. — [2] Matth. I, 3. — [3] Ephes. VI, 16.

culum, vigilans est contra versutias inimici, et de longe prospicit jacula ejus, et cavet, aut scuto fidei suscepto, retorquet ad Dominum. Vult ergo Dominus omnes servos suos videntes esse jacula super se venientia. Qui autem non videt ea super se venientia, quomodo ea declinet? Potest et aliter homo justus jaculum videns intelligi, ut sit ipse jaculum videns Christi, cum et ipse Christus dicatur jaculum patris, Esaïa dicente : « Qui posuit me sicut sagittam electam in pharetra sua [1]. » Iste ergo vir fidelis, et in jaculum Christi, et missus a Christo : et jaculum est, non irrationabile, sed rationabile : et videns, ut sciat ipse quæ debet configere, et quæ pertransire.

IX. « Esrom autem genuit Aram [2]. » Aram interpretatur Visio eorum, vel irritatio eorum, vel elatus, aut lux eorum. Sicut nominum istorum significatio dat intelligere, æstimo quod in tempore istius Aram, filii Israël in Ægypto valde erant multiplicati et elati, et refulgentes. Et multiplicatio eorum zelabilis facta erat in oculis Ægyptiorum, et irritatio erat facta ipsorum; secundum quod in Exodo scriptum est : « Ecce genus filiorum Israël multiplicatum est super nos, » venite ergo circumveniamus eos [3]. » Et in tempore ejus forsitan gementes eos sub depressione Ægyptiorum Dominus vidit, sicut scriptum est : « Videns vidi afflictionem » populi mei, qui est in Ægypto, et gemitum ejus audivi [4] : » Idcirco secundum providentiam Dei tale nomen ei impositum est, vel quia irritaverunt Ægyptios valde crescentes, atque elati ; vel quia vidit eos Dominus ingemiscentes et laborantes. Et ex consideratione temporis ipsius, credibilis res est. Nam tribus modis circumvenerunt filios Israël. Primum in opere luti, deinde per obstetrices, tertia vice ut expositos facerent infantes suos, in quo tempore natus est

[1] Isaï. XLIX, 2. — [2] Matth. I, 3. — [3] Exod. I, 9, 10. — [4] Id. III, 7.

Moses. Denique ipse Aram Aminadab filiam accepit uxorem, sororem Naason. Inter circumventionem ergo unam, et inter circumventionem alteram nonnisi ut aliquot transacti sint anni. Et ita sit, ut recte multiplicatio filiorum Israël in tempore Aram zelabilis facta fuisse intelligatur, et afflictio ei supervenisse, et Dei visitatio eum perspexisse. Conveniente autem Aram (qui erat irritatio Ægyptiorum, vel visitatio ipsorum, vel lux eorum), genuit filium Aminadab, qui interpretatur, vel Gens desiderata, vel populi mei voluntarii. Nec enim facta fuisset super eos visitatio Dei, nisi gens desiderata fuisset, et populus voluntarius. Neque fuisset irritatio Ægyptiorum, nisi desiderabiles et voluntarii Deo fuissent : et usque nunc qui desiderabiles sunt, et voluntarii Deo, illi sunt zelabiles, et irritant ad invidiam sui tenebrarum viros. Idipsum autem est voluntarium esse populum, et gentem esse desiderabilem. Qui enim voluntarius est Deo, et dicit : « Voluntarie sacrificabo » tibi [1], » ipse est et desiderabilis apud Deum : et qui desiderabilis est Deo, sine dubio voluntarius est : quia non omnino subjectionem hominum diligit Deus, aut famulatum, sed voluntariam subjectionem, et voluntarium famulatum. Natura enim omnes sub Deo sunt, quoniam et a Deo creati sunt. Voluntate autem non omnes sunt Dei, quia secundum opera diabolo se substernunt.

X. « Aminadab autem » qui erat voluntarius populus vel gens desiderata « Genuit Naason [2], » qui interpretatur Refectio, id est, requies. Vere enim quicumque est voluntarius Deo, et præbet se desiderabilem apud Deum, generat sibi refectionem, et requiem. Congrue autem Naason, in cujus tempore Filii Israël de Ægypto exierunt, qui et princeps factus est super tribum Judæ, Refectio et requies est nominatus, quoniam in tempore illius de servitute Ægyptio-

[1] Psal. LIII, 8. — [2] Matth. I, 4.

rum violentorum, et de laboriosis operibus luteis liberati requieverunt; et refectionem consecuti sunt in deserto et corporis, et animæ : corporis quidem, quia ad libertatem venerunt corporalem : animæ autem, quia post immundas culturas Ægyptiorum ad notitiam perducti sunt Dei viventis. Sed et columbinus, et serpentinus, interpretatur Naason, forsitan quia prudens erat in bono, sicut serpens : simplex autem in malo, sicut columba. Hic autem Naason, ut diximus, exivit de terra Ægypti, qui fuit princeps tribus Judæ : sicut res ipsa ostendit. Nec enim poterat iste fieri princeps, si pater ejus vixisset, nisi forte aliquis dicat sic Aminadab semen extitisse, ut non posset gerere principatum : quod non æstimo verum. Quod ergo dicitur in Exodo, quoniam quinta generatione filii Israël de Ægypto exierunt, secundum generationes invenitur tribus Levi. Jacob autem genuit Levi, Levi autem genuit Gad, Gad autem genuit Amram, Amra autem genuit Mosen et Aaron. Quatuor itaque generationibus defunctis in Ægypto, usque Amram, exivit generatio quinta, id est Moses et Aaron. Secundum generationes autem tribus Juda, septima generatio de Ægypto videtur exisse, sex generationibus defunctis in Ægypto [1] : id est, Jacob, Juda, Phares, Esron, Aram, et Aminadab : septimus autem egressus est Naason. Puto autem hoc, quod tribus Juda magis multiplicabatur præ omnibus tribubus. Tribus autem Levi non sic multiplicabatur, quia Levitæ circa templi obsequium, ubi pauci suffecerunt, necessarii tantum erant, sicut et Numerorum liber testatur. Tamen si rationis est, quod Enoch, qui translatus est, in septima generatione sit natus : si rationis est quod Noë in generatione decima ab Adam, qui mysterium fuit Christi : si rationis est, quod scilicet in decima generatione natus est Abraham a Noë : si rationis est, quod de

[1] 1 Paral, VI.

Abraham usque ad legem, id est, usque ad Mosem septem generationes habentur: sine dubio et hoc rationis est, quoniam secundum quidem tribum Levi in quinta generatione egressi sunt de Ægypto, secundum autem tribum Juda in septima. In tribu ergo Levi, quia generatio quinta exivit defunctis in Ægypto quatuor, hoc puto mysterium, quoniam omnis homo ex quatuor elementis creatur secundum corpus, id est, ex terra, ex aëre, ex igne, ex aqua: post hæc autem per baptismum regeneratus fit filius Dei. In quo ergo quatuor elementorum generationes moriuntur in mundo, ille vero per baptismum in quinta generatione spiritus exit de mundo: hoc est, qui mortificavit membra sua super terram (sicut Apostolus), quæ ex quatuor elementorum generationibus consistunt, ut non jam in carne sit, sed in spiritu, ille exivit ad perfectum de mundo. Et nemo egredietur vere de mundo, nisi qui, mortificatis illis quatuor generationibus, cœperit esse in quinta: ut etiam ad eum dicat Apostolus; « Tu autem in carne non es, sed in spi» ritu [1]. » Et hic ergo in tribu Juda. Alia quidem videtur esse species rationis, tamen pene eadem ratio est. Sextus enim numerus mysterium habet operis et laboris, propter quod et Deus omnia visibilia in sex diebus operatus est, et requievit in septima. Septimus autem numerus mysterium indulgentiæ, et otii, et requiei, sicut in multis diximus locis. Qui ergo transit omnia visibilia, et relinquit post se quæcumque infra sex dies creata sunt, hoc est, universum mundum hunc corruptibilem, et implet quod mandat Joannes in Epistola sua canonica, dicens: « Filioli mei, nolite » diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt [2]: » ille in septima die est, hoc est, in Christo, et requie est, Christus enim est requies nostra, sicut dicit de Judæis minime intraturis in eam propheta David: « Juravi in ira mea, si

[1] Rom. VIII, 9. — [2] 1 Joan, II, 15.

» introibunt in requiem meam [1]. » Ille otiatur ab universo opere mundi, qui et sabbatizat a malis sabbatum sanctum, ille et meretur indulgentiam : si aliquod gessit humanum, ille exivit de mundo. Qui autem in mundo est, nunquam in septima requie est, nec otiatur a malis unquam, nec sabbatizat. Et qui in septima requie est, ille non est de mundo : qui autem in mundo est, indulgentia dignus non est. Vide quam prudenter secundum rationes, quas diximus, Levitæ quidem in quinta generatione exeunt de Ægypto : regales autem in septima, quoniam regales modicum aut multum plerumque delinquunt, ipsa potestate cogente, et difficile est eos esse sine delicto perfectos : propterea si moderate deliquerint, indulgentia digni efficiuntur. Levitæ autem et viri religiosi sacerdotales, perfecti, et spirituales, et sine macula esse debent. Ideo quæritur in illis, ut quatuor generationibus illis omnino mortificatis in corpore, in quinta generatione mundi consistant : nihil, si possibile est, carnis habentes in se, nisi quod vitam sustentet, sicut dicit Apostolus : « Habentes autem alimenta, et quibus tegamur, his » contenti simus [2]. »

XI. « Naason autem genuit Salmon [3]. » Salmon autem interpretatur, Accipe vas. Iste Salmon accepit uxorem nomine Raab. Hæc autem Raab ipsa dicitur fuisse meretrix de Jericho, quæ suscepit exploratores, et legatos filiorum Israël : et cum quærerentur a rege Jericho, ut occiderentur, abscondit eos in superiori parte domus suæ, et servavit incolumes. Audiens autem facta filiorum Israël, dilexit Israël amplius quam propriam gentem. Et dupliciter mihi res ista credibilis esse videtur. Primum, cum esset Salmon nobilis inter filios Israël, et quia de tribu Juda erat, et quia filius principis, vidit Raab illam fidelem sic conversam ad bonum, et a Deo dilectam, et deductam de Jericho

[1] Psal. xciv, 11. — [2] I Tim. vi, 8. — [3] Matth. i, 4.

secundum Dei præceptum, et computatam inter filias Israël; quasi magnam illam aliquam constitutam, meruit accipere Salmon in uxorem. Deinde credo, et propter rationem spiritualis mysterii : quoniam Raab illa meretrix figura fuit Ecclesiæ, quæ cum fuisset ex gentibus meretrix, et culturis idolorum commaculata, suscipiens speculatores Jesu Christi, id est, Apostolos in domum pectoris sui per verba ipsorum, abscondit eos sursum in memoria capitis sui, ut non inveniret eos princeps mundi diabolus, nec perderet eos, qui signo rubri sparsi, et per fenestram demissi, quasi per indicium dominicæ passionis salvata, et educta de mundo, et castificata facta est sponsa Christi. Salmon iste decimus est ab Abraham. Semper autem decimus numerus, quia numerus est perfectionis, mysterium habet Christi perfecti : propter quod et prima littera nominis Jesu iota habet, decem denotans : ergo et quia Salmon in numero fuit mystico Christi, et illa in mysterio fuit Ecclesiæ, non sine ratione credimus ipsam fuisse Raab, et accepisse eam Salmonem. Forsitan autem ideo et interpretatur Salmon, Accipe vas, quasi per ipsum nomen invitabatur a providentia Dei, ut acciperet vas electionis Raab. Nam sicut Paulus, cum fuisset persecutor, dignus probatus in apostolatu, vas electionis factus est Deo [1] : sic et Raab, cum fuisset meretrix, et gentilis, digna estimabatur à populo Israël, ut esset conjuncta Salmoni. Vel spiritualiter, conjugio Christi, quia vas electionis facta est Christo, huic mysterio utrumque meretricis illius convenit nomen. Prius enim dicebatur Raab, quod interpretatur Latitudo, vel dilatata : aut quia ex omnibus finibus terræ vocata Ecclesia, gentium latitudo appellabatur : aut dilatata, quia credens ex toto orbe terrarum in toto fundata est mundo. Hæc autem Raab, postquam nupsit Salmon, nominata est Rachab,

[1] Act. IX, 15.

quod interpretatur Ascensio. Vere enim sicut corporaliter Rachab illa ascendit, facta una ex filiabus Israël, et dignificata conjugio talis viri, sic et spiritualiter ista ascendit : quia cum fuisset Ecclesia cultrix antea idolorum, facta est socia Angelorum, et sponsa Christi, et filia Dei.

XII. Salmon ille qui interpretatur, Accipe vas, qualem filium genuit ex Rachab? Booz qui interpretatur In virtute : vel, virtus in ipso, sive prævalens, qui secundum imperium Dei accepit uxorem Ruth a Deo provisam : in virtute generat filios, et in seipsis virtutem habentes, et prævalentes. Qui autem recipiunt uxores ex provisione diaboli, id est, non religionis intuitu, nec fideles in infirmitate generant filios, nec prævalentes unquam, nec fortes nisi in malo, et ad pœnam irreligionis suæ, non ad gaudium, nec ad consolationem videntur filios genuisse. Hic itaque Booz accepit uxorem Moabitidem nomine Ruth [1]. Quomodo accepit eam, exponere existimavi superfluum, cum de his Scriptura sit omnibus manifesta. Hoc autem dicimus solum, quoniam et Ruth pro merito fidei suæ nupsit Booz, quia propriam gentem contempsit, et terram, et genus, et elegit Israël, et non despexit socrum viduam simul, et peregrinam desiderio ducta generis ejus magis quam sui, deos patrum suorum repulit, et Deum viventem elegit, talibus verbis dicens ad socrum suam : « Noli obviare mihi, ut re» linquam te, quoniam ubicumque ieris, ibo : et ubicum» que manseris, manebo. Populus tuus, populus meus est : » et Deus tuus, Deus meus est : ut ubicumque mortua fue» ris, moriar, et ibi sepeliar. Hoc faciat mihi Deus, et hoc » augeat, si non sola mors separaverit inter te et me [2]. » Ergo Booz pro merito suæ fidei illam accepit uxorem, ut ex conjugio tali sanctificato genus nasceretur regale. Nam Booz senior constitutus, non sibi uxorem accepit, sed Deo :

[1] Ruth. IV, 10. — [2] Id. I, 16, 17.

non propter passionem corporis sui, sed propter justitiam legis, ut suscitaret semen proximo suo : non magis amore quam religione ferventior: ætate senex, juvenis autem fide, et ideo forsitan nominatus est In virtute, vel virtus in ipso prævalens. Quoniam qui secundum ætatem ad ineundum conjugium est in virtute, non est nominabilis et laudandus, quia est in virtute : sed qui extra ætatem conjugalem jam factus, accepit ex religione virtutem ad conjugium ineundum, sicut iste Booz, ille laudabilis et nominabilis est, quia existit in virtute, et illius talis viri virtus in ipso est. Juvenis enim virtus non est in ipso, sed in juventute corporis ejus, ideo et postmodum exhausta marcescit. Qui autem in anima sua fidei habet virtutem, sicut et habebat Booz, illius virtus in ipso est, et ideo insenescibilis est. Consequenter et Ruth, Inspiratio est appellata. Nam nisi inspiratio Dei fuisset in ea, non dixisset quæ dixit, nec fecisset quæ fecit. Quid primum laudatur in ea? Dilectio generis Israël? aut simplicitas? aut obedientia? aut fides? Dilectio quidem generis Israël, quia sic desiderabat filios suscipere ex semine Israël, et una fieri ex populo Dei. Si enim communicationem viri desiderasset quasi puella lasciva, aliquem juvenem potius appetisset. Quoniam autem non lasciviæ suæ, sed religioni satisfacere cupiens fuit, familiam potius sanctam elegit, quam juvenilem ætatem. Simplicitas autem, quia ultronea sub pallium ejus ingressa est, nec cogitavit ne forte sperneret eam quasi vir justus lascivam puellam, aut ne deluderet eam : et quod gravius erat, contemneret delusam, sicut faciunt multi : sed obaudiens facta socrus suæ consiliis, confidenter credidit quia prosperaturus fuerat Deus actum ipsius, sciens conscientiam suam, quia non libido ad hoc eam compulerat, sed religio erat hortata. Quid autem et in Booz prædicatur? Humilitas, castitas, et religio. Humilitas quidem et castitas, quia non contigit

eam quasi lascivus puellam, nec abhorruit eam quasi castus lascivam : sed mox ut verbum ejus de lege proximitatis audivit, nihil horum omnium lasciviæ imputavit, sed universa religioni ascripsit. Nec despexit quasi dives pauperem, nec veritus est quasi maturus adolescentulam : sed paratior fide quam corpore, mane processit ad portam, et provocavit quemdam ex genere, quem jure proximitatis æstimabat propinquiorem : obtinuit, prævaluit non tantum jure proximitatis, quantum Dei eligentis favore, idcirco forte prævalens dictus est.

XIII. Talis ergo Booz ex tali conjuge Ruth qualem filium genuit? Obeth, qui interpretatur Subditus. Nunc autem qui divitias eligunt, et non mores : pulchritudinem, et non fidem : et quod in meretricibus solet quæri, hoc in conjugibus optant, propterea non generant filios subditos vel sibi, vel Deo : sed contumaces et contra se, et contra Deum, ut filii eorum non sint fructus justæ conjunctionis eorum, sed pœna condigna irreligiositatis ipsorum.

XIV. Iste autem Obeth, qui Subditus dicebatur, quid genuit? Jesse, id est, Refrigerium. Jesse enim, latino sermone Refrigerium appellatur. Nam vere quicumque subditus est Deo, et parentibus suis, tales filios generat, Deo præstante, a quibus refrigeretur : « Quoniam qui honorat » patrem, honorabitur a filiis suis [1] : » qui autem contumaces existunt aut in Deum, aut in parentes, generantes non refrigeria sibi generant, sed dolores, ut a filiis suis recipiant quod fecerunt in parentibus. Adhuc æstimo propter Obeth, qui Subditus est nominatus, et propter Jesse, qui Refrigerium est dictus, ne forte in diebus Obeth filii Israël, propter delicta sua traditi erant sub potestate gentis cujusdam, sicut in libro Judicum frequenter legimus factum. Et quoniam subditi facti fuerant cuidam genti con-

[1] Eccli. III, 6

venienter in tempore illo natus Obeth, Subditus est appellatus. Jesse autem, sicut ex parte colligere de Scriptura Regnorum potuimus, quot annorum David appropinquare cœpit Saüli, jam tot annis regnante, pene secundum tempus extitit Samuël, sub quo judice et Propheta placentes per omnia Deo filii Israël, et corporaliter refrigerati sunt, et ab Allophylis liberati, et spiritualiter bene agentes, et ideo forte Jesse Refrigerium est appellatus.

XV. « Jesse autem genuit David regem[1]. » Quia Deus in generatione Justorum est, et generatio rectorum benedicetur. De David autem numquid tantum dicere possumus, quantum Scriptura Regnorum? Idcirco prætermittentes omnia, hoc dicimus solum, quia et Jesu Christi imago fuit David. David autem interpretatur Sufficiens manu, vel dilectus, sicut et Christus fuit, et in bello fortis, et potens, et patri dilectus, et in actibus suis, et in misericordia, et in mansuetudine sua prophetatio fuit Christi. Et quid dicam in actibus suis justis, aut in persecutionibus suis injustis? In ipso etiam peccato suo pessimo, Christi et Ecclesiæ mysterium fuit. Sicut enim David, cum esset in solario suo excelso lætus, vidit speciosam Bersabee, cum lavaretur, et concupivit eam, et habuit cum adhuc esset in conjugio viri alterius Ethei : sic et Christus, cum esset in cœlo suo altissimo, adhuc lætus in sua Divinitate, vidit Ecclesiam gentium speciosam secundum cor, displicentem sibi in sordibus errorum suorum, et bonis operibus se diluentem, cum adhuc diaboli esset conjunx, vidit eam, et concupivit, et habuit prius. Post hæc autem descendens in mundum, sicut David postea, interfecto Uria, uxorem ejus sibi in conjugem sumpsit : sic et Christus, destructo diabolo, subditas ei gentes traxit in conjugium suum. Nam sicut David primum Bersabee habuit, cum adhuc esset sub

[1] Matth. 1, 5.

proprio viro, postea eam legitimam uxorem accepit [1] : sic et Christus et tunc fecit Ecclesiæ, et modo facit omni animæ rectæ. Nisi enim Deus prius habuerit aut Judæum aut Gentilem, impossibile est ut adducat eum ad fidem suam ut puta Cornelium adduxit ad finem suam per ministerium Petri [2] : sed antea habuit animam ejus, operans in ea orationes assiduas et eleemosynas multas, sicut Actus Apostolorum testantur. Centurionem vocavit ad fidem suam [3], sed prius cum adhuc esset sub diabolo, habuit animam ejus, operans in ea dilectionem gentis Dei, et ædificans synagogas : sic quod diabolum facere videmus. Impossibile est, ut aliquem Christianorum ad perfidiam trahat, nisi prius cum adhuc sub Christo esset, habuerit animam ejus, et operatus fuerit in ea proprium opus, et probaverit consensum ipsius. Ecce Judam priusquam disjungeret eum a Christo, et sibi conjungeret, prius habuit eum, operans in eo cupiditatem pecuniarum, et furta. Postquam vero delectatus est in conscientia sua sibi convenienti, tunc compulit eum tradere Christum, et transire ad sua. Bersabee autem interpretatur filia potentis, quod nomen secundum mysterium Ecclesiæ habet idoneam rationem. Ecclesia enim nupta nostro David, filia facta est Dei omnipotentis, quæ prius filia diaboli videbatur fuisse. Adhuc interpretatur Bersabee, e littera duplicata in fine, Puteus septimus, quod corporaliter et spiritualiter habet interpretationem convenientem. Quoniam sicut dat nobis intelligere Scriptura Paralipomenon, uxores septem habuit David, ex quibus filios generavit [4]. Sex quidem, quas accepit in Ebron, septimam autem in Jerosolymis Bersabee. Putei autem in Proverbiis Salomonis, quamvis et alterum interiorem habeant intellectum, tamen in prima facie uxores

[1] 2 Reg. XI. — [2] Act. X. — [3] Id. VIII. — [4] 2 Reg. III, et 1 Par. III.

significantur : ubi docet cum uxoribus propriis virum debere permanere, dicens : « Bibe aquam de tuis vasis, et de » puteorum tuorum fontibus [1]. » Si ergo putei uxores intelliguntur, convenienter Bersabee septimus puteus interpretatur, quia et septima extitit uxor. Sed et Christus septem Ecclesiarum sponsus habetur. Nam quamvis innumerabiles sint Ecclesiæ secundum diversitatem locorum, tamen omnes septem dicuntur propter spiritus septem, quibus sustentatur omnis Ecclesia. Unde et Joannes et Paulus apostolus ad septem Ecclesias scribunt, quasi ad omnes. De regibus autem residuis dicere aliquid visum est mihi superfluum, cum desiderantibus dicere vel audire de eis sufficiat Scriptura Regnorum. Sed tamen secundum quod hebraïcorum sermonum interpretes tradiderunt, nomina eorum actibus coaptare tentavimus, ut Dei providentiam et in ipsis hominum nominibus ostendamus, et spiritalem delectationem audienti populo acquiramus.

XVI. « David autem genuit Salomonem [2]. » Salomon autem interpretatur Pacificus. Pacificus est autem appellatus, quoniam omnibus in circuitu gentibus, et pacificatis, et tributa reddentibus, pacificum habuit regnum, ita ut et templum Deo ædificaret, utens etiam ministerio gentium : quoniam in figura fuit nostri pacifici Christi, qui confugientibus ad se per fidem gentibus universis, et bonorum operum spiritalia tributa solventibus, pacificum habuit regnum : ita ut ex vivis lapidibus non solum Judæis, sed etiam gentibus vivum templum Deo ædificaret viventi.

XVII. « Salomon autem genuit Roboam [3]. » Roboam autem interpretatur, In multitudine populi. Æstimo quod pater quidem ejus, sicut omnium regum patres, ex bono proposito ei nomen imposuit Roboam : Dei autem providentia, sicut et omnium regum nomina secundum actus

[1] Prov. v, 15. — [2] Matth. i, 6. — [3] Ibid. 7.

eorum proprio dispensavit nomine, sive in bono, sive in malo : Salomon ergo cum haberet regnum valde multiplicatum, meritis patris sui David, et suis, quia dilexerat eum Deus imprimis, natum sibi in tempore illo filium, appellavit Roboam, id est, In multitudine populi, quasi factum in multitudine populi, ut secundum statum regni sui multiplicati nominaretur filius ejus : providentia autem Dei, quia fuerat peccator futurus, et dissidium regni sui passurus, dispensavit ut diceretur In multitudine populi : quoniam quod fit in multitudine populi, statim facile seditionem multitudinis patitur. Multitudo enim mater est seditionis et contumaciæ : quia quidquid a multis peccatur, plerumque manet invindicabile : paucitas autem magistra est disciplinæ. Æstimo quod Salomon et Roboam in mysterio Christi fuerunt ; quod si in mysterio Christi fuerunt, consequenter et in mysterio populi christiani. Namque cum sint omnes christiani corpus Christi, recte universus populus christianus accipiendus est Christus : sic et Salomon in mysterio populi fuit christiani bene incipientis : Roboam autem in mysterio populi male finientis. Nam sicut circa senectutem Salomone peccante, excitavit Dominus Satan super eum, detruncavit ex parte modica regnum ejus : in tempore autem Roboam, abjicientis consilium seniorum, et sequentis consilia juvenum coætaneorum suorum, ad plenum scissum est regnum, ita ut decem tribubus secedentibus, et proprium sibi facientibus regem, duæ tribus tantummodo manebant sub Roboam[1]. Sic populus christianus in primis quasi bene agens prosperatus est, sicut Salomon : procedente autem tempore, cum cœpisset delinquere populus christianus, et amare quæ carnis sunt et mundi, quasi filiam Pharaonis, quam diabolus subministrat princeps carnis et mundi, ad tentationem Chris

[1] 3 Reg. XII, et 2 Paral. X.

tianorum : excitavit Deus super populum Christianorum spiritum schismatis. Imprimis quidem debilitatus est christianus populus in quibusdam schismatibus. In novissimo autem populi christiani quasi in tempore Roboam, abundante iniquitate, et charitate refrigescente, plenius conscissus est populus christianus, ita ut maxima pars Christianorum divideretur in hæreses, et faceret sibi proprios episcopos, quasi proprios reges, et vix paucissimi Christiani remanerent in Ecclesia Christi sub Christo. Et sicut tunc Roboam abjiciens consilium seniorum, et coætaneorum suorum sequens, occasionem præbuit dissidio illi : sic et circa finem episcopi relinquentes consilia seniorum Apostolorum, et Prophetarum, secundum quod consiliati fuerant episcopos conversari debere, vel episcopatum suum tractare, et secuti sunt consilia coætaneorum suorum, et juvenum consiliantium episcopum oportere divitem fieri et inhospitalem, et timorem Dei non habere, et talia quædam alloqui quæ moveant plausum : et dederunt occasionem diabolo præcisionum faciendarum, non attendentes quæ Dominus dicit : « Si autem cœperit dispensator dicere : » Quia Deus meus moram facit, et cœperit castigare pueros » et ancillas, et manducare et bibere cum ebriosis, veniet » dominus ejus in die qua nescit, et hora qua ignorat, et » dividet eum [1]. » Iterum quod præcepit Petrus : « Non ut » dominantes, sed quasi episcopatum tenentes [2]. » Item Paulus : « Novitates vocum devita, generant enim lites, et ser» mo eorum sicut cancer serpit [3]. » Item : « Formam habe » sanorum verborum, quæ a me audisti [4]. » De qua prosperatione prima populi christiani, et de adversitate novissima prophetatur in Psalmo. De prosperatione prima sic : « Tunc locutus es in aspectu filiis tuis, et dixisti [5] : » et cæ-

[1] Luc. XII, 45, 46. — [2] 1 Petr. V, 3. — [3] 2 Tim. II, 23. — [4] Id. I, 13. — [5] Psal. LXXXVIII, 20.

tera quæ sequuntur. De adversitate autem novissima sic : «Tu vero repulisti, et pro nihilo deduxisti et distulisti »Christum tuum[1], » et cætera quæ sequuntur. Vide quia quomodo tunc in regno Judæ quidam reges extiterunt peccatores, quidam autem mediocriter peccatores : in regno autem Israël nemo regum inventus est justus : sic et in Ecclesia Christi inveniuntur quidem episcopi boni et peccatores : in hæresibus autem nemo invenitur omnino rectus : sed omnes perversi : quia in auro quidem invenitur scoria et sordes, in sordibus autem non invenitur aurum.

XVIII. «Roboam autem genuit Abiam[2]. » Abias autem interpretatur Pater veniens, vel patris mei hic. Forsitan hic Abias similis natus fuerat patri suo in corpore, ideo appellaverunt eum Pater veniens, quasi alter pater nascens : vel Patris mei hic, quasi patris sui hic esset imago. Providentia autem Dei sic ordinavit eum vocari : quia sicut Roboam cœpit recte, postea autem extitit peccator in Deum, sic et Abias.

XIX. «Abias autem genuit Asa[3]. » Asa autem interpretatur Unguentum. Iste enim Asa valde perfectus fuit corde, et placens Deo, sicut Regnorum liber ostendit. Propter hoc forte a Deo est ordinatum, ut appellaretur Unguentum ; quia sicut unguentum et in hyeme floridum est et boni odoris, et homines suo odore delectat, atque impinguat, cum ex eo uncti fuerint : sic et justus, et in hyeme tentationis immarcescibilis est, et fidelis manet. Sicut fuit in Asa, qui et bonæ opinionis est, et historia scripta de eo delectat legentem, et ædificat, et impinguat, et ad desiderium suæ sanctitatis excitat viros prudentes.

XX. « Asa autem genuit Josaphat[4]. » Josaphat autem interpretatur Dominus judex : puto quod Asa pater ejus cum propter justitiam ejus eum Dominus prosperasset in

[1] Psal. LXXXVIII, 39. — [2] Matth. I, 7. — [3] Ibid. — [4] Ibid. 8.

omnibus, et inimicos ejus confregisset ante faciem ejus, sicut Scriptura testatur Regnorum [1], quasi in ipso nomine filii sui confessionem offerens Deo judici justo, vocavit eum Dominus judex. Nam vere justi judicis est bene agentem remunerare, et negligentem corripere, sicut fecit Deus Asa. Nam postquam Æthiopum et Libyum virtutem innumerabilem Deus deposuisset ante faciem ejus, postea adversante sibi rege Israël Basa, Syrorum auxilium petiit adversus eum : propter quod et misit ad eum Ananiam prophetam dicentem hæc : « In quo confidis te regem, et » non confidis in Dominum Deum tuum? propterea labe- » factata est virtus Syriæ de manu tua. Nonne Æthiopes et » Libyes erant in virtute magna : et in currus, et equites, » et multitudinem copiosam? et cum confideres in Domi- » num, tradidit illos in manus tuas : quoniam oculi Domini » respiciunt in omnem terram : ad conservandum illum, qui » est perfecto corde ad eum, et evanuisti de isto [2]. » Propter quam diffidentiam puto quod et in senectute doluit pedes, quia Dominus justus judex per omnia fuit in eo. Nam nec modicam justitiam servorum suorum sine remuneratione relinquit, nec modicam culpam sine correctione dissimulat. Sed et in filium ejus Josaphat, qui hoc nomine vocabatur, justus extitit judex, quoniam et ipse consummatus fuit, sicut pater ejus Asa, et adhuc amplius. Propter hoc et Dominus justus judex amplius adhuc exaltavit et glorificavit Josaphat, quam patrem ejus Asa, ita ut omnes reges in circuitu munera ei offerrent, quemadmodum Salomoni. Sed tamen cum fecisset amicitias cum Achab, et dedisset ei auxilium ascendenti ad bellum, circumdederunt eum currus : et cum jam periclitaretur occidi, exclamavit ad Dominum, et eripuit eum. Cum autem interfecto Achab reverteretur in Jerusalem, misit Deus ad eum Jehu pro-

[1] 1 Reg. xv. — [2] 2 Paral. xvi, 7-9.

phetam filium Ananiæ, dicentem : « Si peccatorem illum » adjuvisti, et illis qui oderunt Deum amicus es, et in hoc » super te ira a facie Domini descendisset, nisi sermones » boni inventi fuissent tecum, quoniam abstulisti lucos de » terra Juda, et parasti cor tuum ad requirendum Domi- » num[1]. » Vides quia nec dare oportuit auxilium inimicis Dei, nec ab eis accipere? Quoniam autem nec accipere oportet ab inimicis Dei, docet nos supra dicta Historia de Asa. Quoniam vero nec dare, instruit nos hæc Scriptura de Josaphat. Qui enim petit auxilium ab inimicis Dei, de auxilio Dei desperat, utiliores sibi existimans inimicos Dei, quam Deum. Qui autem dat auxilium inimicis Dei, adversatur Deo. Deo enim volente conterere inimicum suum, ipse eum defendere tentat.

XXI. « Josaphat autem genuit Joram[2]. » Joram autem interpretatur Dominus altitudo. Hic Joram similiter sicut pater suus Josaphat, prosperatus est nimis, et exaltatus in regno : quasi confidens in Domino vocavit filium suum natum, Dominus altitudo : tanquam si dicat : « Dominus est altitudo mea, qui me non merito meo, sed misericordia sua fecit in altitudine. » Forsan et providentia Dei quia impius erat futurus et superbus, sic eum nominari disposuit. Nam iste Joram in magnitudine divitiarum elatus est, et valde impie gessit in Deum, sicut liber Regnorum et Paralipomenon testantur. Habens uxorem nomine Godoliam filiam Jezabelis, et Achab ejus consilio utens, valde extitit iniquus in Deum et elatus, ipsam altitudinem sibi quasi Deum vel Dominum fecit, confidens in altitudine. Omnis enim homo malum ipsum, cui servit, dominum sibi facit : nam ita elatus est, ut et fratres suos omnes occideret, quos ei quasi adjutores et consiliarios reliquerat pater. Propter quæ omnia percussit eum Dominus passione gravissima et

[1] 2 Paral. XIX, 2, 3. — [2] Matth. I, 8.

diutina, ita ut ante biduum mortis suæ intestina sua putrefacta jactaret.

XXII. « Joram autem genuit Ochoziam. Ochozias autem » genuit Joam. Joas autem genuit Amaziam. Amazias autem genuit Oziam [1]. » Sed juste usque ad tres generationes ex eo sanctus Spiritus per Matthæum præcepit de numero regum tollere de immundo et maledicto semine natos, in generationibus Christi spernens connumerare. Joram autem ex semine Achab et Jezabel, accipiens sibi uxorem Godoliam nomine, genuit ex ea Ochoziam. Ochozias autem genuit Joam. Joas autem Amasiam, in quo completur generatio quarta seminis iniqui et maledicti. Achab enim rex Israël accipiens uxorem Jezabel filiam Sidonii regis, contra Dei præceptum impiam nimis, multas impietates commisit in Dominum, illa se instigante. Propter quod Spiritus sanctus per Prophetam contestatus est dicens : « Ut disperderet omnem masculum de domo Achab. » Quam prophetiam implevit Jehu filius Nanzi unctus a puero, qui missus erat ab Elisæo, et accepit promissionem, ut usque ad quartam generationem sedeant filii ejus in sede regni super Israël. Quanta ergo benedictio facta est super Jehu, qui vindictam fecerat super domum Achab : tanta fuit maledictio super domum Joram propter filiam iniqui Achab et Jezabel, ut usque ad quartam generationem præcidantur filii ejus de numero regum, et sic peccatum ejus descendit in filios ejus, sicut fuerat scriptum. « Peccata patrum reddam » in filios, usque in tertiam et quartam generationem [2]. » Videte ergo per istam Scripturam, quam periculosum est inire conjugia ex genere impiorum, sicut Joram : et quam gloriosum est vindictam in impios facere, sicut fecit Jehu.

XXIII. Quantum ergo ad historiam Regnorum pertinet, Amazias genuit Oziam : quantum ad Matthæum, Joram

[1] Matth. I, 8. — [2] Exod. XX, 5.

genuit Oziam. Unde Ozias interpretatur Filius nobilis. Qua autem causa vocaverit eum pater filium nobilem, non potui æstimare, nisi forte si quis æstimet eum speciosum fuisse natum, aut forte primitivum fuisse : quoniam tunc primitivi apud illos clari et honorabiles habebantur : tum et secundum Deum, quantum ad alios, qui ex maledicto semine descenderant, reges. Etiam secundum Deum nobilis fuit, quia fecit Ozias quod placitum erat Deo, et in omnibus a Deo adjutus est, propter quod cum fuisset a Deo prosperatus, elatum est cor ejus [1], et dignum se æstimavit etiam sacerdotali officio fungi. Nam cum usurpasset sibi thuribulum inferre in templum, et resisterent ei filii Aaron et Levitæ, quasi illicita appetenti, comminatus est eis, quasi rex potestate subnixus. Confestim autem Deus percussit eum lepra, et visa est lepra bis in fronte ejus, et exilivit foras, et sedit domi usque ad mortem suam leprosus. Videte quam illicitum est usurpare opus, quod a Deo non est commissum. Quale facit peccatum laïcus usurpans sibi opus clericale, tale facit peccatum et lector, si usurpaverit opus diaconi : et diaconus, si usurpaverit sibi presbyteri opus : et presbyter, si episcopalem appetierit potestatem. Vide quomodo secundum quod prolongabatur generatio orta de illa maledicta familia, sic paulatim per generationes muniebatur in eis iniquitas. Ecce enim Ochozias pejor fuit omnibus post Joram patrem suum. Interpretatur autem Ochozias Possessio invisibilis.

XXIV. Patrem autem ejus, cum fuisset impius, non possumus suspicari secundum Deum posuisse filio suo vocabulum, Possessio invisibilis : nisi forte secundum diabolum, a quo seductus variis fluctuabatur erroribus. Hujus autem filius Joas jam melior fuit eo, sed non ad plenum. Nam quandiu vixit Joïada sacerdos, qui unxerat eum in regem,

[1] 2 Paral. xvi.

valde puerum dilexit, et eripuit eum de manu Athaliæ aviæ suæ, quæ occiderat omnes nepotes suos, et ipse fecit quod placitum erat Deo. Postquam autem mortuus est Joïada, quem forte erubescebat quasi sanctum sacerdotem, et quasi auctorem vitæ suæ et regni, mutatus est, et fecit malum ante Deum. Denique cum induisset Spiritus sanctus Zachariam filium ipsius Joïadæ, et dixisset ei : « Hæc dicit » Dominus, quare præteristi mandatum Domini? non erit » vobis in prosperum, quoniam dereliquisti Dominum, et » ille derelinquet vos [1]. » Insurrexerunt in eum, et lapidaverunt eum ex præcepto regis : propter quod et convenienter nomen ejus interpretatur Temporis prolongatio, quia prolongatio temporis mutavit eum in pejus.

XXV. Item Amazias paulo melior extitit, quam Joas : nam Amazias filius ejus imprimis placuit Deo, sicut Joas, sed postea malignatus est sicut Joas : secundum hoc fuit melior quam Joas pater suus, quia Joas corripientem se Prophetam lapidibus interfecit, et hoc ob filium Joïadæ sacerdotis regificatoris sui. Amazias autem cum misisset ad eum Deus Balaam prophetam dicentem : « Quare quæsisti » deos, qui non liberaverunt populum suum de manu tua [2]? » non interfecit, sed comminatus respondit ei : « Numquid » consiliarium regis dedi te? cave tibi ne flagelleris [3]. » Item Ozias filius Amaziæ melior fuit omnibus illis præcedentibus ante se : et si non fuit irreprehensibilis, quia opus sacerdotii affectavit. Vide nunc secundum hoc et Dei judicium justum. Sicut enim Ozias prolongato numero generationum, minus malus extitit cæteris ex generatione maledicta progenitis, non tamen perfectus fuit : quia adhuc aliquid habuit generationis illius : sic et Deus non eum præscidit de numero regum, quia fecit quod placitum est Deo. Percussit autem eum lepra propter jactantiam ejus,

[1] 2 Paral. XXIV, 20. — [2] Id. XXV, 15. — [3] Ibid. 16.

ut domi sederet ; ut videretur non de numero generationis Christi præcisus, sed fruitionis regni ex parte fraudatus.

XXVI. « Ozias autem genuit Joathan [1]. » Joathan interpretatur Perfectus, vel dominus immaculatus. Et vere perfectus fuit hic Joathan et quantum ad reges se præcedentes dominus immaculatus : quia fecit quod placitum erat Deo, et nulla reprehensio ejus legitur in Scriptura Regnorum.

XXVII. « Joathan autem genuit Achaz [2]. » Achaz autem interpretatur Firmamentum Domini, aut virtus. Joathan autem cum esset rectus et fidelis Deo, firmamentum suum et virtutem credens Dominum esse, a quo et fuerat prosperatus in regno, quasi confidens, firmamentum suum et virtutem credens Dominum esse, vocavit filium suum Achaz, et firmamentum Domini, vel virtutem. Ille autem non fuit firmamentum Domini, neque virtus. Neque enim firmavit eum Deus in bono, sed diabolus in malo, qui fuit dominus ejus. Nam valde impie gessit in Deum, sicut testatur Scriptura Regnorum et Paralipomenon. Quod autem appellatus est Achaz Firmamentum Domini, vel virtus, religionem quidem patris ejus ostendit, ipsius autem duritiam, quia sicut a conversatione patris factus est longe, sic et a proprietate nominis sui se ipsum præcidit, nisi forte quod apud Esaïam prophetam positum est hoc modo : » Et factum est in diebus Achaz filii Joathan regis Juda, » ascendit Rasim rex Syriæ, et Phacce filius Romeliæ rex » Israël ad Jerusalem expugnare eam, et non potuerunt » eam debellare. Et annuntiatum est in domo David a di» centibus : Consensit Syria cum Ephraïm, et expavit ani» ma ejus[3], et anima plebis ejus, sicut in sylva arbor, cum » a vento commovetur. Et dixit Dominus ad Esaïam : Exi » in obviam Achaz tu, et qui relictus est Jasub filius tuus,

[1] Matth. I, 9. — [2] Ibid. — [3] 4 Reg. xv et xvi.

» ad piscinam superioris viæ villæ fullonis, et dices ei : Vide » ut quiescas, et noli timere, neque anima tua languescat » a duobus titionibus fumigantibus istis. Cum enim ira fu- » roris mei facta fuerit, iterum sanabo : quoniam filius Aram » et filius Romeliæ, qui cogitaverunt cogitationem pessi- » mam, dicentes : Ascendamus in Judæam, et colloquentes » eis, convertamus eos ad nos, et regem statuemus eis filium » Thabeel. Hæc dicit Adonaï Dominus sabaoth : Non ma- » nebit cogitatio ista, neque sic fiet [1]. » Forsitan sic confortatus Achaz cum genuisset filium, vocavit nomen ejus Ezechias.

XXVIII. Ezechias autem interpretatur, Confortavit Dominus. Vere completa est in Ezechia confortatio Domini, cui animus extitit sanctus super omnes reges, qui fuerunt ante eum. Nam inter cætera bona, quæ merito præstitit ei Deus, cum misisset ad eum Sennacherib rex Assyriorum, Rapsacem principem militiæ suæ, et libellum plenum improperiis et blasphemiis contra Deum, sicut exponit Esaïas propheta [2] : Ezechias accepit libellum illum, et ingressus in templum apparuit ante Dominum, et oravit, et confestim missus est ad eum Esaïas propheta, annuntians ei protectionem Dei, et confortans eum, et exiit ad preces Ezechiæ Angelus a facie Domini, et percussit in castris Assyriorum centum octoginta quinque millia virorum. Qualia autem fuerint verba Rapsacis, vel qualis oratio Ezechiæ, vel qualis confortatio Esaïæ, lege in Esaïa, et profer causam excitationis in populo.

XXIX. « Ezechias autem genuit Manassen [3]. » Manasses autem interpretatur, Ab insurgente, vel ex oblivione : quam interpretationem commendat et liber Geneseos, ubi cum natus fuisset in Ægypto filius Joseph, vocavit nomen ejus Manasses, dicens : « Oblivisci me fecit Dominus laborum

[1] Isaï. VII, 1-7. — [2] Id. XXXVII, per totum. — [3] Matth. I, 10.

»meorum, et laborum omnium domus patris mei[1].» Si ab insurgente intelligatur, sic possumus dicere: «Quia forte ab insurgente Sennacherib contra eum liberavit eum Dominus:» ideo quasi gratias agens Deo postea in nomine filii sui, vocavit eum Manassen. Si autem intelligatur ex oblivione, rationem alio modo possibile est existimare: quoniam non faciebat filium, propter quod cum genuisset filium, vocavit nomen ejus Ex oblivione, quasi ex desperato filium sibi natum. Hæc secundum propositum bonum æstimabimus patris: alioqui secundum actum pessimum Manasses, aliter est æstimandum: quoniam quidem pater ejus in illo prædicto proposito vocavit eum Manassen. Providentia autem Dei sic eum dispensavit vocari, quia oblitus fuerat omnem conversationem patris sui sanctam, et omnia beneficia Dei pro merito ejus collata in ipsum, et stimulatus ab insurgente diabolo, qui solet insurgere super genus humanum ad evertendum, gesturus omnia quæ Deum ad iracundiam provocarent. Denique cum ægrotasset Ezechias in tempore quodam, et venisset ad eum Esaïas propheta visitandum, vocavit Ezechias filium suum Manassen, et cœpit ei mandare, quod debeat Deum timere, quomodo regere regnum, et alia multa. Et dixit ad eum Esaïas: «Vere quia non descendunt verba tua in cor ejus, sed et meipsum oportet per manum ejus interfici[2].» Quod audiens Ezechias, volebat filium suum interficere, dicens: «Quia melius est me sine filio mori, quam talem filium relinquere, qui et Deum exasperet et Sanctos ejus persequatur.» Tenuit autem eum vix Esaïas propheta, dicens: «Irritum faciat Deus consilium tuum hoc,» videns Ezechiæ religionem; quia plus amabat Deum, quam filium suum. Tamen cum multa gessisset impie hic Manasses, adduxit super eum Deus principes virtutis regis Assur, et

[1] Gen. XLI, 51. — [2] Ex apocrypho libro.

comprehenderunt Manassen in vinculis, et ligaverunt eum in compedibus, et perduxerunt eum in Babyloniam, et erat ligatus et catenatus in domo carceris, et dabatur ei panis hordeaceus ad mensuram modicus, et aqua cum aceto modica ad mensuram, ut viveret tantum, et erat constrictus in doloribus valde[1]. » Et ideo cum vehementer affligeretur, quæsivit faciem Domini Dei sui, et oravit Deum qui omnibus astat, et exaudivit Dominus vocem ejus, et misertus est ei. Et facta est circa eum flamma ignis, et liquefacta sunt omnia vincula ejus. Liberavitque Dominus Manassen ex omni tribulatione ejus, et reversus est in Jerusalem in regnum suum, et cognovit Dominum Manasses, dicens : « Ipse est solus Deus. » Et servivit soli Domino Deo in toto corde suo, et in tota anima sua omnibus diebus vitæ suæ, et reputatus est justus, et ideo forte vocatus est, Ab insurgente, vel ex oblivione, quia liberavit eum Dominus ab insurgente, et ex oblivione Dei factus est memor Dei.

XXX. « Manasses autem genuit Amos[2] » qui interpretatur Fortitudo. Et siquidem ante pœnitentiam genuit Amos, cum malignaretur in idolis, non possumus æstimare quasi religionis causa vocaverit eum Fortitudinem, sed causa audaciæ corporalis : sicut solent et barbaræ gentes nomina filiis imponere ad devastationem respicientia bestiarum, ferarum, vel rapacium volucrum : gloriosum putantes filios tales habere, ad bellum idoneos, et insanientes in sanguinem. Si autem post pœnitentiam genuit eum, credibile est quod causa religionis vocaverit eum Fortitudinem. Adhuc interpretatur Amos et aliter, Onerantis, vel populum abrumpentis. Quod si ante pœnitentiam genuit filium, non animadverto qua causa sic nominaverit eum : si autem post pœnitentiam, idonea ratio est. Memor enim gestorum suorum malorum humilitatis causa, ad sui ipsius arguitionem

[1] 4 Reg. xxi, et 2 Paral. xxxiii et seqq. — [2] Matth. i, 10.

vocavit eum, Onerantis, vel populum abrumpentis : ac si dicat, Filius peccatoris : quoniam rex, qui peccat, et seipsum onerat et abrumpit a Deo, etiam populum suo exemplo onerat peccatis, et abrumpit a Deo : sicut fecit Manasses, onerans et abrumpens populum a Deo, exemplo suæ impietatis. Nam ipse Amos non fuit fortitudo secundum Deum, sed fortitudo secundum diabolum. Fuit enim valde iniquus, ut extant opera sua maligna, quibus imitatus fuerat Manassen, ut etiam Deum posse se fallere æstimaret, dicens : « Pater meus multa ex juventute sua iniqua fecit, et in senectute sua pœnituit, et ego nunc ambulabo secundum quod desiderat anima mea, et postmodum convertar ad Dominum. » Sicque factus est fortitudo maligna, et oneravit seipsum perniciosioribus oneribus, et suæ malignitatis exemplo abrupit populum suum magis a Deo, quam pater ejus. Ideoque forsitan sic est nominatus secundum providentiam Dei, et exterminavit eum Dominus Deus velociter. Attendite ergo laïci, ne quis ex vobis cogitationem Amos in corde suo ponat : quoniam qui talia cogitans peccat, non ex infirmitate carnis devictus delinquit, sed ex proposito malo, qui amicus est mali ipsius.

XXXI. « Amos autem genuit Josiam [1], » quod interpretatur, Ubi est hostia Domino, aut salus Domini. Forsitan Amos secundum cor suum aversum a Domino vocavit filium suum, Ubi hostia Domino, aut salus Domini est : hoc est, quia quod nusquam est, neque prodest. Providentiam autem Dei secundum quod futurus fuerat Josias, dispensavit ei nomen imponi, Ubi est hostia Domino, aut salus Domini, quoniam vere in illo fuit hostia Domini. Tale enim sacrificium obtulit Domino Deo, quale nec ante eum aliquis regum, nec post eum [2]. Et ipse fuit hostia Deo, secundum quod mandat Apostolus : « Ut exhibeatis corpora vestra

[1] Matth. I, 10. — [2] 4 Reg. XXIII, 21, 22.

» hostiam vivam, sanctam, Deo placentem[1]. » Et ipse fuit populi sui in tempore suo a Domino salus. De cujus laudabilibus factis nihil tale dicere possumus, qualia testatur Scriptura Regnorum et Paralipomenon. Vide qualis fuerit, ut etiam ante multas generationes nascituri ejus nomen prophetaretur, « Quia Josias est nomen ejus[2]. » Tertius enim Josias est, cujus nomen prophetatum est priusquam nasceretur. Ii tres sunt, Sampson, Josias, Joannes.

XXXII. « Josias autem genuit Jechoniam[3]. » Sed non sic positum est in libro Regnorum, sed post mortem Josiæ rex factus est Joathas filius ejus : quem veniens Pharao propter peccata ejus adduxit in Ægyptum, et in loco ejus posuit Eliachim regem fratrem ipsius, alterum filium Josiæ, qui interpretatur, Dei adjudicatus : et vocavit eum alio nomine Joachin, quod interpretatur, Domini præparatio. Cum autem et ipse Joachin malignatus fuisset in Deum, quasi vere impius in condemnationem adjudicatus a Deo, et postea præparatus ad eversionem Judæ, secundum iracundiam Dei veniens rex Assyriorum adduxit eum in Babyloniam, et factus est in loco ejus rex Jechonias filius ejus, quod interpretatur, Præparans Domino. Cum autem et ipse malignatus fuisset in Deum, præparans seipsum Deo ad iram, adductus est et ipse a rege Assyriorum in Babyloniam cum omnibus suis, et factus est rex in loco ejus a rege Assyriorum frater ejus Sedechias, sub quo et totus transmigratus est Juda. Ergo talis est ordo : Josias genuit Eliachin, postea vocatum Joachin.

XXXIII. « Joachin autem genuit Jechoniam : Jechonias » autem genuit Salathiel, post transmigrationem[4]. » Secundum ergo Regnorum Scripturam, Joachin est quartusdecimus a Salomone ; est ipse et filius Josiæ : Jechonias autem primus usque ad Christum, qui vere non fuit filius Josiæ,

[1] Rom. XII, 1. — [2] 3 Reg. XIII, 2. — [3] Matth. I, 11. — [4] Ibid. 12.

sed nepos, filius Joachin : aut secundum Evangelium quidem, in quo Jechonias filius dicitur esse Josiæ : si inter præcedentes generationes computetur Jechonias quasi quartusdecimus, reliquæ generationes usque ad Christum a Salathiel computatæ, inveniuntur tredecim esse : si autem inter reliquas quasi primus ponatur, ipsæ præcedentes generationes a David computatæ usque ad Josiam, inveniuntur tredecim esse. Quid ergo? Joachin sublatus est de numero regum et juste, quia non populus Dei constituerat eum in regnum, sicut erat consuetudo in regibus constituendis; sed Pharao per potentatum, ideo quantum ad eum non fuit rex Joachin. Si enim justus fuerit, ut propter solam commixtionem generis Achab et Jezabel tollerentur de numero regum supradicti tres reges, quamvis a populo legibus fuerant constituti in regno : quare non erat justum ut similiter tolleretur et Joachin, quem Pharao in regno hostili fecerat regem, et non populus Dei prævio jure? Et sic Jechonias iste, qui est filius quidem Joachin, nepos autem Josiæ, sublato patre suo Joachin de numero regum, ipse positus est pro eo quasi filius Josiæ. Et bis nominatur in Evangelio, semel quidem ante transmigrationem, videlicet pro numero quartodecimo. Iterum autem nominatur port transmigrationem, quasi pro numero primo, hoc modo : Josias autem genuit Jechoniam, videlicet quartumdecimum. Jechonias autem post transmigrationem genuit Salathiel, videlicet quasi primus. Et invenitur Jechonias hic duorum numerum tenere, patris sui, et suum. Hic enim Jechonias cum esset unus, duas habuit conditiones; fuit enim et rex ante transmigrationem, quasi regificatus a populo Dei: factus est et privatus post transmigrationem, quasi ductus captivus. Ideo ante transmigrationem quidem computatur inter reges quasi rex; post transmigrationem autem computatur inter privatos quasi privatus. Quomodo autem vis ut

posuisset Evangelista? Si dixisset: « Josias genuit Joachin in quartadecima generatione, Joachin autem genuit Jechoniam: Jechonias autem post transmigrationem genuit Salathiel, extra quam a Pharaone regificatus computabatur Joachin inter reges Juda: » juste adhuc inveniebantur ante transmigrationem quidem quatuordecim reges, post transmigrationem unus rex, et tredecim privati. Et si Jechoniam posuisset inter reges priores, invenirentur quidem quindecim generationes regales ante transmigrationem, tredecim autem privatæ post transmigrationem. Et sive illo, sive hoc modo, irrationabile aliquid dicere videbatur Evangelista, et mysterium, quod proposuerat, non ostenderet. Vides quia sapienter voluit Evangelista Jechoniam dupliciter esse, primum quidem inter reges quasi quartumdecimum et ipsum deinde post transmigrationem inter privatas generationes primum, quasi privatum et ipsum. Nam cum constet, computato etiam Joachin a David usque ad Christum, viginti et octo esse generationes, quid impedit, ut Joachin sublato, rationabiliter filius ejus Jechonias dupliciter nominetur, ut mysterium, quod Evangelista proposuit, explicet, et de numero generationum non mentiatur? Nec obest quod filius Josiæ dictus est, cum sit nepos, quoniam et nepotes recte filii appellantur. Jechonias autem genuit Salathiel, quod interpretatur, Petitio Dei. De Salathiel quidem nihil legimus, vel boni, vel mali: tamen putamus eum sanctum fuisse, et in captivitate assidue Deum petiisse pro ipsa calamitate, quæ contigerat Israël, et ideo petitionem Dei eum appellatum fuisse.

XXXIV. « Salathiel autem genuit Zorobabel[1]. » Interpretatur autem Zorobabel, Fluitio postposita, vel, ex commixtione, vel, hic doctor Babyloniæ. Legi, si verum est, nescio, quia sacerdotale et regale genus mixtum est in Zo-

[1] Matth. I, 12.

robabel, sicut inferius exponemus. Et forte ergo propter hoc dictus est, Ex commixtione. Per istum autem Zorobabel dimissi sunt omnes filii Israël, et reversi sunt in propriam terram cum gaudio magno, sicut Esdras propheta exponit [1]. Cum enim esset Zorobabel in ministerio Darii regis, controversia facta est inter eum et duos alios regis ministros, quid esset fortius in mundo : et uno dicente : « Quia nihil est fortius quam vinum ; » altero autem : « Quia nihil fortius est quam rex : « Zorobabel dixit : « Nihil fortius est quam mulier et veritas. » Quibus de hoc sine fine certantibus, ventum est usque ad sententiam Darii regis, quo residente cum principibus suis ad judicandum, contenderunt tres, singuli pro sua sententia. Verba contentionis eorum, qui vult scire, legat Esdram prophetam. Tamen vicit Zorobabel, et judicio Darii et omnium principum pronuntiatum est : « Omnibus fortior veritas est. » Cum autem diceret ad eum Darius rex cum juramento : « Pete a me quod vis, usque ad dimidium regni, » respondit Zorobabel : « Ego non peto regnum tuum, sed ipse utere eo in æternum : sed hoc peto, quod cœpit pater vester Cyrus rex ante vos, ut dimittatis captivitatem filiorum Israël redire in sua. » Darius concessit. Exiens autem Zorobabel, gratias egit Deo, dicens : « Benedictus es Deus et pater veritatis, quod sapientiam hanc » in os meum misisti. » Et ideo inventus est recte secundum providentiam Dei nominatus Zorobabel, id est, Hic doctor Babyloniæ. Quæ autem major doctrina est, quam ostendere veritatem dominatricem esse omnium rerum ? Et impletum est in eo quod fuerat scriptum : « Super inimicos » meos prudentem me fecisti mandato tuo, quia in æternum » mihi est. Super omnes docentes me intellexi, quia testimo» nia tua meditatio mea est. Super seniores intellexi, quia » mandata tua exquisivi [2]. » Vel, Fluitio postposita : id est, quia

[1] Esdr. II, et Josephus Antiq. lib. II, cap. I. — [2] Psal. CXVIII, 98-100.

defluitionem regni ad se decurrentem postposuit, et elegit redemptionem populi sui. De residuis autem generationibus, nec Scripturam aliquam me recordor legisse, nec fabulam aliquam aliquando audisse. Hoc autem in fine notandum est, quod quicumque regum placuerunt Deo, diutius regnaverunt, et inimicos eorum humiliavit Deus sub manibus eorum. Quotquot autem maligne gesserunt, velociter et a regno, et a vita cum amara morte præcisi sunt, et humiliavit eos Deus sub inimicis eorum.

XXXV. « Omnes ergo generationes ab Abraham usque » ad David generationes quatuordecim[1]. » Cum potuisset Evangelista breviter numerum generationum explicare, dicens : « Ab Abraham usque ad Christum generationes sunt quadraginta duæ, qua ratione ter generationes præcidit, et in tres partes divisit per generationes quatuordecim ? Quia ter completis quatuordecim generationibus mutatus est in Judæis hominum status. Ab Abraham enim usque ad David fuerunt sub judicibus : a David usque ad transmigrationem, sub regibus : a transmigratione usque ad Christum, sub pontificibus. Hoc ergo vult demonstrare, quoniam sicut semper ter completis quatuordecim generationibus, mutatus est hominum status : sic completis quatuordecim generationibus a transmigratione usque ad Christum, necesse est a Christo mutari similiter hominum statum : quod et factum est. Post Christum enim jam non sub judicibus multis, nec sub regibus multis, nec sub pontificibus multis fuerunt : sed omnes generationes sub uno Christo, et judice, et rege, et pontifice factæ sunt : quia trium illorum statuum solus habuit dignitatem. Unde quoniam et judices, et reges, et pontifices, tres Christi dignitates præfigurabant, semper principia eorum in figura fuerunt Christi. Primus judicum, Josuë : primus regum, David : primus pontificum, Jesus

[1] Matth. 1, 17.

filius Josedech. Hos in figura Christi fuisse dubitat nemo. Forte ideo quatuordecim generationes ponuntur, id est, quater decem, hoc est quater Christus. Iota enim littera Christi mysterium habet. Ideo ergo quatuordecim, quoniam ter quidem figuratus Christus ostensus est, quarto autem verus Christus apparuit. Qua ratione apud Lucam septuaginta septem generationes ponuntur Christi renascentis ex baptismo, in proprio exponemus loco. Hic autem dicamus, qua ratione quadraginta duæ generationes ponuntur Christi secundum carnem nascentis in mundum. Quadraginta duo enim, sex septimanarum numerus est. Sex autem numerus, operis et laboris numerus est, quoniam in sex diebus factus est mundus, qui positus est in opere, et labore, et dolore. Convenienter ergo Christi nascentis in mundum ad laborem et dolorem quadraginta duæ generationes ponuntur, mysterium continentes operis et laboris.

XXXVI. « Generatio autem Christi sic erat[1]. » Quoniam superius dixerat : « Jacob autem genuit Joseph, cui » desponsata Maria genuit Jesum, » ne aliquis audientium æstimaret sic esse Christi nativitatem quomodo præcedentium patrum, ipse ordinem suæ narrationis præcidens addidit, et dicit : « Generatio autem Christi sic erat : » ac si dicat : « Generatio quidem eorum, quos exposuimus, patrum, sic fuit quemadmodum retuli : Christi autem generatio non ita, sed sic. » Quomodo ? « Maria cum esset desponsata » Joseph, priusquam convenirent, inventa est in utero ha» bens[2]. » Id est, ex virgine sine patre, ut ejus generationem enumerans, de semine David eum descendisse ostendat secundum Dei promissa, et extra naturam humanam, nativitatem ejus exponens factam, mysterium Deitatis ejus aperiat. Nec enim dignum erat, ut Unigenitus Dei, non propter se, sed propter homines nascens, more nasceretur

[1] Matth. 1, 18. — [2] Ibid.

humano. Homo enim in carne nascitur, ut corruptioni subjaceat : Christus autem natus est, ut sanet corruptionem. Sicut ergo non est consequens, ut corruptibilis homo nascens, ex incorruptibilitate virginitatis nascatur : sic non erat consequens, ut Unigenitus Dei, qui ideo nascebatur, ut corruptionem sanaret, nasceretur ex corruptione conjugii. Homo ex necessitate nascitur, ut sit : Christus autem non ex necessitate naturæ, ut esset ; sed ex voluntate misericordiæ, ut salvaret. Quomodo ergo justum est, ut unum eumdemque habeant nativitatis honorem necessitas et voluntas ? Merito ergo contra naturæ humanæ regulam natus est, quia erat super naturam. Vide autem novam et admirandam Christi nativitatem, id est, per homines peccatores, per mulieres meretrices, et adulteras, et gentiles. Sed talis generatio non sordidat dignitatem Christi, sed commendat misericordiam ipsius. Sic erat mirabilis, ut qui patres per adoptionem fecit et genuit, a filiis nasceretur. Facti sunt patres ejus quorum non erat filius. Iste illis beneficium præstitit, ut esset filius eorum. Illi autem nihil isti præstiterunt, ut essent patres ipsius. In hominibus patres filios sibi adoptant, quos ipsi desiderant : hic autem filius sibi adoptavit patres, quos ipse elegit. Illic filii a patribus suscipiunt generositatis dignitatem, hic autem patres a filio susceperunt.

XXXVII. « Cum esset desponsata mater ejus Maria Joseph, priusquam convenirent, inventa est in utero habens » de Spiritu sancto. » Quoniam futurum erat ut omnes Sancti de virgine nascerentur Ecclesia, desponsata Christo, ideo Christus nascitur de virgine desponsata, ne dignius nascerentur servi quam dominus. Sed ut per omnia filii paternæ nativitatis perfectum imitarentur exemplum, ideo et Maria desponsata erat fabro lignario : quoniam et Christus sponsus Ecclesiæ omnem salutem hominum, et omne opus suum per lignum crucis fuerat operaturus. Ideo au-

tem et desponsata et domi habita, ut desponsatio ipsa fidelis esset, et fornicationis opprobrium a matre repelleret, et virginitatis gloriam nascituro Domino reservaret. Sic enim quia in domo sponsi peperit, infideles Judæi dixerunt : « Nonne hic est Jesus filius Joseph[1] ? » quanto magis si extra domum sponsi peperisset, dicturi fuerant ; « Nonne hic est Jesus filius meretricis ? » Nam quemadmodum in ea, quæ in domo viri concipit, intelligitur conceptio maritalis : sic in ea, quæ extra domum concipit, est suspecta conceptio. Magis ergo voluit Dominus, ut haberet mater ejus maritalem suspicionem, quam fornicationis opprobrium pateretur.

XXXVIII. « Antequam convenirent, inventa est in utero » habens. » Non dixit : « Priusquam acciperet : » sed « Prius- » quam convenirent, inventa est in utero habens : » quia jam accepta erat in domo. Virginitas enim est incorruptibilitas ; incorruptibilitas autem virginitas ipsa sincera. Ideo ergo antequam convenirent conceptus est Christus, ut nec de corruptione incorruptibilitas nasceretur, nec ex passione corporis utriusque templum sibi Dominus fabricaret. Dico autem non ad desperationem et confusionem nuptorum, sed ad consolationem et gloriam continentium, quoniam hæc ipsa conjunctio maritalis malum est ante Deum : non dico peccatum, sed malum. Nam quantum ad naturam rei ipsius, peccatum est ; concessione autem Dei factum est ut non sit peccatum. Quomodo? Oportebat enim, ut homo corruptibilis nasceretur in mundo, ut posset tentari, ut tentatus coronetur. Si autem incorruptibilis factus fuisset, tentari non poterat. Si vero non tentabatur, nec coronabatur : quia incorruptibilitas tentationem non sentit. Ideo ergo factum est, ut ex passione carnis et sanguinis, et igne fervido in visceribus, succedente humore, homo corruptibilis

[1] Luc. IV, 22, et Joan. VI, 42.

nasceretur, ut ne de bono malum nascatur, aut ex impassibilitate corruptio : sed ut de malo malum procedat, et ex passione corruptio generetur. Ideo ergo ista conjunctio maritalis cum esset peccatum, quantum ad naturam rei ipsius, concessione Dei facta est licentia. Licentia, dico, facta est, non justitia. Nam etsi propter necessitatem rei peccatum esse desiit, tamen justitia esse non meruit. Ideo utentibus se, etsi pœnam non infert, mercedem tamen non præstat : et si non occidit, tamen non salvat. Unde et Propheta non ad indulgentiam Dei respiciens, sed ad spurcitiam ipsius operis, dicebat : « Ecce enim in iniquitatibus conceptus » sum, et in peccatis concepit me mater mea[1] : » id est, quid mirum si peccavi, qui de peccato sum natus? Secuta est enim generationem suam natura peccati. Nam si matrimonium ipsum placitum esset Deo, nunquam abstinentibus se ab illo gloriosa promitteretur corona, sic amarentur a Deo, qui odiunt illud. Non enim ille remuneratur qui bonum fugit, sed qui malum.

XXXIX. Vis autem scire quomodo licitum est matrimonium? quomodo aliquando licuit et sorores habere uxores? quomodo habuerunt Caïn et Abel? Hæc nomina filiarum Adam, quas in initio habuit post Caïn et Abel, Rifam et Edoclam, et non peccaverunt. Quia peccatum illud raritas hominum et necessitas excusabat. Postea, crescente numero hominum, ipsum malum reversum est in naturam suam, et cœpit esse peccatum. Remansit autem in usu, ut uni viro liceat habere plures uxores. Amplificato postea mundo, etiam hoc malum recepit naturam suam, et cœpit esse peccatum. Remansit autem in usu, ut unus unam haberet uxorem. Nunc autem postquam venit plenitudo temporis, et senuit mundus, scimus quale est consilium Dei, et quid vult, et quid est placitum coram illo. Sed ausi non

[1] Psal. L, 7.

sumus dicere propter homines incontinentes, in quorum corpore anima nihil agit, sed in toto illos possidet sanguis et sordidissimus ille vapor, de illo insano igne procedens. Denique commendavit Angelus Tobiæ in nuptiis ejus, ut cum veniret ad illam consuetudinem humanam, surgeret prius et oraret, et sic diceret : « Domine, tu scis quia non » propter libidinem accepi uxorem, sed propter liberos pro» creandos[1] : » quia si aliter orasset, oratio ejus Deo non fuerat placitura. Vides ergo quia turpissimum opus illud carnis filiorum causa excusat. Nunc autem multiplicato sæculo, creandorum hominum occasio est extincta. Jam Deum non multitudo hominum, sed charitas Sanctorum delectat. Ecce una est libido quæ fornicationem generat, et quæ maritalem usum ministrat. Sed sicut posuit mari terminos littora, dicens : « Usque huc venies, et hic te con» stringes[2] : » sic libidini carnali terminum posuit conjugium, ut usque illuc veniens, illic se constringat. Sicut ergo mare, si littora sua supergressum fuerit, peccat : ita et homo, si transgressus fuerit licentiam maritalem. Si ergo una est libido in maritis, et in adulteris : quomodo potest fieri, ut una eademque res pro dimidia quidem parte sit justitia, pro dimidia autem sit peccatum? Aut enim tota est peccatum, aut tota justitia, quia una est res. Verum est autem, quia libido justitia non est, ergo tota peccatum est. Sed peccati illius pœna non imputatur, donec iste odibilis et corruptibilis transeat mundus.

XL. Ideo ergo Dominus conceptus est priusquam convenirent, ut non ex passione carnis et sanguinis nasceretur : qui ideo venit, ut carnis et sanguinis solveret passionem, et mutaret in spiritum. Cui inventa est in utero habens de Spiritu sancto? Sine dubio a sponso suo Joseph, qui zeloso amore semper se admonente, vitam circumspi-

[1] Tob. VIII, 9. — [2] Psal. CXIII, 3 et 5.

ciebat Mariæ. Nam sicut historia quædam non incredibilis, neque irrationabilis docet, quando gesta sunt quæ refert Lucas, Joseph absens erat. Nec enim conveniens est putare, præsente Joseph, introisse Angelum ad Mariam, et dixisse quæ dixit, et Mariam respondisse quæcumque respondit. Si concedamus Angelum potuisse intrare ad eam, et loqui, plane confestim Mariam abisse in montana cum festinatione, et introisse domum Zachariæ, et salutasse Elizabeth, et mansisse cum ea mensibus tribus, possibile non fuit, præsente Joseph : quia necesse erat, ut absentationis ejus et mansionis diutinæ requireret causas. Postquam autem rediit peregre post tot menses, et invenit eam gravidam manifeste, forsitan ei comminatus est quasi sponsus, et de judicio Dei terruit eam, quasi vir timoratus. Illa autem cum videret se innocenter in suspicionem criminis decidisse, nec posse se jam excusare, testimonio ventris convictam, cum lacrymis et suspirio clamans juravit, dicens : « Vivit Dominus, nescio unde sit hoc. » Quo audito, timuit valde Joseph, et ex parte credidit in ea aliquid esse divinum. Nec enim timuisset, nisi ex parte aliquatenus credidisset. Ad hæc autem fidem verborum ejus commendabat conversatio ejus sancta. Forsitan autem cum esset justus, cœpit sibi cogitare de illa : « Comessatrix aut vinolenta nunquam fuit : » quoniam omnis mulier, quæ vinolenta est et comessatrix, etiam meretrix est. Nam sive in cibis, sive in libidinibus delectatio carnis est, quæ præcipitat hominem. Mulier quoque, quæ suavitatibus gulæ suæ non contradicit, multo magis neque libidini suæ resistere acquiescit, sicut etiam Apostolus dicit : « Quoniam vidua, quæ in deliciis est, » vivens mortua est[1]. » Non levis, non jocosa, non cantatrix, non turpium verborum amatrix, sicut solent plerumque puellæ, quæ libenter talia aut loquuntur, aut audiunt. Siquidem

[1] 1 Tim. v, 6.

impudentiores sunt, libenter loquuntur : si autem verecundiores, etsi loqui talia erubescunt, tamen delectantur audire. Non super virum oculos suos extulit, nec infixit aspectum. Hæc enim sunt documenta mulieris meretricis, sicut ait Salomon : « Fornicatio mulieris in extollentia oculorum ejus[1]. » Hæc et alia similia tractans, nihil horum inveniebat in ea : sed ex diverso omnia laudabilia, omnia admiranda, quæ sine Spiritu sancto possibile non erat esse in natura humana. Omnibus igitur documentis, quibus fornicatio mulieris intelligi et argui solet, deficientibus, sola apud eam remanebat suspicio gratiæ Dei. Propter hæc omnia æstimavit eam habere in utero de Spiritu sancto.

XLI. Nam nulla res sic castitatem mulieris viro commendat, sicut vita ejus disciplinata. Ubi enim timor Dei est, ibi et castitas est : ubi autem non est timor Dei, ibi neque castitas est. Caro enim urget, securitas mulieris adjuvat carnem : si timor Dei non fuerit qui resistat, quis eam teneat indagatam? O inæstimabilis laus Mariæ! magis credebat castitati ejus, quam utero ejus : et plus gratiæ, quam naturæ. Conceptionem manifeste videbat, et fornicationem suspicari non poterat. Possibilius esse credebat mulierem sine viro posse concipere, quam Mariam posse peccare. Et quod majus est videre, ut sponsus de sponsa sua haberet, sic habuit Joseph apud se. Frequenter enim viri, etiam si leviter viderint mulieres suas aspicientes in alterum, mox excitantur in zelum : et quod non est, illud suspicantur, quia ex magno amore nascitur zelus. Hic autem et maritalem zelum et uteri clamantis accusationem, sola præteritæ conversationis documenta vincebant. « Joseph autem vir ejus, cum esset justus, et nollet eam traducere, voluit occulte dimittere eam[2]. » Cogitabat enim forsitan apud se : « Si peccatum ejus celavero, facio

[1] Eccli. XXVI, 11. — [2] Matth. I, 19.

contra legem Dei : et si propalavero filiis Israël, lapidabunt eam. Timeo enim ne hoc, quod est in utero ejus, divinitus sit. Numquid non Sara nonaginta annorum concepit, et peperit [1] ? Si illam quasi lignum jam siccum fecit florere : quid si Divinitas partum isti voluit sine viro donare ? Numquid ad virum pertinet ipsa conceptio mulieris ? Nam si conceptio mulieris pertinet semper ad virum, sine dubio quando vult vir, tunc conciperet et mulier : nunc autem non quando vult vir, tunc concipit mulier, sed quando vult Deus. Si ergo conceptio mulieris non in viro posita est, sed in Deo : quid magnum si voluit isti fructum sine viro præstare ? Quid ergo faciam ? Dimittam eam occulte : quia in re incerta melius est, ut meretrix constituta evadat, quam ut innocens moriatur. Justius enim est injustum juste evadere, quam justum injuste perire : quia etsi reus semel evaserit, iterum potest perire : innocens autem si semel perierit, jam non potest revocari. Expedit ergo ut dimissa opprobrium patiatur, quam tradita morti moriatur.» Hæc autem talia cogitare et agere velle, non est hominis valde justi.

XLII. « Hæc eo cogitante, apparuit ei Angelus in somnis, » dicens [2] : » Quoniam ergo auditio verborum Mariæ, et consideratio vitæ ejus, mala suspicari de ea non sinebat Joseph : consideratio autem conceptionis ejus non permittebat eum ad plenum bona æstimare de ea, et sic animus ejus inter utrasque partes fluctuabat, et tenere eam timebat, et tradere eam non audebat : propter hoc necessaria fuit ei revelatio illa divina. Si enim ipsa Maria, quæ Angelum viderat, et audierat sibi loquentem tam de sua conceptione, quam de Elizabeth, ascendit in montana, ut videret Elizabeth, et ipso confirmaretur aspectu : quanto magis Joseph post verba conceptionis Mariæ, post consideratio-

[1] Gen. XVII et XXI. — [2] Matth. I, 20.

nem vitæ ejus, adhuc nutabundus, necessariam habuit revelationem divinam? Propter tres ergo causas apparuit ei. Primum, ne justus homo ignorans faceret rem injustam ex proposito justo; deinde propter honorem matris ipsius. Nam si dimissa fuisset, etsi non apud fideles, tamen apud infideles turpi suspicione carere non poterat. Tertio, ut intelligens Joseph sanctam conceptionem, diligentius se in futurum custodiret ab illa, quam prius. Prius enim servavit se propter disciplinam justitiæ, postea autem et propter timorem partus hujusmodi. Quare non ante conceptionem Virginis venit ad Joseph? Ut ne cogitaret quæ cogitavit, ne pateretur quæ passus est Zacharias, qui culpam infidelitatis incurrit de conceptione conjugis jam longævæ [1]. Incredibilior enim erat res, virginem posse concipere, quam anum. Si ille sacerdos constitutus rem faciliorem fore non credidit, quanto magis iste popularis rem difficiliorem fieri non credidisset? Si ipsa Maria Angelo sibi dicente de conceptione sua, pene non credebat, propter virginitatem suam, dicens : « Quomodo fiet hoc, quoniam » virum non cognosco [2]? » quomodo Joseph fuerat crediturus referenti de altera quod sine viro conciperet? « Joseph fili David, ne timeas accipere Mariam conjugem » tuam : quoniam quod nascetur ex ea, de Spiritu sancto » est [3]. » Filium David eum nominans, voluit eum adducere in memoriam promissionis Dei ad David, ut de semine ejus Christus nasceretur. Dicens autem: «Ne timeas,» cognitorem se cordis ejus ostendere voluit, ut per hæc futurorum bonorum, quæ de Christo erat dicturus, faceret fidem : « Quia » quod nascetur de ea, de Spiritu sancto est. » Spiritum sanctum, ipsum dicit unigenitum Deum, sicut ipse de se testatur in Evangelio : « Quia Spiritus est, inquit, qui vivificat : caro autem nihil prodest [4]. » Et Joannes ait : « Do-

[1] Luc. I. — [2] Ibid. 34. — [3] Matth. I, 20. — [4] Joan. VI, 64.

» minus Spiritus est [1]. » Non enim Spiritus advocatus ingressus est in Mariam, ut suscipiens corpus nascatur in mundum, sed ut sanctificaret Virginis vas. Dicens autem : « Quod nascetur ex ea, de Spiritu sancto est, » Hoc dicere vult, quia de semine viri alicujus non fuerat nasciturus, sicut æstimans metuebat Joseph, sed de Spiritu sancto. Sicut enim secundum præceptum Raphaëlis angeli ad Tobiam, viro et uxore more solito venturis ad coïtum, oratio præcedere debet [2], ut quod concipitur, in sanctificatione concipiatur : sic unigenito Deo Virginem ingressuro, Spiritus sanctus præcessit, ut præcedente Spiritu sancto, in sanctificatione nascatur Christus secundum corpus, Divinitate ingrediente pro semine. « Et pariet filium, » vocabisque nomen ejus Jesum [3]. » Non dixit : « Pariet tibi » filium, » sicut ad Zachariam : « Ecce Elizabeth uxor tua » concipiet, et pariet tibi filium [4] : » Quia mulier, quæ ex viro concipit, marito suo filium parit : quia magis ex illo est, quam de ipsa. Hæc autem, quæ non de viro conceperat, non filium illi peperit, sed sibi tantummodo. Vide quomodo similitudinem ipsius rei per omnia sequitur, quæ facta est in Adam. Sicut enim tunc mulier gustans de ligno, sola seducta est, et peperit mortem ; Adam autem non fuit particeps in seductione illius ; non enim a diabolo seductus peccavit, sed quia consensit mulieri : sic et modo accipiens Maria de Spiritu sancto, sola credidit, dicens : « Ecce jam » nunc beatam me dicent omnes generationes [5]. » Joseph autem tunc in fide conceptionis illius nihil habuit commune, sed postea tacendo, et consentiendo tantum salvatus est. Ideo et in somniis astitit ei, non palam : ut quemadmodum, dormiente Adam, creavit mulierem, sic et isti dormienti divinitus consignaret uxorem. Ipse autem Evan-

[1] Joan. IV, 24. — [2] Tob. VI, 18. — [3] Matth. I, 21. — [4] Luc. I, 13. — [5] Ibid. 48.

gelista interpretatur quid intelligitur Jesus hebraïca voce, dicens : « Ipse salvabit populum suum a peccatis eorum [1]. » Si ergo medicus, qui nullam potestatem habet salutis humanæ, propter solam confectionem herbarum, non erubescit medici sibi nomen imponere : quanto dignius iste vocatus est Salvator, per quem totus salvatus est mundus ?

XLIII. « Hoc autem totum factum est. » Quid totum ? Ut virgo propinquo suo desponsaretur, ut casta servaretur, ut Angelus per somnium Joseph loqueretur, ut sponsam eam accipere juberetur, ut pueri nomen Jesus vocaretur, ut Virgo mundi Salvatorem generaret. « Ut impleretur quod » dictum est a Domino per Prophetam, dicentem : Ecce » virgo in utero habebit, et pariet filium [2]. » Gratia a Prophetis testimonium habet, vel ideo ut Vetus et Novum consonet Testamentum. Vel ut infirmitati eruditorum satisfaciat, vel ut non mox temere videretur erumpere, quod tanto ante tempore prædictum est. Prophetia autem alia est ex præscientia, et hæc immutabilis, ut hæc : « Ecce virgo concipiet. » Alia ex judicio operum, et hæc solet mutari secundum quod verba sonant, non secundum intellectum, ut : « Adhuc quadraginta » dies, et Ninive subvertetur [3] : » Subintelligimus, « Nisi pœni- » teat. » Item quæ est ex præscientia, illa impletur Dei solummodo operatione, ut quod virgo pareret. Alia impletur hominum administratione, ut de aliquo ut sit justus. Admiratus itaque tanti mysterii dignitatem Propheta, quasi omnes de somno suscitans, ait : « Ecce virgo in utero habebit, et pa- » riet filium, et vocabunt nomen ejus Emmanuël, quod est » interpretatum, Nobiscum Deus [4]. » Multis prætermissis, uno utitur nomine, quod præsenti utile est negotio. Quamvis enim nobis sit præsens semper gubernando, tamen præ-

[1] Matth. I, 21. — [2] Isaï. VII, 14, et Matth. I, 22, 23. — [3] Jonæ III, 4. — [4] Isaï. VII, 14, et Matth. I, 23.

sentior essentialiter ex unitate personæ factus est. « Verbum » enim caro factum est, et habitavit in nobis [1]. Exurgens » autem Joseph a somno, accepit Mariam conjugem suam [2]. » Non in domo accepit eam, nec enim adhuc dimiserat eam de domo : sed de animo suo deposuerat eam, et iterum in animum suum eam recepit. « Et non cognovit eam, donec » peperit [3]. » Vere enim non cognovit eam ante, cujus fuerat dignitatis, quæ Unigeniti Dei facta fuerat mater : sed postquam peperit, tunc cognovit eam : quia speciosior et dignior facta fuerat, quam totus mundus. Nam quem totus mundus non capere poterat, nec merebatur accipere, quasi in angustum cubiculum uteri sui sola suscepit. Vidit Joseph enim virginem permanere post partum. Vidit mysterium stellæ quomodo stans super caput pueri, venientibus Magis, puerum demonstrabat. Stans testimonium dabat, quia loqui non poterat. Ipsos denique Magos vidit adorantes, et divina dona eorum præsentantes. Audivit sermones ipsorum, quomodo ab Oriente usque Jerosolymam, stella præcedente, venerant, quæ non dedignata est hominibus ministrare, ut Dei gloriam revelaret. Ergo incomparabilis nativitas, totius humanæ nativitatis mensuram excedens, et Divinitatem nascentis pueri ostendebat, et dignitatem Mariæ parientis Joseph demonstrabat. Ideo dicit : « Et non » cognovit eam, donec peperit filium suum primogenitum. » Cognovit autem eam quæ esset, post partum ipsius.

XLIV. Quidam ex hoc verbo, secundum Eunomium, putant, quod Joseph donec peperit quidem non illam habuit in conscientia, postea autem cognovit eam, et filios peperit. Unde et Christum primogenitum dicit : quia ille dicitur primogenitus, quem alii fratres sequuntur. Insanus neminem intelligit esse sanum : quia illi, qui ausi sunt hoc dicere de illa, putant quia et Joseph hoc ausus fuit facere.

[1] Joan. 1, 14. — [2] Matth. 1, 24. — [3] Ibid. 25.

Hoc enim quod fieri potuit, dicit Evangelista quia factum non est : illud autem quod nec fieri potuit, quid necessarium habuit dicere, factum non est? Nam sunt quædam, quæ naturaliter possunt fieri : sunt autem quæ impossibilia sunt per ipsam naturam. Volo tibi referre : Ille, nescio quis, cum illo litem commisit : et donec vivit, non est ei locutus. Numquid ex hoc quod dixi : « Donec vixit, non est ei locutus : » ex eo signavi, quia post mortem illi locutus est, quod fieri non potest? Illud enim, quod fieri potest, dixi, quia factum non est. Quid autem opus habui exponere, quia nec post mortem illi locutus est, quod fieri non poterat? Sic et Joseph ante partum credibile fuit ut cognosceret eam : quia nondum cognoscebat mysterii dignitatem : postquam vero cognovit, quia facta est Unigeniti Dei templum, quomodo poterat hoc usurpare? quod antea facere noluit vir religiosus expectans nuptias suas, postea facturus fuerat, ut habitationem Dei carnalibus concupiscentiis sordidaret? Hæc secundum rationem.

XLV. Veniamus autem ad auctoritatem Scripturæ. Dicit enim Apostolus secundum exemplum Prophetæ de Christo : « Oportet eum regnare, donec ponat omnes inimicos suos » sub pedibus ejus[1]. » Ergo Paulus hoc significavit, ut tandiu regnet Christus, quandiu fiant omnia sub pedibus ejus, postea autem cesset regnare? Stulte : qui regnat antequam omnia illi subjecta sint, multo magis regnat et postquam fuerint ei omnia subjecta. Item alibi dicit : « Donec venio, attende lectioni[2]. » Numquid significavit : « Donec venio quidem attende, cum venero autem, neglige? » De primogenito autem quod dico, usus est Scripturis, non solum illum primogenitum dicere, qui primus nascitur, sed etiam illum, qui solus est natus. Quando dicebat Dominus ad Pharaonem : « Primogenitus meus Israël[3], » numquid

[1] 1 Cor. xv, 25. — [2] 1 Tim. iv, 13. — [3] Exod. iv, 22.

jam alium populum habebat? Si autem dicis, quia secundum præscientiam dicebat primogenitum populum judaïcum, sciens quia ex gentibus alium populum erat facturus: dico tibi, quantum ad præscientiam suam, semper duos populos habuit: sed tam de Judæis, quam de gentibus unum populum fuerat habiturus, sicut et habet.

HOMILIA II.

CAPUT II.

I. « Cum natus esset Jesus in Bethlehem Judæ, in diebus Herodis regis[1]. » Cum fugeret Jacob ante fratrem suum Esaü, et venisset ad vesperum, vidit somnium tale. Scala posita erat, cujus caput pertingebat usque ad cœlum, et Angeli ascendebant et descendebant per eam; Dominus autem recumbebat super eam[2]. Surgens autem Jacob, suggerente Spiritu, prophetavit, dicens: « Quam formidolosus locus est hic! non est aliud hic nisi domus Dei, et porta cœli[3]. » Et ideo vocatum est nomen loci illius Bethel, quod est interpretatum, Domus Dei. Nato itaque in Bethlehem Domino, visionis illius prophetia completa est. Domus enim Dei est corpus Christi, ipso dicente: « Solvite templum hoc[4]. » Item: « Sapientia ædificavit sibi domum[5]. » Porta autem cœli ipse est Christus, per quem introitur in regna cœlorum, dicente Propheta: « Hæc porta Domini, Justi intrabunt per eam[6]. » Adhuc autem videamus quod ad utilitatem respicit, et quod Evangelista tem-

[1] Matth. II, 1. — [2] Gen. XXVIII, 12, 13. — [3] Ibid. 17. — [4] Joan. II, 19. — [5] Prov. IX, 1. — [6] Psal. CXVII, 20.

pus designat quando nascitur Christus, id est, in diebus Herodis regis, ut prophetiam Danielis completam demonstraret, quæ post septuaginta septimanarum annos Christum esse nasciturum demonstrat. Nam ex illo tempore usque ad regnum Herodis septuaginta septimanarum anni sunt consummati. Sciens autem Deus perfidiam Judæorum, quia crucifixo vero Christo, alium expectaturi fuerant Christum, id est, Antichristum, ideo occasionem incredulitatis eorum tollens, tempus ostendit, quando nasciturus erat Christus, ut in illum Christum credamus, qui ex tempore Danielis post septuaginta septimanarum annos nascitur, non in illum, qui in fine sæculi sub nomine Christi venturus est. « In diebus Herodis regis. » Quandiu gens judaïca, quamvis sub peccatoribus, tamen judaïcis regibus tenebatur, Prophetæ mittebantur ad remedium ejus. Qualis necessitas, tale et auxilium. Nunc autem, quando lex Dei sub potestate regis iniqui tenebatur : id est, justitia Dei sub dominatione romana premebatur, nascitur Christus, quia magna et desperabilis infirmitas medicum artificiosiorem quærebat.

II. « Ecce Magi venerunt ab Oriente Jerosolymam; di» centes : Ubi est qui natus est rex Judæorum[1] ? » Ecce, hoc est confestim ut natus est, magnum Deum ostenderunt in homine parvulo, et verbis, et actibus, et muneribus ipsis. Verbis quidem, quia dixerunt : « Ubi est qui natus est » rex Judæorum? Vidimus enim stellam ejus in Oriente, et » venimus adorare eum[2] : » actibus autem, quia, cum vidissent eum, adoraverunt eum. Inventa est in eis fides acutior quam aspectus, videntibus humilia, et intelligentibus alta. Muneribus autem, quia obtulerunt ei aurum, thus, et myrrham, sicut inferius ostendemus. Venerunt autem ad judicium gentium, et ad præjudicium Judæorum, illorum

[1] Matth. II, 1, 2. — [2] Ibid.

fidem prophetantes futuram, et istorum incredulitatem condemnantes præsentem. O beati Magi, qui ex omnibus gentibus primitiæ fidelium fieri meruerunt! Illi enim Magi futuræ Ecclesiæ formam portabant. Sicut enim illi regem, quem non viderant, credentes quærebant, et confitebantur: sic et nos qui sumus ex gentibus, Dominum, quem nunquam vidimus, credentes quotidie quærimus, et confitemur potestatem ipsius. Quam bene de istis prophetavit Esaïas, dicens: « Priusquam cognoscat puer patrem, et matrem, » accipiet virtutem Damasci, in conspectu regis Assyrio- » rum[1]. » Qui sunt Magi? viri orientales, qui venerunt a Perside. Magi enim apud illos, non malefici, sed sapientes intelliguntur. Ideo autem dicti sunt virtus Damasci, quia virtus uniuscujusque provinciæ sunt sapientes ipsius. Rex autem Assyriorum est diabolus, princeps dæmonum. Ergo Christus, priusquam secundum corpus inciperet cognoscere patrem aut matrem, virtutem diaboli subjugavit. Qualis futurus erat in posterum, cum ad perfectum venisset, demonstrabat in puero, qui adhuc in cunabulo constitutus, diabolum expoliavit a suis, scilicet ab istis Magis. Quomodo cum venisset ab bellum, evacuaturus fuerat omnem potestatem ipsius, considera. Quoniam ab Oriente venerunt, unde dies nascitur, inde initium fidei processit: quia fides lumen est animarum. Quando enim ab Occidente nascitur aliquid contra Orientem, divinatio mali ostenditur contra bonos: quando ab Oriente nascitur aliquid contra Occidentem, divinatio boni ostenditur contra malos. Quoniam ergo in temporibus Christi justitia subjugatura fuerat injustitiam, et fides infidelitatem, ideo ab Oriente venerunt primitiæ fidei. « Vidimus enim stellam ejus in Oriente, et » venimus adorare eum. »

III. Numquid nesciebant quia in Jerusalem regnabat

[1] Isaï. VIII, 4.

Herodes? Numquid non intelligebant justitiam legis, quia quicumque, rege vivente, alterum regem pronuntiat, et adorat, quasi minister tyranni punitur in sanguine? Sed dum considerabant regem futurum, non timebant regem præsentem. Numquid non habebant præ oculis suis periculum mortis, qui talem rem illicitam usurpabant? Sed non curabant de morte. Si autem curassent de morte, nunquam ad hoc ausi fuissent. Adhuc non viderant Christum, et jam parati erant mori pro eo. O beati Magi, qui ante conspectum crudelissimi regis, antequam Christum cognoscerent, Christi facti sunt confessores! Legi apud aliquem Magos istos ex libris Balaam divinatoris apparituræ hujus stellæ scientiam accepisse, cujus divinatio posita est et in Veteri Testamento: « ORIETUR STELLA ex Jacob, » et exurget homo ex Israël, et dominabitur omnium gen» tium[1]. » Audivi aliquos referentes de quadam scriptura, etsi non certa, tamen non destruente fidem, sed potius delectante, quoniam erat quædam gens sita in ipso principio Orientis juxta Oceanum, apud quos ferebatur quædam scriptura, inscripta nomine Seth, de apparitura hac stella, et muneribus ei hujusmodi offerendis, quæ per generationes studiosorum hominum, patribus referentibus filiis suis, habebatur deducta. Itaque elegerunt seipsos duodecim quidam ex ipsis studiosiores, et amatores mysteriorum cœlestium, et posuerunt seipsos ad expectationem stellæ illius. Et si quis moriebatur ex eis, filius ejus, aut aliquis propinquorum, qui ejusdem voluntatis inveniebatur, in loco constituebatur defuncti. Dicebantur autem Magi lingua eorum, quia in silentio et voce tacita Deum glorificabant. Hi ergo per singulos annos post messem trituratoriam, ascendebant in montem aliquem positum ibi, qui vocabatur lingua eorum mons Victorialis, habens in se quamdam spe-

[1] Num. XXIV, 27.

luncam in saxo : fontibus, et electis arboribus amœnissimus : in quem ascendentes, et lavantes se, orabant et laudabant in silentio Deum tribus diebus. Et sic faciebant per singulas generationes, expectantes semper, ne forte in generatione sua stella illa beatitudinis oriretur, donec apparuit eis descendens super montem illum Victorialem, habens in se formam quasi pueri parvuli, et super se similitudinem crucis : et locuta est eis, et docuit eos, et præcepit eis, ut proficiscerentur in Judæam. Proficiscentibus autem eis per biennium, præcedebat stella, et neque esca, neque potus defecit in peris eorum (8). Cætera autem, quæ gesta referuntur ab eis, in Evangelio compendiose posita sunt. Tamen cum reversi fuissent, manserunt colentes et glorificantes Deum studiosius magis, quam primum, et prædicarunt omnibus in genere suo, et multos erudierunt. Denique cum post resurrectionem Domini Thomas apostolus isset in provinciam illam, adjuncti sunt ei, et baptizati ab eo, facti sunt adjutores prædicationis illius.

IV. Ex eo autem quod dicit Scriptura : « Vidimus stellam » ejus in Oriente, » videtur occasionem dare infidelibus de astrologia, ut unumquemque putent suæ stellæ motu et nasci, et vivere : ideo bonum est breviter de his inferre sermonem. Si enim stellæ est quod aut boni sumus, aut mali : ergo nec bonum nostrum laudandum est, nec malum vituperandum, quia nec est in nobis voluntarius actus. Ut quid enim boni mei laudem merear, quod non meo arbitrio, sed motu stellæ facio : aut mali mei pœnam suscipiam, quod non voluntate, sed necessitate commisi? Nam nec possum fugere malum, etiamsi volo, si me nativitatis meæ stella compellit ad malum. Si adulter et homicida fiunt per stellam, et in crimine stella facit eos interfici, magna est illarum iniquitas stellarum, magis autem illius qui stellas ad hoc creavit. Interrogamus ergo: «Ex se facta

est creatura, an ab alio?» Si quidem dixerint: «Ex se,» audiant a nobis, quoniam impossibile est, quod a se extitit, et eventu agitur, ut aliquem ordinem habeat certum. Si autem dicunt: «Ab alio,» ergo iniquus est qui fecit. Nam cum sit præscius futurorum Deus, quod tanta iniquitas futura erat per stellas, si noluit emendare, non est bonus : si autem voluit, et non potuit, impotens est. Sed etiam injustus est : quia ex necessitate stellarum peccantes ita punit, quasi ex voluntate peccantes. Ipsa denique mandata Dei, ne peccent, aut hortamenta ut faciant bonum, per hanc insipientiam nonne destruunt? Quis enim hortetur aliquem ne faciat malum, quod non potest declinare? aut ut faciat bonum, ad quod non potest pervenire? Deinde interrogamus : «Si idem semper est cursus stellarum, quare non semper idem est et hominum status?» Si dicunt : « Per certos annos fit stellarum restauratio, » necesse est ergo qui sciunt astrologicam disciplinam, quia per certos annos restituuntur stellæ. Quibus post responsum dicimus : « Quæ fuit illa, quæ fecit omnes homines in diluvio mori? Numquid in ea extitit ut iterum diluvium faceret, aut illi homines secundum unam stellam fuerant nati?» Nam oportebat per unumquemque gyratum eamdem ipsam indeficientem rem consummari. Nam si ejusmodi motio et gyratus stellarum, ejusdem malitiæ et ejusdem bonitatis causam præstat, oportebat non semel fieri Abraham, aut Patriarchas, aut Prophetas, aut Apostolos, sed quotiescumque fit ipse gyratus stellarum. Denique ipsa conversatio hominum testis est veritatis. Ante adventum Christi, quæ stella omnes homines idola colere compellebat, cæterasque iniquitates facere? Aut post Christum qualis gyratus ab idolis recedere homines fecit, et per totum orbem mores mutavit antiquos? Ecce Persæ matribus et filiabus junguntur, Judæi autem octavo die circumciduntur, et unaquæque gens aliam atque aliam habet

consuetudinem. Si idem est cursus stellarum, quomodo Persæ ab illa consuetudine nunquam recedunt, neque Judæi a sua? Si autem dicatur : « Secundum diversas regiones diversa est stellarum operatio : » quomodo ergo qui in Perside crediderunt, ab illa turpitudine recedere potuerunt, in eadem regione manentes? aut qui non crediderunt, etiam peregrinantes in aliena provincia mores patrios tenuerunt? Et Judæi transmigrati in Babyloniam, et illic filios procreantes, quomodo nunquam per stellas regionis illius compulsi sunt a circumcisione sua recedere, et illorum insaniam sequi? Ne quis ergo stellarum culpet discursum, sed suum propositum.

V. « Audiens autem Herodes rex turbatus est, et omnis » Jerosolyma cum eo[1]. » Existimans illum regem fore terrenum, quasi de successore regni turbatus est. Semper enim grandis potestas majori timori subjecta est. Sicut ramum arborum in excelso positarum, etiamsi lenis aura flaverit, movet : sic et sublimes homines in culmine dignitatum existentes, etiam levis nuntii fama conturbat. Humiles autem sicut in convalle, plerumque in tranquillitate consistunt. Aut ideo turbabatur, audiens regem natum Judæis ex genere Judæorum, cum esset ipse genere Idumæus : ne regno revoluto iterum ad Judæos, et ipse a Judæis expelleretur, et semen ejus post ipsum præcideretur a regno. Puto quod non tantum Herodes a semetipso turbabatur, quantum diabolus in Herode. Herodes enim timebat, quod suspicabatur : diabolus autem timebat, quod vere sciebat. Herodes hominem æstimabat, diabolus Deum cognoscebat. Audierat enim jam Angelos in aëre clamantes : « Gloria in excelsis Deo, et in terra pax hominibus bonæ » voluntatis[2]. » Ideo quanto magis testes addebantur pro Christo, tanto magis destructionem potestatis suæ diabolus

[1] Matth. II, 3. — [2] Luc. II, 14.

timebat. Unusquisque ergo eorum zelo proprio turbabatur, et secundum suam naturam sui regni successorem timebat : Herodes terrenum, diabolus autem cœlestem. Nam nec Herodes terreretur, si cœlestem regem nasci suspicatus fuisset, nec diabolus, si terrenum. Vis scire quia non tantum ipse turbabatur, quantum diabolus in eo? Ecce et judaïcus populus turbabatur, qui magis de audito isto gaudere debuerat, quia rex Judæus surgere dicebatur, designatus a Deo. Sed turbabantur, quia de adventu Justi non poterant iniqui gaudere. Aut certe turbabantur timentes ne forte iratus Herodes judaïco regi, genus ejus vexaret. Nam quemadmodum certantibus ventis mare concutitur, sic regibus adversantibus sibi, populus regni vexatur.

VI. « Convocavit autem principes sacerdotum, et Scribas, » et interrogavit ab eis, ubi Christus nasceretur [1]. » Ex hoc apparet maxime, quia diabolus turbabatur in Herode, quoniam traditores legis interrogat. Ut quid enim interrogaret Herodes, qui non credebat Scripturis? Sed investigabat diabolus, qui credebat quod Scripturæ non mentiuntur. Nam diabolus alios in errorem inducit, ipse autem veritatem bene cognoscit. Quid enim vis? credebat Herodes Scripturis, aut non credebat? Si non credebat, ut quid interrogabat Scripturas, quas putabat esse vaniloquas? Aut si credebat, quia inde vere nasciturus est rex, unde Scripturæ dicebant, quomodo sperabat posse se interficere illum regem, quem futurum Scripturæ esse dicebant? Numquid poterat homo corrigere, ut ne fiat quod Deus ordinavit ut fieret? Sed quidem credebat Herodes in malo, in bono autem non credebat : quoniam quidem quod inde nasciturus fuerat rex, unde Scripturæ dicebant, credebat : quoniam autum adversus illum agere non poterat, quem Deus mit-

[1] Matth. II, 4.

tebat : non credebat, quia non suo consilio gubernatur, sed vinculo diaboli trahebatur ligatus. Sic sunt omnes homines peccatores, in quibus diabolus operatur : credunt Scripturis, et non credunt : quia hoc ipsum, quod credunt, perfecte credere non permittuntur. Quod enim credunt, veritatis est virtus; quia nulli potest esse occulta. Quod autem non credunt, excæcatio est inimici; quia subjecti sunt operibus ejus, et mens eorum libera non est : ut puta omnes, qui Christiani sumus, et legimus, scimus quia mundus consummandus est, et quia morituri sumus, et hoc ipsum tamen perfecte non credimus. Si enim perfecte crederemus, sic viveremus, quasi post modicum transituri de hoc mundo, non quasi in æternum mansuri. « At illi dixerunt : » In Bethlehem Judæ. Sic enim dictum est per Prophetam [1]. » Dant responsum regi interroganti ex corde non bono, cum deberent celare mysterium regis a Deo prædefiniti ad salutem gentis Judææ ; maxime in conspectu regis alienigenæ, qui non solum zelo regni, sed etiam generis alieni odio adversaturus regi postmodum futuro non ignorabatur, si ipsi sapienter voluissent considerare. Et non solum manifestant mysterium, sed etiam ad fidem sermonum suorum propheticum protulerunt exemplum, tanquam qui thesauros Domini sui absconditos hostibus ejus prodant : et facti sunt non prædicatores operum Dei, sed proditores mysteriorum ejus : et non doctores Herodis, sed irritatores malitiæ ejus. Ex quibus docemur Scripturarum occulta non manifestari iniquis, sed fidelibus, sicut præcepit Paulus : « Quæ a me » audisti per multos testes, hæc commenda fidelibus, qui » possunt etiam alios docere [2]. » Et non solum prophetiæ mysterium prodiderunt regi iniquo, sed adhuc ipsam prophetiam præcidentes ex uno consensu suo omnes, et non exponentes omnem Scripturam divinitus inspiratam, inter-

[1] Matth. II, 5. — [2] 2 Tim. II, 2.

ficiendorum parvulorum facti sunt causa. Quomodo enim scriptum erat? « Et tu Bethlehem terra Juda, non es » minima inter principes Juda : ex te enim exiet dux, qui » regat populum meum Israël, diesque ejus a diebus sæculi [1]. » Si ergo integram prophetiam protulissent, sicut fuerat dicta, considerans Herodes quia dies nascituri regis illius a diebus sæculi erant, et intelligens antiquitatem honoris ejus : quia non erat ille talis rex terrenus, cujus dies a diebus sæculi erant, in tantum furorem non exarsisset adversus eum : nunc autem præcisa hac parte prophetiæ, quæ compescere poterat zelum ipsius, primam partem solum protulerunt, quæ eum poterat irritare. Unde ita exponentibus illis, putans Herodes similem cæteris regibus ex ea nasci regem, parvulos interfecit, cum illis æstimans occidere etiam Christum. O infelices Judæi! Herodem docuerunt quia de Bethlehem nascitur ipse qui est gubernaturus populum Israël : et se non docuerunt, postquam natus est, ut crederent ei. Herodes illis credidit quasi vera dicentibus, ut persequeretur Christum, et ipsi sibi non crediderunt, ut susciperent eum.

VII. « Tunc vocavit occulte Magos, et diligenter exquisivit tempus quando apparuit eis stella. Et ait illis : Ite et » videte de puero, et cum inveneritis, renuntiate mihi, ut » et ego veniens adorem eum [2]. » Postquam audivit Herodes responsum, duplici modo credibile : primum, quia a sacerdotibus fuerat dictum : deinde quia exemplo prophetico fuerat comprobatum : non ad devotionem flectitur nascituri regis, sed ad malitiam interfectionis ejus per dolum : quia malus homo quæ Dei sunt quidem intelligere potest; quæ Dei sunt autem agere non potest : quoniam intellectus hominis ex Deo creatus est, actus autem ex proposito voluntatis ipsius. Vidit enim Herodes magnam devotionem

[1] Mich. v, 2, et Matth. ii, 6. — [2] Ibid. 7, 8.

Magorum circa Christum, et quia non poterat eos nec blandimentis flectere, nec minis terrere, nec auro corrumpere, ut consentirent ei in interfectione regis futuri, ideo et illos ipsos decipere cogitavit. Nec enim poterat fieri, ut blandimentis seducti proderent illum, propter quem tanti itineris susceperunt laborem. Nec expavescere poterant aliquem ut traderent eum, qui non aspexerant Herodem, nec Cæsarem, sed in medio regno illorum ingressi sunt, alium regem annuntiantes : nec aliquid amplius desiderare poterant, quam Christum, qui illi de tam longa provincia munera pretiosa portabant. Cum vidit quod aliud facere non poterat, ergo devotionem promittebat, qui gladium acuebat, et malitiam cordis sui humilitatis colore depingebat. Talis enim est consuetudo omnium malignorum, quando aliquem in occulto gravius lædere volunt, humilitatem illi et amicitias fingunt. Occulte vocavit eos, ut non viderent Judæi (habebat enim suspectos Judæos) ne forte quasi regem suæ generationis amantes, et intelligentes astutiam Herodis, proderent consilium ejus Magis, nesciens quia inimici majores erant Christi Judæi quam ipse. Herodes enim velut hominem suspicans persequebatur : Judæi autem post multa miracula, post signa cœlestia, postquam manifeste cognoverunt eum esse Filium Dei, tunc crucifixerunt eum. Quanto ergo manifestior Divinitas ejus illis, quam isti : tanto sceleratior est Judæorum iniquitas, quam Herodis.

VIII. « Et ecce stella, quam viderant in Oriente, præcedebat eos, usque dum venit et stetit super caput pueri [1]. » Ex hoc ostenditur loco, quia cum aliquantulum stella adduxisset Magos prope Jerusalem, abscondita est ab eis, ut relicti a stella cogerentur in Jerusalem interrogare de Christo, simul et manifestare de illo propter duas causas. Pri-

[1] Matth. II, 9.

mum, ad confusionem Judæorum : quoniam quidem gentiles stellæ tantummodo visione confirmati, Christum etiam per alienas provincias requirebant : et Judæi ab infantia prophetias legentes de Christo, et in suis finibus natum non susceperunt. Deinde, ut interrogati sacerdotes unde nasceretur Christus, ad præjudicium suum responderent de Bethlehem : quia qui Herodem docuerant de Christo, ipsi ignorabant de illo. Si enim jugiter apparuisset, in Bethlehem eos fuerat deductura, et ideo non fuissent coacti interrogando nuntiare de illo. « Et ecce stella, quam vide- » rant in Oriente, antecedebat eos : » ut considerantes obsequium stellæ, regis intelligerent dignitatem, et dicerent apud se : « Quomodo sit rex iste terrenus, cui stella ministrat ? » Quid autem mirum, si, Sole justitiæ orituro[1], stella ministrabat divina? Præcedebat autem eos, ut ostendat quoniam hominibus quærentibus Deum, sic omnia elementa ministrant. Si ergo magnum putas, quia Christo stella obsequebatur, vide quoniam majora sunt, quæ tibi homini constituto ministrant. Ecce enim tibi sol currit, et luna fulgere non cessat. Si tibi homini constituto elementa ministrant, quid mirum si Christo stella obsequebatur? Si tibi peccanti elementa ministrant, quid mirum si ante illos quærentes Christum stella currebat? Et si Angeli ministrant hominibus, quos Deus non ad obsequium hominum, sed ad suum creavit, quid magnum, si hominibus elementa ministrant, quæ propter homines sunt creata? Hæc audientes, gaudere nos oportet, pariter et timere : quia quanto majora beneficia hominibus sunt constituta, tanto graviora peccantibus judicia sunt præparata. « Et stetit super caput » pueri, » quasi dicens: « Hic est : » ut quia loquendo monstrare non poterat, stando monstraret.

IX. « Et videntes stellam, gavisi sunt gaudio magno val-

[1] Malach. IV, 2.

» de [1]. » Quia videlicet spes illorum non erat decepta, sed amplius confirmata, quod tanti itineris non sine causa susceperunt laborem. Indicio enim stellæ sic occurrentis sibi secundum tempus, intelligebant quia divinitus eis nativitas illa regis est ostensa. Et per mysterium stellæ intelligebant quoniam dignitas tunc nati regis excedebat mensuram omnium mundialium regum : necesse enim erat, ut gloriosiorem putarent regem illum, quam stellam, cui stella sic devote obsequebatur. Aut quomodo non crederent ei subdendos homines, cui etiam cœli ornamenta subdita esse videbant ? Aut quomodo poterat ei terra esse rebellis, cui famulabatur et cœlum ?

X. « Et intrantes domum, viderunt puerum et matrem » ejus [2]. » Videamus quid tale gloriosum videntes in puero gravisi sunt, qui regem quærentes, tanti itineris susceperunt laborem ? Numquid viderunt palatium marmoribus splendidum ? Numquid matrem ejus diademate coronatam, aut in lecto aureo recumbentem ? Numquid puerum auro et purpura involutum ? Numquid aulam regiam diversis populis personantem ? Sed quid ? Pandochium tenebrosum et sordidum, et magis animalibus quam hominibus aptum : in quo nemo contentus erat secedere, nisi itineris necessitate coactus. Matrem ejus vix tunicam unam habentem, non ad ornamentum corporis, sed ad tegumentum nuditatis proficientem, quam habere poterat uxor carpentarii, et hæc in peregre constituta. Puerum pannis sordidissimis involutum, et in sordidiore quoque præsepio positum : quia locus ille sic erat angustus, ut nec ponendi infantem spatium invenirent. Si ergo regem terrenum quærentes, sic invenissent, magis confundendi fuerant quam gavisuri, quia tanti itineris laborem sine causa suscepissent : nunc autem quia cœlestem regem quærebant,

[1] Matth. II, 10. — [2] Ibid, 11.

etsi nihil regale videbant in eo, tamen solius stellæ testimonio contenti gaudebant. Oculi eorum contemptibilem puerum aspicere non poterant, quia Spiritus in corde eorum terribilem eum monstrabat. Adhuc autem si quasi terrenum regem eum quæsissent, invenientes eum apud ipsum remansissent, sicut sæpe fieri solet in sæculo, ut, proprio rege relicto, conferant se ad alterum. Nunc autem et hunc adoraverunt, et ad suum reversi sunt, ut istum haberent regem cœlestem animarum suarum, illum autem terrenum corporum suorum.

XI. « Et adoraverunt eum[1]. » Putas adorassent infantem non intelligentem adorationis honorem, nisi aliquid divinum credidissent in eo ? Ergo non pueritiæ detulerunt honorem nihil intelligenti, sed Divinitati ejus omnia cognoscenti. Sed et qualitas ipsa munerum oblatorum testificabatur eos quamdam Divinitatis æstimationem habere de puero. « Apertis enim thesauris suis, obtulerunt ei munera, » aurum, thus, et myrrham[2]. » Adimplentes gentium in Christo confessionem, et prophetiam impletam significantes Esaïæ dicentis : « Omnes qui sunt in Saba venient, au» rum offerentes, et lapidem pretiosum, salutare Domini » evangelizantes, et omnes oves Cedar congregabuntur, et » arietes Nabajoth venient, qui et offerent acceptabilia su» per altare tuum[3]. » Confestim autem cognoscentes, et aperientes thesauros suos, congrua gentibus in Christo per ipsa dona ostenderunt oblationem. Regem enim cognoscentes eum, primitiam mundam, et pretiosam Sanctorum, sibi aurum repositum obtulerunt. Divinum autem et cœleste intelligentes principium ejus, Libani obtulerunt odorem, forma mundæ orationis in odorem suavem Spiritus sancti oblatæ. Humanam autem et temporalem sepulturam ejus intelligentes, obtulerunt myrrham. Hæc autem

[1] Matth. II, 11. — [2] Ibid. — [3] Isaï. XL, 6, 7.

etsi tunc non intelligebant Magi secundum quale mysterium ista gerebantur, vel quid significaret unumquodque munus eorum, nihil tamen contrarium est. Gratia enim, quæ illos hæc omnia facere hortabatur, et ipsa ordinaverat universa postmodum cognoscenda. Aurum sunt ergo perfecti fideles et sapientes, dicente Apostolo: « Si quis ædificat aurum, argentum, lapides pretiosos [1]. » Si quis ergo præbet se Christo fidei sapientia plenum, obtulit ei aurum. Thus autem est oratio, sicut scriptum est: « Dirigatur oratio mea, sicut incensum in conspectu tuo [2]. » Si quis ergo Christo mundam offert orationem, obtulit ei thus. Myrrham æstimo esse opera bona: quoniam sicut myrrha corpus defunctorum insolubile servat, sic bona opera Christum crucifixum in memoria hominis perpetuum servant, et hominem servant in Christo. Primum ergo oportet Christo offerre fidem rationabilem, deinde orationem mundam, et tertio opera sancta. Tu ergo quando venis ad Ecclesiam ad orandum Deum, munera tecum in manibus tuis porta: da non habentibus, et pete ab illo qui habet, ut oratio tua bonis operibus commendetur. Sic et in lege scriptum est; « Ne intres in conspectu Domini Dei tui vacuus [3]: » infirma enim oratio est, quæ eleemosynarum virtute non est munita.

XII. « Et admoniti in somnis ne redirent ad Herodem, » per aliam viam reversi sunt in regionem suam [4]. » O fides Magorum! non contradixerunt Angelo admonenti, dicentes: « Tantam viam venimus; venientes ante multitudinem civitatum non timuimus; regem terribilem apud illas omnino non expavimus: sed stetimus, et fiducialiter qui natus fuerat regem prædicavimus, et quasi Deo munera digna obtulimus, et quasi servos latenter jubes nunc fugere, ut

[1] 1 Cor. III, 12.— [2] Psal. CXL, 2.— [3] Exod. XXIII, 15.— [4] Matth. II, 12.

alia via venientes, alia redeamus? » Sed fideles constituti, nec tunc timuerunt cognosci, nec modo erubuerunt occulte recedere : quia nec erat possibile, ut qui ab Herode ad Christum venissent, ad Herodem redirent. Qui enim, relicto Christo, vadunt ad Herodem, frequenter revertuntur ad Christum : qui autem, relicto Herode, ad Christum veniunt toto corde, nunquam revertuntur ad Herodem : id est, qui de Christo ad diabolum transeunt per peccatum, frequenter per pœnitentiam revertuntur ad Christum : qui autem, relicto diabolo, venit ad Christum, difficile revertitur ad diabolum; quia qui nunquam fuit in malis, sed in innocentia, dum nescit quid sit malum, facile decipitur, et transit ad diabolum : sed cum expertus fuerit malum quod invenit, et recordatus fuerit bonum quod perdidit, compunctus redit ad Deum unde recessit. Qui autem in malis fuerit, et conversus est ad bonum, dum gaudet de bonis quæ invenit, et recordatur mala quæ evasit, difficile redit ad malum. Sed quid? quia multi, cum, Christo relicto, peccaverunt, non agunt pœnitentiam. Illi tales nunquam fuerunt Christi, ideo superius dixi : « Qui toto corde de diabolo venit ad Christum. » Qui enim post peccatum non pœnitet, non quasi homo carne deceptus peccavit, sed arbitrio suo cum esset malus, malum egit [1]. Nam malus quod malum est non putat malum, ideo nec pœnitet cum fecerit malum. Aut ita : « Qui enim a diabolo venit ad Deum, nunquam debet per illam viam ambulare, per quam venit ad diabolum. » Venisti per viam fornicationis, ambula de cætero per viam eleemosynarum. Si autem per ipsam viam redieris, iterum sub regnum Herodis vadis, et fis proditor Christi.

XIII. « Qui cum recessissent, ecce Angelus Domini apparuit in somnis Joseph dicens : Tolle puerum, et matrem

[1] I Joan. v, 8.

» ejus, et fuge in Ægyptum [1]. » O Angele Dei, nonne tu mihi retulisti, quia quod nascetur ex ea, de Spiritu sancto est? et quomodo jubes nos fugere? Quomodo Filius Dei ante hominem fugit? Aut quis liberet de inimicis, si et ipse inimicos suos timet? Jam primum quidem fugit, ut regulam humanæ naturæ, quam suscepit, conservet in omnibus, et in hac parte; quia et humanæ naturæ et puerili ætati convenit fugere potestatem minantem. Alioqui si illud agat in corpore constitutus, quod est proprium Dei, non dispensat in se humanam naturam, sed mutat. Deinde ut et cæteri Christiani, id est Sancti, cum necessitas persecutionis advenerit, fugere non erubescant. Et quare vadit in Ægyptum? Numquid alia terra defecit? Semper enim adversus populum ejus Ægyptus extitit inimica. Sed etiam recordatus Dominus, « Qui non in finem irascitur, neque in » æternum indignatur [2], » quanta mala fecerit super Ægyptum : ideo mittit Filium suum in eam, et dat illi magnæ reconciliationis signum, et perpetuæ amicitiæ pignus, ut decem plagas Ægypti una medicina sanaret. O commutatio dexteræ Excelsi [3]! ut populus qui ante fuerat persecutor populi primogeniti, postea fieret custos unigeniti Filii; ut qui illi populo violenter dominati sunt, isti cum devotione servirent; ut jam non irent ad mare Rubrum demergendi, sed vocarentur ad aquas baptismatis vivificandi; ut impleatur quod dictum est : « Ecce Dominus descendit in » Ægyptum, sedens super nubem levem [4]. » Nubes est corpus ipsius. Leve autem sine pondere peccatorum.

XIV. « Tunc Herodes videns quoniam delusus esset a » Magis, iratus est vehementer [5]. » Postquam parvulus Jesus Magos subjugavit sub imperio suo, non potestate corporis, sed gratia Spiritus, non exercitum Christus misit

[1] Matth. II, 13.— [2] Psal. CII, 9.— [3] Id. LXXVI, 11.— [4] Isaï. XIX, 1. — [5] Matth. II, 16.

post illos, sed stellam modicam ante illos. Religione illos subdidit, non timore. Non enim persecutus est illos, sed ipse requisitus est ab eis. Ideo merito irascebatur Herodes, quia quibus ille sedens in throno regni et vestitus purpura suadere non poterat, his Jesus parvulus, et jacens in præsepio, et pannis involutus placuit. Herodes autem, qui dum vellet deludere, delusus est, devotionem promittebat puero dicens : « Exquirite de puero, ut et ego veniam, et adorem » eum. » Insensatus qui unigenitam Dei sapientiam humana fraude circumvenire tentabat. Jam enim quasi successorem regni sui timens fremebat. Nam reges siquidem ex aliis causis irascuntur, cito placantur : illa autem ira eorum inextinguibilis est, quam regni zelus accendit. Deinde contemnentes eum Magi addiderunt causas doloris : quemadmodum si quis infundat oleum super ignem ardentem, magis crescit incendium : sic ardentem zelum Herodis delusionis opprobrium amplius excitavit.

XV. Quid fecit ? « Misit et occidit omnes pueros in Bethlehem, et in omnibus finibus ejus, a bimatu et infra, secundum tempus quod exquisierat a Magis [1]. » Ut quid ? Quia delusus erat a Magis. Sicut fera bestia habens naturalem asperitatem, si ab aliquo fuerit vulnerata, naturalem crudelitatem ejus duplicat ira doloris, et quasi cæca furore, jam non aspicit vulnerantem, sed quicumque ante oculos ei occurrerit, sive homo, sive alterum animal, quasi auctorem vulneris sui dilaniat : sic et ille delusus a Magis, iram suam super parvulos effundebat. Dicebat enim cogitans in furore : « Certe Magi invenerunt puerum illum, quem regnaturum dicebant, et aut aurum acceperunt a parentibus ejus, aut largis promissionibus sunt placati, ideo ad me reversi non sunt. » Nam rex quidquid adversus regnum suum putaverit, totum verum æstimat. Animus ejus sem-

[1] Matth. II, 16

per suspectus est, regni zelo repletus; dum omnia timet, omnia suspicatur. Facile credit quidquid fuerit suspicatus. Sicut vir si zelet uxorem, aut uxor virum, omnem auditionem turpem credit de illo: etsi non sit auditio ipsa digna et idonea ut credatur, tamen fidem auditionis zelus commendat. Ideo ergo forsitan talia dicebat apud se: «Quis est puer ille qui, antequam nascatur in terra, jam apparet in cœlo? Necdum seipsum ostendit, et jam omnes illum quærunt. Et necdum terrenum populum habet, et jam militiæ cœlestes stellarum illi ministrant. Quis est ille, qui antequam mecum pugnet, jam me vincit: antequam vincat, regnat: antequam regnet, jam dominatur? Quid putas facturus est ille homo in regno meo, si creverit? Ego et dona hominibus spargo, et gladium porto, ut qui non timet, vel diligat; qui non diligit, vel timeat. Ille nec populum habet, nec divitias congregavit, et quomodo sine auro diligitur, et sine ferro timetur?» Sic misit et interfecit omnes parvulos, ut unum inveniret in omnibus. Sed nec unum invenit in omnibus, et omnibus vitam æternam præstitit propter unum. Ipse se fallere voluit, qui inter homines Deum quærebat tenere. Quid agit insensata ira tua, Herodes? Si non credis verbis quæ Magi dixerunt de rege futuro, quare sine causa insanis in pueros? Si autem credis verum esse quod dictum est de puero et de stella, iterum dico: «Quare sine causa insanis in pueros?» Numquid potes tu mutare sententiam Dei, aut perdere illum, quem Deus defendit? Sed quid mirum si Herodes homo iniquus putabat se posse mutare consilium Dei? Ipse denique sapientissimus Salomon, cum propter peccatum suum audisset a Prophetis Hieroboam regem futurum, posuit persequi eum [1], putans posse illum perdere, quem Deus producit; quia zelus sapere nescit, et ira non potest habere

[1] 3 Reg. XI, 40.

consilium. « Vox in Rhama audita est [1]. » Rhama civitas erat Saül; Saül autem erat de tribu Benjamin : Benjamin vero filius erat Rachel, cujus monumentum erat juxta Bethlehem, ubi hæc agebantur mala. Quoniam ergo in Bethlehem interficiebantur parvuli, ubi erat monumentum Rachel, ideo Rachel introducitur plorans. Quamvis autem Rhama non esset prope Bethlehem, tamen dicitur : « Vox » in Rhama audita est : » quoniam Rhama hebraïce interpretatur Excelsum. Ideo dixit: «Vox in excelso audita est [2] : » quoniam de morte innocentium mittebatur ad cœlum, ideo audiebatur in excelso. Sic enim ait Salomon : « Vox » pauperis penetrat nubes, et non discedit donec audia» tur [3]. » Sic et pauper quando violentiam patitur a potente, etiamsi non est ausus vociferare, sed latenter lacrymatur, tacitus clamor ejus in excelso auditur : quia non magnus clamor velociter a Deo auditur, sed justus. Quod ait, «Ploratus, » fletum parvulorum ostendit : quod autem dixit : « Ululatus, » matrum significat lamentum. Plorabant enim parvuli, quia separabantur a matribus : ululabant matres, quia desolabantur a filiis, et quasi viscera earum separabantur ab eis. Et erat videre majorem dolorem in matribus remanentibus, quam in parvulis morientibus. Parvuli enim unum patiebantur dolorem, quia separabantur a matribus, et non quia ducebantur ad mortem. Nec enim sciebant adhuc mortis timorem. Matres autem duplicem ; unum quidem quod videbant parvulos suos interfici : alterum quod ipsæ desolabantur a filiis. In parvulis mors eorum beata finem faciebat doloris : in matribus autem, parvulorum memoria semper reparatio erat doloris.

XVI. Post hæc autem dignam pœnam Herodes suscepit. Nam filios suos tres interfecit, et non interfectos ab alio vidit occidi, ut ne vel paternam super illos pietatem

[1] Matth. II, 18. — [2] Jerem. XXXI, 15. — [3] Eccli. XXXV, 21.

demonstraret in luctu, sed ipse occidit, ut et filios perderet, et de morte eorum crimen acquireret. Viscera sua laniabat in filiis, et dolorem eorum non sensit. Ut quemadmodum parvuli mortem suam non senserunt propter infantiam : sic et ille dolorem viscerum suorum non sensit propter insaniam. Deinde ipse multis doloribus apprehensus est, sicut refert historia quam longum est narrare. Quot enim membra corporis habebat, tot doloribus torquebatur. Et quia multoties mori non poterat, qui multos occiderat infantes, propterea vindicta morientium plurimorum in plurimis ei doloribus reddebatur. Item quando vidit se prope mortem, sciens quia odibilis erat apud omnes Judæos, et quia mors illius multis gaudium erat factura, congregavit omnes principes Judæorum : et jussit, ut, cum ipse mortuus fuisset, omnes occiderentur, ut in morte ejus omnes civitates lugerent : etsi non propter amorem illius, vel saltem propter suum dolorem. Et hoc consilio Dei factum est. Quando enim Magi annuntiaverunt de stella regis futuri, omnes principes consenserunt Herodi, ut requireret puerum et occideret. Hoc unde scimus? Primum quia dicit Scriptura : « Turbatus est Herodes, et » omnis civitas cum illo. » Deinde ipsa verba Angeli hoc demonstrant, dicentis : « Accipe puerum et matrem ejus, » et revertere in terram Juda : defuncti sunt enim qui quærebant animam pueri [1]. » Non dixit : « Mortuus est, qui requirebat animam pueri : » sed « Mortui sunt omnes, qui re» quirebant animam pueri. »

XVII. « Defuncto Herode, ecce Angelus Domini appa» ruit in somnis Joseph in Ægypto, dicens : Accipe pue» rum, et matrem ejus [2]. » Vides quia Joseph non ad conjugium Mariæ erat electus, sed ad ministerium ejus? Eunte autem illa in Ægyptum et redeunte, nisi desponsata illi

[1] Matth. II, 20. — [2] Ibid. 19.

fuisset, quis ministerium ei tantæ necessitatis impleret? Nam in prima quidem facie Maria puerum nutriebat, Joseph conservabat. Revera autem puer matrem nutriebat, et Joseph tutabatur. Ideo non dicit: «Accipe matrem, et puerum ejus:» sed, «Accipe puerum et matrem ejus:» quia non propter illam matrem iste filius natus est, sed propter illum filium illa præparata est mater. Nec pueri erat gloria habere illam matrem, sed illius erat beatitudo, istum habere filium. Sicut ipsa dicebat: «Ecce nunc beatam me dicent omnes generationes[1]. Vade in terram Israël.» Quasi enim medicus descendit in Ægyptum, ut visitaret eam languentem erroribus, non ut remaneret in ea. Nam in prima facie quasi Herodem fugiens, descendit in Ægyptum: revera autem, ut ægyptii erroris dæmones effugaret ex ea, sicut testatur Esaïas dicens: «Ecce Dominus descendit in Ægyptum, sedens super nubem levem, et cadent idola Ægypti[2].» Vides ergo quia ideo descendit in Ægyptum, non mortem fugiens, sed ut mortifera idola dissiparet? Nam nunquam invenitur Dominus descendisse, nisi tunc. Notandum autem, quia nocte fugit in Ægyptum, revertitur autem per diem: quoniam fugiens, persecutionem fugiebat Herodis: revertens autem, mortuo revertebatur persecutore. Omnis enim persecutionis angustia nox est, refrigerium autem dies.

XVIII. «Admonitus autem in somnis, secessit in partes Galilææ, et veniens habitavit in civitate quæ vocatur Nazareth, ut adimpleretur quod dictum est per Prophetas: Quoniam Nazaræus vocabitur[3].» Dum dicit: «Per Prophetas,» non «Per Prophetam,» manifestat quod non certam auctoritatem prophetiæ protulit, sed sensum Prophetarum colligens dixit. Nam per omnes Prophetas Jesus Nazarenus vocatur, quod est Sanctus. Aut forte legerunt

[1] Luc. I, 48. — [2] Isaï. XIX, 1. — [3] Matth. II, 22, 23.

et alios Prophetas ita dicentes, qui non sunt nobis canonizati. Alii etenim prophetaverunt, et conscripserunt, sicut Nathan, et Esdras. Et quoniam prophetatum erat, hoc ipsum manifestat Philippus dicens ad Nathanaël, « Quem » scripsit Moyses in lege, et Prophetæ, invenimus Jesum » filium Joseph a Nazareth [1]. » Unde et Nathanaël sciens prophetatum esse, hoc ipsum confirmans respondit : « Ex » Nazareth potest aliquid boni esse [2] ? »

HOMILIA III.

CAPUT III.

I. « In diebus illis venit Joannes Baptista prædicans in » deserto Judææ, et dicens : Pœnitentiam agite, appropin- » quabit enim regnum cœlorum. Hic est enim de quo dic- » tum est per Esaïam prophetam dicentem : Vox clamantis » in deserto, parate viam Domini, rectas facite semitas » ejus [3]. Ipse autem Joannes habebat vestimentum de pilis » camelorum, et zonam pelliceam circa lumbos suos. Esca » autem ejus locustæ, et mel sylvestre. Tunc exibat ad eum » Jerosolyma, et omnis Judæa, et omnis regio circa Jorda- » nem, et baptizabantur ab eo in Jordane, confitentes pec- » cata sua. Videns autem multos Pharisæorum et Saddu- » cæorum venientes ad baptismum suum, dixit eis : Proge- » nies viperarum, quis demonstravit vobis fugere a ventura » ira ? Facite ergo fructum dignum pœnitentiæ [4]. » Sol appropians ad processum, antequam appareat, mittit radios

[1] Joan. I, 45. — [2] Ibid. 46. — [3] Isaï. XL, 3. — [4] Matth. III, 1-8.

suos, et facit albescere orientem, ut procedens aurora adventum diei demonstret. Sic Dominus natus in mundo, antequam appareat, spiritus sui fulgore transmisso illuminavit Joannem, ut præcedens ille adventum Salvatoris annuntiet : ne forte subito veniens, et dicens se esse Filium Dei, propter ipsam magnam atque terribilem indicationem rei ipsius, magis se incredibiliorem ostenderet. Si enim Joannes prædicavit persona cognitus, genere dignitosus (erat enim filius Zachariæ sacerdotis) et conversatione mirabilis, tamen infideles Judæi non acquieverunt credere Christo per illum : quanto magis non erant credituri, si nulla ante eum denuntiatio præcessisset ? Nam quantumvis fuerit persona laudabilis, in sua causa non potest esse testis idoneus. Venit Joannes quasi magni regis præparator fidelis. Qualis rex, talis et nuntius regis : natus ex gratia, non ex natura. Sicut Christi conceptionem ante Angelus nuntiavit, sic et istius. Sicut illius nomen antequam conciperetur auditum est, sic et istius. Sicut illius potestas, antequam nasceretur, ostensa est : sic et istius virtus, antequam nasceretur, manifestata est. Hæc fuit inter illos differentia : quia Christo concepto, fidelis mater confessa est gratiam Deo, dicens : « Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum » verbum tuum [1]. » Joanne autem concepto, incredulus pater obmutuit : quia Joanne nato, lex de cætero fuerat tacitura. Christo autem nascente postmodum, gratia fuerat locutura. Joannes quidem parentibus suis donatus est pro munere pietatis ipsorum, quem natura desperabilis in ætate produxit : quoniam et mundus per tot millia annorum sterilis constitutus, illo nascente, fructus justitiæ erat facturus : quem parentes non ex amore carnis seminaverunt, sed ex unanimitate et concordia disciplinæ meruerunt : erant enim justi ante Deum ambo. Nec enim de-

[1] Luc. 1, 38.

cebat, ut ex carne et sanguine nasceretur, qui ideo nascebatur, ut Filium Virginis prædicaret.

II. Vere enim deserta erat Judæa, vacua a justitia, plena peccatis, quam Deus plantaverat, lex irrigaverat, omnes Prophetæ coluerant. Illa autem nullum fructum produxit, nisi spinas asperrimas, quibus suum Dominum coronabat. « Dicens : Pœnitentiam agite. » Quomodo in ipso principio manifestat, quia benigni regis est nuntius : non enim peccatoribus minas intendebat, sed peccatorum indulgentiam promittebat. Solent enim reges, nato sibi filio, indulgentiam in regno suo donare, sed ante transmittunt acerbissimos exactores, qui omne quod invenerint exigant, ita ut indulgentia ipsa crudelior esse videatur, quam ipsa exactio ; ut nihil indulgentiæ habeat præter nomen ; ut lugentes illam homines et nudi suscipiant. Deus autem, et nato sibi Filio, volens donare in sæculo indulgentiam peccatorum, præmisit quasi exactorem Joannem exigentem et dicentem : « Facite fructus dignos pœnitentiæ. » O exactio, quæ non pauperes fecit exactos, sed magis divites reddit ! Nam cum quis debitum justitiæ suæ reddiderit, Deo nihil præstat, sed sibi lucrum salutis acquirit. Quid autem agit pœnitentia ? cor emundat, sensus illuminat, animas sanctificat, et ad susceptionem Christi præparat humana præcordia, quemadmodum magno judici aut regi aliquo in expeditionem venturo præparatores præcedunt, sordida abluunt, diruta componunt, ne forte indecorum aliquid videns rex delicatus abhorreat : sic et Domino nostro ad peregrina loca hujus sæculi venturo, præcessit Joannes, qui ab humanis cordibus pœnitentiæ scopis peccatorum sordes ejiceret, et quæ per longam diaboli indisciplinationem dissipata fuerant, spiritualium præceptorum ordinatione componeret : insuper aqua baptismatis adornaret, ut veniens Rex cœlestis, dignum transitum inveniret per corda

credentium, propter quod dixit : « Vox clamantis in deserto : » Parate viam Domini, rectas facite semitas ejus. » Vox est sonus confusus, nullum secretum cordis ostendens : sed hoc tantummodo significans, quia vult aliquid dicere ille qui clamat. Verbum autem est sermo rationabilis, mysterium cordis aperiens. Adhuc vox inter animalia et homines communis est, verbum autem hominum tantum. Ideo ergo Joannes dictus est Vox, non verbum : quia per Joannem neque misericordias suas Deus, neque justitias, neque ante constitutionem mundi præparata consilia demonstravit : sed hoc tantummodo, quia aliquid magni facere Deus in hominibus meditabatur. Postea autem per Filium suum plenissimum mysterium suæ voluntatis aperuit, ideo et dictus est Verbum.

III. « Parate viam Domini. » Pœnitentiam agere peccatorum, et facere fructus dignos pœnitentiæ, hoc est parare viam Domini, et rectas facere semitas ejus. Quomodo signat omnes vias Domini naturaliter in hominibus esse plantatas, sed postea per contumaciam nostram factas esse desertas, et flexuosas ? Nunquam enim illas hominibus reparare committeret, nisi sciret eas in hominibus esse, et hominum negligentia esse subversas. Ecce humilitatis gratia in hominibus fuit : sed dum invicem homines se ad indignationem provocant, humilitatis gratiam corrumpunt, quando se alter humiliat, alter eum accipere recusat. Item si alter se contra alterum humiliaret, ad invicem alterutrum se ad humilitatis gratiam excitarent. Nam sicut omne artificium corporea usitatione servatur, et additur : sic et gratia omnis per exercitationem additur, et per desidiam minoratur. Nunc si minor se humiliaverit ante majorem, aut pauper ante divitem, non accepit illum quasi humilitatis honorem, sed quasi debitum potestatis. Vis autem scire quia ante humilitatis gratia fuit in nobis ? Unde didi-

cimus subjecti esse potentibus? Item sapientiam habuerunt homines, sed dum sapientiam suam non ad adjuvandos se per suam sapientiam exercebant, sed ad circumveniendos, sapientia illorum inventa est esse malitia. Unde enim poterat homo habere intellectum, quomodo alteri faceret fraudem, nisi a Deo gratiam intelligentiæ accepisset? Ita bono Dei male utentes, fecerunt esse diaboli malum. Secundum hæc tria tracta in omnibus rebus bonis. Postquam ostendit quia ipse est Vox clamantis in deserto, dicens: « Parate viam Domini, » prudenter subjunxit confestim et quæ esset vita ejus ostendens, quia merito omnes homines eum venerabantur. Nam ipse quidem testificabatur de Christo, vita autem ejus de ipso. Nam testimonium verborum ejus nequaquam fuisset idoneum, nisi eum mirabilis vitæ institutio commendasset. Nam nemo potest alterius esse testis idoneus, nisi prior fuerit suus.

IV. « Ipse autem Joannes habuit vestimenta de pilis ca» meli : et zonam pelliceam super lumbos ejus : et locustas » et mel sylvestre edebat. » Non de lana cameli habuit vestimentum, ne ipsa mollities vestimenti delicata faceret membra, et ipsa deliciositas virtutem patientiæ emolliret : sed de asperioribus setis cameli, ut ipsa asperitas ad virtutem patientiæ animum exerceret : ideo non dixit : « De lana cameli : » sed « De pilis cameli. » Nam omne vestimentum ad tres pertinet causas, aut ad speciem visionis, seu ad vanam gloriam : aut ad delectationem corporis : aut ad tegumentum nuditatis. Ad speciem visionis habere vestimentum, servis Dei non convenit : similiter ad delectationem corporis, Deo servientibus non est aptum. Sed quid? tantum ad tegumentum nuditatis. Quoniam autem non de lana camelina, sed de pilis cameli habebat vestimentum, ipse Dominus manifestat dicens de Joanne : « Quid existis in deserto » videre? hominem mollibus vestitum? Non : nam hi qui

» mollibus vestiuntur, in domibus regum sunt [1]. » Vides ergo quia tale habebat vestimentum, ut de virtute animæ ejus ipse habitus corporis loqueretur. « Et zona pellicea » super lumbos ejus. » Ex eo quod quasi pro novo aliquid significet in Joanne, dicens : « Et zona pellicea circa lumbos ejus : » ostendit quia consuetudo erat apud Judæos, ut zonis laneis uterentur. Ideo iste quasi aliquid durius facere volens, zona pellicea cingebat se. Puto quod Joannes in conversatione populi judaïci pene secundum justitias gentium conversantis, indicabat in habitu vestem religiosiorem, non mollem, neque delicatam, sed cilicinam, gravem et asperam, et conterentem corpus potius quam foventem. Nam extra alias legis justitias, graviores hæ ipsæ justitiæ : « Non occides : non adulterabis : non perjurabis : » oculum pro oculo, dentem pro dente : diliges amicum, et » odies inimicum [2], » gentium tortuosarum justitiæ sunt. Unde et Evangelista dicit inferius : « Si diligitis diligentes » vos, quam mercedem habebitis? Nonne et gentes hoc fa» ciunt [3]? » Et zona pellicea circa lumbos ejus. Lumbi sunt voluptates omnium peccatorum, quia omne peccatum cum voluptate committitur. Zona autem pellicea est continentia corporalis. Zonam ergo pelliceam habebat circa lumbos suos, quoniam etsi qui se continere videbantur ex populo judaïco a peccatis, corporali continentia se constringebant, non spirituali, ab opere malo se continentes propter legem, non a voluntate mala propter Deum : ut puta non quidem occidebant, tamen irascebantur sine causa. Non quidem adulterabantur, tamen concupiscebant in corde. Forsitan non perjurabant, jurabant tamen. Hæc continentia corporalis est, quia legi et hominibus satisfacit, et non Deo. Continentia autem malæ voluntatis placat Deum, quia homo videt in facie, Deus autem in corde. Reddebant

[1] Matth. XI, 7, 8. — [2] Id. V, 21, 27, 33, 38 et 43. — [3] Ibid. 46.

malum pro malo, et bonum pro bono : amicos amabant, et inimicos odiebant. Hæc justitia corporalis est, non spiritualis : hominibus placens, non Deo. Vides quia omnis continentia eorum corporalis erat, peccata tantum actuum deprimens, non voluntatum?

V. Item locustæ sunt volatilia quidem munda, tamen parva, et non satis in altum volantia, quæ manducabat Joannes constitutus in deserto. Quos docebat Joannes, idem manducabat. Volatilia quidem erant, non autem magna volatilia, nec satis in altum volantia : quia secundum justitiam legis metu pœnæ corporalis vivebant, non secundum spiritualia et altissima Christi præcepta. Denique quomodo magnæ volucres erant Judæi, aut ad alta volantes, quibus a Joanne pœnitentia sola injungebatur? Qui enim abstinet se ab opere malo, et non insuper facit opera bona, volat quidem, non autem in altum volat. Parva ergo volatilia, et non in altum volantia manducabat Joannes : majora autem volatilia, et in altum volantia, quæ altissima cœli poterant penetrare, Christo post venienti, quasi regi magno servabat. Ille enim postea veniens magna volatilia, et in altum volantia manducavit : id est, docuit beatos Apostolos duodecim, et sub Apostolis septuaginta Discipulos, et cæteros Christianos, quibus et altissima mandavit præcepta. « Antiquis dictum est : Non occides [1]; ego autem dico vobis : Si quis iratus fuerit fratri suo sine causa, » reus erit judicii. Antiquis dictum est : Non adulterabis [2]; » ego autem dico : Nec usque ad oculum concupiscas. Antiquis dictum est : Non perjurare [3]; ego autem dico, omnino non jurare. Antiquis dictum est : Oculum pro oculo, » dentem pro dente [4]; ego autem dico, non malum reddere » pro malo. Antiquis dictum est : Diliges amicum, et odies

[1] Exod. xx, 13. — [2] Ibid. 14. — [3] Levit. xix, 12. — [4] Exod. xxi, 24. Levit. xxiv, 20, et Deut. xix, 21.

»inimicum[1]; ego autem dico: Diligite inimicos vestros[2].» Vides quia quibus Joannes prædicabat pœnitentiam peccatorum, parva volatilia erant, et non in altum volantia: quibus autem spiritualia Christus mandavit, magna volatilia erant, et ipsos penetrantia cœlos: ut dicere possint, « Nostra autem conversatio in cœlis est[3]. » Ideo forsitan eis dicebat: « Nolite timere, multis enim passeribus me»liores estis vos[4]. »

VI. Item mellea sunt eloquia Dei[5]. Ideo ergo Joannes mel agreste edebat: quoniam adhuc ante Christum, ante Spiritum sanctum constitutus sub lege, legis utebatur eloquiis insipidis, et insuavibus, et agrestibus. Nam si Filius Dei sub lege est factus[6], quanto magis Joannes, qui vere erat Judæus? Sed Filius Dei sub lege factus est, ut eos qui sub lege erant redimeret, et educeret. Joannes autem sub lege natus est, non ut eos, qui sub lege erant, educeret, sed ut essent sub lege, ut secundum legem et viverent, et docerent. Propterea nihil extra legem aut fecit, aut docuit, sed tantum pœnitentiam prædicavit: Christus autem multa extra legem et fecit, et docuit. In sabbato operatus est, leprosum tetigit, et alia multa: quia non insipidis et agrestibus legis utebatur præceptis, sed suavibus et domesticis, quæ a Patre susceperat.

VII. Propterea Joannes agreste mel manducavit, Christus autem domesticum. Ac sic Joannes legis et Prophetarum omnem formam adimplens, speciem gentium divina virtute circa seipsum consummans, capillatiam et peregrinam tunicam induebat, quasi Ecclesiam suam lex et Prophetæ suis prophetationibus imputrescibilem, et incarpibilem texuerunt. Zona autem erat præcinctus, præparationem ostendens accedentibus, et credentibus prædi-

[1] Levit. XIX, 18. — [2] Matth. III, 21-44. — [3] Philip. III, 20. — [4] Luc. XII, 7. — [5] Psal. XVIII, 11. — [6] Gal. IV, 4.

cationibus suis. Edebat autem locustas, et mel sylvestre : ostendens eos, qui longe volabant, prope futuros, sicut et Apostolus ait ad gentes : « Et vos qui aliquando eratis a » longe, prope facti estis in sanguine Christi [1]. » Et qui agrestium gentium dulcedinem futuræ fidei docens, quæ ad sublationem curationis processerat, mel sylvestre edebat. « Tunc exibat ad eum Jerosolyma, et omnis Judæa. » Id est, quando vox facta est in deserto, « Parate viam Do» mini, rectas facite semitas ejus. » Et amplius resonabat conversatio vitæ ejus in eremo, quam vox clamoris ipsius. Et magis expavescere faciebat homines operibus suis, quam verbis. Et forsitan nisi sermones suos conversatione hujusmodi commendasset, nunquam omnis Judæa ad vocem ejus exisset ad eum. Ex quibus verbis apparet, quia Dominus constitutus in mundo, non tantum visibiliter sermonibus suis docuerat populum suum, sed invisibiliter in cordibus hominum operans, adducebat ad fidem. Nec enim hoc admonebat Joannes, ut viam Domini super terram, sed in sensibus et cordibus hominum, pararent. Ergo in prima quidem facie videbatur in corpore ambulans, revera autem per corda hominum, et per sensus incedens, singulorum conscientias scrutabatur.

VIII. « Egrediebatur ad eum omnis Judæa. » Ad comparationem enim illius sanctitatis, quis poterat arbitrari se justum? Inimitabilis erat conversatio ejus, omnium vitam apparere faciebat culpabilem, ut jam nemo in operibus suis confideret, sed omnes in misericordiam Dei spem suam collocarent. Quemadmodum enim si videris albam vestem, dicis : « Satis candida vestis est : » si vero posueris eam juxta nivem, incipit tibi sordida apparere : etsi vere sordida non est, tamen quantum ad similitudinem nivis sordida invenitur : sic quantum ad comparationem Joan-

[1] Ephes, II, 13.

nis, omnis homo videbatur immundus. Et vere talis debet esse princeps in populo, ut totus populus semper aliquid novi inveniat, quod imitetur in eo. Nam ad cujus similitudinem extendat se populus, et emendet, si videat ipsos principes esse sordidiores quam se? « Et baptizabantur ab » eo confitentes peccata sua. » Confessio peccatorum est testimonium conscientiæ timentis Deum. Qui enim timet judicium Dei, peccata sua non erubescit confiteri : qui autem erubescit, non timet. Perfectus enim timor solvit omnem pudorem. Illic enim turpitudo confessionis aspicitur, ubi futuri judicii pœna non creditur. Numquid nescimus, quia confessio peccatorum habet pudorem, et quia hoc ipsum erubescere, pœna est gravis? Sed ideo magis nos jubet Deus confiteri peccata nostra, ut verecundiam patiamur pro pœna. Nam et hoc ipsum pars est judicii. O misericordia Dei, quem toties ad iracundiam excitavimus! Sufficit ei solus pudor pro pœna.

IX. « Videns autem multos Pharisæorum, et Sadducæo» rum venientes ad baptismum, dixit eis : Genimina vipe» rarum, quis vos docuit fugere a ventura ira? Facite fruc» tus dignos pœnitentiæ. » Sicut artifex medicus, si viderit ægrotantis colorem, intelligit speciem passionis ipsius : sic et Joannes mox ut vidit Pharisæos venientes ad se, intellexit cogitationes eorum pravas. Forsitan enim cogitaverunt apud se : « Imus, et confitemur peccata nostra. Quantum est in una hora erubescere? Justitias a nobis non quærit, nullum laborem nobis imponit. Baptizamur, et consequimur indulgentiam peccatorum. » Sic cogitabant, quomodo et modo omnes qui faciendæ justitiæ propositum non habent, et ad baptismum veniunt, putantes quia possit eos justificare sola aqua baptismatis, etiamsi non præcesserit bona voluntas. Insipiens, pone Joannem medicum esse, verbum autem ipsius quasi ferrum medicinale, quo re-

pletæ peccatis conscientiæ præciduntur : confessionem puta esse digestionem impuritatis et spurcitiæ, quæ intus erat inclusa, baptismum esse lotionem sordium egressarum : numquid, facta digestione impuritatis, jam statim sanus factus es? numquid jam non habes vulnus? numquid non est tibi necessaria superpositio medicinæ? Sic multa diligentia necessaria est homini post confessionem et baptismum, ut vulnus peccatorum ejus et confessionis apertura sanetur. Genimina viperarum. Natura enim viperarum talis est, cum momorderit hominem, statim currit ad aquam; si autem aquam non invenerit, moritur. Ideo et istos vocabat genimina viperarum, qui peccata mortifera committentes, currebant ad baptismum, ut quemadmodum viperæ, per aquam periculum mortis evaderent. Item viperarum natura est, rumpere viscera matrum suarum, et sic nasci. Quoniam ergo Judæi assidue persequentes Prophetas, corruperunt matrem suam synagogam, sicut ipsa lugens dicit in Canticis : « Filii mei dimicarunt in me [1] : » ideo viperarum genimina nuncupantur. Item viperæ a foris speciosæ sunt, et quasi pictæ : ab intus autem veneno plenæ sunt. Ideo et hypocritas et Pharisæos viperarum genimina appellat, quia hypocritæ pulchritudinem sanctitatis ostendebant in vultu, et venenum malitiæ portabant in corde. Quis vobis ostendit? Nonne Esaïas propheta ostendit vobis, dicens : « Lavamini et mundi estote? » Absit. Ille enim sicut dicit : « Lavamini et mundi estote : » Ita etiam, « Auferte nequitiam ab animabus vestris, discite benefa» cere [2]. » Si vos Esaïas docuisset, nunquam spem vestram in aqua tantummodo poneretis, sed etiam in operibus bonis. Numquid David propheta vobis ostendit dicens : « As» perges me, Domine, hyssopo et mundabor, lavabis me, et » super nivem dealbor [3]? » Absit. Ille enim sic dicit postea :

[1] Cant. I, 5. — [2] Isaï. I, 16, 17. — [3] Psal. L, 9.

« Sacrificium Deo spiritus contribulatus, cor contritum et » humiliatum Deus non spernit[1]. » Si ergo discipuli essetis David, cum spiritu tribulato, et cum gemitu cordis ad baptismum veniretis.

X. « Nolite dicere, quia patrem habemus Abraham[2]. » Quid enim prodest ei quem sordidant mores, generatio clara? Aut quid nocet illi generatio vilis, quem mores adornant? Ipse se vacuum ab omnibus bonis actibus ostendit, qui gloriatur in patribus. Quid profuit Cham quod filius fuit Noë? nonne separatus de medio filiorum? Qui secundum carnem frater natus fuerat, secundum animum factus est servus. Nec familia ejus sancta potuit defendere impios mores. Aut quid nocuit Abrahæ, quod patrem habuit Thare luteorum deorum cultorem? Nonne separatus a genere suo positus est in caput fidelium, ut jam non diceretur filius peccatorum, sed pater sanctorum? Nec potuerunt gloriam ejus sordidare paterni errores. Nam et aurum de terra nascitur, sed non est terra. Et aurum quidem eligitur, terra autem contemnitur. Et stannum de argento egreditur, sed non est argentum. Itaque argentum colatum servatur, stannum autem foras expellitur. Melius est de contemptibili genere clarum fieri, quam de claro genere contemptibilem nasci. Qui enim de claro genere clarus nascitur, gloria claritudinis ejus non est ejus solius, sed communis videtur cum genere. Qui autem de contemptibili genere clarus egreditur, tota gloria claritudinis ejus, ejus solius est. Item, qui de contemptibili genere contemptibilis nascitur, turpitudo contemptibilitatis illius non ejus solius, sed etiam generis ejus. Qui autem de claro genere contemptibilis nascitur, omnis turpitudo illius, ejus solius est. Ideo melius est ut in te glorientur parentes qui talem filium habent, quam tu glorieris in parentibus. Sic

[1] Psal. L, 19. — [2] Matth. III, 9.

et vos nolite gloriari dicentes, quia patrem habemus Abraham : sed magis erubescite, quia filii ejus estis, et sanctitatis ejus non estis hæredes. Ipse enim suo testimonio se convincit, quia de adulterio natus est, qui non similatur patri. Sermonem dictum ad Judæos convertamus ad Christianos : quia sicut Judæi putabant se propter hoc solum esse salvandos, quia erant filii Abrahæ : sic et multi insipientes Christiani per hoc solum putant se esse salvandos, quia sunt Christiani ; ad quos convenienter dicit Joannes : « Nolite dicere quia sumus Christiani, sed facite dignos pœ» nitentiæ fructus. Potens est Deus de lapidibus istis susci» tare filios Abrahæ [1]. » Lapis quidem durus est ad opus : sed cum factum fuerit opus ex eo, deficere nescit. Sic et gentes cum difficultate quidem crediderunt, tamen credentes permanent in æternum in fide.

XI. « Jam securis ad radicem arboris posita est [2]. » Securis autem est acutissima ira consummationis, quæ totum præcisura est mundum. Et si posita est, quare non præcidit ? aut si interim præcisura non fuerat, quare posita est ? Quia rationabiles sunt arbores, et in potestate habent facere bonum, aut non facere : ut videntes ad radices suas positam esse securim, timeant præcisionem suam, et faciant fructum. Nam quamvis malus nec timore corrigitur, tamen bonus nisi timuerit peribit. Ergo denuntiatio iræ, etsi in malis nihil agat, tamen a malis segregat bonos. Vide autem quod non ad ramos posita dicitur esse securis, ut cum præcisæ fuerint, iterum reparentur : sed ad radices, ut irreparabiliter extirpentur. Quare ? Quoniam quandiu mundus iste iniquus, et totus positus in maligno [3], non erat circa finem ; castigabantur peccatores, non exterminabantur, propter duas causas. Primum quidem, quoniam oportebat homines esse in mundo, quamvis es-

[1] Matth. III, 9. — [2] Ibid. 10. — [3] I Joan. V, 19.

sent iniqui, quoniam et ipse mundus iniquus est. Deinde quia, mundo manente, expectatio erat, si forte aliqui nascerentur justi ex generationibus injustorum. Nunc autem hoc quidem modo jam finiente, illo autem sancto jam appropinquante, non castigantur jam peccatores, sed evertuntur, propter duas causas. Primum quidem, quia jam nec expectatio potest esse, si forte ex generationibus injustorum aliqui aliquando justi nascantur. Deinde quia nec convenit ut in illo sancto mundo homines sint non sancti, sicut scriptum est : « Quoniam Sancti inhabitabunt » terram [1], » iniqui vero expellentur ex ea. Et iterum orat Esaïas : « Tollatur impius, ut non videat honorem Domini » Dei [2]. Ego quidem baptizo vos in aqua ad pœnitentiam : » qui autem post me venit, fortior me est, cujus non sum » dignus calceamenta solvere. Ipse baptizabit vos in spiritu » et igne [3]. » Quoniam missus erat Joannes ad baptizandum, non tamen propter necessitatem dandi baptismatis, sed ut per occasionem ad baptismum venientibus, præsentiam Filii Dei in corpore prædicaret, sicut ipse testificatur alibi dicens : « Sed ut manifestetur in Israël, ideo ego » veni in aqua baptizare [4]. » Ideo nunc ad baptismum venientibus, et ipsum prædicabat appariturum confestim, et eminentiam potestatis ejus annuntiat. Pedes autem Christi intelligere possumus Christianos, in quibus ambulat, præcipue Apostolos, cæterosque prædicatores, per quos discurrit : inter quos fuerat et Joannes Baptista. Calceamenta autem, quibus operit pedes, possumus intelligere firmitates, quibus omnes operit prædicatores. Vis scire quam fortia sint calceamenta ipsius? Audi ipsum dicentem ad Jeremiam : « Ecce posui te in hodierna die sicut civitatem fir» mam, et sicut murum æreum [5]. » Hæc ergo calceamenta

[1] Psal. XXXVI, 11. — [2] Isaï. XXVI, 10. — [3] Joan. I, 26, 27. — [4] Ibid. 31. — [5] Jer. I, 18.

Christi omnes prædicatores portant, et Joannes ipse præportabat : sed dignum se non esse pronuntiabat portare, ut majorem ostenderet gratiam Christi meritis suis.

XII. Joannes corporalis est, et aqua corpus est : ideo corpus cum corpore corpus baptizat. Christus autem spiritus est, et Spiritus sanctus spiritus est, anima quoque spiritus est : ideo spiritus cum Spiritu spiritum nostrum baptizat. Et quoniam judex est qui baptizat in igne, id est in tentationibus; Joannes cum sit corporalis, spirituale baptismum non potest dare, quia omnis beneficus major est quam beneficium ejus. Nemo potest dignius beneficium dare, quam ipse est : nec facit aliud quam ipse non est. In igne non potest baptizare homo, quia homo hominis non potest esse judex. Ille enim tentandi habet licentiam, qui habet remunerandi potestatem. Ergo Christi baptismus non solvit Joannis baptismum, sed in se inclusit. Qui enim baptizatur in nomine Christi, utrumque baptismum habet, et aquæ et spiritus : quia Christus spiritus erat, et corpus suscepit, ut et spirituale et corporale baptisma daret. Joannis autem baptismus non inclusit in se baptismum Christi : quia quod majus est, minus in se includit : quod autem minus est, majus in se includere non potest. Ideo Apostolus cum invenisset quosdam Ephesios Joannis baptismate baptizatos, iterum baptizavit eos in nomine Christi [1], quia in Spiritu non erant baptizati. Si ergo super Joannis baptisma, quod plenum quidem non erat, tamen rectum erat, iterum baptismum Christi dare licuit Apostolo, quomodo tu dicis, quia super baptismum meum melius non debes baptizare, quod nihil habet in se præter baptismi nomen? Deinde baptizantes secundum mortem illius baptizamus, qui crucifixus est. Si ergo non Deus est crucifixus in carne secundum te, se homo purus, jam se-

[1] Act. XIX, 3-5.

cundum mortem puri hominis baptizas. Homo autem purus spirituale baptismum non potest dare, sicut supra diximus : et ideo baptismum tuum, etsi non esset rectum, tamen baptismum erat, id est, simile baptismo Joannis erat, id est, in aqua, non in Spiritu. Ergo Paulus Christi secutus exemplum, baptizabat eos, qui baptismate Joannis fuerant baptizati : quoniam et Christus iterum baptizavit eos, qui a Joanne erant baptizati ; sicut sermo demonstrat dicens : « Ego quidem vos baptizo in aqua, ille autem vos » baptizabit in Spiritu. » Nec videbatur iterum baptizare, sed semel : in quo enim amplius erat Christi baptismum quam Joannis, in hoc novum baptismum videbatur, et non iteratum. Si ergo post baptismum Joannis, quod etsi perfectum non erat, tamen legitimum erat, baptizabat Christus, ut aliquid amplius daret hominibus, quomodo post impium baptismum non licet dare sanctum (9)?

XIII. Videamus nunc et uniuscujusque baptismatis qualis sit utilitas. Et quamvis verbi baptismum non sit positum in hoc loco : tamen quia est, et Dominus dixit de eo : « Et » vos mundi estis propter sermonem quem locutus sum » vobis [1]. » Et Apostolus ait : « Mundans eam lavacro aquæ » in verbo [2] : » dicimus et de illo, quoniam verbum a sordibus ignorantiæ mundat, scientiæ lumen infundens, sed peccata non diluit, animam non adjuvat, nec concupiscentias malas præcidit ab ea, nec carnem a mala voluptate compescit. Hoc facit verbum fidei mundum quod faciebat antea lex : justitiam quidem ostendebat, animam autem non adjuvabat : quoniam omne verbum lucerna est, et non virtus. Item aqua proficit, quia peccata quidem, quæ jam processerunt in opus, abluit, et hoc si pœnituit : animam autem non sanctificat, nec concupiscentias cordis, aut cogitationes malas præcidit, nec repellit eas, sed nec

[1] Joan. xv, 3. — [2] Ephes. v, 26.

carnales concupiscentias reprimit. Qui ergo non fuerit sic baptizatus ut mereatur accipere Spiritum sanctum, in corpore quidem baptizatus est, et peccata ejus indulta sunt, sed in animo catechumenus est. Sic enim scriptum est : « Quia qui spiritum Christi non habet, hic non est ejus[1] : » propter quod caro ejus postea pejora ei germinabit peccata, quia non habet in se Spiritum sanctum conservantem se, sed vacua est domus corporis ejus. Propterea spiritus ille inveniens vacuam domum, et mundatam doctrinis fidei, quasi scopis, intrans septempliciter habitat in ea, quoniam verba fidei, quæ appellantur scopæ, ab ignorantia mundant, non a peccatis vel concupiscentiis. Baptismum autem Spiritus proficit : quia ingrediens Spiritus circumplectitur animam et quasi muro quodam inexpugnabili circuit eam, et non permittit ut carnales concupiscentiæ et cogitationes prævaleant contra eam. Non quidem facit ut caro non concupiscat, sed tenet animam, ut non ei consentiat, neque vincatur ab ea. Ergo qui Spiritum sanctum habet, concupiscit quidem secundum carnem, sed secundum animam adjuvatur a Spiritu, ut concupiscentiæ ejus non veniant ad perfectum. Tentationis autem et tribulationis baptismum igni hic comparatur : comburit enim carnem et coquit, ut nec concupiscat cito, sed ut nec germinet concupiscentias. Nam anima spiritus est, et spirituales pœnas timet, carnales autem non timet. Unde et Sancti pœnas hujus sæculi contemnunt, et futurum judicium timent, ubi spiritus cruciantur. Caro autem spirituales quidem pœnas non timet, carnales autem timet. Ideo mali non cessant peccare, nisi eos judicia carnalia et terrena compescant. Ideo ergo sciens Dominus quia caro carnales tantummodo pœnas timet, spirituales autem non timet : super servos concupiscentias carnales mittit, tentationes

[1] Rom. VIII, 9.

et tribulationes, ut combusta caro timeat disciplinam, et timens angustias suas, non concupiscat malum. Quia caro importuna, et concupiscens, si secura fuerit, etsi non vincit servos Dei, tamen sordidat sanctitatem eorum, et inquietat, et requiescere non permittit. Unde justitia in tentationibus floret, in prosperitate autem marcida est. Quemadmodum si focum posueris super terram, comburit ipsas radices herbarum, et ut in loco illo jam non facile nascatur herba : sic et tentationis ignis positus super carnem, comburit radices concupiscentiarum in ea, ut non facile concupiscat. Vides ergo quia aqua præterita lavat peccata : spiritus autem repellit concupiscentias, et prævalere non sinit : ignis autem ipsas concupiscentiarum radices comburit? Et aqua præterita tollit, spiritus præsentia impedit, ignis adversus futura præmunit.

XIV. Quid est autem baptizare in igne, etiam sequens sermo demonstrat dicens : « Habens ventilabrum in manu » sua[1]. » Ventilabrum est judicium, per quod Dominus singulos homines tentat, et cunctorum corda dijudicat. Ergo non mox ut quis in aqua vel spiritu fuerit baptizatus, statim ad perfectum est baptizatus, nisi Dominus eum invisibiliter baptizaverit in igne tentationis : quoniam si non fuerit quis tentatus, non potest esse probatus. Species autem tentationum sunt multæ. Tentantur etenim homines aut in infirmitatibus, aut in damnis rerum suarum, aut in mortibus charorum suorum, sicut Job et Tobias. Alii in cogitationibus perversis, aut in diffidentiis, sicut dicit Propheta : « Proba me, Domine, et tenta me : ure renes meos, et cor » meum : quoniam misericordia tua ante oculos meos est, » et complacui in veritate tua[2]. » Item Salomon dicit de Christo : « Quoniam cum tentatione ambulat cum eo, et » imprimis eligit eum : timorem et metum adducet super

[1] Matth. III, 12. — [2] Psal. XXV, 2, 3.

» eum, et cruciabit eum in tribulatione doctrinæ suæ, do-» nec tentet eum in tribulationibus ejus, et credat animæ » ejus [1]. » Alii in persecutionibus, dicente Propheta ex persona Martyrum : « Quoniam probasti nos, Deus, igne nos » examinasti, sicut igne examinatur argentum [2], etc. » Unde sciens Salomon, quoniam servos Dei oportet tentari, admonet dicens : « Fili, accedens ad servitutem Dei, sta in jus-» titia et timore, et præpara animam tuam ad tentationem [3]. » Et ut breviter dicamus, omnis adversitas, quæ nos sine nostra occasione tribulat in hoc mundo, baptismum ignis est : quam si magnanimiter sustinueris, nihil murmurans contra Deum, imputatur tibi illa carnalis afflictio pro peccato quod commisisti. Si autem non peccasti, quod est difficile, et ignis ille tentationis circa animam tuam non invenit sordes peccatorum quas comedat, ipsam animam tuam facit splendidiorem : et quanto gravior fuerit tentatio, tanto magis facit clarescere animam. Et in aqua quidam semel baptizamur, in igne autem pene dum vivimus. Sicut enim vita nostra in mundo hoc nunquam munda est a peccato ; aut enim videndo, aut audiendo, aut loquendo, aut cogitando quæ non expediunt, semper animus sordidatur : sic nunquam a nobis ignis tribulationis recedere potest. Et vere optabilis res est sapientibus, quoniam scriptum est : « Beatus homo quem Dominus argueri super terram [4]. » Quamvis autem secundum exitum rei, ignis et ventilabri unus est sensus : tamen sequens proprietates sermonum, puto differentiam ignis esse et ventilabri : ut omnis tribulatio quæ contingit Christianis secundum carnem, sit baptismus ignis : persecutio autem gentilium vel hæreticorum, sit ventilatio ventilabri cœlestis.

XV. « Et permundabit aream suam [4], etc. » Area est

[1] Eccli. IV, 18, 19. — [2] Psal. LXV, 10. — [3] Eccli. II, 1. — [4] Psal. XCIII, 12. — [5] Matth. III, 12.

Ecclesia, horreum autem regnum cœleste, ager vero hic mundus. Sicut ergo paterfamilias mittens messores metit festucas de agro, et comportat eas in aream, ut illic trituret et ventilet, et discernat triticum a paleis : sic et Dominus mittens Apostolos, cæterosque doctores, quasi messores, præcidit omnes gentes de mundo, et in aream Ecclesiæ congregat. Hic ergo triturandi sumus, hic ventilandi. Sicut enim granum tritici inclusum in palea, foras non egreditur, nisi fuerit trituratum : sic et homo de impedimentis mundialibus, et de rebus carnalibus, quasi in palea involutus difficile egreditur, nisi fuerit aliqua tribulatione vexatus. Nam sicut quidem plenum granum mox ut leviter percussum fuerit, de palea sua exilit foras : si autem subtile fuerit, tardius egreditur : quod si vacuum fuerit, nunquam egreditur, sed illic conteritur in palea sua, et ita cum paleis foras jactatur : sic omnes quidem homines in rebus carnalibus delectantur, sicut grana in palea. Sed qui fidelis est, et boni cordis habet medullam, mox ut leviter tribulatus fuerit, negligens quæ sunt carnalia, currit ad Deum. Si autem modice infidelior fuerit, cum grandi tribulatione vix recedit et vadit ad Deum. Qui autem infidelis est et vacuus, quantumvis contritus fuerit, sicut granum vacuum de palea non egreditur; sic nec ille de carnalibus rebus, et de impedimentis mundialibus nunquam egreditur, nec transit ad Deum : sed illic in malis constitutus conteritur, ut cum infidelibus quasi cum paleis foras projiciatur. Et sicut triticum primum quidem trituratur, et cum trituratum fuerit, in uno loco jacet cum paleis confusum, postea autem ventilatur, ut quæ fuerant jam disjuncta corporibus, separentur et locis : sic et populus Ecclesiæ aut motibus conteritur carnalium passionum animam semper urgentium; aut castigationibus corporalibus quasi virgis quibusdam, aut conculcationibus iniquorum et superbo-

rum, quasi calcibus irrationabilium jumentorum : ut disjungantur fideles ab infidelibus per diversas contritionum species. Cum autem disjuncti fuerint ad invicem actibus, adhuc in una Ecclesia habentur commixti. Ideo orietur persecutio quasi ventus, ut ventilabro Christi jactati, qui jam disjuncti fuerant actibus, separentur et locis : ut sicut triticum mundum in granariis, sic Sancti probati in regnis cœlestibus reponantur. Vides ergo quia tentatio non perdit, sed manifestat eos, qui in pace non apparebant?

XVI. Sed forte dicis : « Nonne melius erat ut ab initio Deus omnes electos homines ad Christianitatem vocasset, ut non semper ventilaretur Ecclesia, sed magis in pace consisteret? Audi, numquid tu potes, cum sit messis tua in agro, triticum a paleis separare? etsi tentaveris, nec paleas a tritico separas, et triticum similiter cum paleis perdis. Sic non poterat fieri, ut Deus de Judæis aut gentibus jam electos sine tentatione discerneret et vocaret : quoniam qui non cognoscit Christum, nec veritatem ejus, si erret aut peccet, non apparet utrum propter malum propositum suum peccet, aut propter ignorantiam. Qui autem cognoverit Christum et justitiam ejus, et erraverit, aut peccaverit, tunc manifestum est quia non ideo errat aut peccat, quia nescit quis sit Deus, aut quæ voluntas ipsius : sed quia non diligit voluntatem Dei. Hæc sine tentatione quomodo fieri possunt? Ecce enim si palma proposita non sit in stadio, athletam nolentem luctari culpare non potes quasi infirmum. Incertum est enim utrum ideo luctari non velit, quia infirmus est, aut quia non videt propositam palmam. Quod si palmam viderit, et luctari noluerit : tunc est manifestum quia propter desidiam suam non vult luctari. Sic et gentilis, qui resurrectionis præmia nescit, nec futurum esse judicium credit, non potest cognosci utrum ideo non faciat justitia, quia non amat justitiam, aut quia nullam merce-

dem speret de ea. Si vero factus fuerit Christianus, et cognoverit futurum esse judicium, tunc peccans, manifestum est ideo peccare, quia non amat quod est bonum. Ad hæc forte dicis : « Hæc secundum hominem dicis; Deus autem, qui cordium et futurorum cognitor est, poterat scire quis et qualis erat futurus. » Sed audi, in judicio Christi justo non solum quæritur, ut Christus cognoscat se juste hominem judicare, sed etiam ut homo ipse cognoscat se juste judicari a Christo, testimonio cogitationum suarum et operum comprobatus : sicut scriptum est : « Cogitationibus in» vicem accusantibus, aut etiam defendentibus, in die cum » judicaverit Deus occulta hominum[1]. » Item : « Ecce homo » et opera ejus. » Item : « Arguam te, et statuam contra » faciem tuam peccata tua[2]. » Si ergo homo non cognoscens Christum neque justitiam ejus, secundum scientiam Dei condemnetur a Deo, quomodo cognoscet se juste condemnatum? Nam Deus quidem cognitor cordis scit quia juste eum condemnat : ipse autem peccator juste se condemnatum non intelligit, et dicere potest : « Quoniam et ego si cognovissem Christum, et mandata ipsius, servassem fidem ejus, et non declinassem a mandatis ipsius. Ideo ergo omnes ad agnitionem veritatis adduxit, ut manifesti sint peccatores, quia non ignorantia justitiæ, sed malo proposito peccaverunt : et non ignorantes Christum recesserunt a Christo, sed magis partes diaboli diligentes. Si ergo quando ex Judæis et gentibus vocabantur, electi vocari non poterant : quanto magis modo non possunt fieri electi Christiani, cum omnes de Christianis parentibus generentur? et non tantum ideo fiunt Christiani, quia credunt in Christum aut diligunt eum : sed quia de Christianis parentibus procreantur : et vocatio eorum fit non secundum fidem, sed secundum genus. Necessarium ergo est, ut omnes boni et mali

[1] Rom. II, 15, 16. — [2] Psal. XLIX, 21.

fiant Christiani, et omnes agnitionem veritatis accipiant, ut et postea immissis tentationibus pauci eligantur de multis, ut impleatur quod dictum est : « Multi sunt vocati, » pauci vero electi[1]. »

XVII. Numquid tu reprehenderis, quare a tritico paleas separas, et ita recondis? nec enim ratio est, ut cum tritico reponas et paleas, quia nec sunt necessariæ tibi ad usum. Et quomodo Deum culpemus, qui a fidelibus separat infideles, qui non proficiunt ad gloriam ejus? Et illæ quidem paleæ per naturam habent ut sint paleæ, et triticum esse non possunt : infideles autem non per naturam habent ut sint infideles, sed fiunt paleæ propria voluntate, expellentes a se medullam justitiæ. Si ergo illæ paleæ, quæ non possunt esse triticum, comburuntur in igne : quanto magis infidelis dignius comburuntur, qui potuerunt esse triticum, nisi a se medullam justitiæ projecissent? Et vide quoniam non dixit : « Mundabit aream suam, » sed, « Permundabit. » Propterea enim usque ad consummationem semper necesse est ut diversis modis tentetur Ecclesia, donec permundetur. Et ideo Ecclesia Christi nunquam sine tentatione dimissa est. Et primum quidem ventilaverunt Judæi eam, deinde gentiles, modo hæretici : postmodum autem perventilabit Antichristus. Sicut enim quando permodica aura est, non permundatur tota tritici massa, sed leviores quidem paleæ modica aura jactantur, graviores autem remanent : similiter remanent et vacua grana. Necesse est ergo, ut major expectetur ventus, ut et graviores paleæ, et vacua grana jactentur : sic et quando modica est tentatio, illi projiciuntur de Ecclesia, qui multum sunt infideles. Ideo necessaria est tentatio major, ut omnes infideles plenius expellantur, ut perpurgetur Ecclesia. Et quomodo quidem modico flatu tentationis sufflante pessimi homines rece-

[1] Matth. xxii, 14.

dunt : si autem surrexerit major, sicut erit sub Antichristo, tempestas, etiam illi, qui qui videntur stabiles, sunt exituri.

HOMILIA IV.

CAPUT III.

I. « Tunc venit Jesus a Galilæa in Jordanem ad Joan» nem[1]. » Quando? quando Joannes prædicabat dicens : « Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum cœlo» rum[2] : » tunc venit Jesus, ut testimonium acciperet a Joanne, « Ecce Agnus Dei, qui tollit peccata mundi[3] : » et ut confirmaret prædicationem ipsius, ut viventes homines Christum, cum esset sine peccato, quasi peccatorem baptizari, dicant apud se : « Si ille, de cujus innocentia ipse Baptista testimonium dedit, baptismum se necessarium habere putavit, quomodo nos contemnimus pœnitentiam, qui sumus cooperti peccatis ? » Item « Testificatus erat Joannes, » quoniam ego baptizo vos in aqua, post me autem veniet » fortior me, ipse vos baptizabit in Spiritu et igne[4]. » Ideo tunc venit, ut etiam hoc testimonium ejus ostenderet verum, ut in baptismo ejus aperiantur cœli, descendat Spiritus, Pater clamet de cœlo, et per hoc manifestum efficiatur, quia vere dignior erat Joanne, qui baptizatus est a Joanne. Sicut enim cum processerit lucifer, lux non expectat occasum luciferi, ut ita procedat : sed adhuc eo ascendente egreditur, et suo lumine obscurat illius candorem : sic et Joanne prædicante ante Christum, Christus non expectavit ut cursum suum Joannes impleret, et sic

[1] Matth. III, 13. — [2] Ibid. 2. — [3] Joan. I, 29. — [4] Matth. III, 11.

ipse veniret ad medium : sed, eo adhuc docente, apparuit, ut per comparationem doctrinæ suæ vel operis, prædicationem Joannis faceret non videri justitiam. Unde postquam cœpit Jesus prædicare, ad se currentibus universis, viluit doctrina Joannis. Unde Disciouli ejus videntes dicebant ad eum : « Rabbi, ecce cui tu testimonium perhibebas, ecce » hic baptizat, et omnes veniunt ad eum[1]. » Deinde venit ad baptismum, non ut ipse remissionem peccatorum acciperet per baptismum, sed ut sanctificatas aquas relinqueret postmodum baptizandis. Adhuc autem, ut qui humanam suscepit naturam, totum humanæ naturæ inveniatur implesse mysterium. Nam quamvis ipse non erat peccator ; tamen naturam susceperat peccatricem : propterea etsi ipse baptismate non egebat, tamen carnalis natura opus habebat.

II. « Joannes autem prohibebat eum, dicens : Ego a te » debeo baptizari, et tu venis ad me[2]? » Quo ergo desidero ascendere, tu inde descendis. Ergo ut tu me baptizes, est idonea ratio, ut justus efficiar, et dignus cœlo. Ut autem ego te baptizem, quæ est ratio? ut justus efficiaris? sed ipse es justitiæ radix. Ut in cœlum ascendas? sed ipse natura in cœlo es, etsi voluntate de cœlo descenderis. Tu es Spiritus, ego caro. Numquid caro Spiritum sanctificare potest? Magis autem Spiritus sanctificat carnem. Cujus enim creandi est virtus, ipsius est et sanctificandi potestas. Quis dives a paupere divitias quærit? Magis autem pauper a divite divitias quærit. Omne bonum de cœlo descendit in terram, non de terra ascendit in cœlum[3]. Ille antiquus Lucifer, qui mane oriebatur, cogitavit apud se dicens : « Super cœlum ascendam[4], » etc. Si ergo ille Angelus constitutus, pro sola cognitione superbiæ depositus est de angelica

[1] Joan. III, 26. — [2] Matth. III, 14. — [3] Jacob. I, 17. — [4] Isaï. XIV, 13.

gloria ad ignominiam tenebrarum, ego quid merear pati, si homo carnalis et corruptibilis constitutus, tantæ superbiæ opus implevero, et dignum me existimavero totius creaturæ Dominum baptizare?

III. « Et ait ei Jesus : Sine modo : sic enim nos oportet » implere omnem justitiam[1]. » Non denegat eminentiam potestatis suæ, sed mysterium dispensationis ostendit, dicens : « Sine modo. » Id est, scio quia hoc est justum, ut tu a me baptizeris : sed sine modo, ut justitiam baptismatis, non verbis, sed factis adimpleam. Prius suscipiam, et postea prædicabo. Quod ergo dicit : « Sic oportet nos im» plere omnem justitiam, » non hoc signat, ut si fuerit baptizatus : sed sic, id est, quemadmodum baptismatis justitiam prius factis implevit, postea prædicavit : sic omnem justitiam non prius verbis quam factis implevit. Unde etiam Lucas testatur de illo dicens : « Primum quidem sermonem » feci de omnibus, o Theophile, quæ cœpit Jesus facere et » docere[2]. » Aut ita : « Sic oportet nos omnem justitiam implere : » id est, quomodo et baptismi implevimus justitiam. Quomodo implevit baptismi justitiam Christus? Sine dubio secundum dispensationem humanæ naturæ : hominum enim est opus habere baptismatis, qui secundum naturam carnalem omnes sunt peccatores. Sicut ergo implevit justitiam baptismi, sic implevit et justitiam nascendi et crescendi; manducandi et bibendi; dormiendi et lassandi : sic et suscipiendæ tentationis, sic et timoris, et fugæ, et tristitiæ : sic et passionis, et mortis, et resurrectionis implevit justitiam : id est, secundum dispensationem quam suscepit humanæ naturæ, omnes justitias istas implevit. Ergo sic et natus est, non ut homo purus, sed ut Deus et homo. Quasi homo sic crevit, sic esurivit, sic tentatus est, sic lassatus est : non homo purus, sed Deus in homine, quasi homo sic alligatus est,

[1] Matth. III, 15. — [2] Act. I, 1.

sic flagellatus, sic crucifixus et mortuus est : non ut homo, sed per dispensationem Deus quasi homo. Sit autem hæc omnia purus homo implevit, jam non secundum dispensationem humanam implevit omnia, sed secundum naturam. Quid autem dispensationis est, aut contra naturam, si ea quæ passionis sunt, sicut homo passibilis patiatur? Dum autem dicenti Joanni : « Ego a te debeo baptizari, » respondit : « Modo interim sine : » ostendit quia postea Christus baptizavit Joannem, quamvis in secretioribus libris manifeste hoc scriptum sit. Et Joannes quidem baptizavit illum in aqua, ille autem Joannem in Spiritu (10).

IV. « Jesus autem baptizatus confestim ascendit de aqua[1]. » Non invenio qua causa positum est, quia confestim ascendit de aqua. Quid enim interesset, si tardius ascendisset? Ergo potuit sic dicere : « Jesus autem baptizatus ascendit de aqua. » Puto autem factum Christi ad mysterium pertinere omnium, qui postmodum fuerant baptizandi : ideo dixit : « Confestim, » et non dixit : « Egressus est : » sed, « Ascendit : » quia omnes, qui digne secundum omnia membra justitiæ formati et consummati baptizantur in Christo, confestim de aqua ascendunt : id est, proficiunt ad virtutes, et ad dignitatem sublevantur cœlestem. Qui enim ingressi fuerant in aquam carnales et filii Adam peccatoris, confestim de aqua ascendunt spirituales filii Dei facti. Et ne mihi dicas quia multi quales fuerant ante baptismum, tales permanent post baptismum, etiam qui non in pœnitentia baptizantur, nec toto corde pœnitent se illos fuisse quod fuerunt, sed retento peccandi proposito baptizantur, ideo non proficiunt confestim de aqua. Si ergo quidam ex sua culpa non proficiunt baptizati, quid ad baptismum? Scriptura enim de potestate baptismatis loquitur. Quid potest eis præstare baptismum, qui indigne fuerint baptizati? Aut

[1] Matth. III, 16.

certe confestim ascendit de aqua, festinans ad tentationem contra diabolum, ad liberandum genus humanum. Misericordia ejus urgebat eum. Sicut enim dux contra tyrannum deputatus ad bellum, mox ut signum expeditionis et profectionis acceperit, festinat exire, sciens quia tarditas ejus perditio est provinciæ : nam tyrannus sciens adversus se principem deputatum, etsi lenius acturus fuerat, crudelius agit; sic et Christus, ex quo baptismatis signum accepit, festinabat accipere Spiritum sanctum, quasi arma cœlestia, et exire, sciens quia tarditas ejus interitus erat mundi, Nam diabolus, audito quod Filius Dei descenderat in hunc mundum, adversus ipsum vehementius festinabat omnium hominum corda in peccatis et infidelitate concludere, putans se tantum posse perdere, quantum non posset Christus salvare.

V. « Et aperti sunt ei cœli[1]. » Non rupta est ei ipsa creatura cœlorum, sed per baptismum oculi sensus ejus aperti sunt, ut videant quæ sunt super cœlos. Si enim ipsa creatura rupta fuisset, non dixisset : « Ei aperti sunt, » non tantum ei aperti fuissent : » quia quod corporaliter aperitur, omnibus est apertum : quod autem spiritualiter, illis solis, qui illuminantur in Spiritu sancto : sicut Stephanus repletus Spiritu sancto dicebat : « Video cœlos apertos, et Fi» lium hominis stantem a dextris virtutis Dei[2]. » Sed dicit aliquis : « Qui enim? ante oculos Filii Dei clausi fuerant cœli, qui, etiam in terra constitutus, erat in cœlo. » Si ea quæ superius dixit : « Sic oportet nos implere omnem jus» titiam, » bene intellexisti, non dubitas quod secundum mysterium aperti sunt ei cœli. Nam sicut secundum dispensationem humanam baptizatus est, secundum naturam autem divinam baptismo non egebat : sic secundum humanam dispensationem aperti sunt ei cœli, secundum natu-

[1] Matth. III, 16. — [2] Act. VII, 55.

ram autem suam erat in cœlis. Ergo non Deo aperti sunt posito extra carnem, nec puto homini extra Deum : sed Deo quasi homini, ut exemplo ejus intelligamus quia omnes homines recti, qui baptizati Spiritum meruerunt accipere sanctum, similiter aperiuntur eis cœli, et vident ea quæ sunt in cœlo : non carnalibus oculis videndo, sed spiritualibus fidei credendo. Qui enim non credit ea quæ gloriosa et terribilia a Deo reposita promittuntur in cœlis, ante oculos cordis ejus obturati sunt cœli : qui autem firmiter credit, et quasi ad illud quod videt tendit, illi aperti sunt cœli : et cum corpore sit in terra, animo est in cœlo. Si autem oportet credere quia vere aperti sunt ei cœli, quia forte erant invisibilia quædam obstacula prius, quibus obsistentibus animæ defunctorum introire non poterant cœlos : quæ homines nec clausa possunt aspicere, nec aperta : tamen sive hoc modo, sive alio intelligantur cœli aperti, omnino sic est intelligendum, aperti sunt ei cœli ; id est, propter eum, gratia ejus. Aperti sunt autem cœli, non solum ei, sed omnibus propter eum. Etsi in singulis quibusque generationibus erant justi, quibus aperirentur, tamen iterum cæteris peccatoribus claudebantur : et nullus poterat esse tam justus, ut dignus esset aperire portas cœlorum ad introitum omnium hominum. Postquam vero natus est Christus, baptizatus est, sanctificatus est, gratia illius solius aperti sunt cœli. Ut puta si ab imperatore quærat homo aliquod beneficium dignitatis, et ipse non habet tantummodo fiduciam petendi, neque amicitiam impetrandi, vadit ad fratrem imperatoris, aut ad amicum charissimum, ut intercedat ad illum : sic dicit illi imperator : « Ecce ego hoc beneficium non illi do, sed tibi ; » id est, propter te illi do. Nam non illi donatur., cui datur, sed illi propter quem datur : sic et hic dicit : « Ei aperti sunt cœli ; » id est, propter eum nobis aperti sunt.

VI. Vis autem manifeste scire, quoniam ante Christum cœli si periebantur, iterum claudebantur. Nam justi quidem forsitan ascendebant in cœlum, peccatores autem nequaquam. Ideo autem dixi : « Forsitan : » ne quibusdam placeat etiam ante Christi adventum Justorum animas ascendere potuisse in cœlum. Alioqui nullam animam ante Christum arbitror ascendisse in cœlum, ex quo peccavit Adam, et clausi sunt ei cœli : sed omnes in inferno detentas, propter quas etiam descendit ad inferos, sicut ipse testatur in Sapientia dicens: « Descendam ad inferiores partes » terræ, et visitabo omnes dormientes et illuminabo speran» tes in Deum[1]. » Aperti sunt ei cœli. Sic aperti sunt, ut nunquam claudantur. Ecce baptizato quidem Christo, aperti sunt ei tantum : postquam vero tyrannum vicit per crucem, et resurgens ab Angelis portabatur in cœlum : videntes Angeli portitores, quia cœli jam nunquam erant claudendi, sed omnes Justi et peccatores pariter ascensuri erant in cœlum, et staturi ante tribunal Christi; quia non erant necessariæ portæ cœli, cœlo postea nunquam claudendo : ideo non dicunt : « Aperite portas et introibit rex gloriæ, » jam enim erant aperti : sed, « Tollite portas principes ves» tras[2]. » Aut ita : « Cœli sunt Scripturæ divinæ Propheta» rum et Apostolorum, in quibus habitat Deus, de quibus scriptum est : « Quoniam videbo cœlos tuos opera digitorum tuorum, lunam et stellas, quæ tu fundasti[3]. » Ergo quando baptizatur, et meretur accipere Spiritum sanctum, adaperiuntur ei omnes Scripturæ, ut intelligat quæ ibi posita sunt mysteria veritatis. Propterea autem omnibus non aperiuntur, quoniam falsum baptismum habentes, non possunt accipere Spiritum veritatis. Quosdam autem non baptismum impedit, ne accipiant Spiritum veritatis, et aperiantur eis Scripturæ, sed propositum malum, quamvis bene

[1] Eccli. XXIV, 45. — [2] Psal. XXIII, 7. — [3] Id. VIII, 4.

fuerint baptizati. Sicut enim in cœlo celatur Deus, sic in Scripturis absconditur. Et sicut hoc cœlum corporale omnes quidem homines vident, non autem aspiciunt Deum inhabitantem in eo : sic et Scripturas divinas omnes quidem homines legunt, non tamen omnes intelligunt Deum veritatis positum in Scripturis, nisi qui fuerit sic baptizatus, ut accipiat Spiritum sanctum. Unde et Apostoli priusquam baptizarentur in Spiritu sancto, clausæ eis erant Scripturæ Prophetarum exponentes de Christo, sicut scriptum est : « O tardi corde ad credendum in omnibus quæ » Prophetæ dixerunt[1]. » Postquam vero aperuit eis sensum, insufflato Spiritu sancto, tunc reseratæ sunt omnes Scripturæ ante oculos cordis eorum, ut intelligerent quæ scripta erant de Christo. Et ideo forte hic dicitur : « Aperti sunt ei » cœli. » Apud Marcum autem, « Vidit scindi cœlos[2] » quoniam secundum hunc Evangelistam Scripturæ manifestæ sunt, non conscissæ : nam quotidie ad confirmationem fidei ex eis accipiuntur exempla. Secundum Marcum autem etiam scissæ sunt, et inutiles factæ : quia post Christum jam lege et Prophetis non utimur, sed Evangelio Christi, quasi cœlo sublimiore et nobiliori.

VII. « Et vidit Spiritum descendentem sicut columbam, » et venientem super se[3]. » In quo mysterio natus est Christus, in hoc mysterio et Spiritum sanctum accepit. Etenim Filio Dei baptismum recipiente, et Spiritu descendente, unus in forma stabat humana, alter in specie descendebat columbæ, tertius autem nec in forma stabat humana, nec in specie descendebat columbæ, sed in voce tantum audiebatur de sursum descendente. « Sicut columbam. » Ideo Spiritus sanctus speciem columbæ suscepit, quoniam præ omnibus animalibus hæc cultrix est charitatis. Omnes enim species justitiæ, quas habent servi Dei in veritate, possunt

[1] Luc. XXIV, 25. — [2] Marc. I, 10. — [3] Matth. III, 16.

habere et servi diaboli in simulatione. Habet enim diabolus et mansuetos et humiles, habet castos et eleemosynarios et jejunos : et omnem speciem boni quam creavit Deus ad salutem hominum, ipsam speciem et diabolus introduxit ad seductionem, ut inter bonum verum et bonum simulatum confusio fiat : ut simplices homines, qui boni veri et boni simulati differentiam intelligere caute non possunt, dum quærunt bonos Dei viros, incurrant in seductores diaboli. Solam autem charitatem sancti Spiritus non potest immundus spiritus imitari. Omnis ergo species justitiæ in impostoribus invenitur, sola autem gratia veræ charitatis non invenitur nisi in solis servis Dei. Ideo ergo hanc privatam speciem charitatis sibi soli servavit Spiritus sanctus, ut per nullius justitiam et testimonium sic cognoscatur ubi est Spiritus sanctus, quemadmodum per gratiam charitatis.

VIII. « Hic est Filius meus dilectus, in quo complacui [1]. » Et vide quoniam in monte sic dicit : « Hic est Filius meus » dilectus, in quo complacui, ipsum audite [2]. » Hic autem tantummodo dixit: « In quo complacui : » quia illic jam cognoscebant ex parte Filium Dei. Sed quia putaverunt errantes Christum Moysi et Eliæ similem esse, ideo addit : « Ipsum audite. » Non ut legem et Prophetas non audiant, sed ut Evangelium amplius audiant, quam legem et Prophetas, ut scirent quia ipse esset Dominus legis et Prophetarum. His autem, cum non adhuc cognosceretur Christi persona, non conveniebat dicere: « Ipsum audite : » quoniam quando persona firmiter cognoscitur, tunc et doctrina fideliter suscipitur, quoniam personæ dignitas commendat personæ doctrinam.

[1] Matth. III, 17. — [2] Id, XVII, 5.

FINIS TOMI SEPTUAGESIMI SEXTI.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ANNOTATIONES.

Annot. (1), pag. 145.

Hic agitur de Elia Elisæum in discipulum vocante; Elias vero, ut ait Chrysostomus, non permisit Elisæo ut patrem matremque salutatum iret, antequam Magistro se totum addiceret. At secus in Scriptura legitur, ubi dicit Elias : « Vade et revertere, » ut in Bibliis hebraïcis, græcis et latinis habetur.

Annot. (2), pag. 154.

De Hamaxobiis Scythis, qui in plaustris vitam degebant, multi scripsere. Horatius lib. III, ode xxiv :

> Campestres melius Scythæ,
> Quorum plaustra vagas rite trahunt domos,
> Vivunt...

De Nomadibus sive pecuariis passim Herodotus.

Annot. (3), pag. 202.

Non Jodaë sivæ Joïadam vocatum fuisse Zachariam illum dicit Scriptura, 2 Paral. xxiv, 20. Sed ait Zachariam filium Joïadæ fuisse, contra quam narrat Chrysostomus memoriæ lapsu.

Annot. (4), pag. 216.

Locus obscurus videtur seriesque intricata; rei tamen summa conspicua est. Mirum quippe dicit esse Apostolos, qui res asperas inducebant, et a gratis et jucundis avertebant, tantum prædicationis fructum tulisse.

Annot. (5), pag. 266.

Putabat ergo Chrysostomus Zachariam Joannis Baptistæ patrem fuisse summum Sacerdotem. Alii secus existimant.

Annot. (6), pag. 271.

Grandis quæstio utrum peccatrix illa, quæ Christi pedes abluit, eadem ipsa sit quæ soror Lazari, quam tractare præsentis non est instituti. Mariam autem Magdalenam ab his diversam esse pauci jam negant.

Annot. (7), pag. 385.

Hoc commentarium, licet Chrysostomi nomen in uno aut altero codice præ se ferat, Chrysostomo alienum prorsus videtur, tum quia auctorem latine scripsisse manifestum est, tum quia multis indulget opinionibus, quarum singularitas sancti Doctoris ingenio minime consonat; opus tamen in multis eruditum nec ideo prætermittendum.

Annot. (8), pag. 442.

Fabulam nimium sapit quidquid hic de monte Victoriali, de stella pueri formam habente, et super se ferente similitudinem crucis, imo et cum eis colloquente; hæc ex apocryphis desumpta, ad aprocryphas historias remittenda esse patet.

Annot. (9), pag. 475.

Hic errori rebaptizantium indulgere videtur auctor, quisquis est, nec ullam excusationem admittere possunt verba ista, quibus supponit post baptismum impium licere dare sanctum.

Annot. (10), pag. 486.

Inter apocryphos deputandi sunt secretiores illi libri, quibus male innixus auctor Joannem Baptistam a Christo baptizatum, sine solidis argumentis, imo nec probabilibus, asserit.

CONCORDANTIA

BIBLIOTHECÆ LATINÆ CUM GALLICA.

BIBLIOTHECA LATINA.	BIBLIOTHECA GALLICA.
Homilia LIX. In S. Matthæum, pag. 28.	Ejusdem fragmenta, tom. XII, pag. 117-182.
Homilia LXII, pag. 64.	Ejusdem fragmenta, tom. XIV, pag. 315-316.
Homilia LXV, pag. 98.	Ejusdem fragmenta, tom. XIV, pag. 402-404.
Homilia LXVI, pag. 112.	Ejusdem fragmenta, tom. XIV, pag. 62-66.
Homilia LXXIII, pag. 188.	Ejusdem fragmenta, tom. XII, pag. 443-450.
Homilia LXXVI, pag. 223.	Ejusdem fragmenta, tom. XVI, pag. 324-327.
Homilia LXXVII, pag. 233.	Ejusdem fragmenta, tom. XVI, pag. 328-329.
Homilia LXXIX, pag. 260.	Ejusdem fragmenta, tom. XVI, pag. 330-335, et tom. XIV, pag. 316-321.
Homilia LXXX, pag. 271.	Ejusdem fragmenta, tom. XIV, pag. 321-329.
Homilia LXXXI, pag. 281.	Ejusdem fragmenta, tom. XIV, pag. 329-333.
Homilia LXXXII, pag, 294.	Ejusdem fragmenta, tom. XIV, pag. 333-346.
Homilia LXXXIII, pag. 307.	Ejusdem fragmenta, tom. XIV, pag. 346-353.
Homilia LXXXIV, pag. 316	Ejusdem fragmenta, tom. XIV, pag. 353-360.

BIBLIOTHECA LATINA.	BIBLIOTHECA GALLICA.
Homilia LXXXV, pag. 326.	Ejusdem fragmenta, tom. XIV, pag. 360-367.
Homilia LXXXVI, pag. 336.	Ejusdem fragmenta, tom. XIV, pag. 367-374.
Homilia LXXXVII, pag. 345.	Ejusdem fragmenta, tom. XIV, pag. 374-384.
Homilia LXXXVIII, pag. 354.	Ejusdem fragmenta, tom. XIV, pag. 384-386.

INDEX

TOMI SEPTUAGESIMI SEXTI.

COMMENTARIA IN SANCTUM MATTHÆUM.

OPUS IMPERFECTUM IN SANCTUM MATTHÆUM.

EXPLICIT INDEX.